

Udskriftsdato: 21. december 2025

2022/2 LSF 125 (Gældende)

Forslag til Lov om ændring af lov om ophavsret (Gennemførelse af dele af direktiv om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked)

Ministerium: Kulturministeriet

Journalnummer: Kulturmin., j.nr. 2023-1396

Forslag

til

Lov om ændring af lov om ophavsret¹⁾

(Gennemførelse af dele af direktiv om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked)

§ 1

I lov om ophavsret, jf. lovbekendtgørelse nr. 1144 af 23. oktober 2014, som ændret ved § 42 i lov nr. 321 af 5. april 2016, lov nr. 719 af 8. juni 2018, lov nr. 1121 af 4. juni 2021 og lov nr. 2607 af 28. december 2021, foretages følgende ændringer:

1. I fodnoten til lovens titel ændres: »dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2019/790/EU af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF, EU-Tidende 2019, nr. L 130, side 92« til: »Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF, EU-Tidende 2019, nr. L 130, side 92«.

2. Efter § 11 a indsættes før overskriften før § 12:

»Tekst- og datamining

§ 11 b. Ved tekst- og datamining forstås enhver automatiseret, analytisk fremgangsmåde, der har til formål at analysere tekst og data i digital form med henblik på at generere oplysninger, herunder mønstre, tendenser og korrelationer.

Stk. 2. Den, som har lovlig adgang til et værk, må foretage udtræk og fremstille eksemplarer af værket med henblik på tekst- og datamining på betingelse af, at rettighedshaveren ikke udtrykkeligt har forbeholdt sig anvendelsen af værket på passende vis, jf. dog § 11 c, stk. 1.

Stk. 3. Eksemplarer fremstillet og udtræk foretaget i henhold til stk. 2 kan opbevares, så længe det er nødvendigt med henblik på tekst- og datamining.

Tekst- og datamining med henblik på videnskabelig forskning

§ 11 c. Forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner, som har lovlig adgang til et værk, må foretage udtræk og fremstille eksemplarer af værket for at udføre tekst- og datamining, jf. § 11 b, stk. 1, med henblik på videnskabelig forskning. 1. pkt. gælder, uanset om den videnskabelige forskning udføres inden for rammerne af offentlig-private partnerskaber. 1.pkt. kan ikke fraviges ved aftale.

Stk. 2. Eksemplarer af værker fremstillet i overensstemmelse med stk. 1 skal lagres med et passende sikkerhedsniveau og kan opbevares med henblik på videnskabelig forskning.

Stk. 3. Det er tilladt for rettighedshavere at træffe foranstaltninger, der kan garantere sikkerhed og integritet i de netværk og databaser, hvor værkerne er lagret. Sådanne foranstaltninger må ikke gå videre, end hvad der er nødvendigt for at nå dette mål.«

3. Overskriften før § 13 affattes således:

»Anvendelsen af værker i undervisningsaktiviteter«

4. § 13 ophæves, og i stedet indsættes før overskriften før § 14:

»§ 13. Til brug i undervisningsvirksomhed kan der ske eksemplar fremstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af offentliggjorte værker, såfremt betingelserne for aftalelicens efter § 50 er opfyldt, jf. dog stk. 3.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder for undervisningsinstitutioner og andre, som fremstiller eksemplarer og gør værker tilgængelige for almenheden som led i undervisningsvirksomhed. De i stk. 1 nævnte eksemplarer må kun udnyttes inden for undervisningsvirksomhed, som omfattes af den i § 50 forudsatte aftale.

Stk. 3. Offentliggjorte værker efter stk. 1 omfatter alene edb-programmer i digital form i det omfang, der er tale om overføring til almenheden.

Stk. 4. Anvendelse af værker i medfør af stk. 1 gennem sikre, elektroniske netværk, der kun er tilgængelige for en undervisningsinstitutions elever, studerende og lærere, anses for at finde sted i Danmark, såfremt uddannelsesinstitutionen er etableret i Danmark.

Stk. 5. Opstår der spørgsmål om, hvorvidt en organisation, der efter § 50, stk. 4, er godkendt til at indgå aftaler omfattet af stk. 1, stiller urimelige vilkår for at indgå aftale, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47. Nævnet kan fastsætte vilkårene for aftalen, herunder vederlagets størrelse.

§ 13 a. Findes der ikke passende licenser, kan der til brug for formål, der udelukkende tjener til anskueliggørelse i undervisningsvirksomhed, fremstilles eksemplarer og foretages tilgængeliggørelse for almenheden, såfremt det ikke sker i erhvervsøjemed, jf. dog stk. 4. 1. pkt. kan ikke fraviges ved aftale.

Stk. 2. Anvendelse efter stk. 1 er betinget af, at den sker under en uddannelsesinstitutions ansvar, i dens lokaler eller andetsteds eller via et sikkert elektronisk miljø, som kun er tilgængeligt for uddannelsesinstitutionens elever eller studerende og undervisningspersonale.

Stk. 3. Anvendelsen af værker efter stk. 1, via sikre elektroniske miljøer anses for at finde sted i Danmark, såfremt uddannelsesinstitutionen er etableret i Danmark.

Stk. 4. Bestemmelsen i stk. 1 omfatter alene edb-programmer i digital form i det omfang, der er tale om overføring til almenheden.

Stk. 5. Ved anvendelse efter denne bestemmelse har ophavsmanden krav på rimelig kompensation, medmindre skaden er minimal.«

5. I § 14, *stk. 1*, indsættes efter 2. pkt. som 3. pkt.: »1. pkt. gælder ikke, hvis ophavsmanden over for nogen af de aftalesluttende parter har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse.«

6. I § 16, *stk. 2*, indsættes efter »Institutionerne«: », jf. stk. 1, samt film- eller lydarvsinstitutioner«, og efter »i sikkerheds- og beskyttelsesøjemed« indsættes: », herunder af edb-programmer i digital form.«

7. I § 16, *stk. 2*, indsættes som 2. pkt.: »Bestemmelsen i 1. pkt. kan ikke fraviges ved aftale.«

8. I § 16 b, *stk. 1*, indsættes efter 1. pkt. som nyt punktum: »Dette gælder dog ikke, hvis ophavsmanden over for nogen af de aftalesluttende parter har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse.«

9. Efter § 16 b indsættes før overskriften før § 17:

»Værker, der ikke længere forhandles

§ 16 c. Offentlige arkiver, biblioteker, museer og film- og lydarvsinstitutioner kan foretage eksemplar fremstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af værker, der ikke længere forhandles, jf. § 16 e stk. 1, og som er en permanent del af institutionens samling, såfremt betingelserne for aftalelicens efter § 50 er opfyldt, og såfremt anvendelsen ikke sker i erhvervsøjemed, jf. dog § 16 e stk. 2. 1. pkt. finder ikke anvendelse, hvis rettighedshaveren har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse.

Stk. 2. Anvendelsen af værker efter stk. 1 anses for at finde sted i Danmark, såfremt det offentlige arkiv, bibliotek, museum eller film- eller lydarvsinstitution er etableret i Danmark.

§ 16 d. Findes der ikke en repræsentativ fællesorganisation for rettighedshaverne, som kan indgå aftaler efter § 16 c, stk. 1, 1. pkt. jf. § 50, kan offentlige arkiver, biblioteker, museer og film- og lydarvsinstitutioner foretage eksemplarfremsstilling og overføring til almenheden af værker, der ikke længere forhandles, jf. § 16 e, stk. 1, og som er en permanent del af institutionens samling. Dette gælder dog ikke, hvis rettighedshaveren har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse. Eksemplarfremsstilling og overføring til almenheden af værker, jf. 1. pkt., må ikke ske i erhvervsøjemed.

Stk. 2. Anvendelsen af værker efter stk. 1 anses for at finde sted i Danmark, såfremt det offentlige arkiv, bibliotek, museum eller film- eller lydarvsinstitution er etableret i Danmark.

§ 16 e. Et værk anses ikke længere som forhandlet, når det i god tro, og efter der er gjort en rimelig indsats, må formodes, at hele værket ikke er til rådighed for almenheden gennem normale handelskanaler.

Stk. 2. §§ 16 c og 16 d finder ikke anvendelse for sæt af værker i det omfang, det på baggrund af den rimelige indsats efter stk. 1 kan bevises, at sådanne sæt overvejende består af

- 1) værker, som ikke er filmværker eller audiovisuelle værker, og som først blev udgivet eller, hvis de ikke er udgivet, først blev udsendt i et tredjeland,
- 2) filmværker eller audiovisuelle værker, hvis producenter har deres hovedsæde eller opholdssted i et tredjeland, eller
- 3) tredjelandsstatsborgeres værker eller andre frembringelser, når ingen medlemsstat eller intet tredjeland har kunnet fastlægges med en rimelig indsats i henhold til litra 1) eller 2).

Stk. 3. Uanset stk. 2 finder § 16 c anvendelse, hvis den relevante kollektive forvaltningsorganisation er tilstrækkeligt repræsentativ for rettighedshaverne i det relevante tredjeland.

Stk. 4. Kulturministeren kan fastsætte nærmere regler om de krav, der er nødvendige for at fastslå, om der er tale om værker, der ikke længere forhandles.

§ 16 f. Anvender et offentligt arkiv, bibliotek, museum eller film- eller lydarvsinstitution et værk i henhold til § 16 c eller § 16 d, skal følgende oplysninger, mindst seks måneder før værket anvendes, gøres tilgængelige på Portalen for værker, der ikke længere forhandles:

- 1) Hvorvidt værkerne er omfattet af licensen i § 16 c eller undtagelsen i § 16 d.
- 2) Rettighedshaverens mulighed for at nedlægge forbud.
- 3) Øvrige oplysninger, der er påkrævet i henhold den registreringsproces, der er fastsat af Den Europæiske Unions Kontor for Intellectuel Ejendomsret.

Stk. 2. Så snart det er muligt, og hvor det er relevant, skal oplysninger om parterne i licensen, de dækkede områder og anvendelserne som foretages af et offentligt arkiv, bibliotek, museum eller film- eller lydarvsinstitution i henhold til stk. 1, desuden gøres tilgængelige på Portalen for værker, der ikke længere forhandles.

Stk. 3. Kulturministeren kan for at øge den generelle bevidsthed hos rettighedshaverne om anvendelse af værker og andre frembringelser, der ikke længere forhandles, fastsætte nærmere regler om yderligere offentliggørelsesforanstaltninger.«

10. I § 17, *stk. 3*, indsættes som *4. pkt.*:

»1. pkt. gælder dog ikke, hvis ophavsmanden over for nogen af de aftalesluttende parter har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse.«

11. I § 47, *stk. 2, 1. pkt.*, ændres »§§ 13 og 14,« til: »§ 11 c, stk. 3, § 13, § 13 a, stk. 5, og § 14,« og efter »§ 52 c, stk. 6,« indsættes: » § 55 b,«.

12. I § 48, *stk. 2*, og i *stk. 3, 1. pkt.*, udgår », 1. pkt., 2. led«.

13. I § 50, stk. 1 ændres »16 b« til: »16 b og c«.

14. I § 50, stk. 1 og 2, 1. pkt., ændres »en organisation, som omfatter en væsentlig del af ophavsmændene« til: »en forvaltningsorganisation, som er tilstrækkelig repræsentativ for ophavsmændene,«.

15. § 50, stk. 4, affattes således:

»Stk. 4. Forvaltningsorganisationer, som indgår aftaler omfattet af stk. 1 og 2, skal godkendes af kulturministeren til at indgå aftaler på nærmere angivne områder. Den godkendte organisation anses med hensyn til disse aftaler at repræsentere også de i stk. 3 nævnte ophavsmænd. Ministeren kan bestemme, at en godkendt organisation på visse områder skal være en fællesorganisation, som omfatter flere organisationer, der hver anses at opfylde kravene til repræsentativitet i stk. 1 eller 2.«

16. I § 50 indsættes efter stk. 4 som nyt stykke:

»Stk. 5. Godkendte organisationer skal træffe passende bekendtgørelsesforanstaltninger, inden værkerne anvendes i henhold til aftalen, for at oplyse rettighedshaverne om den kollektive forvaltningsorganisations mulighed for at indgå aftaler om anvendelse af værker og om rettighedshaverne mulighed for at nedlægge forbud.«

Stk. 5 bliver herefter stk. 6.

17. I § 50, stk. 5, der bliver stk. 6, ændres »rettighedshaverorganisationer« til: »forvaltningsorganisationer«.

18. I § 54, stk. 1, 2. pkt., ændres »aftalen« til: »en aftale på et eksklusivt grundlag«, og »inden 3 år« ændres til: »inden rimelig tid«.

19. § 54, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Stk. 1 kan ikke fraviges, medmindre dette følger af en kollektivt forhandlet aftale. Stk. 1 finder ikke anvendelse ved overdragelse af ophavsretten til værker i form af edb-programmer.«

20. Efter § 54 indsættes før overskriften før § 56:

»§ 55. Når ophavsmanden har overdraget ophavsretten helt eller delvis, har ophavsmanden ret til et passende og forholdsmæssig vederlag for udnyttelse af værket.«

»§ 55 a. Overdrager ophavsmanden sin ophavsret, jf. § 55, stk. 1, har ophavsmanden eller dennes repræsentant ret til at få opdaterede, relevante og fyldestgørende oplysninger om udnyttelsen værket fra erhververen samt eventuelle efterfølgende erhververe, jf. dog stk. 2. Ophavsmanden eller dennes repræsentant skal, så længe værket udnyttes, med en regelmæssighed, der er passende for den relevante sektor, og mindst én gang om året modtage oplysningerne. Oplysningerne skal navnlig omfatte udnyttelsesmåder, udnyttelsesomfang, alle genererede indtægter og skyldige vederlag. Er den administrative byrde ved at give oplysningerne uforholdsmæssigt stor, er forpligtelsen begrænset til de oplysninger, der med rimelighed kan forventes.

Stk. 2. Stk. 1 finder ikke anvendelse i det tilfælde, hvor ophavsmanden har bidraget til et værk, og hvor bidraget ikke er af væsentlig betydning for værket som helhed, medmindre ophavsmanden kan godtgøre, at vedkommende har brug for oplysningerne for at kunne vurdere, om vederlaget er uforholdsmæssigt lavt, og specifikt anmoder om oplysningerne til dette formål, jf. § 55 b.

Stk. 3. Ophavsmanden eller dennes repræsentant er berettiget til at anmode om og modtage yderligere oplysninger fra efterfølgende erhververe efter stk. 1 i tilfælde, hvor den oprindelige erhverver ikke er i besiddelse af alle de relevante oplysninger. Ved erhvervelse af ophavsretten er enhver erhverver forpligtet til at oplyse ophavsmanden eller dennes repræsentant om efterfølgende erhververs identitet.

Stk. 4. Enhver anmodning til en underlicenstag i medfør af stk. 3 og de fra underlicenstagere modtagne oplysninger skal gå gennem den oprindelige erhverver, medmindre særlige grunde taler imod.

Stk. 5. For aftaler, der er underlagt eller baseret på kollektivt forhandlede aftaler, finder gennemsigtighedsreglerne i de relevante kollektive aftaler anvendelse, såfremt disse regler opfylder kriterierne fastsat i stk. 1-4.«

»§ 55 b. Findes der ikke nogen kollektivt forhandlet aftale, der fastsætter en aftalejusteringsordning, der er sammenlignelig med den, der er fastsat efter denne bestemmelse, har ophavsmanden ret til at kræve yderligere passende og rimeligt vederlag fra erhververen, hvis det oprindeligt aftalte vederlag viser sig at være uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med alle de efterfølgende relevante indtægter, som følge af udnyttelsen af værket.«

»§ 55 c. Tvister vedrørende gennemsigtighedsforpligtelsen efter § 55 a og aftalejusteringsordningen efter § 55 b kan enhver af parterne indbringes for Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47. Organisationer, som repræsenterer ophavsmænd og udøvende kunstnere, kan repræsentere disse i sager omfattet af 1. pkt. Nævnet kan fastsætte vilkårene, herunder vederlagets størrelse.«

»§ 55 d. §§ 55-55 c kan ikke fraviges til skade for ophavsmanden. §§ 55-55 c finder ikke anvendelse ved overdragelse af ophavsretten til værker i form af edb-programmer. §§ 55 a og 55 b finder ikke anvendelse på aftaler indgået mellem rettighedshavere og kollektive forvaltningsorganisationer eller uafhængige forvaltningsenheder, jf. lov om kollektiv forvaltning af ophavsret.«

21. § 57, stk. 1, 2. pkt. ophæves.

22. Efter § 58 a indsættes før overskriften før § 59:

»Forhandlingsordning

§ 58 b. § 52, stk. 2-4 og stk. 6 og 7, samt regler udstedt i medfør heraf, finder tilsvarende anvendelse i tilfælde, hvor forhandlinger om indgåelse af aftaler med henblik på at stille audiovisuelle værker til rådighed på video on demand-tjenester ikke fører til noget resultat.«

23. I § 65, stk. 6, ændres »11 a« til: »11 a-c«, »§§ 13« ændres til: »§§ 13 og 13 a« og efter »16 a« indsættes: », 16 c-f«.

24. I § 66, stk. 2, ændres »§ 11 a« til: »§§ 11 a-c«, »§§ 13« ændres til: »§§ 13 og 13 a« og efter »16 a« indsættes: », 16 c-f«.

25. I § 67, stk. 2, ændres »§ 11 a« til: »§§ 11 a-c«, »§§ 13« ændres til: »§§ 13 og 13 a« og »16 a,« ændres til: », 16 a, 16 c-f,«.

26. I § 69, stk. 3, ændres »§ 11 a« til: »§§ 11 a-c«, efter »stk. 5, 1. pkt.,« indsættes: » og § 13 a,«, og efter »§§ 15-16 a,« indsættes: » §§ 16 c-f,«.

27. I § 69 a, stk. 5, ændres »§ 11 a« til: »§§ 11 a-c«, »§§ 13« ændres til: »§§ 13 og 13 a«, og »15-16 b« ændres til: »15-16 f«.

28. I § 70, stk. 3, ændres »og 11 a« til: », 11 a-c«, og »§§ 13-16 b« ændres til: »§§ 13-16 f«.

29. I § 70 indsættes som stk. 4:

»Stk. 4. Beskyttelsen i stk. 1 gælder ikke, hvis hovedmotivet for det fotografiske billede udgør et billedkunstværk, hvor beskyttelsestiden er udløbet.«

30. I § 71, stk. 5, indsættes efter »§ 11, stk. 2 og 3«: » § 11 b, § 11 c, «.

31. I § 75 d, stk. 1, 1. pkt., indsættes »efter gjort brug af de i«: »§ 11 c, stk. 3 eller« og efter »bestemmelserne i« indsættes: » § 11 c,«.

32. Efter § 88 indsættes i kapitel 8:

»§ 88 a. Anvendelsen af værker og andre frembringelser, der udelukkende finder sted til undervisningsbrug via sikre elektroniske miljøer, skal i overensstemmelse med de nationale bestemmelser, som gennemfører artikel 5 i direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF anses for kun at finde sted i den medlemsstat, hvor uddannelsesinstitutionen er etableret.

§ 88 b. Anvendelsen af værker og andre frembringelser i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen i overensstemmelse med de nationale bestemmelser, som gennemfører artikel 8 i direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF anses for kun at finde sted i den medlemsstat, hvor den kulturarvsinstitution, der foretager anvendelsen, er etableret.«

33. I § 91 stk. 1, udgår »55,«.

§ 2

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. juli 2023.

Stk. 2. § 1, nr. 18 og 19, finder ikke anvendelse på aftaler indgået inden lovens ikrafttræden. For sådanne aftaler finder de hidtidige gældende regler anvendelse.

Stk. 3. §§ 55 og 55 a, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 20, finder ikke anvendelse på aftaler indgået inden 1. juli 2023. For sådanne aftaler finder de hidtil gældende regler anvendelse. Ophavsmanden har i spørgsmål om aftalejustering, jf. § 55 b affattet ved denne lovs § 1, nr. 20, for aftaler, der er indgået inden lovens ikrafttræden, dog tidligst 1. juli 2018, efter anmodning ret til oplysningerne for at kunne vurdere, om vederlaget har været uforholdsmæssigt lavt og derfor specifikt anmoder om oplysningerne til dette formål.

Stk. 4 Regler fastsat i medfør af § 50, stk. 5 jf. lov nr. 1144 af 23. oktober 2014, forbliver i kraft, indtil de ophæves eller afløses af forskrifter udstedt i medfør af § 50, stk. 6.

§ 3

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Grønland med de ændringer, som de grønlandske forhold tilsiger.

- ¹⁾ Loven indeholder bestemmelser, der gennemfører dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF, EU-Tidende 2019, nr. L 130, side 92.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning og baggrund
2. Lovforslagets hovedpunkter
 - 2.1. Brug af ophavsretligt beskyttet indhold som led i tekst- og datamining
 - 2.1.1. Gældende ret
 - 2.1.2. DSM-direktivets artikel 3 og 4
 - 2.1.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.2. Digital undervisningsbrug af ophavsretligt beskyttet indhold
 - 2.2.1. Gældende ret
 - 2.2.2. Artikel 5 i DSM-direktivet
 - 2.2.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.3. Kopiering af hensyn til bevarelse af kulturarvsinstitutioners værker
 - 2.3.1. Gældende ret
 - 2.3.2. Artikel 6 i DSM-direktivet
 - 2.3.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.4. Værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles
 - 2.4.1. Gældende ret
 - 2.4.2. DSM-direktivets artikel 8-11
 - 2.4.2.1. DSM-direktivets artikel 8
 - 2.4.2.2. DSM-direktivets artikel 9
 - 2.4.2.3. DSM-direktivets artikel 10
 - 2.4.2.4. DSM-direktivets artikel 11
 - 2.4.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.5. Kollektive licenser med udvidet virkning
 - 2.5.1. Gældende ret
 - 2.5.2. DSM-direktivets artikel 12
 - 2.5.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.6. Mæglingsbistand ved forhandlinger med streamingtjenester
 - 2.6.1 Gældende ret
 - 2.6.2. DSM-direktivets artikel 13
 - 2.6.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.7. Fotografier af billedkunstværker i det offentlige domæne
 - 2.7.1. Gældende ret
 - 2.7.2. Artikel 14 i DSM-Direktivet
 - 2.7.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.8. Krav om kompensation
 - 2.8.1. Gældende ret
 - 2.8.2. DSM-direktivets artikel 16
 - 2.8.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.9. Direktivets kapital III - Rimeligt vederlag til ophavsmænd og udøvende kunstnere i aftaler om udnyttelse
 - 2.9.1 Princippet om forholdsmæssig aflønning
 - 2.9.1.1 Gældende ret
 - 2.9.1.2 DSM-direktivets artikel 18

- 2.9.1.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 2.9.2. Gennemsigtighedsforpligtelse
 - 2.9.2.1. Gældende ret
 - 2.9.2.2. DSM-direktivets artikel 19
 - 2.9.2.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 2.9.3. Aftalejusteringsordning
 - 2.9.3.1. Gældende ret
 - 2.9.3.2. DSM-direktivets artikel 20
 - 2.9.3.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 2.9.4 Alternativ tvistbilæggelse procedure
 - 2.9.4.1. Gældende ret
 - 2.9.4.2. DSM-direktivets artikel 21
 - 2.9.4.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 2.9.5. Tilbagekaldelsesret
 - 2.9.5.1. Gældende ret
 - 2.9.5.2. DSM-direktivets artikel 22
 - 2.9.5.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 2.9.6. Almindelige bestemmelser
 - 2.9.6.1. Gældende ret
 - 2.9.6.2. DSM-direktivets artikel 23
 - 2.9.6.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 2.10. Anvendelsestidspunkt, overgangsbestemmelse m.v.
 - 2.10.1. Gældende ret
 - 2.10.2. DSM-direktivets artikel 26-32
 - 2.10.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 3. Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige
- 4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.
- 5. Administrative konsekvenser for borgerne
- 6. Klimamæssige konsekvenser
- 7. Miljø- og naturmæssige konsekvenser
- 8. Forholdet til EU-retten
- 9. Hørte myndigheder og organisationer m.v.
- 10. Sammenfattende skema

1. Indledning og baggrund

Formålet med lovforslaget er at tilpasse ophavsretslovens bestemmelser i overensstemmelse med udviklingen i teknologien, markedet og EU-retten ved at gennemføre bestemmelserne i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF (DSM-direktivet) med undtagelse af artiklerne 15 og 17 i direktivet, der allerede er gennemført i dansk ret ved lov nr. 1121 af 4. juni 2021 om lov om ændring af lov om ophavsret. Direktivet skulle være gennemført i dansk ret senest den 7. juni 2021. Det var imidlertid ikke muligt at overholde denne frist blandt andet grundet COVID-19-situationen, hvor Kulturministeriets ressourcer i høj grad blevet brugt på etableringen af hjælpepakker og håndteringen af de mange svære udfordringer, som corona-virussen affødte for kulturen, idrætten og foreningslivet i Danmark, som også medførte et ikke ubetydeligt efterslæb af opgaver og endelig som følge af folketingsvalget i 2022.

På grund af den forsinkede gennemførelse af direktivet har Europa-Kommissionen indgivet en stævning

ved EU-Domstolen mod Danmark, hvor den nedlægger påstand om, at Danmark pålægges at betale et fast beløb samt dagbøder.

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 ændrer Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 96/9/EF af 11. marts 1996 om retlig beskyttelse af databaser og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet.

Lovforslagets udformning ligger tæt op ad direktivets ordlyd og struktur for på den måde at mindske fortolkningstvív mellem den danske lovtekst og EU-direktivet.

Formålet med DSM-direktivet er at harmonisere EU-landenes lovgivninger om ophavsret og ophavsretsbeslægtede rettigheder med særligt sigte på modernisering af ophavsretten set i lyset af udviklingen af digitale teknologier og især adgangen til at tilgå ophavsretligt beskyttet materiale såsom film og musik via internettet.

Direktivteksten følger som bilag 2 til lovforslaget.

Direktivet har tre primære mål:

- at tilpasse visse centrale undtagelser til ophavsret til digitale og grænseoverskridende miljøer
- at forbedre licenspraksisser og sikre bredere adgang til indhold og
- at opnå en velfungerende markedsplads for ophavsret

Direktivet gennemfører en yderligere harmonisering af Unionens lovgivning om ophavsret og beslægtede rettigheder inden for rammerne af det indre marked med særlig hensynstagen til digitale og grænseoverskridende anvendelser af beskyttet indhold, herunder brug af tekst- og datamining med henblik på videnskabelig forskning. Direktivet indeholder endvidere nye regler om aftalelicensordninger og tiltag, der skal styrke ophavsmænd og udøvende kunstneres retstilling i aftaler om erhvervsmæssig udnyttelse af ophavsrettigheder. Direktivets bestemmelser om udgivere af pressepublikationer (artikel 15) og online-platforme (artikel 17) er særskilt gennemført i dansk ret i 2021, og dette lovforslag har derfor til formål at gennemføre de resterende bestemmelser i direktivet.

Der foreslås med nærværende lovforslag indført følgende bestemmelser fra direktivet i ophavsretsloven:

Artikel 1 om direktivets genstand og anvendelsesområde.

Artikel 2, der indeholder en række centrale definitioner på begreber.

Artiklerne 3 og 4, der muliggør brug af ophavsretligt beskyttet indhold som led i tekst- og datamining (automatiseret søgning på tværs af store mængder tekst). Dette med henblik på, at der kan gøres brug af tidens digitale teknologier og nye former for anvendelse som led i sikring af forskning, innovation, uddannelse og bevarelse af kulturarven.

Artikel 5, der har til formål at gøre det muligt for uddannelsesinstitutioner digitalt at anvende ophavsretligt beskyttede værker til anskueliggørelse i forbindelse med undervisning – også på tværs af landegrænser. Dermed er der mulighed for at understøtte, berige og supplere undervisningsoplevelsen på

alle uddannelsesinstitutioner. Bestemmelsen giver medlemsstaterne valget mellem at implementere en begrænset undtagelse for digital undervisningsbrug af ophavsretligt beskyttet indhold eller licensmodeller.

Artikel 6, der gør det muligt for kulturarvsinstitutioner at lave kopier af værker, som er en permanent del af deres samlinger, når det er nødvendigt af hensyn til bevarelse af værkerne.

Artikel 7, der præciserer, at privatretlige aftalebestemmelser, der er i strid med artikel 3, 5 og 6, er uden retskraft.

Artikel 8-11, der har til formål at lette licenspraksisser og sikre bredere adgang til indhold for værker, der ikke længere forhandles, og som permanent befinder sig i kulturarvsinstitutioners samlinger.

Artikel 12, der har til formål at fremme kollektive licenser (aftalelicenssystemer). Reglerne er i væsentlig grad udtryk for det aftalelicenssystem, der i forvejen gælder i Danmark, dog med få forskelle. Hensynet bag bestemmelsen er at skabe et værktøj til at opnå tilladelser til masseudnyttelser af beskyttet indhold, der uden en aftalelicens ville indebære ulicenseret brug.

Artikel 13, der giver audiovisuelle (billed)-producenter mulighed for at få bistand af mæglere ved forhandlinger med video on demand-tjenester (streamingtjenester).

Artikel 14 der tydeliggør, at fotografier af værker – som ikke længere er ophavsretligt beskyttet – ikke selvstændigt beskyttes.

Artikel 18, der indfører et princip om, at ophavsmænd og udøvende kunstnere skal modtage passende og forholdsmæssig aflønning.

Artikel 19, der indfører regler om gennemsigtighed og oplysningspligt i aftaleforholdet mellem rettighedshavere og deres medkontrahenter.

Artikel 20, der gør det muligt for ophavsmænd og udøvende kunstnere at kræve yderligere vederlag, hvis deres vederlag står i misforhold til de pågældende indtægter.

Artikel 21, der indeholder en alternativ tvistbilæggelsesprocedure ift. tvister om artikel 19 og 20.

Artikel 22, der giver ophavsmænd og udøvende kunstnere mulighed for at tilbagekalde deres rettigheder ved manglende udnyttelse fra den, som rettighederne er overdraget til.

Artikel 23-32, der i vid udstrækning er standardbestemmelser om bl.a. ikrafttræden og overgangsbestemmelser.

2. Lovforslagets hovedpunkter

2.1. Brug af ophavsretligt beskyttet indhold som led i tekst- og datamining

2.1.1. *Gældende ret*

Lov om ophavsret, jf. lovbekendtgørelse nr. 1144 af 23. oktober 2014 med efterfølgende ændringer (ophavsretsloven), indeholder ikke særskilt regulering af tekst- og datamining.

Brug af ophavsrettigheder til disse formål reguleres i dag af ophavsretslovens almindelige regler, herunder § 2 om enerettighederne, § 71 om beskyttelsen af databaser og de undtagelser, der fremgår af indskrænkningerne til ophavsretsloven i kapitel 2. Hertil kommer beskyttelsen af de beslægtede rettighedsgrupper ("naborettigheder") i ophavsretslovens kapitel 5, herunder beskyttelsen af udøvende kunstnere og producenter i §§ 65 og 66 og beskyttelsen af pressepublikationer i § 69 a. Alle naborettighederne – bortset fra § 70 om retten til fotografiske billeder – har baggrund i EU-direktiver.

Ophavsmandens økonomiske enerettigheder fremgår af ophavsretslovens § 2. Enerettigheder er de rettigheder, som forudsætter tilladelse fra ophavsmanden for, at man kan bruge eller råde over et ophavsretligt beskyttet værk. Disse enerettigheder er eksemplarfremstillingsretten og retten til at gøre værket tilgængeligt for offentligheden gennem spredning, visning, og offentlig fremførelse. Hvis man uden tilladelse bruger et værk på de beskrevne måder, udgør dette en krænkelse af ophavsmandens enerettigheder, medmindre det er tilladt efter en undtagelsesregel i ophavsretsloven.

Enerettighederne til eksemplarfremstilling og tilgængeliggørelse for almenheden gælder generelt på en stort set tilsvarende måde for naborettighederne, jf. § 65, stk. 6, § 66, stk. 2, § 67, stk. 2, § 69, stk. 3, og § 69 a, stk. 5, og 70, stk. 3.

Databaser er selvstændigt beskyttet i ophavsretslovens § 71 ("sui generis retten"). Bestemmelsen gennemfører delvist artikel 7-11 i direktiv 96/9/EF ("databasedirektivet") og direktiv 2001/29/EF ("Infosoc-direktivet").

Omfattet af beskyttelsen er databaser, kataloger og tabeller m.v. i det omfang, der er sammenstillet et større antal af oplysninger eller foretaget væsentlige investeringer i fremstillingen. Beskyttelsesomfanget er ligeledes – på samme måde som værksbeskyttelsen i § 2 – eksemplarfremstilling og tilgængeliggørelse for almenheden. For så vidt angår eksemplarfremstilling, er det både kopiering af databasen som helhed eller en væsentlig del heraf, som er beskyttet. De enkelte oplysninger i sig selv beskyttes ikke. Brug af uvæsentlige dele af en databases indhold vil dog også være beskyttet, hvis udnyttelsen sker systematisk og gentagne gange og kan sidestilles med handlinger, der strider mod en normal udnyttelse af databasen, eller som skader fremstillerens legitime interesser urimeligt.

En række af de undtagelser, der gør sig gældende ift. ophavsret for værker gør sig tilsvarende gældende for databaser, for eksempel privatbrugsreglen i § 12.

Den, der har ret til at benytte en database, må endvidere foretage sådanne handlinger, som er nødvendige for, at den pågældende kan få adgang til databasens indhold og gøre normal brug af det. Dette fremgår af ophavsretslovens § 36, stk. 2, som gennemfører artikel 6 i direktiv 96/9/EF ("databasedirektivet").

I forhold til opsætning af sikkerhedsforanstaltninger, der skal forhindre misbrug af værker m.v., indeholder ophavsretsloven en række regler herom i lovens kapitel 6 a. Reglerne gennemfører artiklerne 6-7 i direktiv 2001/29/EF ("Infosoc-direktivet"). Det fremgår af § 75 c, at det ikke er tilladt at omgå effektive tekniske beskyttelsesforanstaltninger, som har til formål at beskytte ophavsretlige værker og

frembringelser. Ophavsretslicensnævnet kan dog, på begæring fra en bruger, pålægge en rettighedshaver at gøre det muligt for en bruger at omgå foranstaltningerne, hvis det er nødvendigt for, at en bruger kan anvende en af undtagelserne i ophavsretsloven. Dette fremgår af § 75 d.

Reglerne i § 75 c er ikke til hinder for forskning inden for kryptering. Det er i den forbindelse tilladt på forskningsorganisationer at undervise i kryptologi og at offentliggøre og publicere de forskningsresultater, som opnås.

Reglerne i § 75 c gælder ligeledes ikke for edb-programmer. I stedet gælder ophavsretsloven § 75 b, hvorefter det ikke er tilladt at omsætte eller i kommercielt øjemed besidde midler, hvis eneste formål er at lette ulovlig fjernelse eller omgåelse af tekniske indretninger, som er anvendt til at beskytte et edb-program.

Området for tekniske foranstaltninger har i retspraksis også vist sig at have betydning for vurderingen af omfanget af den ophavsretlige beskyttelse. Dette er blandt andet tilfældet for linking, hvor EU-Domstolen i sagen C-466/12 (Svensson) blandt andet konkluderede, at hvis der linkes til lovligt indhold på en hjemmeside, hvor der ikke er opsat tekniske foranstaltninger til beskyttelse mod deling af indholdet, vil linkingen ikke betragtes som en ophavsretlig krænkelse. Domstolen nåede frem til dette ud fra den betragtning, at der ikke sker offentliggørelse til et nyt publikum, som er omfattet af ophavsmandens enerettigheder.

2.1.2. DSM-direktivets artikel 3 og 4

Det følger af DSM-direktivets artikel 3 og 4 at medlemsstaterne skal indføre en adgang til at bruge materiale, som beskyttes efter de ophavsretlige regler, hvis brugen sker med henblik på tekst- og datamining.

Ved tekst- og datamining forstås enhver automatiseret, analytisk fremgangsmåde, der har til formål at analysere tekst og data i digital form med henblik på at generere oplysninger, herunder mønstre, tendenser og korrelationer. Definitionen på tekst- og datamining fremgår af DSM-direktivets artikel 2.

Artikel 3, stk. 1, indeholder en adgang for tekst- og datamining med henblik på videnskabelig forskning. Adgangen gælder for forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner.

Det fremgår af bestemmelsen, at undtagelsen gælder for så vidt angår de rettigheder, der er fastsat i artikel 5, litra a), og artikel 7, stk. 1, i direktiv 96/9/EF (databasedirektivet). Disse rettigheder er gennemført i ophavsretslovens §§ 1, 2 og 71 og omfatter retten til eksemplarfremsstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af en database. —Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at undtagelsen gælder de rettigheder, der er fastsat i artikel 2 i direktiv 2001/29/EF (Infosoc-direktivet). Disse rettigheder er gennemført i ophavsretslovens §§ 2, 65, 66, 67 og 69 og omfatter eneretten for ophavsmænd, udøvende kunstnere, lyd- og billedproducenter og radio og fjernsynsforetagender til at tillade eller forbyde eksemplarfremsstilling af værker og andre frembringelser.

Det fremgår i øvrigt af bestemmelsen, at undtagelsen gælder de rettigheder, der fremgår af artikel 15, stk. 1, i DSM-direktivet. Disse rettigheder er gennemført i ophavsretslovens § 69 a og omfatter retten for udgivere af pressepublikationer til eksemplarfremsstilling og overføring til almenheden af pressepublikationer.

Definitionen på forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner fremgår af artikel 2 i DSM-direktivet. Efter artikel 2, stk. 1, forstås der ved en forskningsorganisation et universitet, herunder dets biblioteker, et forskningsinstitut eller enhver anden enhed, hvis primære mål er at udføre videnskabelig forskning eller udføre uddannelsesaktiviteter, der også omfatter videnskabelig forskning, som er organiseret uden fortjeneste for øje, eller som investerer hele overskuddet i sin videnskabelige forskning eller varetager af medlemsstaten anerkendte almennyttige opgaver. Dette på en sådan måde, at adgangen til de resultater, der frembringes af den pågældende enhed af en sådan videnskabelig forskning ikke kan nydes på et privilegeret grundlag af en virksomhed, som udøver afgørende indflydelse på en sådan institution.

Ved en kulturarvsinstitution forstås et offentligt tilgængeligt bibliotek eller museum, et arkiv eller en film- eller lydarvsinstitution jf. definitionsbestemmelsen i DSM-direktivets artikel 2, stk. 3.

I medfør af betragtning 13 gælder direktivet for de omfattede enheder i artikel 2, stk. 3, uanset typen af værker eller andre frembringelser, som enhederne har i deres permanente samlinger, samt arkiver og film- eller lydarvsinstitutioner.

Omfattet af begrebet er blandt andet nationale biblioteker, nationale arkiver og for så vidt angår deres arkiver og offentlige tilgængelige biblioteker, uddannelsesinstitutioner, forskningsorganisationer og public service og radio- og TV-foretagender.

Det fremgår af betragtning 11, at i tråd med den eksisterende EU-forskningspolitik, der tilskynder universiteter og forskningsinstitutter til at samarbejde med den private sektor, vil forskningsorganisationer også være omfattet af en sådan undtagelse, når de udfører deres forskningsaktiviteter inden for rammerne af offentlig-private partnerskaber. Selvom undtagelsen kun gælder for forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner, kan de også lade deres private partnere foretage tekst- og datamining, herunder ved at benytte deres teknologiske værktøjer.

I henhold til begrebet videnskabelig forskning fremgår det af betragtning 12 i DSM-direktivet, at begrebet anses for både at dække natur- og humanvidenskab.

Efter artikel 3, stk. 1, er det et krav, at der skal være tale om værker og andre frembringelser, som forskningsorganisationerne og kulturarvsinstitutioner har lovlig adgang til.

Det fremgår i den forbindelse af betragtning 14, at der ved lovlig adgang forstås adgang til indhold baseret på en open access-politik eller på kontraktlige aftaler mellem rettighedshavere og forskningsorganisationer eller kulturarvsinstitutioner såsom abonnementer eller andre lovlige metoder. Hvis for eksempel en forskningsorganisation eller en kulturarvsinstitution tegner et abonnement, bør hertil knyttede personer, der er omfattet af abonnementet, anses for at have lovlig adgang. Lovlig adgang omfatter også adgang til indhold, som er lovligt frit tilgængeligt online.

Efter artikel 3, stk. 2, skal kopierne, der genereres ved tekst- og datamining opbevares med et passende sikkerhedsniveau, og opbevaringen skal ske med henblik på den videnskabelige forskning, herunder med henblik på verifikation af forskningsresultater.

Af betragtning 15 fremgår, at forsknings- og kulturarvsinstitutioner i visse tilfælde, f.eks. med henblik på efterfølgende verifikation af videnskabelige forskningsresultater, kan have behov for at opbevare

kopier, der er fremstillet i henhold til undtagelsen for tekst- og datamining. I så fald bør kopierne opbevares under sikre forhold. Anvendelse med henblik på anden videnskabelig forskning end tekst- og datamining, såsom videnskabelig peer review og fælles forskning, kan være omfattet af andre undtagelser i ophavsretsloven.

Det fremgår i øvrigt af betragtning 15, at medlemsstaterne på nationalt plan og efter drøftelser med de relevante interessenter frit bør kunne beslutte at fastlægge yderligere konkrete ordninger for opbevaring af kopier, herunder kunne udpege betroede organer til at varetage en sådan opbevaring. For ikke at begrænse anvendelsen af undtagelsen unødigt, bør sådanne ordninger være forholdsmæssige og begrænset til, hvad der er nødvendigt for at opbevare kopierne på en sikker måde og forhindre uautoriseret anvendelse.

Efter artikel 3, stk. 3, er det tilladt for rettighedshaverne at træffe foranstaltninger, der kan garantere sikkerhed og integritet i de netværk og databaser, hvor værkerne eller de andre frembringelser er lagret. Foranstaltningerne må dog ikke gå videre, end hvad der er nødvendigt for at nå dette mål.

Af betragtning nr. 16 fremgår det, at med henblik på et potentielt højt antal anmodninger om adgang til og download af deres værker eller andre frembringelser, bør det være tilladt for rettighedshaverne at træffe visse foranstaltninger, når der er risiko for, at sikkerheden eller integriteten af deres systemer eller databaser kan bringes i fare. Sådanne foranstaltninger kan f.eks. gå ud på at sikre, at kun personer, der har lovlig adgang til deres data, kan tilgå dem, herunder gennem IP adresse-validering eller brugerautentificering. Disse foranstaltninger bør stå i forhold til de involverede risici, bør ikke gå videre, end hvad der er nødvendigt for at forfølge målet om at garantere systemets sikkerhed og integritet, og bør ikke underminere den effektive anvendelse af undtagelsen.

I medfør af artikel 3, stk. 3, skal medlemsstaterne opfordre rettighedshavere, forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner til i fællesskab at fastlægge bedste praksis med hensyn til anvendelse af den forpligtelse og de foranstaltninger, der omhandles i artikel 3, stk. 2 og 3.

DSM-direktivets artikel 7 angiver, at aftaler i strid med undtagelsen i artikel 3 er uden retskraft.

DSM-direktivets artikel 4 vedrører en generel adgang til at foretage reproduktion og udtræk (eksemplar-fremstilling) af værker eller andre frembringelser med henblik på datamining.

Af betragtning 18 fremgår det, at udover forskningsbrug kan tekst- og datamining også anvendes til andre formål, f.eks. ved offentlige tjenester, komplekse forretningsmæssige beslutninger og udvikling af nye applikationer eller teknologier. Rettighedshaverne bør fortsat kunne udstede licenser til anvendelser af deres værker m.v., der ikke er omfattet af undtagelsen om tekst- og datamining med henblik på videnskabelig forskning eller andre undtagelser i Infosoc-direktivet. Der er dog retsikkerhed om, hvorvidt brugere kan anvende lovligt tilgængelige værker m.v. med henblik på tekst- og datamining, f.eks. når de reproduktioner eller udtræk, der foretages med henblik på den tekniske proces, ikke opfylder alle betingelserne for undtagelserne til midlertidig eksemplarfremstilling. Hensynet bag den almindelige adgang til tekst- og datamining er således at skabe større retssikkerhed i sådanne tilfælde og fremme innovation, bl.a. også i den private sektor.

Det fremgår af bestemmelsen i DSM-direktivets artikel 4, at undtagelsen gælder for så vidt angår de rettigheder, der er fastsat i artikel 5, litra a), og artikel 7, stk. 1, i direktiv 96/9/EF (databasedirektivet). Disse

rettigheder er gennemført i ophavsretslovens §§ 1, 2 og 71 og omfatter retten til eksemplarfremsstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af en database.

Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at undtagelsen gælder de rettigheder, der er fastsat i artikel 2 i direktiv 2001/29/EF (Infosoc-direktivet). Disse rettigheder er gennemført i ophavsretslovens §§ 2, 65, 66, 67, og 69 og omfatter eneretten for ophavsmænd, udøvende kunstner, lyd- og billedproducenter og radio og fjernsynsforetagender til at tillade eller forbyde eksemplarfremsstilling af værker og andre frembringelser.

Det fremgår i øvrigt af bestemmelsen, at undtagelsen gælder de rettigheder, der er fastsat i artikel 4, stk. 1, litra a) og b) i direktiv 2009/24/EF (direktivet om retlig beskyttelse af edb-programmer). Disse rettigheder er gennemført i ophavsretslovens § 1, stk. 3, og § 2 og omfatter eneretten til eksemplarfremsstilling af edb-programmer.

Det fremgår ligeledes af bestemmelsen, at undtagelsen gælder de rettigheder, der fremgår af artikel 15, stk. 1, i DSM-direktivet. Disse rettigheder er gennemført i ophavsretslovens § 69 a og omfatter retten for udgivere af pressepublikationer til eksemplarfremsstilling og overføring til almenheden af pressepublikationer.

Ifølge artikel 4, stk. 2, kan reproduktioner og udtræk foretaget i henhold til stk. 1, opbevares, så længe det er nødvendigt med henblik på tekst- og datamining.

Adgangen til tekst- og datamining efter artikel 4, stk. 1, gælder kun lovligt tilgængelige værker. Ifølge betragtning 18 skal et værk eller en frembringelse blandt andet anses for at være gjort lovligt tilgængeligt, når værket eller frembringelsen stilles til rådighed for almenheden online og kan tilgås på lovlig vis.

Det fremgår af artikel 4, stk. 3, at undtagelsen eller indskrænkningen omhandlet i artikel 4 stk. 1, finder anvendelse på betingelse af, at rettighedshaverne ikke udtrykkeligt har forbeholdt sig anvendelsen heraf på passende vis, såsom en maskinlæsbar måde i tilfælde af indhold, der er stillet til rådighed for almenheden online.

Af betragtning 18 fremgår det, at for indhold, der er stillet til rådighed for almenheden online, bør det kun anses for passende at forbeholde sig disse rettigheder på en maskinlæsbar måde, herunder i metadata og i vilkår og betingelser for brug af et websted eller en tjeneste. Andre anvendelser bør ikke berøres af forbeholdet for rettigheder med henblik på tekst- og datamining. I andre tilfælde kan det være passende at forbeholde sig rettighederne på anden måde, såsom i kontraktmæssige aftaler eller ved en ensidig erklæring. Rettighedshavere bør kunne træffe foranstaltninger til at sikre, at deres forbehold i denne henseende respekteres.

Det fremgår endvidere af DSM-direktivets artikel 4, stk. 4, at artikel 4 ikke berører anvendelsen af artikel 3 i direktivet.

2.1.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

2.1.3.1. Kulturarvsinstitutioners og forskningsorganisationers brug af tekst- og datamining

Tekst- og datamining er en form for automatisk computeranalyse af information i digital form, som gør det muligt at behandle store mængder af information, f.eks. tekst, lyd, billeder og data, med det formål at opnå ny viden og finde frem til nye tendenser.

Maskiner giver mulighed for at overskue enorme datamængder, så de kan hjælpe med at finde vej til information og data.

Tekst- og datamining er derfor særlig brugbart inden for forskningsområdet og kan generelt være til gavn for universiteter, forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner.

Tekst- og datamining kan dog være forbundet med brug af materiale, som er beskyttet efter ophavsretsloven. Dette blandt andet, når der sker kopiering af beskyttet materiale eller udtræk af indhold fra en database, f.eks. når data normaliseres i løbet af tekst- og dataminingprocessen. Der vil i givet fald skulle indhentes tilladelse fra rettighedshaverne til handlingen, hvis en af undtagelserne eller indskrænkningerne i ophavsretsloven ikke finder anvendelse.

Forslaget til § 11 c har til formål at gennemføre DSM-direktivets bestemmelse om brug af tekst- og datamining til videnskabelig forskning. Med forslaget i § 11 c, stk. 1, indføres en ny, specifik indskrænkning til ophavsretten og databasebeskyttelsesretten til gavn for forskningsorganisationer, kulturarvsinstitutioner og deres eventuelle private partners brug af datamining. I medfør af den foreslåede bestemmelse vil disse aktører lovligt kunne foretage udtræk og fremstille eksemplarer af værker og andre frembringelser, som de har lovlig adgang til, for at udføre tekst- og datamining med henblik på videnskabelig forskning. Ift. lovlig adgang angiver betragtning 14, at lovlig adgang bør forstås som adgang til indhold baseret på en open access-politik eller på kontraktlige aftaler mellem rettighedshavere og forskningsorganisationer eller kulturarvsinstitutioner, såsom abonnementer eller andre lovlige metoder. Hvis for eksempel forsknings- eller kulturarvsinstitutioner tegner et abonnement, bør hertil knyttede personer, der er omfattet af abonnementet, anses for at have lovlig adgang.

Baggrunden for forslaget er at sikre, at forskningen kan gøre brug af tidens digitale teknologier og nye former for anvendelser som led i understøttelse af forskning, innovation, uddannelse og bevarelse af kulturarven.

Kulturministeriet bemærker, at forskningsorganisationernes og kulturarvsinstitutionernes private partnere i et vist omfang også omfattes af undtagelsen. Det fremgår af betragtning 11 i DSM-direktivet, at forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner også kan lade sådanne private partnere foretage tekst- og datamining, herunder ved at benytte deres teknologiske værktøjer.

Kulturministeriet vurderer på den baggrund, at det er EU-lovgivers hensigt, at også forskningsorganisationers og kulturarvsinstitutioners private partnere skal have mulighed for at udføre datamining til de omfattede formål. Dette af hensyn til, at universiteter m.v. har mulighed for og kan drage fordel af at indgå samarbejder med den private sektor. Kulturministeriet foreslår på den baggrund, at det fremgår af den foreslåede bestemmelse i § 11 c, stk. 1, at også forskningsorganisationers og kulturarvsinstitutioners private partnere kan udføre datamining. Det bemærkes i den forbindelse, at den foreslåede undtagelse i § 11 c, stk. 1, kun gælder for forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner. I henhold til betragtning 11 kan forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner dog lade deres private partnere foretage tekst- og datamining, når de udfører deres forskningsaktiviteter inden for rammerne af offentlig-private

partnerskaber, herunder ved at benytte deres teknologiske værktøjer, men undtagelsen gælder kun for forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner.

Med forslaget får kulturarvsinstitutioner og forskningsorganisationer ret til at opbevare kopier, der er fremstillet i forbindelse med tekst- og datamining. Kulturministeriet foreslår i § 11 c, stk. 2, at opbevaringen af kopier af værker eller andre frembringelser frembragt i overensstemmelse med stk. 1, sker med et passende sikkerhedsniveau. Dette af hensyn til at sikre værkerne og frembringelsernes integritet og forhindre, at uvedkommende anvender indholdet til andre formål, end dem, der er tiltænkt med bestemmelsen. Kopierne kan endvidere i medfør af den foreslåede bestemmelse opbevares med henblik på videnskabelig forskning, herunder for at verificere forskningsresultater.

Betragtning 15 i DSM-direktivet beskriver en mulighed for – men stiller ikke krav om – at medlemsstaterne på nationalt plan frit kan beslutte at fastlægge yderligere konkrete ordninger for opbevaringen af kopierne, herunder udpege betroede organer til at varetage opbevaringen. Muligheden udnyttes dog ikke i nærværende lovforslag. Det er sandsynligt, at en sådan regel vil være uforholdsmæssigt ressourcekrævende for det organ, som ville skulle udpeges til at varetage opgaven. Kulturministeriet vurderer, at kopierne passende vil kunne opbevares hos institutionerne, som er vant til at håndtere fortroligt materiale og derfor har erfaring med at foretage vurdering af passende sikkerhed m.v.

Den foreslåede bestemmelse i § 11 c, stk. 3, fastslår, at det er lovligt for rettighedshaverne at træffe foranstaltninger, som sikrer sikkerheden og integriteten af deres systemer og databaser, når der er en risiko for, at de bringes i fare, så længe foranstaltningerne ikke går videre, end hvad der er nødvendigt for at nå dette mål. Hensynet bag bestemmelsen er, at der potentielt kan være et højt antal anmodninger om adgang til og download af rettighedshavernes værker eller andre frembringelser med den følge, at der kan opstå risiko for, at sikkerheden eller integriteten af deres systemer eller databaser bringes i fare. Dette følger ligeledes af direktivets betragtning 16.

Rettighedshavere, forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner kan i fællesskab fastsætte retningslinjer for rettighedshaveres, forskningsorganisationers og kulturarvsorganisationers etablering af de sikkerhedsforanstaltninger, som følger af § 11 c, stk. 2 og 3.

Det er Kulturministeriets vurdering, at der bør sikres en mulighed for, at forskningsorganisationer, kulturarvsinstitutioner og disses private partnere effektivt kan gøre brug af dataminingundtagelsen i den foreslåede bestemmelse. Dette også i tilfælde af at adgangen – på trods af den foreslåede bestemmelse i § 11 c, stk. 3, om proportionale sikkerhedsforanstaltninger – forhindres grundet rettighedshavernes opsatte præventive foranstaltninger. Kulturministeriet foreslår derfor, at Ophavsretslicensnævnet får kompetence til at tage stilling til sager om sikkerhedsforanstaltninger, jf. den foreslåede ændring af bestemmelserne i ophavsretslovens § 47, stk. 2, og § 75 d.

Det bemærkes, at undtagelserne til tekst- og datamining i DSM-direktivets artikel 3 og 4 ikke kun finder anvendelse ift. værker, men også ift. andre frembringelser, som har hjemmel i EU-direktiver. Disse andre frembringelser findes i ophavsretslovens kapitel 5, og de enkelte bestemmelser indeholder henvisningsbestemmelser, som indebærer, at en lang række af ophavsretslovens bestemmelser, herunder undtagelsesbestemmelserne, også gælder for naborettighederne. Gennemførelsen af direktivets bestemmelser om adgang til at anvende frembringelser som led i tekst- og datamining foreslås således gennemført ved indførelse af henvisningsbestemmelser i kapitel 5. Det bemærkes, at kapitel 5 også regulerer retten til fotografiske billeder i § 70, som ikke har baggrund i noget EU-direktiv. De samme undtagelser, som

gør sig gældende for de øvrige frembringelsestyper i kapitel 5, gør sig dog tilsvarende gældende for fotografibeskyttelsen. På baggrund heraf foreslås det også at indføre undtagelsesadgangen mhp. tekst- og datamining for fotografier.

Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 2.

Det bemærkes, at bestemmelsens foreslåede placering i kapitel 2 i ophavsretsloven medfører, at § 11, stk. 3, om lovligt forlæg finder anvendelse på bestemmelsen.

2.1.3.2. Generel brug af tekst- og datamining

Forslaget til § 11 b har til formål at gennemføre DSM-direktivets bestemmelse om generel brug af tekst- og datamining. Med forslaget indføres en ny, specifik indskrænkning i ophavsretsloven til fordel for tekst- og datamining.

Baggrunden for forslaget er et ønske om at sikre, at der kan gøres brug af tidens digitale teknologier og nye former for anvendelse af indhold for både private og offentlige enheder til at analysere store mængder data inden for forskellige områder og til forskellige formål, herunder i forbindelse med offentlige tjenester, komplekse forretningsmæssige beslutninger og udvikling af nye applikationer eller teknologier. Det foreslås i § 11 b, stk. 3, at eksemplarer og udtræk kan opbevares, så længe det er nødvendigt med henblik på tekst- og datamining.

Det foreslås i § 11 b, stk. 2, at en rettighedshaver kan forbeholde sig retten til tekst- og datamining, hvis dette sker på passende vis såsom på en maskinlæsbar måde, hvis indholdet er gjort lovligt tilgængeligt online. På denne måde tages der hensyn til, at en rettighedshaver ikke ønsker sine værker brugt ifm. datamining. Herved opretholdes balancen mellem rettighedshaverens interesser og samfundets adgang til materialet. Hensynet bag betingelsen om, at forbeholdet skal ske på passende vis, er at sikre, at det er gennemsigtigt for brugerne, når de ikke må anvende det beskyttede materiale til tekst- og datamining.

Med henvisningen til § 11 c, stk. 1 i § 11 b, stk. 2, præciseres det, at den foreslåede bestemmelse ikke berører retten til tekst- og datamining med henblik på videnskabelig forskning, hvor der i et vist omfang er videre mulighed for at foretage datamining. Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 2.

Det bemærkes, at bestemmelsens foreslåede placering i kapitel 2 i ophavsretsloven medfører, at § 11, stk. 3, om lovligt forlæg finder anvendelse på bestemmelsen.

2.2. Digital undervisningsbrug af ophavsretligt beskyttet indhold

2.2.1. Gældende ret

Loven indeholder ikke en fribrugsregel eller en særlig aftalelicensregel, som er møntet direkte på digital undervisningsbrug af ophavsretligt beskyttet indhold. Adgangen til at bruge værker i undervisningssammenhæng reguleres dog i en række særregler i ophavsretsloven. Adgangen og reguleringen er generelt indordnet i lovens aftalelicenssystem.

Ophavsretslovens § 13, stk. 1, indeholder en specifik aftalelicensordning for eksemplarfremsstilling inden

for undervisningsvirksomhed. Omfattet af begrebet "undervisningsvirksomhed" er både offentlige og private undervisningstilbud, der finder sted i organiseret form, f.eks. højskoler.

Bestemmelsen giver først og fremmest adgang til, at der til brug i undervisningsvirksomhed kan fremstilles eksemplarer af udgivne værker, hvis der er indgået aftale herom med Copydan Tekst & Node, som Kulturministeriet – i overensstemmelse med ophavsretslovens § 50 – har godkendt til at administrere ordningen. Adgangen gælder enhver form for teknik, herunder fotokopiering, digital kopiering m.v. Adgangen gælder dog ikke for edb-programmer.

Betingelsen om, at der skal være tale om et udgivet værk, indebærer, at der skal være sket en eksemplarspredning med ophavsmandens samtykke, jf. ophavsretslovens § 8, stk. 2. Der vil eksempelvis være tale om udgivelse ved udgivelse af bøger eller lydoptagelser (fonogrammer).

Aftalelicensen muliggør i praksis ikke alene eksemplarfremstillingen men også den efterfølgende lovlige brug af kopierne, f.eks. at dele kopierne ud til eleverne efter eksemplarfremstillingen. Kopierne må i øvrigt også lovligt spredes inden for undervisningsvirksomhed, dvs. mellem forskellige undervisningsinstitutioner.

§ 13 giver endvidere adgang til, at undervisningsinstitutionerne kan få adgang til at foretage eksemplarfremstilling ved optagelse af værker, som udsendes i radio eller fjernsyn, herunder dokumentarfilm, hvis der er indgået aftale herom med den repræsentative forvaltningsorganisation (Copydan AVU-Medier). Det fremgår dog af § 13, stk. 2, at filmværker ikke omfattes, medmindre der kun er tale om brug af mindre dele af filmen.

Baggrunden for, at spillefilm ikke er omfattet, er ifølge forarbejderne, at optagelsesadgangen ville kunne have betydelige økonomiske skadevirkninger for rettighedshaverne og vanskeliggøre tv-foretagenders mulighed for at erhverve udsendelsesrettigheder. Folketingstidende 1976-77 (2. samling), Tillæg A, spalte 2732.

Det fremgår typisk af Copydan Tekst og Nodes kopieringsaftaler, at "brugerne" (herunder også elever/studerende) kan kopiere (både analogt og digitalt) "til undervisningsvirksomhed", hvilket typisk er defineret som den kopiering, som institutionen foretager eller lader andre foretage "til brug for" institutionens undervisningsvirksomhed.

I tilfælde af, at en undervisningsinstitution mener, at en godkendt organisation stiller urimelige vilkår for at indgå aftale, kan parterne forelægge spørgsmålet for Ophavsretslicensnævnet, jf. ophavsretslovens § 13, stk. 4. Nævnet kan fastsætte vilkårene, herunder vederlagets størrelse.

Ophavsretslovens § 13, stk. 4, giver adgang til, at lærere og elever som led i undervisningsvirksomhed kan foretage optagelser af deres egne fremførelser, såfremt det ikke sker i erhvervsøjemed. Optagelserne må ikke udnyttes på anden måde.

Brug af ikke-udgivne værker er ikke omfattet af aftalelicensordningen i § 13 og forudsætter en aftale med ophavsmanden selv.

VISDA er af Kulturministeriet godkendt i henhold til ophavsretsloven til at forhandle billedlicenser, der dækker alle billedskabere, herunder kunstnere, tegnere, illustratører og fotografer, jf. blandt andet

ophavsretslovens §§ 24 og 24a, jf. § 50. VISDA tilbyder – i supplement til kopieringsaftalen med Copydan Tekst & Node – aftaler, der giver adgang til at bruge billedkunst i undervisningen. Også her har man eventuelle sager om urimelige vilkår indbringes for Ophavsretslicensnævnet.

Ophavsretslovens § 50, stk. 2, giver mulighed for godkendelse af generelle aftalelicensordninger. Der er tale om tilfælde, hvor en bruger, inden for et nærmere defineret område, indgår aftale med en repræsentativ rettighedshaverorganisation inden for det pågældende område. Organisationer, der ønsker at indgå aftaler med aftalelicensvirkning på et givent område, skal – på samme måde som ved de specifikke aftalelicensbestemmelser i ophavsretsloven – godkendes af Kulturministeriet.

Ophavsmanden kan ved den generelle aftalelicensordning - som tilfældet også er for nogle af de specifikke aftalelicensers vedkommende - nedlægge forbud mod værkets udnyttelse.

Forbuddet kan nedlægges både over for brugeren og den aftalesluttende organisation. Konsekvensen af forbudsnedlæggelse er, at de pågældende ophavsmænds værker ikke må udnyttes i henhold til den aftalelicensudløsende aftale.

Kulturministeriet har blandt andet godkendt følgende forvaltningsorganisationer:

- Copydan Tekst & Node til at indgå aftaler vedrørende brug af eksamensopgaver i undervisningen, afsendelse af eksamensopgaver til censorer ved e-mail m.v.
- Copydan AVU-medier til at indgå aftaler vedrørende brug af audiovisuelt materiale i forbindelse med en skoles eksaminer.
- Copydan AVU-Medier til at indgå aftaler med henblik på at en undervisningsinstitution kan foretage tilgængeliggørelse for almenheden, spredning og eksemplarfremsstilling i undervisningsbrug af en række forskellige typer af audiovisuelle materiale, herunder brug af Det Danske Filminstituts streamingtjeneste og brug af materiale fra tv og radio i og uden for skolen, herunder streaming.

Ophavsretslovens § 48 indeholder nogle tvangslicenslignende regler, herunder i forbindelse med optagelse af radio- og tv-udsendelser og signalretten i § 69 til brug for undervisningsvirksomhed.

Ophavsretslovens § 18, stk. 1, indeholder en tvangslicensregel for så vidt angår brug af litterære værker, musikværker og billeder i undervisningsantologier. En tvangslicensregel indebærer, at en bruger må anvende værket frit mod betaling.

Ophavsretslovens § 21, stk. 1, nr. 2, indeholder en adgang til offentlig fremførelse af udgivne værker bortset fra sceneværker og filmværker, når fremførelsen sker til brug ved undervisning. Bestemmelsen omfatter ud over en direkte værksfremførelse også gengivelse af værker på en computerskærm som led i undervisningen.

Ved brug af ophavsretlige værker – også i undervisningssammenhæng – har ophavsmanden krav på at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver.

God skik vil ifølge 1961-forarbejderne sige en ”rimelig og hæderlig handle måde”. Kravet er således ikke absolut, men kan fraviges, hvis dette viser sig at være urimeligt, vanskeligt eller umuligt.

Regler om ophavsretslovens territoriale anvendelsesområde er fastsat i ophavsretslovens §§ 85 og 86,

som fastsætter den klare hovedregel om, at det kun er værker m.v. med tilknytning til EØS - dvs. EU-landene samt Norge, Island og Lichtenstein - som omfattes umiddelbart af den danske ophavsretslov. I ophavsretslovens § 88 er fastsat en hjemmel til at udvide beskyttelsen i forhold til andre lande. Denne hjemmel er udnyttet i bekendtgørelse nr. 218 af 9. marts 2010 om anvendelsen af ophavsretsloven i forhold til andre lande (udlandsbekendtgørelsen).

2.2.2. Artikel 5 i DSM-direktivet

Med artikel 5 i DSM-direktivet indføres en obligatorisk undtagelse, der skal sikre en lettelse af uddannelsesinstitutioners adgang til digitalt at anvende ophavsretligt beskyttet materiale til illustration i forbindelse med undervisning.

Det fremgår således af artikel 5, stk. 1, at medlemsstaterne med bestemmelsen fastsætter en undtagelse fra de rettigheder, der er fastsat i artikel 5, litra a), b), d) og e) og artikel 7, stk. 1, i direktiv 96/9/EF (database-direktivet). Disse rettigheder er gennemført i ophavsretslovens §§ 1, 2 og 71 og omfatter retten til eksemplarfremsstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af en database, såfremt denne beskyttes efter de ophavsretlige regler.

Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at undtagelsen gælder for så vidt angår de rettigheder, der er fastsat i artikel 2 og 3 i direktiv 2001/29/EF (Infosoc-direktivet). Disse rettigheder er gennemført i ophavsretslovens §§ 2, 65, 66, 67, og 69 og omfatter eneretten for ophavsmænd, udøvende kunstnere, lyd- og billedproducenter og radio og fjernsynsforetagender til at tillade eller forbyde eksemplarfremsstilling af værker og andre frembringelser og retten til overføring af værker og andre frembringelser til almenheden.

Det fremgår i øvrigt af bestemmelsen, at undtagelsen gælder for de rettigheder, der er fastsat i artikel 4, stk. 1, i direktiv 2009/24/EF (beskyttelse af edb-programmer). Disse rettigheder er gennemført i ophavsretslovens § 1, stk. 3, og § 2 og omfatter eneretten til eksemplarfremsstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af edb-programmer.

Det fremgår ligeledes, at undtagelsen gælder for så vidt angår de bestemmelser, der er fastsat i artikel 15, stk. 1, i DSM-direktivet. Disse rettigheder er gennemført i ophavsretslovens § 69 a og omfatter retten for udgivere af pressepublikationer til eksemplarfremsstilling og overføring til almenheden af pressepublikationer.

Undtagelsen i artikel 5, stk. 1, skal gælde med henblik på at tillade den digitale anvendelse af værker og andre frembringelser, når denne udelukkende finder sted med henblik på undervisningsbrug, og i det omfang det er berettiget i forhold til det ikkekommercielle formål.

Undtagelsen gælder dermed for digital brug af ophavsretligt beskyttet indhold.

Undtagelsen er endvidere udelukkende til illustrationsformål for undervisningen, og området dækker således først og fremmest undervisningsaktiviteter.

Ifølge betragtning 21 i DSM-direktivet finder undtagelsen anvendelse som led i anskueliggørelse. Ved anskueliggørelse forstås, at den digitale anvendelse af værker eller andre frembringelser skal ske med henblik på at understøtte, berige eller supplere undervisningen, herunder læringsaktiviteter. I de fleste

tilfælde indebærer det, at der kun anvendes dele eller uddrag af værker, og at brugen derfor ikke træder i stedet for indkøb af materialer, der primært er beregnet til uddannelsesmarkedet.

Det fremgår endvidere af betragtning 21, at undtagelsen kun bør omfatte distribution af software i det omfang, der er tale om digital overførsel af software.

Det fremgår i øvrigt af betragtning 21, at undtagelsen bør forstås således, at den omfatter anvendelser, der tilgodeser de specifikke tilgængelighedsbehov for personer med et handicap for så vidt angår anskueliggørelse i forbindelse med undervisning.

Af betragtning 21 fremgår det ligeledes, at medlemsstaterne – i forbindelse med gennemførelsen af undtagelsen – på proportional vis bør præcisere den andel af et værk eller en frembringelse, som kan anvendes i forbindelse med undervisning med anskueliggørelse som eneste mål.

Som anvendelser med hjemmel i artikel 5, stk. 1, nævnes i betragtning 22 anvendelse i forbindelse med eksaminer og undervisningsaktiviteter under uddannelsesinstitutionens ansvar. Deciderede fritidsaktiviteter og lignende er ikke omfattet.

Det fremgår endvidere af artikel 5, stk. 1, at brugen skal være til et ikkekommercielt formål. Dette præciseres også i betragtning 20, som tilføjer, at en uddannelsesinstitutions organisatoriske struktur og finansiering ikke bør være afgørende for bedømmelsen af, om aktiviteten er af ikkekommerciel karakter.

Betragtning 20 understreger, at undtagelsen bør komme alle uddannelsesinstitutioner, der er anerkendt af en medlemsstat, til gode, da digitale værktøjer og ressourcer i stigende grad anvendes på alle uddannelsesniveauer for at forbedre og berige undervisningsoplevelsen.

Undtagelsen i artikel 5, stk. 1, gælder på betingelse af, at anvendelsen sker under en uddannelsesinstitutions ansvar i dens lokaler eller andetsteds. Betragtning 22 nævner som eksempler på andre steder et museum, et bibliotek eller i en anden kulturarvsinstitution.

Anvendelsen efter artikel 5, stk. 1, kan også ske via et sikkert elektronisk miljø, som kun er tilgængeligt for uddannelsesinstitutionens elever eller studerende og undervisningspersonale. I betragtning 22 nævnes som eksempel på digitale hjælpemidler elektroniske whiteboards eller digitale apparater, som kan være forbundet til internettet. Det fremgår endvidere af betragtning 22, at anvendelse på afstand i sikre elektroniske miljøer eksempelvis kan være i forbindelse med onlineundervisning eller onlineadgang til undervisningsmateriale, der supplerer et konkret kursus. Sikre elektroniske miljøer bør ifølge betragtning 22 forstås som digitale undervisnings- og læringsmiljøer, hvortil kun en uddannelsesinstitutions undervisningspersonale og de elever eller studerende, der er indskrevet på en uddannelse, har adgang, navnlig gennem passende, herunder passwordbaserede, identifikationsprocedurer.

Anvendelsen skal i øvrigt ifølge artikel 5, stk. 1, ledsages af en angivelse af kilden, herunder ophavsmandens navn, medmindre dette viser sig at være umuligt. Der er således et krav om kildeangivelse ved brugen.

Det fremgår af artikel 5, stk. 2, at medlemsstaterne kan fastsætte, at undtagelsen ikke finder anvendelse for særlig brug eller særlige typer af værker eller frembringelser såsom materiale, der primært er beregnet

til uddannelsesmarkedet, eller partiturer i det omfang, der er let adgang til passende licenser, som dækker uddannelsesinstitutionernes behov og særlige forhold.

Artikel 5, stk. 2, giver dermed medlemslandene mulighed for at beslutte, at eksisterende licensordninger får forrang i forhold til undtagelsen (fribrugsreglen).

Det fremgår endvidere af artikel 5, stk. 2, at medlemsstater, der benytter sig af licensmuligheden, træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at de licenser, hvorved tilladelse gives til de omfattede handlinger i stk. 1, på passende vis er tilgængelige og synlige for uddannelsesinstitutioner. Ifølge betragtning 23 er dette blandt andet for at undgå retsusikkerhed eller administrative byrder for uddannelsesinstitutionerne.

Betragtning 23 fremhæver, at fleksibilitetsordningen bør gøre det muligt for medlemsstaterne at bygge videre på eksisterende nationalt indførte ordninger. Medlemsstaterne kan både beslutte at gøre anvendelsen af undtagelsen helt eller delvis afhængig af besiddelsen af passende licenser, der omfatter mindst de samme anvendelser som dem, der tillades i henhold til undtagelsen. Hvis licenserne kun delvist dækker de anvendelser, som er tilladt i henhold til undtagelsen, bør medlemsstaterne sikre, at alle de øvrige anvendelser er omfattet af undtagelsen eller indskrænkningen. Som eksempel herpå nævnes forrang til licenser til materialer, der primært er beregnet til uddannelsesmarkedet eller licenser til partiturer.

Betragtning 23 understreger endvidere, at licensordningerne bør tilgodese uddannelsesinstitutionernes behov. Der kan også udvikles informationsværktøjer, der har til formål at sikre, at de eksisterende licensordninger er synlige. Sådanne ordninger kan f.eks. være baseret på kollektive licenser eller udvidede kollektive licenser for at undgå, at uddannelsesinstitutioner skal forhandle individuelt med rettighedshaverne. Af hensyn til retssikkerheden bør medlemsstaterne præcisere, på hvilke betingelser en uddannelsesinstitution kan anvende beskyttede værker eller andre frembringelser i henhold til undtagelsen og omvendt, hvornår den skal handle inden for rammerne af en licensordning.

Det fremgår af artikel 5, stk. 3, at undervisningsbrug via sikre elektroniske miljøer kun anses for at finde sted i den medlemsstat, hvor uddannelsesinstitutionen er etableret for så vidt angår anvendelsen af værker og andre frembringelser, der finder sted i henhold til bestemmelsen.

Artikel 5, stk. 3, fastlægger således et princip om, at undtagelsen også gælder for grænseoverskridende anvendelser af værker.

Det fremgår af artikel 5, stk. 4, at medlemsstaterne kan fastsætte bestemmelser om en rimelig kompensation til rettighedshaverne for anvendelsen af deres værker eller andre frembringelser i henhold til stk. 1.

Det fremgår blandt andet af betragtning 24, at ved fastsættelsen af den mulige størrelse af rimelig kompensation bør der bl.a. tages behørigt hensyn til medlemsstaternes uddannelsesmæssige mål og til den skade, rettighedshaverne påføres. Medlemsstater, der beslutter sig for at sikre en rimelig kompensation, bør tilskynde til brug af ordninger, som ikke påfører uddannelsesinstitutionerne en administrativ byrde.

Direktivets artikel 7 angiver, at aftaler i strid med undtagelsen i artikel 5 er uden retskraft.

Følgende fremgår af direktivets artikel 24, stk. 2, litra b, om ændringer til Infosoc-direktivets artikel 5,

stk. 3, litra a (undtagelser til enerettighederne for undervisningsinstitutioner): *"hvis der udelukkende er tale om anvendelse til anskueliggørelse i forbindelse med undervisning eller med henblik på videnskabelig forskning, såfremt kilden med ophavsmandens navn angives, medmindre dette viser sig umuligt, og det sker i et omfang, som det ikkekommercielle formål berettiger til, uden at dette berører de undtagelser og indskrænkninger, som er fastsat ved direktiv (EU) 2019/790".*

2.2.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Udviklingen i teknologien har skabt bedre muligheder for, at skoler og andre uddannelsesinstitutioner i stigende omfang kan gøre brug af digitale løsninger i undervisningen. Det digitale undervisningsmiljø bidrager blandt andet til at sikre, at skoler har et bredt udvalg af læringsmateriale tilgængeligt, og at elever og lærere nemt og hurtigt kan skabe og dele undervisningsindhold. Herudover sikres, at uddannelsesinstitutionerne følger med tiden og digitaliseringen.

Når der i undervisningssammenhæng digitalt benyttes materiale, som er beskyttet efter reglerne i ophavsretsloven, skal skolen dog sikre sig, at den har lov til at bruge materialet, enten i form af tilladelse fra rettighedshaverne eller ved, at en af særreglerne i ophavsretsloven finder anvendelse.

Baggrunden for DSM-direktivets artikel 5 er at skabe en mere velfungerende brug af digitale ophavsretigheder i undervisningsmiljøet i EU-landene. Dette af hensyn til, at udviklingen i teknologien giver større mulighed for at anvende digitalt indhold til undervisningsbrug – også på tværs af landegrænser.

Adgangen skal gælde for alle værker og frembringelser, der anvendes i undervisningssammenhæng. Modtagergruppen for materialet efter bestemmelsen er således lærere og elever/studerende.

Artikel 5 vedrører grænseoverskridende anvendelse, hvilket efter Kulturministeriets vurdering taler for et højt niveau af harmonisering, idet en ensartet tilgang på tværs af grænserne vil bidrage til at sikre den rette balance i reguleringen.

DSM-direktivet giver dog medlemslandene valget mellem en undtagelse eller indskrænkning af rettigheder og en aftalelicensordning forudsat, at der er let adgang til licenserne, og at licenserne er passende, giver tilladelse til de pågældende anvendelsesmuligheder og dækker uddannelsesinstitutionernes behov og særlige forhold, jf. artikel 5, stk. 2.

Det er Kulturministeriets vurdering, at aftalelicenssystemet i Danmark er særdeles velfungerende også på undervisningsområdet, som også dækker undervisningsinstitutionernes digitale brug af ophavsretligt beskyttet materiale.

Reglerne om ophavsret skal overordnet balancere mellem to hensyn. På den ene side skal det sikres, at kunstnere får betaling for andres brug af deres værker. På den anden side skal brugernes adgang til samt udbredelsen af litterære eller kunstneriske værker ikke begrænses unødigt.

Det er Kulturministeriets vurdering, at aftalelicenssystemet er en velegnet, simpel og ubureaukratisk løsning til at sikre opretholdelsen af denne balance - også ved brug af værker i undervisningssammenhæng. Systemet sikrer både en nem adgang for brugerne til at anvende indholdet og samtidig en betaling til rettighedshaverne, hvilket er vigtigt for at sikre skabelsen af nyt indhold, der både er i samfundets, rettighedshavernes og brugernes interesse. Aftalelicenssystemet giver endvidere undervisningsinstitutio-

nerne en retssikkerhed, da den enkelte institution ikke selv skal stå og vurdere den enkelte udnyttelse i forhold til, om betingelserne for, at undtagelsen finder anvendelse, er opfyldt.

Det er endvidere Kulturministeriets opfattelse, at de eksisterende licensordninger er let tilgængelige for uddannelsesinstitutionerne, og at institutionerne er bevidste omkring aftalelicensernes eksistens.

På baggrund heraf foreslås det at opretholde aftalelicenssystemet i videst muligt omfang ved at udnytte muligheden i direktivets artikel 5, stk. 2, om at undlade at lade undtagelsen i artikel 5, stk. 1, finde anvendelse, hvis der er let adgang til passende licenser, der giver tilladelse til de i stk. 1 omhandlede handlinger, og som dækker uddannelsesinstitutionernes behov og særlige forhold.

Kulturministeriet foreslår således, at aftalelicensordningen gøres til hovedreglen.

Kulturministeriet foreslår endvidere at ændre den gældende aftalelicensbestemmelse for undervisning i ophavsretslovens § 13 for at bringe bestemmelsen fuldt ud på linje med DSM-direktivets artikel 5 samt den teknologiske udvikling. Det foreslås blandt andet at udvide aftalelicensområdet til at gælde for eksemplarfremsstilling og tilgængeliggørelse af offentliggjorte værker. Hensynet herved er at lette brugernes mulighed for at få tilladelse til at bruge materiale og for at sikre, at anvendelsesområdet er tidsvarende i forhold til at undervisningsinstitutionerne digitale udnyttelse.

DSM-direktivets artikel 5, stk. 2, giver medlemslandene mulighed for at vælge at begrænse licensernes forrang til særlig brug eller særlige typer af værker, herunder specifikt materiale som er primært beregnet til uddannelsesmarkedet eller partiturer. Kulturministeriet vurderer, at den praktiske håndtering af en sådan værkssondring vil være uproportionalt vanskelig. Dette særligt i forhold til brugernes vurdering af, hvornår et værk primært er beregnet til uddannelsesmarkedet. En ophavsmands intention med et værk kan f.eks. have et helt særegent formål, men værket kan alligevel være egnet til undervisningsbrug. En sondring mellem værker, som er skabt med henblik på undervisningsmarkedet og andre værker, vil således med stor sandsynlighed afføde fortolkningstvivl i praksis.

Det er endvidere Kulturministeriets vurdering, at hensynet til undervisning og uddannelsesbehov fører til, at der bør være fri mulighed for at indgå aftaler med forvaltningsorganisationer om brug af værker – der både er skabt med henblik på undervisningsmarkedet eller det generelle marked – i undervisningssammenhæng. Kulturministeriet har således ikke fundet, at der skulle være behov for en sådan afgrænsning mellem de to skabelsesformål.

Det foreslås således, at aftalelicensordningen har forrang ved brug af værker og frembringelser i undervisningssammenhæng, uanset om der er tale om værker skabt med henblik på undervisningssammenhæng eller det generelle marked.

Kulturministeriet foreslår endvidere, at ophavsretslovens § 13, stk. 2, om, at filmværker ikke omfattes af retten til at indgå aftale om optagelse af værker efter § 13, stk. 1, ophæves. Dette af hensyn til at sikre en større fleksibilitet for brugerne og rettighedshaverne til at indgå aftaler om spillefilmene efter aftalelicensen, da brug af spillefilm i skolerne ofte er en integreret del af et moderne undervisningsforløb.

Det foreslås endvidere at ændre omfanget af stk. 3 i forhold til tidligere, således at edb-programmer kan omfattes af aftalelicensen og undtagelsen, men kun i relation til overføringer og ikke ift. selvstændig

eksemplarfremsstilling. Dette for at sikre efterlevelsen af artikel 5, der gælder for overføring, og som ikke sonderer mellem værker.

Det fremgår af artikel 7, at aftaler i strid med undtagelsen i artikel 5 er uden retskraft. Kulturministeriet bemærker, at direktivets artikel 7 ikke er til hinder for den forrang for licensaftaler, som beskrevet i artikel 5, stk. 2.

Kulturministeriet foreslår, at der indføres en undtagelse for undervisningsbrug i ophavsretslovens § 13 a, som skal favne de situationer, hvor der ikke foreligger en passende licens. Dette med henblik på at sikre den fulde gennemførelse af DSM-direktivets artikel 5. Det foreslås, at bestemmelsen i stk. 1. ikke kan fraviges ved aftale, jf. artikel 7 i direktivet.

Forslaget til § 13 a indeholder således en undtagelse til fordel for undervisningsbrug af mindre uddrag af værker i det omfang, der ikke findes passende licenser. Der sondres ikke mellem værkstyper.

Anvendelsesområdet for artikel 5 i DSM-direktivet er eksemplarfremsstilling og overføring til almenheden, dvs. direktivbestemmelsens anvendelsesområde er alene den digitale brug. Ved digitale anvendelser forstås en handling, der sker gennem et teknisk hjælpemiddel eksempelvis scanning, upload på intranet, e-mailkorrespondancer, lagring på harddiske og lignende. Brug af whiteboards i et klasseværelse og deling via en sikker platform til de relevante modtagere vil endvidere være omfattet af begrebet "digital anvendelse".

At reglen afgrænses til "overføring til almenheden" betyder, at andre former for tilgængeliggørelse i ophavsretslovens § 2 ikke omfattes. Hvis en lærer eksempelvis læser højt fra en bog, vil det i princippet ikke være en overføring til almenheden men derimod en direkte fremførelse, som ikke er omfattet af artikel 5's anvendelsesområde. I praksis volder grænsetilfældene mellem overføring til almenheden og direkte fremførelser ofte meget fortolkningsusikkerhed. Det er derfor sandsynligt, at det vil kunne være svært for undervisningsinstitutionerne at afgøre, hvorvidt en handling er omfattet af artikel 5's anvendelsesområde.

For at sikre, at undtagelsen bliver let at anvende, foreslås det, at anvendelsesområdet udvides til generelt at omfatte tilgængeliggørelse for almenheden og ikke kun overføring, som er tilfældet i den bagvedliggende artikel 5 til DSM-direktivet.

Det bemærkes, at medlemsstaterne kan vedtage mere omfattende undtagelsesbestemmelser end dem, der er fastsat i DSM-direktivet, hvis de er forenelige med tidligere direktiver på ophavsretsområdet. Der er ikke noget til hinder i tidligere EU-direktiver for, at anvendelsesområdet udvides i bestemmelsen som foreslået.

Forslaget om at begrænse undtagelsen til uddrag af værker tager afsæt i, at betragtning 21 giver adgang for medlemslandene til frit at præcisere den andel af et værk eller en anden frembringelse, som kan anvendes i forbindelse med undervisning med anskueliggørelse som eneste formål. Forslaget har endvidere baggrund i, at betragtning 21 henviser til, at begrebet "anskueliggørelse" alene gælder for dele eller uddrag af værker. Efter Kulturministeriets opfattelse er formålet med artikel 5, stk. 1, dermed ikke at give adgang til fri brug af værker i deres helhed. Anskueliggørelse giver alene mulighed for at anvende dele eller uddrag af værker og kan ikke træde i stedet for materialer, der primært er beregnet til uddan-

nellesmarkedet. Anskueliggørelse i forbindelse med undervisningsbrug bør alene ske i forbindelse med undervisnings- eller læringsaktiviteter, der udfoldes under institutionens ansvar og bør være begrænset til, hvad der er nødvendigt for at udføre sådanne aktiviteter, jf. herved bl.a. betragtning 22.

Undtagelsesbestemmelsens anvendelsesområde er i de fleste tilfælde afgrænset til, at der kun anvendes dele eller uddrag af værker, og at dette ikke træder i stedet for indkøb af materialer, der primært er beregnet til uddannelsesmarkedet, jf. betragtning 21.

Forslaget til § 13 a gælder på betingelse af, at anvendelsen ikke sker i erhvervsmæssig øjemed, dvs. at brugen ikke må have en kommerciel karakter. Begrebet er ikke defineret i DSM-direktivet, og det er således Kulturministeriets opfattelse, at "ikkekommerciel karakter" følger den hidtil gældende definition, der blandt andet følger af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (Infosoc-direktivet). Det fremgår således af betragtning nr. 42 i Infosoc-direktivet, at når undtagelsen eller indskrænkningen gælder ikkekommercielle uddannelsesmæssige og videnskabelige forskningsmæssige formål, herunder fjernundervisning, bør den pågældende aktivitet ikkekommercielle karakter bestemmes af selve aktiviteten.

Med DSM-direktivets artikel 5, stk. 4, gives medlemslandene mulighed for at indføre regler om rimelig kompensation til rettighedshaverne for brug af værker eller andre frembringelser i henhold til adgangen i stk. 1. Denne adgang udnyttes i den foreslåede § 13 a, stk. 5, hvor det fremgår, at ophavsmanden har krav på vederlag ved brugen. Dette med henblik på at opretholde og fremtidssikre en rimelig balance i forhold til den potentielle skade, som den foreslåede undtagelsesbestemmelse kan medføre for rettighedshaverne. I forlængelse heraf gives Ophavsretslicensnævnet kompetence til at vurdere compensationens størrelse.

Herudover foreslås det, at ophavsretslovens § 48, som indeholder tvangslicenslignende regler, herunder i forbindelse med optagelse af radio- og tv-udsendelser og signalretten i § 69 til brug for undervisningsvirksomhed, opdateres med henvisning til den foreslåede § 13.

Forslaget til § 13 a, stk. 1, vil som redegjort for alene finde anvendelse i det omfang, der ikke findes passende licenser. Dette indebærer – ud over lovens specifikke aftalelicenser – at også de generelle aftalelicenser og andre passende licenser, der giver tilladelse til de stk. 1 omhandlede handlinger, og som dækker uddannelsesinstitutionernes behov og særlige forhold, har forrang i forhold til undtagelsen. Kulturministeriet bemærker, at i tilfælde, hvor en forvaltningsorganisation ikke tilbyder adgang til alle værker eller fuldstændig adgang til enhver tænkelig udnyttelse, så er det ikke ensbetydende med, at rettighedshaverne ikke har tilbudt passende licenser. Det afgørende må være, om licensordninger tilgodeser uddannelsesinstitutionernes generelle behov.

Da det gældende aftalelicenssystem dækker en langt bredere brug af værker til undervisningsbrug end forslaget til § 13 a, er det Kulturministeriets klare forventning, at brugen af aftalelicenssystemet vil fortsætte som hidtil. Det forventes derfor, at undervisningsinstitutioners brug af værker i langt større grad vil ske efter aftale end efter den foreslåede § 13 a.

Det bemærkes, at der i artikel 5, stk. 1, litra b, stilles krav om, at brugen af undtagelsen er betinget af, at ophavsmanden krediteres, medmindre dette er umuligt. Kulturministeriet bemærker, at den foreslåede

bestemmelse placeres i kapitel 2 i ophavsretsloven, og det eksisterende krediteringskrav i den gældende § 11, stk. 2, finder anvendelse ift. brug efter bestemmelsen, således at kreditering skal ske i overensstemmelse med "god skik".

2.3. Kopiering af hensyn til bevarelse af kulturarvsinstitutioners værker

2.3.1. Gældende ret

Ophavsretslovens § 16 giver mulighed for, at arkiver, biblioteker og museer (ABM-institutioner) kan foretage visse eksemplar fremstillingshandlinger, bl.a. ved at fremstille sikkerhedseksemplarer og ved at komplettere ufuldstændige værker. ABM-institutioner må også fremstille eksemplarer af udgivne værker, der bør være tilgængelige i ABM-institutionernes samlinger, men som ikke kan erhverves i almindelig handel eller hos udgiveren. Det følger af § 16, stk. 5, at ophavsretten ikke er til hinder for fremstilling af eksemplarer i overensstemmelse med pligtafleveringsloven. Det følger af § 16, stk. 6, 1. pkt., at eksemplarer, der er fremstillet efter § 16, stk. 3-5, eller afleveret i medfør af pligtafleveringsloven, må udlånes til brugere. Pligtafleveringsloven omfatter pligtaflevering af værker, som offentliggøres ved udgivelse i eksemplarform, materiale, som offentliggøres i elektroniske kommunikationsnet, radio- og fjernsynsprogrammer og film, som er produceret med henblik på offentlig forevisning. De danske pligtafleveringsinstitutioner er pt. det Kongelige Bibliotek og det Danske Filminstitut.

Arkiver, biblioteker og museers kopiering af hensyn til bevarelse af deres værker, reguleres af ophavsretslovens § 16, stk. 2.

Ophavsretsloven indeholder i § 16, stk. 2, en bestemmelse om, at arkiver, biblioteker og museer må kopiere værker i sikkerheds- og beskyttelsesøjemed. Bestemmelsen omfatter fremstilling af så mange kopier som nødvendigt til varetagelse af hensynene, f.eks. med det formål at skåne værker mod ødelæggelse eller at sikre værkerne i tilfælde af, at originalerne skulle gå tabt. Det er tilladt at tage en kopi, hvis værket foreligger på et medium og/eller i et format, som ellers risikerer at blive forældet. I sådanne tilfælde må værket kopieres i nye formater og/eller over på nye medier. Der må også fremstilles sikkerhedskopier af kopier fremstillet i henhold til de øvrige bestemmelser. Kopieringsadgangen efter § 16, stk. 2, gælder ikke for edb-programmer i digital form, som følge af § 16 stk. 1, 2. pkt., som angiver, at bestemmelsen i stk. 2 ikke finder anvendelse for edb-programmer i digital form, bortset fra computerspil.

Ophavsretslovens § 36, stk. 1 nr. 2, angiver, at den, der har ret til at benytte et edb-program, må fremstille et sikkerhedseksemplar af programmet for så vidt, at det er nødvendigt for benyttelsen af programmet og vedrører back-up-kopier. Bestemmelsen er afgrænset til den, der har ret til at benytte et edb-program og finder således ikke anvendelse efter endt licensaftale o.l., mens ophavsretslovens § 37 indeholder en bestemmelse om, at eksemplar fremstilling af et edb-programs kode og oversættelse af kodens form er tilladt, når dette er en forudsætning for at skaffe de oplysninger, der er nødvendige for at tilvejebringe interoperabilitet mellem et selvstændigt udviklet edb-program og andre edb-programmer. Bestemmelsens formål er at sikre, at edb-produkter (software og hardware) kan kommunikere sammen og vedrører dekompilering/reverse engineering.

Gældende ret i ophavsretslovens § 16, stk. 2 svarer til direktivets artikel 6, dog således at § 16, stk. 2, i henhold til direktivet ligeledes skal finde anvendelse på edb-programmer.

2.3.2. Artikel 6 i DSM-direktivet

Artikel 6 i DSM-direktivet forpligter medlemsstaterne til at indføre en undtagelse, der giver kulturarvsinstitutioner mulighed for at fremstille eksemplarer af visse værker m.v. med det formål at bevare kulturarven.

Hensynet bag bestemmelsen er ifølge betragtning 25, at kulturarvsinstitutioner skal sikres adgang til at bevare deres samlinger til fremtidige generationer. For at kunne gøre dette, kan det være nødvendigt at foretage en kopi ud fra et bevaringshensyn. Dette vil som udgangspunkt kræve tilladelse fra rettighedshaverne til værket. De digitale teknologier giver nye muligheder for at bevare kulturarven i disse samlinger, hvorfor det er nødvendigt at tilpasse den eksisterende retlige ramme ved at indføre en obligatorisk undtagelse til den ophavsretlige beskyttelse, således at sådanne institutioner kan foretage kopier af værker i deres samling med henblik på bevarelse.

Kulturarvsinstitutioner er i DSM-direktivets artikel 2, pkt. 3, defineret som et offentligt tilgængeligt bibliotek eller museum, et arkiv eller en film- eller lydarvsinstitution. Betragtning 13 vedrørende tekst og datamining angiver, at ved kulturarvsinstitutioner bør forstås offentligt tilgængelige biblioteker og museer uanset typen af værker eller andre frembringelser, som de har i deres permanente samlinger, samt arkiver og film- eller lydarvsinstitutioner. De bør anses for at omfatte bl.a. nationale biblioteker og nationale arkiver og, for så vidt angår deres arkiver og offentligt tilgængelige biblioteker, uddannelsesinstitutioner, forskningsorganisationer og public service radio- og TV-føretagender.

Efter artikel 6 i DSM-direktivet gives kulturarvsinstitutioner mulighed for at udfærdige kopier af alle de værker eller andre frembringelser, som er en permanent del af deres samlinger, i et hvilket som helst format eller medie, når dette sker med henblik på bevarelse af sådanne værker eller frembringelser og i det omfang, det er nødvendigt for en sådan bevarelse.

DSM-direktivets artikel 7 angiver, at aftaler i strid med undtagelsen i artikel 6 er uden retskraft.

Det følger også af DSM-direktivets artikel 7, at tretrinstesten i Infosoc-direktivets artikel 5, stk. 5, finder anvendelse på undtagelsen i artikel 6. Det følger af tretrinstesten, at undtagelser til den ophavsretlige eneret kun må anvendes i visse specielle tilfælde, der ikke strider mod den normale udnyttelse af værket eller andre frembringelser og ikke indebærer urimelig skade for rettighedshaverens legitime interesser.

2.3.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Kulturministeriet bemærker, at gældende ret i ophavsretslovens § 16, stk. 2, svarer til direktivets artikel 6, dog således at § 16, stk. 2, i henhold til direktivet ligeledes skal finde anvendelse på edb-programmer og for film- eller lydarvsinstitutioner, som efter Kulturministeriets opfattelse ligeledes omfatter uddannelsesinstitutioner, forskningsorganisationer og public service radio- og TV-føretagender, for så vidt angår deres offentligt tilgængelige biblioteker og arkiver, jf. betragtning 13, på trods af, at betragtning 13 vedrører bestemmelserne om tekst og datamining. DSM-direktivets artikel 6 henviser til en undtagelse for retten i artikel 4, stk. 1, litra a, i direktiv 2009/24/EF om retlig beskyttelse af edb-programmer. Artikel 4 i edb-direktivet indeholder de grundlæggende rettigheder til edb-programmer og artikel 4, stk. 1, litra a) indeholder reproduktionsretten, dvs. retten til eksemplar fremstilling.

Kulturministeriet foreslår, at ophavsretslovens § 16, stk. 2, udvides, således at arkiver, biblioteker, museer og film- eller lydarvsinstitutioner må kopiere værker i sikkerheds- og beskyttelsesøjemed, herunder edb-programmer. Dette gør det muligt for kulturarvsinstitutioner at reproducere værker og andre frem-

bringelser, der er en permanent del af deres samlinger med henblik på bevarelse, f.eks. i forbindelse med forældet teknologi, nedslidning af de oprindelige støttestrukturer eller for at sikre sådanne værker og andre frembringelser. Kulturarvsinstitutionernes ret til at reproducere værker i bevaringsøjemed kan ikke begrænses ved aftale, jf. direktivets artikel 7.

Kulturministeriet bemærker, jf. betragtning 27, at reproduktionshandlinger, der foretages af kulturarvsinstitutioner til andre formål end bevaring af værker og andre frembringelser i deres permanente samlinger, fortsat bør være betinget af rettighedshavernes tilladelse, medmindre de er tilladt i henhold til andre undtagelser eller indskrænkninger i EU-retten.

Da kulturarvsinstitutioner ikke nødvendigvis har de tekniske midler eller den tekniske ekspertise til selv at udføre de handlinger, der er nødvendige for at bevare deres samlinger, navnlig i det digitale miljø, foreslår Kulturministeriet, at institutionerne kan gøre brug af bistand fra andre kulturinstitutioner og andre tredjeparter med henblik herpå.

2.4. Værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles

2.4.1. Gældende ret

Ophavsretsloven indeholder ikke bestemmelser, der generelt giver adgang for kulturarvsinstitutioner til at anvende værker, der ikke længere forhandles. Loven regulerer dog i et vis omfang arkiver, biblioteker og museers brug af værker, hvoraf værker, som ikke længere forhandles, indgår i mindre omfang.

Ophavsretslovens § 16 indeholder i stk. 1 en generel regel om arkiver, biblioteker og museers brug af værker. Efter denne bestemmelse må institutionerne gengive og sprede værker, hvis det sker til brug i deres virksomhed i overensstemmelse med bestemmelsens stk. 2-6, og hvis det ikke sker i erhvervsøjemed. Edb-programmer i digital form, bortset fra computerspil, er undtaget bestemmelsen.

I medfør af ophavsretslovens § 16, stk. 2, må institutionerne fremstille eksemplarer i sikkerheds- og beskyttelsesøjemed. Institutionerne må endvidere efter § 16, stk. 3, fremstille eksemplarer af de manglende dele af et ufuldstændigt eksemplar i institutionens samling, medmindre værket kan erhverves i almindelig handel eller hos udgiveren.

Af lovforarbejderne til bestemmelsen fremgår, at bestemmelsen eksempelvis giver adgang til at kopiere delvist ødelagte bøger, når genanskaffelse ikke er mulig gennem boghandel eller udgiveren, ligesom den gør det muligt at kopiere værker, der kun foreligger i manuskript. Det er endvidere en forudsætning, at bestemmelsen i praksis administreres på en sådan måde, at der ikke påføres rettighedshaverne nævneværdig økonomisk skade. Navnlig når det gælder digitalt materiale samt lyd- og billedoptagelser forudsættes en særlig grad af tilbageholdenhed. Folketingstidende 2004-05 (1. samling), Tillæg A, spalte 2261f.

Ved udtrykket almindelig handel forstås ifølge forarbejderne ikke alene køb i boghandler, antikvarier og lignende, men også køb online via internettet. Det er ikke en forudsætning, at biblioteket først har kontaktet samtlige landets boghandler og antikvarier m.v. Det er derimod tilstrækkeligt, at man har foretaget et efter omstændighederne rimeligt undersøgelsesarbejde, f.eks. via de mest nærliggende databaser, opslagsværker m.v. Bestemmelsen gælder heller ikke, hvis det er muligt at fremskaffe det pågældende værk i et andet format, f.eks. i form af en elektronisk bog.

I medfør af ophavsretslovens § 16, stk. 4, må biblioteker fremstille eksemplarer af udgivne værker, der bør være tilgængelige i bibliotekets samlinger, men som ikke kan erhverves i almindelig handel eller hos udgiveren. Bestemmelsen indeholder et krav om en særlig interesse for bibliotekerne, hvilket i praksis har den betydning, at bestemmelsen navnlig anvendes af videnskabelige og faglige biblioteker, der fungerer som universitetsbiblioteker eller hovedbiblioteker for visse fagområder.

Ophavsretslovens § 16, stk. 5, indeholder et princip om, at ophavsretten ikke er til hinder for fremstilling af eksemplarer i overensstemmelse med bestemmelserne i Lov nr. 1439 af 22. december 2004 om pligtaflevering af offentliggjort materiale (pligtafleveringsloven).

Det følger herefter af ophavsretslovens § 16, stk. 6, at de fremstillede eksemplarer efter stk. 2-6 i et vist omfang kan udlånes til brugere. Dette gælder dog ikke eksemplarer fremstillet i digital form eller i form af lydoptagelser.

Retten til videre udnyttelse af de fremstillede eksemplarer afhænger af de i øvrigt gældende regler. Den videre udnyttelse forudsætter således samtykke fra rettighedshaverne, medmindre udnyttelsen er hjemlet i en anden undtagelsesbestemmelse i ophavsretslovens kapitel 2.

Ophavsretslovens § 16 a indeholder regler om brug af materialer på stedet hos arkiver, biblioteker og museer. I medfør af § 16 a, stk. 3, må Det Kongelige Bibliotek, Statsbiblioteket og Det Danske Filminstitut overføre og udlevere eksemplarer af pligtafleverede værker, der er udsendt i radio og fjernsyn, filmværker og værker, der er offentliggjort i elektroniske kommunikationsnet til forskningsformål, såfremt værket ikke kan erhverves i almindelig handel. Eksemplarerne må ikke udnyttes på anden måde. Bestemmelsen omfatter således et begrænset antal af værksarter (f.eks. ikke bøger), et begrænset antal institutioner (f.eks. ikke folkebiblioteker) og er begrænset til pligtafleveret materiale. Brugen er endvidere begrænset til forskningsbrug.

I lovbemærkningerne til § 16 a, stk. 3, fremgår, at betingelsen om, at værket ikke må kunne erhverves i almindelig handel, betyder, at gengivelsen af beskyttede værker ikke må erstatte indkøb af eksemplarer af f.eks. filmværker (videogrammer), elektroniske bøger og andre opslagsværker. Ligeledes finder bestemmelsen ikke anvendelse, hvis gengivelsen m.v. sker for at reducere udgifter til onlinelicenser på tidsskrifter og lignende. For så vidt angår filmværker forudsættes det, at pligtafleveringsinstitutionen ikke distribuerer film i mellemprioriteten efter filmens release i biograferne og før distributørens åbning for salg af dvd'er m.v. Folketingssamling 2004-05 (1. samling), tillæg A, spalte 2264.

Ophavsretslovens kapitel 6 b indeholder regler om forældreløse værker. Kapitlet har til formål at gennemføre Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/28/EU af 25. oktober 2012 om visse tilladte anvendelser af forældreløse værker.

Et forældreløst værk defineres i § 75 f som et værk eller en lydoptagelse, hvor ingen af rettighedshaverne til værket eller lydoptagelsen er identificeret, eller hvor ingen af rettighedshaverne er lokaliseret på trods af, at der er foretaget og registreret en omhyggelig søgning efter rettighedshaverne i overensstemmelse med kravet i § 75 j. Registrering af de forældreløse værker skal ske i en database, der drives af Den Europæiske Unions Kontor for Intellectuel Ejendomsret. Bekendtgørelse nr. 1146 af 25. oktober 2014 om den omhyggelige søgning for og registrering af forældreløse værker indeholder nærmere regler om indholdet af den omhyggelige søgning og registrering af oplysningerne.

Det følger af lovforarbejderne, at den ordning, som blev indført i kapitlet, er et alternativ til aftalelicenssystemet i ophavsretslovens §§ 50-52, og at aftalelicenssystemet formentlig vil være den foretrukne løsning mht. brug af forældreløse værker, der ikke har grænseoverskridende karakter.

Regler om ophavsrettens territoriale anvendelsesområde er fastsat i ophavsretslovens §§ 85 og 86, som fastsætter den klare hovedregel om, at det kun er værker m.v. med tilknytning til EØS - dvs. EU-landene samt Norge, Island og Lichtenstein - som omfattes umiddelbart af den danske ophavsretslov. I ophavsretslovens § 88 er fastsat en hjemmel til at udvide beskyttelsen i andre lande. Denne hjemmel er udnyttet i bekendtgørelse nr. 218 af 9. marts 2010 om anvendelsen af ophavsretsloven i forhold til andre lande (udlandsbekendtgørelsen).

2.4.2. DSM-direktivets artikel 8-11

Med DSM-direktivets artikel 8-11 indføres særregler om brug af værker (og andre frembringelser), der ikke længere forhandles, og som er en permanent del af en kulturarvsinstitutions samling. Dette med henblik på at sikre, at kulturarvsinstitutioner (f.eks. arkiver og museer) kan gøre brug af værkerne (f.eks. bøger og film). Hensynet med bestemmelserne er at lette adgangen for kulturarvsinstitutioner, da det ofte kan være vanskeligt at indhente den forudgående tilladelse hos de enkelte rettighedshavere. Dette grundet værkeres alder, deres begrænsede kommercielle værdi eller den omstændighed, at de aldrig har været tiltænkt kommerciel brug eller aldrig har været kommercielt udnyttet, jf. betragtning 30 i DSM-direktivet.

Reglerne gælder for kulturarvsinstitutioner. En kulturarvsinstitution defineres i DSM-direktivets artikel 2 som et offentligt tilgængeligt, bibliotek eller museum, et arkiv eller en film- eller lydarvsinstitution.

Som eksempler på værker, der ikke længere forhandles, nævnes i betragtning 37 blandt andet plakater, foldere, tidsskrifter og audiovisuelle amatørværker samt ikke-offentliggjorte værker med forbehold for retlige begrænsninger, f.eks. nationale regler om ideelle rettigheder. Et værk betragtes ikke som at være udgået af handelen, når det er tilgængeligt i en af sine forskellige udgaver, såsom efterfølgende udgaver af litterære værker og omklippede udgaver af filmiske værker. Tilsvarende, hvis et værk er tilgængeligt i en af sine forskellige manifestationer, såsom digitale og trykte formater af det samme værk, bør værket ikke anses for at være udgået af handelen. Omvendt bør den kommercielle tilgængelighed af bearbejdnings, herunder andre sprogudgaver eller audiovisuelle bearbejdnings af et litterært værk, ikke udelukke, at et værk betragtes for ikke længere at forhandles på et bestemt sprog.

I betragtning 29 anføres det, at værker betragtes som en permanent del af en kulturarvsinstitutions samling, når kopier af sådanne værker eller andre frembringelser ejes eller permanent opbevares af den pågældende institution, f.eks. som følge af en overdragelse af ejendomsret eller en licensaftale, afleveringspligt eller permanente opbevaringsordninger.

2.4.2.1. DSM-direktivets artikel 8

Med DSM-direktivets artikel 8 indføres forskellige adgange for kulturarvsinstitutioner til at bruge værker, der ikke længere forhandles.

Artikel 8, stk. 1, gør det først og fremmest muligt for kulturarvsinstitutioner at indgå licensaftaler med kollektive forvaltningsorganisationer om værker, der ikke længere forhandles, og som er en permanent del af institutionens samling. Formålene med brugen skal være ikkekommerciel og kan vedrøre repro-

duktion, distribution, overføring til almenheden eller tilrådighedsstillelse for almenheden. Adgangen gælder, uanset om rettighedshaverne, som er omfattet af licensen, har givet forvaltningsorganisationen forudgående tilladelse til at forvalte deres rettigheder. Det følger endvidere af artikel 8, stk. 1, litra a, at den kollektive forvaltningsorganisation, som indgår aftalerne med kulturarvsinstitutionerne, skal være repræsentativ inden for licensens område. Organisationen skal være repræsentativ for den medlemsstat, hvor kulturarvsinstitutionen er etableret, jf. artikel 8, stk. 6. Alle rettighedshavere skal endvidere garanteres ligebehandling, hvad angår betingelserne for licensen, jf. artikel 8, stk. 1, litra b.

Betragtning 33 oplyser, at medlemslandene har en vis fleksibilitet ved valget af licensordning, samt hvilke krav, den kollektive forvaltningsorganisation skal opfylde, for at være tilstrækkeligt repræsentativ. Det er dog en betingelse, at det skal være påkrævet for organisationen at have et betydeligt antal rettighedshavere inden for det pågældende område som medlemmer. Ifølge betragtning 33 bør medlemslandene endvidere frit kunne fastsætte regler for de tilfælde, hvor mere end én kollektiv forvaltningsorganisation er repræsentativ for de pågældende værker, således at der eksempelvis kræves udstedelse af fælles licenser eller indgåelse af en aftale mellem de relevante organisationer.

Hvor artikel 8, stk. 1, indeholder en licensadgang, indeholder artikel 8, stk. 2, en undtagelsesmulighed, hvor kulturarvsinstitutioner kan stille værker, der ikke længere forhandles, og som er en permanent del af den pågældende institutions samling, til rådighed for ikkekommercielle formål. I medfør af artikel 8, stk. 3, gælder undtagelsen de typer af værker, for hvilke der ikke findes en repræsentativ kollektiv forvaltningsorganisation, jf. artikel 8, stk. 1, litra a.

–Artikel 8, stk. 2, gælder således alene, når der ikke er en adgang til en licensbaseret løsning. Ifølge betragtning 32 bør manglende enighed om licensbetingelser ikke fortolkes som manglende adgang til licensløsninger.

Undtagelsen i artikel 8, stk. 2, gælder for de i artikel 5, litra a), b), d) og e), og artikel 7, stk. 1, i direktiv 96/9/EF (databasedirektivet) nævnte rettigheder. Disse rettigheder er gennemført i ophavsretslovens §§ 1, 2 og 71 og omfatter retten til eksemplarfremsstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af en database, såfremt denne beskyttes efter de ophavsretlige regler.

Artikel 8, stk. 2, gælder endvidere for de rettigheder, som er fastsat i artikel 2 og 3 i direktiv 2001/29/EF (Infosoc-direktivet). Disse rettigheder er gennemført i ophavsretslovens §§ 2, 65, 66, 67, og 69 og omfatter eneretten for ophavsmænd, udøvende kunstnere, lyd- og billedproducenter og radio og fjernsynsforetagender til at tillade eller forbyde eksemplarfremsstilling for værker og retten til overføring af værker til almenheden.

Undtagelsen i artikel 8, stk. 2, gælder i øvrigt for de rettigheder, som er fastsat i artikel 4, stk. 1, i direktiv 2009/24/EF (beskyttelse af edb-programmer). Disse rettigheder er gennemført i ophavsretslovens § 1, stk. 3, og § 2 og omfatter eneretten til eksemplarfremsstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af edb-programmer.

Det følger endelig af artikel 8, stk. 2, at undtagelsen gælder for de rettigheder, som er fastsat i artikel 15, stk. 1, i DSM-direktivet. Disse rettigheder er gennemført i ophavsretslovens § 69 a og omfatter retten for udgivere af pressepublikationer til eksemplarfremsstilling og overføring til almenheden af pressepublikationer.

Ifølge artikel 8, stk. 2, er brugen betinget af, at navnet på ophavsmanden eller enhver anden identificerbar rettighedshaver er anført, medmindre dette viser sig umuligt, jf. artikel 8, stk. 2, litra a, og at værkerne stilles til rådighed på ikkekommercielle websteder, jf. artikel 8, stk. 2, litra b.

Artikel 8, stk. 4, indeholder en mulighed for rettighedshavere til at udelukke deres værker fra licensordningen i stk. 1, eller undtagelsen i stk. 2. Dette enten generelt eller i særlige tilfælde, herunder efter indgåelsen af en licensaftale eller efter påbegyndelsen af den pågældende anvendelse. Retten for rettighedshaverne skal være let og effektiv og gælder til enhver tid.

Betragtning 35 i DSM-direktivet understreger vigtigheden af, at når anvendelsen finder sted i henhold til en kollektiv licens, skal den kollektive forvaltningsorganisation, når den er underrettet, ophøre med licensudstedelsen. En udelukkelse bør dog ikke berøre rettighedshavernes krav på betaling af vederlag for den faktiske anvendelse af værket i henhold til licensen.

I artikel 8, stk. 5, defineres et værk som ikke længere at være i handelen, når det i god tro kan formodes, at hele værket eller frembringelsen ikke er til rådighed for almenheden via normale handelskanaler. Der skal være gjort en rimelig indsats for at bedømme, om værket eller frembringelsen er til rådighed for almenheden.

Det fremgår af betragtning 38 i DSM-direktivet, at der ved vurderingen efter stk. 5 bør tages hensyn til værkets karakteristika. Den rimelige indsats skal efter betragtningen ikke involvere en gentagen handling over tid, men bør tage hensyn til enhver form for let tilgængelig dokumentation for kommende tilgængelighed af værkerne inden for de sædvanlige handelskanaler. En særskilt bedømmelse for hvert værk bør kun påkræves, når det anses for at være rimeligt i lyset af den foreliggende, relevante information, sandsynligheden for kommerciel tilgængelighed og de forventede transaktionsomkostninger. Endvidere bør verifikation af tilgængelighed af et værk eller anden frembringelse normalt finde sted i den medlemsstat, hvor kulturarvsinstitutionen er etableret, medmindre grænseoverskridende verifikation kan anses for rimelig. Dette eksempelvis når der er let tilgængelig information om, at et litterært værk først blev udgivet i en bestemt sprogdugave i en anden medlemsstat.

Betragtning 38 præciserer endvidere, at i mange tilfælde kan spørgsmålet om, hvorvidt et sæt af værker ikke længere forhandles, afgøres ved hjælp af en forholdsmæssig mekanisme såsom stikprøvetagning. Det forhold, at et værk eller anden frembringelse er begrænset tilgængelig(t), såsom i genbrugsbutikker, eller at der er en teoretisk mulighed for, at en licens til et værk eller en anden frembringelse kunne opnås, bør ikke betragtes som tilrådighedsstillelse for almenheden i de sædvanlige handelskanaler.

Artikel 8, stk. 5, giver endvidere medlemslandene mulighed for at fastsætte specifikke krav til brugen efter stk. 1 og 2, såsom en skæringsdato. Kravene må dog ikke gå videre, end hvad der er nødvendigt og rimeligt og må ikke være til hindring for at kunne fastslå, at et helt sæt af værker ikke længere forhandles, når det er rimeligt at formode, at alle værker ikke længere forhandles.

Ifølge betragtning 37 kan det – med henblik på at afspejle de særlige karakteristika ved forskellige typer af værker for så vidt angår deres udgivelses- og distributionsmåde – være nødvendigt at opstille krav om et forløbet tidsrum, siden værket eller den anden frembringelse blev bragt i handelen første gang.

Artikel 8, stk. 7, undtager visse anvendelser af sæt af værker med tilknytning til tredjelande. Ifølge

bestemmelsen er der tale om tilfælde hvor det – hvis det på grundlag af den rimelige indsats, der er foretaget efter stk. 5 – kan konstateres, at de pågældende sæt overvejende består af a) værker, som ikke er filmværker eller audiovisuelle værker, og som først blev udgivet eller, hvis de ikke er udgivet, først blev udsendt i et tredjeland eller b) filmværker eller audiovisuelle værker, hvis producenter har deres hovedsæde eller opholdssted i et tredjeland, eller c) tredjelandstatsborgeres værker, når ingen medlemsstat eller intet tredjeland har kunnet fastlægges med en rimelig indsats i henhold til litra a) og b).

Det følger af betragtning 39, at vurderingen efter artikel 8, stk. 7, kan baseres på den dokumentation, der er tilgængelig, efter at have gjort en rimelig indsats for at bedømme, om værkerne ikke længere forhandles, uden at der er behov for at søge yderligere dokumentation. En bedømmelse af oprindelsen af hvert enkelt værk eller hver enkelt anden frembringelse, der ikke længere forhandles, bør kun være påkrævet i det omfang, en sådan også er påkrævet i forbindelse med den rimelige indsats for at bedømme, om de er kommercielt til rådighed.

Artikel 8, stk. 7, præciserer endvidere, at uanset første afsnit finder artikel 8 anvendelse, hvor den kollektive forvaltningsorganisation er tilstrækkeligt repræsentativ, jf. artikel 8, stk. 1, litra a) for rettighedshavere i det relevante tredjeland.

2.4.2.2. DSM-direktivets artikel 9

DSM-direktivets artikel 9 medfører i hovedtræk, at artikel 8 har grænseoverskridende virkning.

Det fremgår således af artikel 9, stk. 1, at medlemsstaterne sikrer, at licenser udstedt i overensstemmelse med artikel 8 kan give kulturarvsinstitutioner mulighed for at anvende værker, der ikke længere forhandles, i enhver medlemsstat.

Af artikel 9, stk. 2, fremgår, at anvendelsen af værker i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen, som fastsat i artikel 8, stk. 2, anses for kun at finde sted i den medlemsstat, hvor den kulturarvsinstitution, der foretager denne anvendelse, er etableret.

Det følger af betragtning 40, at kulturarvsinstitutioner og kollektive forvaltningsorganisationer frit bør kunne indgå aftale om licensernes geografiske anvendelsesområde, herunder muligheden for at dække alle medlemsstater, samt om licensafgiften og de tilladte anvendelser. Anvendelser, der er omfattet af sådanne licenser, bør ikke have økonomisk vinding for øje, herunder når kopier distribueres af kulturarvsinstitutionen, f.eks. for at reklamere for en udstilling.

Eftersom digitalisering af kulturarvsinstitutioners samlinger kan indebære betydelige investeringer, bør alle former for licenser efter ordningen samtidig ikke forhindre kulturarvsinstitutionerne i at dække deres omkostninger til licensen og digitaliseringen og formidlingen af værkerne, der er omfattet af licensen.

2.4.2.3. DSM-direktivets artikel 10

Artikel 10 indeholder en bestemmelse om, at informationen om brug efter artikel 8 skal gøres tilgængelig på en offentlig central online portal.

Det fremgår af artikel 10, stk. 1, at medlemsstaterne sikrer, at en række oplysninger fra kulturarvsinstitutioner, kollektive forvaltningsorganisationer eller relevante offentlige myndigheder, skal gøres tilgængelige

på en permanent, let og effektiv måde med henblik på at sikre identifikation af værker, som anvendes efter licensordningen i artikel 8, stk. 1, eller undtagelsen i artikel 8, stk. 2. Der skal gives oplysninger om værkerne m.v. og forbudsmuligheden for rettighedshaverne efter artikel 8, stk. 4. Når det er relevant, og når oplysningerne er til rådighed, skal der endvidere gives oplysninger om parterne i licensen, de dækkede områder og anvendelserne. Oplysningerne skal gøres let og effektivt tilgængelige på en offentlig central onlineportal fra mindst seks måneder før værkerne m.v. distribueres, overføres til almenheden eller stilles til rådighed for almenheden i overensstemmelse med licensen eller i overensstemmelse med undtagelsen eller indskrænkningen. Portalen oprettes og forvaltes af Den Europæiske Unions Kontor for Intellectuel Ejendomsret (EUIPO) i overensstemmelse med forordning (EU) nr. 386/2012.

Af betragtning 41 fremgår, at offentliggørelse på en passende måde bør ske såvel før som under anvendelsen afhængig af det konkrete tilfælde. Offentliggørelsen er af særlig vigtighed, når der er tale om grænseoverskridende anvendelse.

Artikel 10, stk. 2, indeholder en regel om, at medlemsstaterne sørger for, at der, hvis det er nødvendigt for den generelle bevidsthed hos rettighedshaverne, træffes yderligere passende bekendtgørelsesforanstaltninger vedrørende kollektive forvaltningsorganisationers muligheder efter artikel 8, stk. 2 og 3, samt rettighedshavernes forbudsmuligheder efter artikel 8, stk. 4. Offentliggørelsesforanstaltninger træffes i den medlemsstat, hvor der ansøges om licens, jf. artikel 8, stk. 1, eller, for anvendelser i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen, der er fastsat i artikel 8, stk. 2, i den medlemsstat, hvor kulturarvsinstitutionen er etableret. Hvis der er dokumentation, såsom værkernes oprindelse, som indikerer, at rettighedshavernes bevidsthed kan øges mere effektivt i andre medlemsstater eller tredjelande, skal sådanne bekendtgørelsesforanstaltninger også omfatte disse medlemsstater og tredjelande.

Det fremgår endvidere af betragtning 41, at de yderligere bekendtgørelsesforanstaltninger f.eks. kan være brug af yderligere kommunikationskanaler for at nå ud til et bredere publikum. Nødvendigheden, karakteren og det geografiske omfang af de yderligere bekendtgørelsesforanstaltninger, bør afhænge af kendetegnene ved de relevante værker eller andet materiale, der ikke længere forhandles, licensbetingelserne eller den type anvendelse, der er omfattet af undtagelsen eller indskrænkningen, og gældende praksis i medlemsstaterne. Bekendtgørelsesforanstaltninger bør være effektive, uden at der er behov for at informere hver enkelt rettighedshaver.

2.4.2.4. DSM-direktivets artikel 11

Artikel 11 indeholder en bestemmelse, som tilskynder til dialog mellem de organisationer, der er omfattet af artikel 8, dvs. rettighedshavere, kollektive forvaltningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner.

Det fremgår af artikel 11, stk. 1, at medlemsstaterne konsulterer rettighedshavere, kollektive forvaltningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner inden for hver sektor, inden der fastsættes specifikke krav i henhold til artikel 8, stk. 5. Medlemslandene skal endvidere tilskynde til regelmæssig dialog mellem de organisationer, der er repræsentative for brugere og rettighedshavere, herunder kollektive forvaltningsorganisationer, samt andre eventuelle interessentorganisationer på et sektorspecifikt grundlag for at fremme relevansen og anvendeligheden af den licensordning, som er fastsat i artikel 8, stk. 1, og for at sikre, at de garantier for rettighedshavere, der omhandles i DSM-direktivets Afsnit III, kapitel 1, er effektive.

Hensynene bag artikel 11 fremgår af betragtning 42 og er nærmere bestemt at sikre, at licensordningerne er relevante og fungerer korrekt, at rettighedshaverne er tilstrækkeligt beskyttet, at licenserne

offentliggøres korrekt, og at der er retssikkerhed med hensyn til de kollektive forvaltningsorganisationers repræsentativitet og kategoriseringen af værker.

2.4.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Med DSM-direktivets artikel 8-11 lettes adgangen for kulturarvsinstitutioner til at bruge værker (f.eks. bøger og film), som ikke længere forhandles. Dette har hidtil været udfordret af, at værkernes karakter, alder og det faktum, at de kun udnyttes kommercielt i et begrænset omfang, medfører, at det ofte kan være udfordrende at få indhentet en tilladelse til brugen fra rettighedshaverne.

DSM-direktivets artikel 8-11 foreslås gennemført i tilknytning til de allerede gældende regler i ophavsretslovens § 16-16 b om arkiver, biblioteker og museers adgange til at bruge værker, hvis formål i hovedtræk har et sammenfald med området for artikel 8-11. Artikel 8-11 foreslås konkret gennemført ved forslaget til §§ 16 c-16 f til ophavsretsloven.

Institutionerne, der er omfattet af ophavsretslovens §§ 16-16 b svarer ikke helt entydigt til den definition på kulturarvsinstitutioner, der fremgår af DSM-direktivet. I ophavsretslovens §§ 16-16 b er der tale om offentlige arkiver, offentlige biblioteker og andre biblioteker, der helt eller delvis finansieres af det offentlige, samt statslige museer og museer, der er godkendt efter museumsloven. DSM-direktivets regler gælder for biblioteker og museer, som er tilgængelige for almenheden, arkiver samt film- og lydarsinstitutioner, jf. direktivets artikel 2, nr. 3.

Af hensyn til at artikel 8-11 vedrører grænseoverskridende brug af værker, og for at mindske fortolknings- tvivl mellem den danske lovtekst og EU-direktiverne, foreslås det, at det i forslagene til §§ 16 c-16 f uddybes, hvilke kulturarvsinstitutioner som omfattes. Dette på en måde, hvorpå ordlyden af de omfattede institutioner flugter med definitionen på kulturarvsinstitutioner i DSM-direktivets artikel 2, nr. 3.

Efter forslagets § 16 e, stk. 1, anses et værk ikke længere som forhandlet efter denne lov, når det i god tro kan formodes, at hele værket ikke er til rådighed for almenheden via normale handelskanaler, efter der er gjort en rimelig indsats for at bedømme, om det/den er til rådighed for almenheden. Forslaget til § 16 e gennemfører DSM-direktivets artikel 8, stk. 5.

Ophavsretsloven er i dag er bygget op på en måde, som giver gode rammer for aftalelicensordninger, herunder specifikke aftalelicensbestemmelser i lovgivningen. Systemet er knyttet op om en generel regel om aftalelicenser i ophavsretslovens § 50, stk. 1, som der henvises til i de enkelte, specifikke aftalelicensbestemmelser i ophavsretsloven.

På baggrund heraf foreslås det, at forslaget til aftalelicensbestemmelsen i § 16 indpasses i det eksisterende aftalelicenssystem i ophavsretsloven.

Den foreslåede § 16 c oplister således ikke artikel 8's betingelser til aftalelicensordningen men henviser i stedet til den generelle bestemmelse i § 50 på lige fod med de øvrige specifikke aftalelicensbestemmelser.

Artikel 8 stiller krav om repræsentativitet. Dette krav følger af artikel 12, som vedrører kollektive licenser med en udvidet virkning – dvs. aftalelicens. Artikel 12 foreslås gennemført ved ændring til ophavsretslovens § 50. Kravet om repræsentativitet i forbindelse med aftalelicens er nærmere behandlet

i bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 17. Artikel 8 stiller endvidere krav om, at ligebehandling garanteres for alle rettighedshavere i forhold til licensvilkårene, dvs. såvel medlemmer som udeforstående rettighedshavere. Der stilles i artikel 8 i øvrigt krav om, at rettighedshaveren skal have mulighed for at nedlægge forbud mod udnyttelsen. Disse krav er nærmere behandlet i lovforslagets § 16 f, stk. 2, vedrørende aftalelicens. Det er således de samme krav, som angivet i den foreslåede § 50, som finder anvendelse på bestemmelsen, som gennemfører artikel 8.

Kulturministeriet finder det mest rimeligt at anvende samme krav til repræsentativitet, ligebehandling og mulighed for at nedlægge forbud, som i øvrigt er indeholdt i loven og i dette lovforslag.

Forslaget til § 16 c, stk. 1, er betinget af, at anvendelsen ikke sker i erhvervsøjemed, da det er et krav efter DSM-direktivets artikel 8, stk. 1, at licensaftalerne skal have ikkekommercielle formål.

DSM-direktivets artikel 9, stk. 1, stiller krav om, at medlemsstaterne skal sikre, at licenserne kan give kulturarvsinstitutionerne mulighed for at anvende værker i hele EU. Det står medlemsstaterne frit for at bestemme licensernes territorielle rækkevide, så længe muligheden omfatter alle medlemsstater, jf. betragtning 40.

Kulturministeriet foreslår, at kravet efterleves ved fastlæggelsen af en legal fiction. En legal fiction vil indebære, at en anvendelse af et værk udelukkende skal anses for at finde sted i Danmark, hvis kulturarvsinstitutionen er etableret i Danmark, uanset i hvilken medlemsstat værket er tilgængeligt, jf. forslaget til § 16 c, stk. 2. På samme vis henviser den foreslåede § 88 a til artikel 8, stk. 2. Herved muliggøres, at licenser kan give kulturarvsinstitutioner mulighed for at anvende værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles, i enhver medlemsstat i overensstemmelse med artikel 9, stk. 1. Denne legal fiction gælder tilsvarende for undtagelsen til brug af værker, der ikke længere forhandles, jf. artikel 9, stk. 2, og den foreslåede § 16 d, stk. 2, samt reglerne om anvendelse af værker m.v. til undervisningsbrug, jf. artikel 5, stk. 3, og forslagene til § 13, stk. 4, og § 13 a, stk. 3.

I forslaget til § 16 e, stk. 2, undtages visse anvendelser af værker med tilknytning til andre lande i overensstemmelse med den bagvedliggende bestemmelse i DSM-direktivets artikel 8, stk. 7.

Den foreslåede § 16 d gennemfører DSM-direktivets artikel 8, stk. 2 og 3, om, at der skal indføres en undtagelse til ophavsretten i de situationer, hvor der ikke findes en kollektiv forvaltningsorganisation, som opfylder kravene til repræsentativitet. Hvorvidt en kollektiv forvaltningsorganisation opfylder kravene til repræsentativitet kan ændre sig over tid, og Kulturministeriet finder derfor ikke, at den foreslåede bestemmelse bør afgrænses til specielle værkstyper.

I forhold til aftalelicensen, som omfatter alle former for tilgængeliggørelse, giver undtagelsen alene mulighed for eksemplarfremsstilling og overføring (tilgængeliggørelse på internettet).

Det er en forudsætning for anvendelse af undtagelsen, at navnet på ophavsmanden eller enhver anden identificerbar rettighedshaver er anført, medmindre dette viser sig umuligt, jf. artikel 8, stk. 2, litra a. Dette krav går ud over de gældende regler om kreditering i ophavsretsloven, der alene vedrører krav til kreditering af ophavsmanden og kilden (f.eks. navnet på avisen, der har publiceret værket) i det omfang god skik kræver det, jf. ophavsretslovens § 3, stk. 1 og § 11, stk. 2.

Artikel 8, stk. 4, stiller endvidere krav om, at rettighedshaveren skal have mulighed for at nedlægge forbud mod anvendelse efter undtagelsen. Kulturministeriet finder, at der bør være samme krav til at nedlægge forbud i henhold til undtagelsen, som der gælder til aftalelicensen og forslaget til § 16 c, stk. 1.

I artikel 9, stk. 2, stilles et krav om, at undtagelsen til værker, der ikke længere forhandles, skal have grænseoverskridende anvendelse. Dette i form af en legal fiction. Kravet svarer til det tilsvarende for undervisningsbrug, jf. artikel 5, stk. 3, og forslaget til § 13, stk. 4, og § 13 a, stk. 3. Kravet svarer i øvrig til forslaget til § 16 c, stk. 2 (aftalelicensbestemmelsen til værker, der ikke længere forhandles), som gennemfører artikel 9, stk. 1.

Artikel 8, stk. 5, indeholder en mulighed for, at medlemsstaterne kan fastsætte specifikke krav såsom en skæringsdato, for at fastslå, hvorvidt der kan udstedes licenser, eller anvendelsen kan ske efter undtagelsen. Kulturministeriets forslag til § 16 e, stk. 4, indeholder på baggrund heraf en bemyndigelsesbestemmelse, som giver kulturministeren mulighed for at fastsætte nærmere regler herom i en bekendtgørelse. Dette blandt andet af hensyn til, at en række af Kulturministeriets interesser har givet udtryk for, at eventuelle skæringsdatoer med fordel kan fastsættes på værksniveau. Kulturministeriet vurderer, at en sådan regulering egner sig bedst i en bekendtgørelse efter dialog herom mellem de organisationer, der er omfattet af artikel 8, dvs. repræsentanter for brugere og rettighedshavere i overensstemmelse med betingelsen i DSM-direktivets artikel 11.

Forslaget til § 16 f fastsætter de bekendtgørelsesforanstaltninger, som påkræves efter direktivets artikel 10. Ud over betingelserne oplistet i artikel 10, stk. 1, foreslås det i § 16 f, stk. 1, litra d, at der også skal gives øvrige oplysninger, der er påkrævet i henhold til registreringsprocessen. Dette af hensyn til at sikre den administrative proces med indtastning af oplysningerne.

Bekendtgørelsesforanstaltningerne skal i medfør af forslaget til § 16 f, stk. 1, gøres tilgængelige på en portal udbudt af Den Europæiske Unions Kontor for Intellectuel Ejendomsret (EUIPO). Portalen er et let tilgængelig, enkelt og ubureaukratisk værktøj til at samle og fremsøge information om værker, der ikke længere forhandles. Med portalen sikres endvidere, at oplysninger, der skal gives i henhold til bekendtgørelsesforanstaltninger, samles på en fælles platform for medlemslandene, hvilket sikrer en ensartethed landene imellem.

Kulturarvsinstitutionen og forvaltningsorganisationen vil efter tilmelding som bruger på portalen have mulighed for selv at indtaste oplysningerne i portalen. Parterne kan frit vælge, hvem der i praksis forestår offentliggørelsen af oplysningerne.

Portalen har i sig selv ingen retsskabende effekt. Det forhold, at et værk er registreret i databasen, er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at der rent faktisk er tale om et værk, der ikke længere forhandles, og at kravene i forslaget til § 16 f, er fuldt opfyldt. Portalens formål er af informationsmæssig karakter. Det er parten (kulturarvsinstitutionen eller den kollektive forvaltningsorganisation), der er ansvarlig for, at oplysningerne, der er påkrævede efter lovforslaget, er korrekte og dækkende.

Direktivet indeholder i artikel 10, stk. 1, også en valgmulighed om, at der kan indføres en ordning, hvor relevante offentlige myndigheder kan indgå i opgaven med bekendtgørelsesforanstaltningerne. Dette kan efter Kulturministeriets vurdering eventuelt ske ved, at de påkrævede oplysninger først videregives fra kulturarvsinstitutioner til den nationale myndighed, som herefter forestår offentliggørelsen af oplysningerne.

gerne til EUIPO's portal. Dette er dog ikke et krav efter direktivet, og Kulturministeriet finder, at en sådan ordning ikke er nødvendig, hvorefter valgmuligheden ikke udnyttes i forslaget.

Direktivet indeholder endvidere en valgmulighed i artikel 10, stk. 2, hvorefter der kan fastsættes yderligere bekendtgørelsesforanstaltninger, hvis det er nødvendigt for at øge den generelle bevidsthed for rettighedshaverne. Direktivets bestemmelser om de oplysninger, der skal offentliggøres, er i og for sig generelle men samtidig så tilstrækkeligt detaljerede, at muligheden for at foretage yderligere præciseringer i national ret ud over, hvad der står i direktivet, er begrænset. På nuværende tidspunkt finder Kulturministeriet derfor, at det ikke er nødvendigt at fastsætte yderligere bekendtgørelsesforanstaltninger, hvorefter forslaget ikke indeholder sådanne konkrete yderligere foranstaltninger. Af hensyn til at fremtidssikre området, foreslår Kulturministeriet imidlertid, at der i den foreslåede § 16 f, stk. 3, fastsættes en bemyndigelsesbestemmelse, hvorefter kulturministeren i en bekendtgørelse kan fastsætte nærmere regler om yderligere oplysninger, der skal meddeles i henhold til brugen. Det er Kulturministeriets vurdering, at det vil være mest hensigtsmæssigt, hvis nærmere bestemmelser om disse oplysninger fremgår af en bekendtgørelse, efter der er indgået en dialog herom med de relevante organisationer og institutioner.

2.5. Kollektive licenser med udvidet virkning

2.5.1. Gældende ret

Ophavsretsloven indeholder en række bestemmelser om aftalelicens for specifikke værksudnyttelser. Disse er oplistet i lovens § 50, stk. 1, og omfatter §§ 13 og 14 og 16 b, § 17, stk. 3 og §§ 24, a, 30, 30 a og 35. § 50, stk. 1, præciserer, at aftalelicensvirkning kan påberåbes af brugere, som har indgået en aftale om den pågældende værksudnyttelse med en organisation, som omfatter en væsentlig del af ophavsmændene til en bestemt art af værker, der anvendes i Danmark.

Ophavsretslovens § 50, stk. 2, indeholder en generel regel om aftalelicens, som skal ses som supplement til de specifikke aftalelicensbestemmelser, og som finder anvendelse på andre udnyttelsesområder. I modsætning til de specifikke aftalelicenser, der er knyttet til bestemte udnyttelsesområder, kan enhver form for kollektiv aftale tillægges aftalelicensvirkning efter § 50, stk. 2. På samme måde som ved aftalelicenser efter § 50, stk. 1, gælder der efter stk. 2 et krav om repræsentativitet. Denne bestemmelse fastlægger endvidere, at ophavsmanden kan nedlægge forbud over for enten brugeren eller den aftaleslutende organisation om brug af værket efter § 50, stk. 2. Konsekvensen af forbudsnedlæggelse er, at de pågældende ophavsmænds værker ikke må udnyttes i henhold til den aftalelicensudløsende aftale.

Ophavsretslovens § 50, stk. 3, fastlægger selve aftalelicensvirkningen, som er, at aftalelicensen giver brugeren ret til at udnytte andre værker af samme art, selv om ophavsmændene til disse værker ikke repræsenteres af organisationen. Aftalelicensen giver brugeren ret til at benytte de ikke-repræsenterede ophavsmænds værker på den måde og på de vilkår, som følger af aftalen. Aftalelicensen er begrundet i et behov for klarering af brug af store mængder beskyttet indhold, som det ikke er muligt at klarere på individuel basis. Aftalelicenskonstruktionen muliggør, at alle involverede rettigheder klareres kollektivt via en rettighedshaverorganisation, der repræsenterer en væsentlig del af ophavsmændene til de værker, der anvendes.

Rettighedshaverorganisationer, som indgår aftaler med aftalelicensvirkning, skal godkendes af Kulturministeriet. Kulturministeriet kan beslutte, at en godkendt organisation skal være en fællesorganisation, som omfatter flere organisationer, der opfylder kravene i § 50. Dette fremgår af ophavsretslovens § 50, stk. 4.

Efter ophavsretslovens § 50, stk. 5, kan Kulturministeriet fastsætte nærmere regler om sagsbehandlingen i forbindelse med godkendelsen af rettighedsorganisationerne. Denne bestemmelse gennemfører artikel 13 i direktiv 2006/123/EF (servicedirektivet).

Bekendtgørelse nr. 197 af 05/02/2015 om sagsbehandlingsregler ved godkendelse af forvaltningsorganisationer efter ophavsretsloven indeholder de gældende sagsbehandlingsregler.

Lov om kollektiv forvaltning af ophavsret finder anvendelse på alle kollektive forvaltningsorganisationer, jf. § 1 i lov nr. 321 af 5. april 2016 om kollektiv forvaltning af ophavsret. § 2 i lov om kollektiv forvaltning af ophavsret indeholder definitionen af kollektive forvaltningsorganisationer. En rettighedshaverorganisation, som indgår aftaler med aftalelicensvirkning, vil være omfattet af lov om kollektiv forvaltning af ophavsret og dennes regler, som yder beskyttelse af de interesser, som medlemmer af kollektive forvaltningsorganisationer, rettighedshavere og tredjeparter har. Lov om kollektiv forvaltning af ophavsret gennemfører Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/26/EU om kollektiv forvaltning af ophavsret og beslægtede rettigheder samt multiterritoriale licenser for rettigheder til musikværker med henblik på onlineanvendelse i det indre marked.

2.5.2. DSM-direktivets artikel 12

DSM-direktivets artikel 12, stk. 1, giver mulighed for, at medlemsstaterne kan give licensaftaler indgået af en kollektiv forvaltningsorganisation virkning også for udeforstående rettighedshavere og dermed aftalelicensvirkning. Aftalelicensvirkningen forudsætter, at aftalen indgås af en organisation, der er underlagt de nationale regler, som gennemfører direktiv 2014/26/EU (om kollektiv forvaltning af ophavsret og beslægtede rettigheder samt multiterritoriale licenser for rettigheder til musikværker med henblik på onlineanvendelse i det indre marked), og at aftalen indgås i overensstemmelse med organisationens mandater fra rettighedshaverne. Endelig skal en sådan ordning indeholde garantier for rettighedshaverne, som beskrevet artikel 12, stk. 3.

Artikel 12, stk. 2, angiver, at de kollektive licenser med udvidet virkning kun kan benyttes inden for veldefinerede anvendelsesområder, hvor indgåelse af individuelle aftaler typisk vil være så byrdefuldt og upraktisk, at der ikke ville blive indgået individuelle aftaler, således at ordningen beskytter rettighedshavernes legitime interesser. Dette uddybes i betragtning 45, som angiver, at ordningen kan finde anvendelse, når transaktionsomkostningerne, ved clearing af individuelle rettigheder for hver enkelt berørt rettighedshaver, er prohibitivt høje henset til karakteren af visse anvendelser kombineret med det store antal af værker eller frembringelser.

Af artikel 12, stk. 3 fremgår det, at aftalelicensordningen forudsætter følgende garantier for rettighedshaverne:

- a) at den kollektive forvaltningsorganisation er tilstrækkelig repræsentativ for rettighedshavere i den relevante kategori af rettigheder,
- b) at alle rettighedshavere er garanteret ligebehandling,
- c) at udeforstående rettighedshavere på et hvilket som helst tidspunkt let og effektivt kan udelukke deres fra den pågældende aftale,
- d) at der træffes passende bekendtgørelsesforanstaltninger i rimelig god tid, inden brug af de pågældende

rettigheder, om den kollektive aftalen med udvidet virkning efter artikel 12, og om de muligheder, der er for ikke at være omfattet af aftalen, jf. litra c). Bekendtgørelsesforanstaltningerne skal være effektive, uden at der er behov for at informere hver enkelt rettighedshaver.

Artikel 12, stk. 4, angiver, at bestemmelsen ikke berører anvendelsen af kollektive licensordninger med udvidet virkning i overensstemmelse med andre bestemmelser i EU-retten og heller ikke obligatorisk kollektiv forvaltning. Endelige angives det, at artikel 7 om rettigheder for rettighedshavere, som ikke er medlemmer af en kollektiv forvaltningsorganisation i direktiv 2014/26/EU om kollektiv forvaltning af ophavsret finder anvendelse på licensordningen i artikel 12. Denne bestemmelse er gennemført i dansk ret i § 5 i lov om kollektiv forvaltning af ophavsret.

Det følger af artikel 12, stk. 5 og 6, at såfremt ordningen i artikel 12 indføres, så skal Kommissionen - med henblik på offentliggørelse - underrettes om anvendelsesområdet for de nationale bestemmelser, om licenserne, om kontaktoplysningerne på de pågældende kollektive forvaltningsorganisationer og om den måde, hvorpå oplysninger om licensudstedelsen og om mulighederne, der er til rådighed for rettighedshavere, jf. stk. 3, litra c), kan indhentes. På baggrund af informationen udarbejder Kommissionen en rapport.

2.5.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Kulturministeriets forslag til ændring af §§ 14, 16 b, 17 og 50 har til formål at gennemføre artikel 12 i DSM-direktivet, der er blevet til for at lette adgangen til at indgå licensaftaler, der dækker et potentielt stort antal af værker eller andre frembringelser, jf. betragtning 49. Samtidig har artikel 12 til formål at sikre passende garantier for rettighedshaverne.

Artikel 12 harmonerer grundlæggende med gældende dansk ret og de danske aftalelicensbestemmelser. Direktivbestemmelsen medfører således kun få tilpasninger til den eksisterende danske ordning.

Artikel 12 er en vigtig bestemmelse for dansk ophavsret og den danske aftalelicensmodel. Med artikel 12 anerkendes aftalelicensen på EU-niveau, som en effektiv og brugbar måde at forvalte rettigheder på i form af kollektiv forvaltning. Det bemærkes i den forbindelse, at aftalelicensen ikke har karakter af en undtagelse fra den ophavsretlige eneret, men er udtryk for en forvaltning af disse rettigheder. Derfor er anvendelse af aftalelicens ikke omfattet af rammerne for den såkaldte tretrinstest i bl.a. Bernerkonventionen og Infosoc-direktivets artikel 5, stk. 5.

Det bemærkes, at ”veldefinerede anvendelsesområder”, som angivet i artikel 12, stk. 2, ikke adskiller sig fra gældende dansk ret, som indeholder specifikke aftalelicenser som oplistet i den gældende ophavsretslovs § 50, stk. 1, mens den generelle aftalelicens i § 50, stk. 2, er afgrænset til specifikke aftaler inden for et nærmere defineret område.

Direktivet benytter begrebet ”tilstrækkelig repræsentativ organisation”. Med henblik på at sikre klarhed og ensartet terminologi, foreslår Kulturministeriet at anvende direktivets terminologi i den danske lovtekst. I den forbindelse bemærkes det, at i lyset af Uradex-afgørelsen (sag C-169/05), anses en repræsentativ og godkendt organisation også for at repræsentere udenforstående rettighedshaveres rettigheder ikke blot i henhold til aftaler, men også i forbindelse med forhandlinger om aftaler og evt. tvister kan organisationen være repræsentativ. Ved lovforslagets fremsættelse forelægger der endvidere en sag ved

EU-Domstolen Telia Finland (sag C-201/22) om beføjelsen til at anlægge retssag for licensaftaleorganisationer, som kollektivt forvalter intellektuelle ejendomsrettigheder.

Kulturministeriet foreslår, at aftaler med aftalelicensvirkning kun kan indgås af kollektive forvaltningsorganisationer, som defineret i § 2 i lov om kollektiv forvaltning af ophavsret.

Med henblik på at sikre, at rettighedshavere let kan genvinde kontrollen over deres værker og forhindre enhver anvendelse af deres værker, som vil være til skade for deres interesser, foreslår Kulturministeriet, at der i lighed med den generelle aftalelicens i § 50, stk. 2, og de specifikke aftalelicenser i §§ 24 a, 29 a, 30, 30 a og 35, stk. 6, indføres en regel om forbud i de specifikke aftalelicenser i §§ 14, 16 b og 17, stk. 3. I forlængelse af dette foreslår Kulturministeriet, at der indføres bekendtgørelsesforanstaltninger i forbindelse med aftaler med aftalelicensvirkning med henblik på at sikre, at rettighedshaverne er bekendte med, at der indgås aftaler, som involverer deres rettigheder, og at rettighedshaverne er bekendte med muligheden for "opt-out" og dermed muligheden for at stå uden for aftaler med aftalelicensvirkning.

Der foreslås ikke indført en forbudsbestemmelse for den foreslåede § 13, som gennemfører direktivets artikel 5, under hensyntagen til DSM-direktivets artikel 12, stk. 4, som angiver, at artiklen ikke berører anvendelsen af kollektive licensordninger med udvidet virkning i overensstemmelse med andre bestemmelser i EU-retten, herunder bestemmelser, der tillader undtagelser eller indskrænkninger. DSM-direktivets artikel 5, indeholder en undtagelse fra ophavsretten, som foreslås gennemført i § 13, stk. 2, dog således at udgangspunktet er en aftalelicens på området, hvorved ophavsmandens eneret forvaltes af en kollektiv forvaltningsorganisation. Af denne årsag vil en forbudsmulighed, som indebærer en undtagelse fra eneretten, som udgangspunkt ikke give mening, eftersom hensigten med den foreslåede regulering i § 13 er, at der enten gælder en kollektiv eller individuel aftale eller en undtagelse. Der er også et grundlæggende hensyn at tage til dels undervisningsinstitutionerne og disses forsyningssikkerhed, dels et samfundsmæssigt mål om aftaleløsninger på undervisningsområdet, hvilket taler for en så begrænset en adgang til nedlæggelse af forbud som muligt.

De foreslåede bekendtgørelsesforanstaltninger i § 50, stk. 5, bør kunne ske på Kulturministeriets, forvaltningsorganisationernes eller forbundenes hjemmesider, således at kravet om "i rimelig god tid inden værkerne anvendes i henhold til aftalen" er opfyldt, hvis bekendtgørelsen sker på ansøgningstidspunktet. Bekendtgørelsesforanstaltningerne skal være effektive, uden at der er behov for at informere hver enkelt rettighedshaver.

Kulturministeriet finder, at eksisterende aftalelicensgodkendelser kan fortsætte under forudsætning af, at de godkendte organisationer fortsat lever op til godkendelsesbetingelserne i de pågældende godkendelser samt tilbyder garantierne i artikel 12, stk. 3, som foreslås gennemført i en ny § 50, stk. 5, til udeforstående rettighedshavere. Det kan imidlertid ikke være en betingelse, at der i forbindelse med en eksisterende godkendelse og eksisterende brug af rettigheder kræves bekendtgørelsesforanstaltninger i rimelig god tid inden brug af de pågældende rettigheder.

Det er kulturministeriets vurdering, at den foreslåede ordning og tilpasning af §§ 14, 16 b, 17 og 50 vil sikre, at det eksisterende velfungerende aftalelicenssystem fortsætter i videst muligt omfang med de få præciseringer og justeringer, som følger af direktivet og sikre, at rettighedshaverne er informerede og let kan genvinde kontrollen over deres værker, såfremt dette ønskes.

2.6. Mæglingsbistand ved forhandlinger med streamingtjenester

2.6.1 Gældende ret

Ophavsretsloven indeholder ikke en regel om mæglingsbistand i forbindelse med rettighedshaveres forhandlinger med streamingtjenester.

§ 52 i ophavsretsloven indeholder adgang til mægling i tilfælde, hvor forhandlinger ikke fører til noget resultat på specifikke aftalelicensområder. Kravet om mægling rettes til kulturministeren, når en af parterne har afbrudt forhandlingerne eller afvist et ønske om forhandlinger, eller når forhandlingerne ikke synes at ville føre til noget resultat. Kulturministeren udpeger en forligsmand, som foretager mægling mellem parterne og kan foreslå voldgift. Forligsmanden kan endvidere fremlægge forslag og kræve, at parternes kompetente organer tager stilling til forslagene. Forligsmanden underretter kulturministeren om mæglingens udfald.

Forligsmanden kan bestemme, at aftaler skal forblive i kraft, selv om aftaleperioden er udløbet eller vil udløbe under forhandlingerne. Aftalen kan dog ikke forlænges i mere end to uger efter, at parterne har taget stilling til et endeligt mæglingforslag eller forslag til voldgiftsbehandling, eller efter at forligsmanden har meddelt, at der ikke er basis for at fremsætte sådanne forslag. Forligsmanden skal behandle den information, forligsmanden har fået kendskab til i forbindelse med mæglingen, fortroligt.

Med hjemmel i § 52, stk. 7, i ophavsretsloven er der udstedt bekendtgørelse 1997-10-02 nr. 763 om dækning af omkostninger ved den i ophavsretslovens § 52 nævnte forligsmands virksomhed.

Det følger af bekendtgørelsens § 1, at forligsmanden efter afslutningen af en mægling fastsætter størrelsen af sine udgifter ved den enkelte sag og fordelingen af disse mellem sagens parter. Forligsmanden giver underretning til Kulturministeriet, der foreløbigt afholder de pågældende udgifter. Af stk. 2 fremgår det, at medmindre forligsmanden bestemmer andet, deles udgifterne til vederlag m.v. til forligsmanden i den enkelte sag ligeligt mellem sagens parter. Er der flere parter på samme side, hæfter disse solidarisk for betaling af andelen. De skyldige beløb indbetales til Kulturministeriet efter påkrav.

2.6.2. DSM-direktivets artikel 13

DSM-direktivets artikel 13 forpligter medlemsstaterne til at sikre, at rettighedshavere og video on demand-tjenester kan gå til et uafhængigt tvistløsningsorgan, hvis parterne ikke kan blive enige om en aftale om anvendelse af film m.v. på tjenesterne. Dette organ skal give assistance i forbindelse med forhandlingen og kontraktindgåelsen og hjælpe parterne til at nå til enighed, herunder, hvor det er relevant, ved at forelægge dem forslag.

Organet eller mæglerne kan mødes med parterne for at lette indledningen af forhandlingerne eller i løbet af forhandlingerne for at lette indgåelsen af en aftale. Deltagelsen i denne forhandlingsordning og den efterfølgende indgåelse af aftaler bør være frivillig og ikke berøre parternes aftalefrihed, jf. betragtning 52.

2.6.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Det foreslås, at kulturministerens kompetence til at udpege forligsmand til mægling efter § 52 udvides

i en ny § 58 b, således at en af kulturministeren udpeget forligsmand kan mægle i forbindelse med forhandlinger om audiovisuelt indhold.

Da den eksisterende ordning på visse områder adskiller sig fra den direktivbestemte mæglingsordning, er det ikke den fulde ordning i den gældende § 52, der finder anvendelse på mægling mellem audiovisuelle producenter og video on demand-tjenester. Kulturministeriet finder det således ikke hensigtsmæssigt, at forligsmanden kan kræve, at parternes kompetente organer tager stilling til forslag eller kan bestemme, at aftaler skal forblive i kraft, jf. den gældende 52, stk. 5.

Kulturministeriet vurderer med den udvidede kompetence for udpegning af forligsmand, at man vil få en velfungerende ordning med let håndtering af forhandlinger om vilkår og vederlagets størrelse.

2.7. Fotografier af billedkunstværker i det offentlige domæne

2.7.1. Gældende ret

Ophavsretsloven indeholder ikke særregler om følgevirkninger for kopier af billedkunstværker, hvor det oprindelige værk ikke længere er ophavsretligt beskyttet. Omfanget af værks- og fotografibeskyttelse reguleres i dag af ophavsretslovens generelle bestemmelser, herunder lovens § 1 om værksbeskyttelsen, § 63 om værksbeskyttelsens varighed, fotografibeskyttelsen i § 70 og undtagelserne i kapitel 2.

Ophavsretslovens § 1 fastsætter, at den, som frembringer et originalt værk, har ophavsret til værket. Omfattet af beskyttelsesomfanget i § 1 er blandt andet billedkunstværker. Eksempler på værker af billedkunst er malerier, tegninger, skulpturer m.v.

Ophavsretsbeskyttelsen indebærer blandt andet, at ophavsmanden i medfør af ophavsretslovens § 2 nyder en eneret til eksemplarfremstilling og en eneret til at gøre værket tilgængeligt for almenheden i oprindelig eller ændret skikkelse, oversættelse, omarbejdelse eller i anden litteratur- eller kunstart eller i anden teknik.

Som eksemplarfremstilling anses enhver direkte eller indirekte, midlertidig eller permanent og hel eller delvis eksemplarfremstilling på en hvilken som helst måde og i en hvilken som helst form. Som fremstilling af eksemplarer anses også det forhold, at værket overføres på indretninger, som kan gengive det. Et fotografi af et værk vil derfor udgøre en eksemplarfremstilling af det oprindelige værk.

Ophavsrettens varighed er som udgangspunkt indtil 70 år efter ophavsmandens død. Dette fremgår af ophavsretslovens § 63. Kun hvis et værk er offentliggjort anonymt eller lignende, beregnes beskyttelsestiden for værkets offentliggørelse eller dets frembringelse. Når ophavsrettens varighed er ophørt, betyder det, at værket frit kan udnyttes uden tilladelse fra eller betaling til de hidtidige rettighedshavere. Værket er således overgået til det offentlige domæne.

En fotograf får efter ophavsretslovens § 70 eneret til at råde over et fotografisk billede. § 70 beskytter alle fotografiske billeder, uanset om de er originale. Fotografiet kan efter omstændighederne også være beskyttet efter ophavsretslovens § 1, hvis fotografiet opfylder kravene til originalitet, f.eks. hvis der er truffet kreative valg i forbindelse med lyssætning m.v. Hvis motivet – dvs. det fotografiet forestiller – i forvejen er et beskyttet værk, skal der som udgangspunkt indhentes tilladelse fra rettighedshaverne til

motivet. Beskyttelsesindholdet er en eneret til fremstilling af eksemplarer af det beskyttede billede og til at gøre det tilgængeligt for almenheden.

Beskyttelsesvarigheden for fotografier er indtil 50 år efter forløbet efter billedet blev fremstillet.

Ophavsretslovens § 24 og § 24 a indeholder undtagelsesregler, som giver adgang til at gengive kunstværker uden tilladelse.

§ 24, stk. 1, giver adgang til at gengive kunstværker, der indgår i en samling, eller som udstilles eller udbydes til salg. Kunstværkerne må endvidere gengives i meddelelser om udstilling eller salg, herunder i form af overføring til almenheden. Efter § 24, stk. 2, må kunstværker afbildes, når de er varigt anbragt på eller ved en for almenheden tilgængelig plads eller vej. Dette medmindre kunstværket er hovedmotivet og gengivelsen udnyttes erhvervsmæssigt. § 24 a, giver adgang til at gengive offentliggjorte kunstværker, hvis der er indgået en aftale med Copydan VISDA. Dette medmindre ophavsmanden har nedlagt forbud.

Ophavsretslovens regler i § 24 og § 24 a gælder også for fotografibeskyttede frembringelser, jf. § 70, stk. 3.

2.7.2. Artikel 14 i DSM-Direktivet

Artikel 14 i DSM-direktivet indfører en særregel om, at fotografier af værker (f.eks. et maleri), som ikke længere er ophavsretligt beskyttet, ikke selvstændigt beskyttes.

Det fremgår således af artikel 14, at når beskyttelsen af et værk er udløbet, er ethvert materiale, der hidrører fra reproduktion af det pågældende værk, ikke omfattet af ophavsret eller beslægtede rettigheder.

Det fremgår i øvrigt af artikel 14, at beskyttelsen gælder i det tilfælde, hvor kopien i sig selv opfylder kravene til originalitet og på denne måde opnår værksbeskyttelse.

Det fremhæves i betragtning 53, at der er en uoverensstemmelse mellem reglerne om beskyttelsestidsudløbet for værker og reglerne om fotografibeskyttelse. Når værksbeskyttelsen er udløbet, er der et hensyn til at lade værket overgå til det offentlige domæne og derigennem fremme adgangen til kultur og kulturarv. Fotografibeskyttelsen kan spænde ben for dette hensyn. Derudover skaber forskellene i medlemslandenes lovgivning retsusikkerhed og påvirker den grænseoverskridende udbredelse af billedkunstværker i det offentlige domæne. Visse reproduktioner af billedkunstværker i det offentlige domæne bør derfor ikke være beskyttet af ophavsret eller beslægtede rettigheder. Alt dette bør ikke forhindre kulturarvsinstitutioner i at sælge reproduktioner såsom postkort.

2.7.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Forslaget til § 70, stk. 4, gennemfører DSM-direktivets artikel 14. Baggrunden for forslaget og den bagvedliggende bestemmelse følger et af de primære formål med DSM-direktivet om at fremme kultur og kulturarv og adgangen hertil. Et andet formål er at sikre, at beskyttelsestiden mellem hhv. gengivelser og det bagvedliggende motiv stemmer overens.

Artikel 14 har et snævert anvendelsesområde, og formålet med bestemmelsen er særlig møntet på at lette

den digitale anvendelse af fotografier. Et eksempel herpå kunne være den situation, hvor en kulturarvsinstitution har delt et generisk fotografi af en oldtidsskulptur, som en bruger ønsker at dele på sin egen hjemmeside.

Det bemærkes, at fotografier, som opnår værksbeskyttelse efter ophavsretslovens § 1, ikke er omfattet af forslaget til § 70, stk. 4. Dette er en konsekvens af, at det forhold, at man har ophavsret til et nyt og selvstændigt værk betyder, at man opnår beskyttelse efter § 1, og at forslaget til § 70, stk. 4, alene gælder for fotografier, der omfattes af § 70, stk. 1.

For nærmere om ændringen henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 26.

2.8. Krav om kompensation

2.8.1. Gældende ret

I medfør af ophavsretslovens § 1, stk. 1, tilkommer ophavsretten ophavsmanden, som herved nyder en række økonomiske og ideelle rettigheder, jf. ophavsretslovens §§ 2 og 3.

Ophavsmandens rettigheder – bortset fra dennes ideelle rettigheder og følgerettigheder – kan frit overdrages. Dette følger af ophavsretslovens § 53. Det typiske er, at ophavsmanden delvis overdrager ophavsretten til andre, f.eks. gennem en udgiveraftale mellem en forfatter og en forlægger eller mellem en musiker og en lydproducent. I udgiveraftaler fastsættes blandt andet vilkår for vederlagsfordeling mellem ophavsmanden og udgiveren. Ophavsretsloven indeholder ikke regler i henhold til denne fordeling.

Regler om ophavsrettens overgang til andre fremgår i øvrigt af bestemmelserne i ophavsretslovens kapitel 3.

Ophavsretsloven indeholder ingen generel regel om ophavsret i ansættelsesforhold, herunder i hvilket omfang en arbejdsgiver har krav på vederlag. Ophavsretten kan dog overdrages til arbejdsgiveren ved udtrykkelig aftale – også i form af en kollektiv og faglig overenskomst.

I medfør af retspraksis gælder der i øvrigt et princip om, at arbejdsgiveren får de dele af den ansattes ophavsret, som er nødvendige for arbejdsgiverens sædvanlige virksomhed på det tidspunkt, hvor den ansatte skabte værket. Dette er dog betinget af, at der er tale om et varigt og fast ansættelsesforhold, og at værket er frembragt som led i ansættelsesforholdet. Herudover indeholder den gældende ophavsretslov naboretlig beskyttelse for lydproducenter i § 66, for billedproducenter i § 67 og for udgivere af pressepublikationer i § 69 a.

I EU-Domstolens sag C-572/13 *Hewlett-Packard Belgium SPRL mod Reprobel SCRL* nåede domstolen frem til, at forlag ikke havde krav på kompensation i henhold til undtagelsen om reprografi. Af præmis 47-48 fremgår det, at de eneste rettighedshavere, der har krav på kompensation efter direktivet, er de rettighedshavere, der er nævnt i Infosoc-direktivets artikel 2. Det er alene oprindelige ophavsmænd samt indehavere af nærtstående rettigheder, såsom udøvende kunstnere og fonogramproducenter. Der er derimod ikke en henvisning til efterfølgende erhververe af rettigheder, som f.eks. forlag. Direktivbestemmelsen giver medlemsstaterne mulighed for, at kompensationsordninger også omfatter overdragne rettigheder.

Der er i Danmark praksis for, at kompensationsordninger også inkluderer f.eks. forlag og ikke alene ophavsmænd. Kompensationen følger rettigheden. Ved gennemførsel af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2017/1564/EU af 13. september 2017 om visse tilladte former for anvendelse af visse værker og andre frembringelser, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder, til gavn for personer, der er blinde eller synshæmmede eller på anden måde har et læsehåndicap (Marrakech-direktivet) angives følgende i L 230 som fremsat:

"Det følger af forslaget, at "ophavsmanden" har krav på kompensation, hvilket fx kan være en forfatter til den bog, som der fremstilles tilgængelige kopier af. Såfremt ophavsmanden har overdraget sine rettigheder til fx et forlag, og det derfor er forlaget, som lider skade ved anvendelsen af undtagelsen, vil forlaget dog kunne være berettiget til kompensation på samme måde som ophavsmanden. "

2.8.2. DSM-direktivets artikel 16

I DSM-direktivets artikel 16 indføres en mulighed for, at medlemslandene kan indføre bestemmelser om, at en ophavsmands overdragelse af rettigheder eller udstedelse af licensrettigheder til en udgiver er et tilstrækkeligt retsgrundlag for, at udgiveren har ret til en andel af kompensationen for den anvendelse af værket, som har fundet sted. Dette inden for rammerne af en undtagelse eller indskrænkning af den overdragne rettighed eller i tilfælde af, at der er udstedt en licens.

Det fremgår endvidere af DSM-direktivets artikel 16, at ordningen ikke berører eksisterende og fremtidige ordninger i medlemsstaterne vedrørende offentlige udlånsrettigheder.

2.8.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Bestemmelsen har til formål at gøre det muligt for medlemsstaterne at have

lovbestemmelser om fordeling af kompensation mellem f.eks. forfattere og forlag. Artiklen er valgfri og kræver ingen gennemførelsesforanstaltninger. Som angivet ovenfor er dansk ret allerede på linje med indholdet af artikel 16 i DSM-direktivet. Kulturministeriet har på baggrund heraf undladt at indføre bestemmelsen.

Kravet om kompensation følger i henhold til gældende ret den undtagelse fra eller indskrænkning i den rettighed, som undtagelsen eller indskrænkningen vedrører.

Det er Kulturministeriets vurdering, at direktivbestemmelsen ikke giver anledning til nogle lovgivningsmæssige foranstaltninger.

2.9. Direktivets kapital III - Rimeligt vederlag til ophavsmænd og udøvende kunstnere i aftaler om udnyttelse

Bestemmelserne i direktivets kapital III vedrører udnyttelsesaftaler. Med dette må forstås aftaler om erhvervmæssig udnyttelse af ophavsrettigheder overdraget fra eller licenseret af ophavsmænd, udøvende kunstnere m.v.

Bestemmelserne i kapitel III adskiller sig i nogen grad fra direktivets andre bestemmelser og efterlader flere valg til medlemsstaterne.

Bestemmelserne er tæt forbundet og har som overordnet formål at skabe mere retfærdige regler for en bedre fungerende markedsplads for ophavsret ved at sikre balance og gennemsigtighed i forhold til ophavsmænd og udøvende kunstnere, som ofte står i en svagere forhandlingsposition, når de udsteder en licens eller overdrager deres rettigheder helt eller delvist. De skabende og udøvende kunstnere vil blive bedre informeret om udnyttelsen af deres værker og vil være i en bedre position til at vurdere den økonomiske værdi af deres rettigheder og opnå et mere rimeligt vederlag for udnyttelsen af dem.

Det følger af direktivets betragtning 3, at for at skabe en velfungerende og retfærdig markedsplads for ophavsret bør der være regler om gennemsigtigheden i ophavsmænds og udøvende kunstners aftaler og om ophavsmænds og udøvende kunstners vederlag samt en mekanisme for tilbagekaldelse af rettigheder, som ophavsmænd og udøvende kunstnere har overdraget på et eksklusivt grundlag.

Bestemmelserne i direktivets kapitel III indeholder et samlet initiativ og bestemmelserne komplementere hinanden. Informationen, som ophavsmanden eller den udøvende kunstner modtager efter gennemsigtighedsforpligtelsen i artikel 19, er således en forudsætning for at foretage en vurdering af, om ophavsmanden eller den udøvende kunstner modtager passende og forholdsmæssig aflønning efter artikel 18, om der er behov for aftalejustering som følge af et uforholdsmæssigt lavt vederlag efter artikel 20, om der er behov for at gå til et alternativt tvistløsningsorgan efter artikel 21 og evt. i tilfælde af manglende udnyttelse at gøre brug af tilbagekaldelsesretten i artikel 22.

Gældende dansk ret, som gengives nedenfor for hver af de enkelte bestemmelser indeholder regulering, som i et vist omfang varetager de samme hensyn, som er indeholdt i direktivets bestemmelser. Det bemærkes i den forbindelse, at reguleringen på disse områder skal fortolkes i overensstemmelse med EU-retten – dvs. direktivkonformt.

2.9.1 Princippet om forholdsmæssig aflønning

2.9.1.1 Gældende ret

I medfør af ophavsretslovens § 1, stk. 1, tilkommer ophavsretten den, som har skabt værket (ophavsmanden). Ophavsmanden nyder herved en række økonomiske og ideelle rettigheder, jf. ophavsretslovens §§ 2 og 3.

Ophavsmandens rettigheder – bortset fra dennes ideelle rettigheder og følgerrettigheder – kan frit overdrages. Dette følger af ophavsretslovens § 53. Det typiske er, at ophavsmanden delvis overdrager ophavsretten til andre, f.eks. gennem en udgiveraftale mellem en forfatter og en forlægger eller mellem en musiker og en lydproducent. En hel rettighedsoverdragelse er ikke udelukket, men har formodningen imod sig, jf. herved § 53, stk. 3.

Af § 53, stk. 2 fremgår det, at overdragelse af et eksemplar ikke medfører overdragelse af ophavsretten.

Reguleringen i aftaleloven finder også anvendelse på aftaler om overdragelse af ophavsrettigheder, herunder § 36 om tilsidesættelse af urimelige aftaler. Bestemmelsen har bl.a. fundet anvendelse i Højesterets dom af 15. marts 2002 i sag I 129/1997 (UfR. 2002.1224), hvor en aftale med et musikforlag om fordeling af indtægter fra værket Tango Jalousie blev tilsidesat i henhold til aftalelovens § 36. Der er ikke i ophavsretsloven et lovfæstet princip om passende og forholdsmæssig aflønning. I ophavsretslovens

§ 52 a, stk. 4, angives det, at rettighedshavere skal modtage et passende vederlag for anvendelsen af rettighederne. Bestemmelsen indgår i ophavsretslovens kapitel 2 a., som vedrører forbindelser mellem kollektive forvaltningsorganisationer og aftalemæssige brugere.

§ 83, stk. 1 indeholder et krav om bl.a. rimeligt vederlag i tilfælde af uberettiget brug af ophavsretten. Bestemmelsen regulerer således ikke aftaletilfælde. Et rimeligt vederlag efter den gældende § 83, stk. 1 nr. 1, svarer til ophavsmandens sædvanlige honorar for retmæssige udnyttelser. Dette kan f.eks. være en standardtakst på området. Det er domstolene, der i sidste ende vurderer, hvad der er et rimeligt vederlag efter den gældende § 83, stk. 1 nr. 1. Bestemmelsen gennemfører Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/48/EF af 29. april 2004 om håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder.

Ophavsmanden kan ved aftaler begrænse sin egen adgang til at overdrage bestemte rettigheder til andre, f.eks. i kraft af medlemskab af en forvaltningsorganisation. Af ophavsretslovens § 53, stk. 2, fremgår det, at overdragelsen af et eksemplar ikke omfatter overdragelse af ophavsretten.

Ved overdragelse af ophavsrettigheder gælder der en specialitetsgrundsætning, som udtrykker et generelt princip om, at aftaler om rettighedsoverdragelse skal fortolkes restriktivt. Det er som udgangspunkt den, der hævder at have erhvervet en ret, som i tvivlstilfælde skal løfte bevisbyrden. Bestemmelsen fremgår af ophavsretslovens § 53, stk. 3, og vedrører omfanget og fortolkningen af selve udnyttelsen af værket i aftalen og vedrører derfor ikke i dens nuværende form fortolkningen og rimeligheden ved selve vederlaget for udnyttelsen.

I dansk formueret gælder der et princip om aftalefrihed. Med undtagelse af § 57 og delvist § 54 kan bestemmelserne i ophavsretslovens kapitel 3 fraviges og er således deklaratoriske.

2.9.1.2 DSM-direktivets artikel 18

I henhold til artikel 18 i DSM-direktivet skal medlemsstaterne sikre en ret til passende og forholdsmæssigt vederlag for ophavsmænd og udøvende kunstnere, når de overdrager deres eksklusive rettigheder. Medlemsstaternes gennemførelse af bestemmelsen er fri og skal tage hensyn til princippet om aftalefrihed og en rimelig balance mellem rettigheder og interesser, jf. stk. 2.

2.9.1.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

For at sikre bedre vilkår for ophavsmænd og udøvende kunstnere, som ofte står i en svagere forhandlingsposition, når de udsteder en licens eller overfører deres rettigheder, foreslås indført et lovfæstet princip om passende og forholdsmæssig aflønning af ophavsmænd og udøvende kunstnere med det formål at implementere direktivets artikel 18.

Det danske rettighedssystem er i vid udstrækning karakteriseret ved kollektiv licensering. Ved siden af kollektiv licensering gøres der brug af individuelle aftaler/kontrakter, som både kan indeholde engangsbetaling eller løbende royalty-afregning eller en kombination heraf. Det er forskelligt fra branche til branche i hvor vid en udstrækning, der gøres brug af det ene eller det andet eller en kombination heraf. F.eks. i forlagsbranchen, musikbranchen og den audiovisuelle sektor er der kutyme for at benytte engangsbetaling i visse situationer. Med de begrænsninger, der følger af direktivets artikel 18 samt den foreslåede § 55, finder det grundlæggende princip i dansk ophavsret om aftalefrihed anvendelse. Dermed er det muligt, at bestemmelsen om et passende og forholdsmæssigt vederlag kan tilpasses de særlige karakteristika,

der gør sig gældende i de enkelte brancher. Dette har ligeledes støtte i direktivets artikel 18, stk. 2, der nævner, at der skal tages hensyn til princippet om aftalefrihed og en rimelig balance mellem rettigheder og interesser.

Ophavsmænd og udøvende kunstneres krav på passende og forholdsmæssigt vederlag efter artikel 18 vedrører de aftaler, hvor ophavsmænd og udøvende kunstnere udsteder licenser eller overdrager deres eksklusive rettigheder, og der er ofte et beskyttelsesbehov som følge af en svagere forhandlingsposition.

Den foreslåede bestemmelse i § 55 vil betyde, at det slås fast, at ophavsmænd og udøvende kunstnere skal modtage et passende og forholdsmæssigt vederlag for brug af deres værker og fremførelser.

Det er Kulturministeriets vurdering, at et eksempel på et passende vederlag er, når vederlaget er på niveau med en relevant markedsnorm fastsat i en aftale mellem styrkemæssigt lige parter, såfremt en sådan markedsnorm findes. En markedsnorm er i sig selv ikke det eneste bidrag til vurderingen, men forudsætter styrkemæssig lighed. Forholdsmæssigt skal forstås således, at det bl.a. skal stå i forhold til værkets indtjening og brugen af værket. Såfremt der er tale om et delbidrag til et værk, bør vederlaget afspejle bidragets størrelse i forhold til det samlede værk. Det er således en samlet vurdering af både passende og forholdsmæssigt, som skal indgå ved fastlæggelse af ydelsens værdi. Afgørende er DSM-direktivets betragtning 73, hvoraf fremgår, at vederlag til ophavsmænd og udøvende kunstnere bør være passende og stå i et rimeligt forhold til den faktiske eller potentielle økonomiske værdi af de rettigheder, som er omfattet af licensen eller overførslen, under hensyntagen til ophavsmandens eller den udøvende kunstners bidrag til det samlede værk eller den samlede anden frembringelse og alle andre omstændigheder i sagen, som f.eks. markedspraksis eller den faktiske udnyttelse af værket.

Et engangsbeløb kan godt udgøre et rimeligt vederlag, men det bør ikke være hovedreglen, jf. betragtning 73. Det følger af direktivet, at medlemsstaterne kan fastlægge de konkrete tilfælde, hvor der kan anvendes engangsbeløb under hensyntagen til de særlige forhold i hver enkelt sektor. Det er Kulturministeriets vurdering, at dette ikke indebærer, at de konkrete tilfælde skal lovfæstes. En engangsbetaling kan dog efter Kulturministeriets vurdering f.eks. være anvendelig ved brug af simple licenser, begrænsede udnyttelser, mindre væsentlige bidrag til det samlede værk eller anden frembringelse, dag til dag brug af værker og frembringelser af mindre omfang og lignende tilfælde. Det vil bero på en konkret sektorspecifik vurdering, om et engangsbeløb udgør et rimeligt vederlag.

Såfremt der på et udnyttelsesområde findes kollektiv rettighedsforvaltning, er det Kulturministeriets vurdering, at det hører med til et passende og forholdsmæssigt vederlag at få andel i de vederlag, der genereres på det kollektive område. Markedsnormen i Danmark er på flere områder, at der foretages kollektiv rettighedsforvaltning baseret på, at rettighedshaverne i vidt omfang bevarer enten rettigheder som sådan eller retten til vederlag (ofte kaldet "den danske rettighedsmodel"). Hovedreglen må være, at engangsbeløb ikke er egnede til at sikre et rimeligt vederlag på de områder, hvor der findes kollektiv rettighedsforvaltning, og et fuldstændigt frikøb af rettigheder, der afskærer modtagelse af kollektive midler, mod et engangsvederlag vil have formodningen imod sig i forhold til, at engangsvederlaget er "passende og forholdsmæssigt", jf. herved betragtning 73. På visse områder er markedsnormen i Danmark, at der udbetales engangsvederlag for udført arbejde. Som nævnt ovenfor fremgår det af direktivets betragtning 73, at der kan anvendes engangsbeløb under hensyntagen til de særlige forhold i hver enkelt sektor. I tilfælde, hvor kollektiv rettighedsforvaltning sikrer et efterfølgende vederlag, vil dette indgå i vurderingen af, om vederlaget er passende og forholdsmæssigt i lyset af, at betragtning 73 angiver, at vurderingen skal ske "under hensyntagen til ophavsmandens eller den udøvende kunstners bidrag til det samlede værk eller

den samlede anden frembringelse og alle andre omstændigheder i sagen, som f.eks. markedspraksis eller den faktiske udnyttelse af værket. ”

Det er Kulturministeriets vurdering, at et engangsvederlag må forstås som en modsætning til et tilbagevendende vederlag som f.eks. kollektive indtægter og et omsætningsbaseret vederlag såsom royalty. Det bemærkes i den forbindelse, at betragtning 72 angiver, at beskyttelsesbehovet ikke opstår, når aftaleparteneren handler som en slutbruger og ikke selv udnytter værket eller fremførelsen, hvilket f.eks. kan være tilfældet i visse ansættelseskontrakter. Herudover angiver betragtning 72, at beskyttelsen tilkommer ophavsmænd og udøvende kunstnere som fysiske personer, når der indgås licensaftaler, herunder gennem deres egne virksomheder.

På en række licenseringsområder er der i både Danmark og det øvrige EU praksis for, at den økonomiske værdi af de licenserede rettigheder opgøres som en del af licenstagernes omsætning, eller det aftalte vederlag forhandles under hensyntagen til den omsætning, der forventes opnået ved salg af det produkt, hvor rettighederne indgår. Herved sikres, at rettighedernes værdi står i forhold til den værdi, der skabes i det efterfølgende omsætningsled. Denne værdimæssige sammenhæng mellem vederlaget for rettighederne og den skete udnyttelse er i overensstemmelse med betragtning 73's formulering om, at et passende og rimeligt vederlag skal stå i forhold til den økonomiske værdi af rettighederne under hensyntagen til blandt andet den faktiske udnyttelse af disse.

For at sikre, at dette får reel effekt, bør fastlæggelse af, hvilke indtægter og hvilken værdiskabelse, der tages hensyn til, løbende tilpasses den markeds-mæssige og teknologiske udvikling. Traditionelt har styksalg af fysiske eksemplarer været den mest almindelige indtægtsform for mange typer af kunstneriske indholdsprodukter, f.eks. litteratur og musikindspilninger. På medieområdet og det digitale område er nogle af de mest almindelige indtægtsformer reklamer og abonnementer. Udviklingen går dog hurtigt og særligt på de digitale områder kommer nye indtægtsformer og forretningsmodeller til. For at der også fremadrettet kan tages passende hensyn til de indtægter, som brugen af rettigheder genererer, bør også sådanne nye indtægtsstrømme og forretningsmodeller inddrages, når det bestemmes, hvad der er et passende og forholdsmæssigt vederlag, jf. kravet herom i artikel 18.

Formålet med bestemmelsen er at sikre, at ophavsmænd og udøvende kunstnere allerede ved aftaletidspunktet, jf. ordet "når", sikres et passende vederlag for overdragelse af deres rettigheder, mens efterfølgende justeringer i aftalen skal bedømmes efter den foreslåede aftalejusteringsordning. De to bestemmelser er tæt forbundne således, at vurderingen ift. artikel 18 og den foreslåede § 55 om passende og forholdsmæssig aflønning må indgå som basis i vurderingen efter artikel 20 og den foreslåede § 55 b, som indeholder en aftalejusteringsordning i tilfælde, hvor det oprindeligt aftalte vederlag viser sig at være uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med alle de efterfølgende relevante indtægter. Det bemærkes i den forbindelse, at den foreslåede § 55 også på dette område adskiller sig fra aftalelovens § 36, da den foreslåede § 55 vedrører tidspunktet for aftaleindgåelsen, mens aftalelovens § 36 efterregulerer en urimelig aftale. Det samme gør sig i øvrigt gældende i forhold til specialitetsgrundsætningen i den gældende § 53, stk. 3, som gengivet ovenfor.

Det bemærkes, at den foreslåede bestemmelse i § 55, i modsætning til artikel 22, som foreslås gennemført i § 54, stk. 2, ikke er begrænset til eksklusive aftaler, men finder anvendelse på såvel eksklusive som ikke-eksklusive aftaler.

I forlængelse af ovenstående bemærkes det, at det følger af den foreslåede § 55, at ophavsmanden

har krav på et 1) passende og 2) forholdsmæssigt vederlag. Bestemmelsen adskiller sig således fra vurderingen i aftalelovens § 36, hvorefter en aftale kan tilsidesættes, hvis den er urimelig.

Det følger af direktivets artikel 23, stk. 2, at medlemsstaterne fastsætter, at artikel 18-22 i dette direktiv ikke finder anvendelse på ophavsmænd til et edb-program som omhandlet i artikel 2 i direktiv 2009/24/EF. På denne baggrund foreslås det, at den foreslåede § 55 ikke finder anvendelse ved overdragelse af ophavsretten til værker i form af edb-programmer, jf. den foreslåede § 55 d.

Det bemærkes, at direktivets artikel 23, stk. 1, angiver, at alle aftalebestemmelser, der forhindrer overholdelse af bestemmelserne i artikel 19, 20 og 21, ikke kan håndhæves over for ophavsmænd og udøvende kunstnere. Bestemmelsen henviser imidlertid ikke til princippet om passende og forholdsmæssig aflønning i artikel 18, som foreslås gennemført i § 55. Dette finder Kulturministeriet ikke hensigtsmæssigt. I den foreslåede § 55 d, foreslås det derfor, at bestemmelsen gøres beskyttelsespræceptiv ift. ophavsmanden under hensyntagen til, at en fravigelse af bestemmelsen vil gå imod formålet med bestemmelsen, nemlig at sikre ophavsmænd og udøvende kunstnere passende og forholdsmæssige vederlag. Der henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 17.

Endelig bemærkes det, at bestemmelsen finder anvendelse for både ophavsmænd og udøvende kunstnere som følge af henvisningen fra § 65, stk. 6.

På ovenstående baggrund forslås det, at artikel 18 gennemføres direktivnært, hvor der lægges vægt på bestemmelsens formål, som er at yde beskyttelse til ophavsmænd og udøvende kunstnere. Dog således, at der ikke skabes ubalance i et velfungerende system. Det eksisterende system er bl.a. baseret på overenskomster og andre kollektive løsninger, og man har i Danmark sjældent set sager på området. Det bemærkes i den forbindelse, at den foreslåede bestemmelse i § 55 på ingen måde udelukker individuelt forhandlede kontrakter. En individuelt forhandlet kontrakt kan således også opfylde betingelserne om passende og forholdsmæssig aflønning også for så vidt angår engangsvederlag, hvortil bemærkes, at der skal tages hensyn til de særlige forhold i hver enkelt sektor, jf. betragtning 73.

Den endelige afgørelse af, hvad der konkret er et passende og forholdsmæssigt vederlag, henhører under domstolene.

2.9.2. Gennemsigthedsforpligtelse

2.9.2.1. Gældende ret

Ophavsmanden har efter § 57, stk. 1, som minimum ret til en årlig afregning, forudsat at vederlaget er omsætningsbestemt f.eks. i form af en royalty-betaling. Efter bestemmelsen kan ophavsmanden kræve fyldestgørende oplysninger om vederlagsberegningen i forbindelse med afregningen ved at kræve oplysninger om salgstal og priser m.v., som danner grundlag for beregning af vederlagets størrelse. Bestemmelsen indeholder ikke et egentlig krav på dokumentation for oplysningerne, og rettighedserhververen skal kun stille de nævnte oplysninger til rådighed, hvis ophavsmanden retter henvendelse herom.

Den gældende § 57, stk. 2, vedrører kontrol med erhververens regnskaber. Efter denne bestemmelse kan ophavsmanden kræve, at erhververens regnskabsoplysninger stilles til rådighed for en statsautoriseret eller registreret revisor.

Det bemærkes, at reglen i § 57 er præceptiv og ikke kan fraviges ved aftale, jf. § 57, stk. 3, som angiver, at stk. 1 og 2 ikke kan fraviges til skade for ophavsmanden.

Ophavsretslovens § 52 b, stk. 1, indeholder en regel om, at en bruger skal give en kollektiv forvaltningsorganisation alle relevante oplysninger, brugeren råder over, om anvendelsen af de rettigheder, den kollektiv forvaltningsorganisationen repræsenterer, og som er nødvendige for opkrævningen af rettighedsvederlag og fordelingen af skyldige beløb til rettighedshaverne.

De egentlige vilkår for brugerens rapportering fastsættes i aftaler mellem brugeren og den kollektive forvaltningsorganisation inden for lovens rammer. Stk. 2 indeholder en tidsmæssige fastsættelse for rapporteringen, mens stk. 3 vedrører rapporteringsformat. Endelig indeholder stk. 4 adgang til, at Ophavsretslicensnævnet kan træffe afgørelse om udstrækningen af brugerens oplysningsforpligtelser og rapporteringsformat.

2.9.2.2. DSM-direktivets artikel 19

Artikel 19, stk. 1, indfører en forpligtelse for medlemsstaterne til at sikre relevante og omfattende oplysninger om udnyttelsen af værker og fremførelser til ophavsmænd og udøvende kunstnere fra de parter, som de har udstedt licens eller overdraget deres rettigheder til, eller efterfølgende erhververe. Oplysningerne skal være opdaterede og modtages regelmæssigt, mindst en gang om året og under hensyntagen til de særlige karakteristika, der er knyttet til hver enkelt sektor, og de skal navnlig indeholde udnyttelsesmåden, alle genererede indtægter og skyldige vederlag.

Af artikel 19, stk. 2, fremgår det, at ophavsmænd og udøvende kunstnere eller deres repræsentanter skal på anmodning modtage yderligere oplysninger fra underlicenstagere i tilfælde af, at deres første aftaleparter ikke er i besiddelse af alle de oplysninger angivet i stk. 1. Aftaleparten skal informere om underlicenstagernes identitet. Der gives mulighed for at fastsætte, at henvendelserne skal gå gennem den første aftalepart.

Det følger af artikel 19, stk. 3, at forpligtelsen skal være forholdsmæssig og effektiv og sikre høj gennemsigtighed i alle sektorer. Bestemmelsen giver samtidig mulighed for, at forpligtelsen kan begrænses i behørigt begrundede tilfælde, hvor den administrative byrde, som følge af forpligtelsen, ville blive uforholdsmæssigt stor i lyset af indtægterne, således at forpligtelsen begrænses til de typer og omfanget af de oplysninger, der med rimelighed kan forventes.

Artikel 19, stk. 4, giver medlemsstaterne mulighed for at begrænse gennemsigtighedsforpligtelsen, når bidraget fra ophavsmanden eller den udøvende kunstner ikke har væsentlig betydning for værket eller fremførelsen som helhed, medmindre ophavsmanden eller den udøvende kunstner anmoder om oplysningerne og godtgør, at vedkommende har brug for disse for at kunne udøve sine rettigheder i henhold til DSM-direktivets artikel 20, stk. 1.

Artikel 19, stk. 5, giver medlemsstaterne mulighed for at fastsætte, at gennemsigtighedsklausuler fastsat i overenskomster og lignende kan træde i stedet for direktivets gennemsigtighedsforpligtelse, forudsat at disse opfylder kriterierne fastsat i stk. 1-4.

Af stk. 6 fremgår det, at reguleringen ikke finder anvendelse på aftaler indgået af enheder omfattet af

direktiv om kollektiv forvaltning af ophavsret og beslægtede rettigheder samt multiterritoriale licenser for rettigheder til musikværker med henblik på onlineanvendelse i det indre marked, når oplysningerne i stedet omfattes af de kollektive forvaltningsorganisationers gennemsigtighedsrapporter.

2.9.2.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

For at sikre ophavsmænd og udøvende kunstnere bedre adgang til information om udnyttelsen af deres værker med henblik på at stille dem i en bedre position til at vurdere deres værker og frembringelsers økonomiske værdi foreslås indført en specifik bestemmelse i § 55 a, som fastsætter ophavsmænd og udøvende kunstners adgang til information om udnyttelse af deres værker.

Bestemmelsen indebærer som udgangspunkt en forpligtelse for de skabende og udøvende kunstners aftalepartnere, hvilket f.eks. kan være et forlag, en producent eller et musikselskab.

Den foreslåede § 55 a, stk. 1, indeholder på samme måde som direktivets artikel 19, stk. 1, en opremsning af, hvilke oplysninger og andre krav, der er forbundet med gennemsigtighedsforpligtelsen. Oplysningerne skal gives mindst en gang om året, være opdaterede og relevante og indeholde omfattende oplysninger om udnyttelsen af kunstnernes værker og fremførelser navnlig med hensyn til udnyttelsesmåden, alle genererede indtægter og skyldige vederlag. Forpligtelsen skal dog, jf. artikel 19, stk. 1, iagttages under hensyntagen til de særlige karakteristika, der er knyttet til hver enkelt sektor. Dette indebærer, at der vil skulle tages hensyn til de særlige forhold, som er knyttet til aftalens karakter. I den foreslåede § 55 a, stk. 1, udvides oplysningsforpligtelsen endvidere med "udnyttelsesomfang", som tilføjes til opstillingen af informationer til ophavsmænd og udøvende kunstnere med henblik på at sikre bestemmelsens formål, som er at sikre kunstnerne adgang til relevante oplysninger, så de kan vurdere den økonomiske værdi af deres rettigheder, jf. betragtning 74. Det bemærkes, at udnyttelsesomfang ligesom øvrige oplysninger til ophavsmænd eller udøvende kunstnere ift. gennemsigtighedsforpligtelsen skal være af relevans for sagen, jf. betragtning 75.

Direktivets artikel 19, stk. 1, indeholder ikke en angivelse af, hvilke aftaler, som omfattes af bestemmelsens anvendelsesområde, og er ikke begrænset til f.eks. aftaler med omsætningsbestemt vederlag. På samme vis er bestemmelsen i den foreslåede § 55 heller ikke afgrænset til adgang til information i tilfælde, hvor ophavsmanden modtager et omsætningsbestemt vederlag, men går ud over dette og omfatter f.eks. aftaler med engangsvederlag.

Den foreslåede § 55 a er således ikke, som den gældende § 57, afgrænset til information om omsætningsbestemt vederlag. Det er derfor ikke afgørende, om vederlaget for overdragelsen består af en engangsbetaling eller for eksempel royalty. Den gældende § 57 indeholder heller ikke den samme detaljerede opstilling af oplysninger, som er nødvendig for at opfylde gennemsigtighedsforpligtelsen. Da den foreslåede § 55 a, som gennemfører DSM-direktivets artikel 19, dækker samme forhold (omsætningsbaseret vederlag og royalty) og mere end den gældende § 57, foreslås der ligeledes en justering af § 57, således at der ikke er to bestemmelser, som regulerer adgang til oplysninger vedrørende omsætningsbestemt vederlag. På denne baggrund foreslås det, at følgende udgår af § 57, stk. 1: "Ophavsmanden kan ligeledes kræve, at afregningen ledsages af fyldestgørende oplysninger om de forhold, der har ligget til grund for vederlagsberegningen".

Oplysningspligten i den foreslåede § 55 a, stk. 1, påhviler "erhververen, samt eventuelle efterfølgende erhververe".

Med ordlyden af den foreslåede § 55 a, stk. 1, 1. pkt., sikres, at også ophavsmænds eller udøvende kunstners repræsentanter, f.eks. et fagforbund eller kollektivt forvaltningsselskab, har ret til at modtage oplysninger på ophavsmandens eller den udøvende kunstners vegne, jf. herved ordlyden af artikel 19, stk. 2.

Det har imidlertid ikke været direktivets hensigt, at alle former for aftaler skal omfattes af bestemmelserne i direktivets kapitel III. Som angivet ovenfor er formålet med bestemmelserne at yde beskyttelse til ophavsmænd og udøvende kunstnere i økonomisk henseende. En mulig afgrænsning ift. gennemsigtighedsforpligtelsen er således, at afgrænse dette til udnyttelser, der har givet anledning til indtægter.

Den foreslåede § 55 a, stk. 1, afgrænses til værker, som udnyttes, på samme måde som det i betragtning 74 angives, at informationsbehovet ikke opstår, hvor udnyttelsen er ophørt, eller hvor ophavsmanden eller den udøvende kunstner har givet en licens til almenheden vederlagsfrit.

DSM-direktivets artikel 19 indeholder flere valgmuligheder, som er overladt til medlemsstaterne. Disse er:

- At der tages hensyn til, at den administrative byrde skal være proportional,
- At bidraget fra ophavsmanden som udgangspunkt skal have været væsentlig, og
- At oplysningerne som udgangspunkt skal kræves fra den direkte aftalepart.
- At overenskomster kan fastsætte specifikke branchekriterier.

Hensynet bag artikel 19 er efter Kulturministeriets vurdering ikke, selvom ordlyden af artikel 19 måtte indikerer noget andet, at alle aftaler, som omfatter en overdragelse af ophavsret, bør omfattes af den foreslåede § 55 a, såsom tilfælde hvor virksomheder, der sælger et produkt, bruger et ophavsretligt beskyttet værk på produktemballagen. En gennemsigtighedsforpligtelse på en sådan aftale ville i givet fald ikke være proportional, og bidraget fra ophavsmanden må formodes ikke at have været væsentligt.

Med henblik på at sikre sammenhæng mellem de økonomiske ressourcer, som aftaleerhververe i form af forlag, producenter, musikselskaber m.v. skal afsætte til rapportering, foreslås det, at forpligtelsen skal være "forholdsmæssig", hvilket også fremgår af DSM-direktivets artikel 19, stk. 3. Det vil sige, at der gælder et proportionalitetsprincip ift. omfanget af informationsforpligtelsen. Dette indebærer, at ophavsmænds og udøvende kunstners ret til information er formålsbestemt i forhold til, hvad der er relevant i forhold til brugen af deres værker med henblik på at kunne få et indblik i den økonomiske værdi af de overdragne rettigheder.

Forpligtelsen bør således ikke være unødvendigt byrdefuld eller ressourcetung. Af artikel 19, stk. 3, fremgår det, at gennemsigtighedsforpligtelsen begrænses i tilfælde, hvor denne ville blive uforholdsmæssigt stor i lyset af indtægterne fra udnyttelsen af værket eller fremførelsen, og dermed er forpligtelsen begrænset til de typer og omfanget af oplysninger, der med rimelighed kan forventes i sådanne tilfælde.

I forlængelse af dette og under hensyntagen til, at en generel forpligtelse til at informere samtlige ophavsmænd og rettighedshavere vil medføre en uoverkommelig administrativ byrde, foreslås det endvidere, i overensstemmelse med artikel 19, stk. 4, at forpligtelsen som udgangspunkt begrænses i tilfælde, hvor bidraget fra ophavsmanden eller den udøvende kunstner ikke har væsentlig betydning for værket eller fremførelsen som helhed, medmindre ophavsmanden eller den udøvende kunstner godtgør, at vedkommende

har brug for oplysningerne for at kunne udøve sine rettigheder i henhold til den foreslåede § 55 b, som indeholder en aftalejusteringsordning, og anmoder om oplysningerne til dette formål. Ophavsmænd og udøvende kunstnere, som ikke har ydet et væsentligt bidrag, har således altid mulighed for at få oplysninger om efterfølgende brug, såfremt oplysningerne skal benyttes til at vurdere, om det oprindeligt aftalte vederlag har været uforholdsmæssigt lavt.

Det bemærkes, at forpligtelsen kun eksisterer, når det pågældende værk udnyttes, hvilket følger af ordlyden af den foreslåede stk. 1 samt direktivets betragtning 74, som angiver, at behovet for oplysninger ikke opstår, når udnyttelsen er ophørt. I tilfælde, hvor der ikke er foretaget udnyttelse, vil den foreslåede § 54 om tilbagefaldsret, som gennemfører direktivets artikel 22, kunne være relevant.

Direktivet definerer ikke indholdet af et "væsentligt bidrag". Under forhandlingerne om direktivet nævntes eksempler på, hvad der kunne være et bidrag, der ikke er væsentligt. Dette kunne eksempelvis være bidraget fra en studiemusiker på én optagelse eller en illustration af et bogomslag ift. bogen som helhed. Det er derfor nærliggende at antage, at vurderingen ikke kun bør foretages i forhold til det konkrete værk, ophavsmanden har skabt, men især den helhed, hvori bidraget indgår, forudsat at helheden udgør et værk i sig selv. På samme vis henviser direktivets artikel 19, stk. 4, til, at væsentlighedsvurdering skal foretages ift. værket eller fremførelsen som helhed.

For at sikre ophavsmænd og udøvende kunstneres adgang til oplysninger foreslås det i § 55 a, stk. 3, at der gives mulighed for, at ophavsmænd og udøvende kunstnere kan gå til den efterfølgende aftaleerhverver i de tilfælde, hvor deres oprindelige aftaleerhverver ikke er i besiddelse af de oplysninger, som de måtte have behov for med henblik på at vurdere den økonomiske værdi af deres overdragne rettigheder.

Dette indebærer, at når aftaleerhververen, f.eks. en fonogram- eller filmproducent, ikke har de nødvendige oplysninger, så vil en komponist, tekstforfatter eller udøvende kunstner m.v. kunne gå til den efterfølgende aftaleerhverver, f.eks. en streamingtjeneste, med henblik på at modtage oplysningerne oplistet i den foreslåede stk. 1.

Udgangspunktet er, at det er ophavsmanden og den udøvende kunstners oprindelige aftaleerhverver, der skal give de pågældende oplysninger, da det typisk også vil være den oprindelige aftaleerhverver, som står for udnyttelsen af de pågældende rettigheder. I tilfælde, hvor den oprindelige aftaleerhverver ikke er i besiddelse af de nødvendige oplysninger, kan ophavsmænd og udøvende kunstnere kræve, at aftaleerhververen sørger for at indhente oplysningerne ved en eller flere underlicenstagere. I den forbindelse bemærkes, at der kan foreligge situationer, hvor udgangspunktet nødvendigvis må fraviges, f.eks. når den oprindelige aftaleerhverver er gået konkurs eller har videreoverdraget rettighederne fuldstændigt til en ny part. Her vil kravet kunne rettes mod den til hvem, rettighederne er overdraget, da der ikke længere vil bestå et direkte forhold mellem ophavsmanden/den udøvende kunstner og den oprindelige aftaleerhverver. Det foreslås i en ny § 55 a, stk. 4, at oplysningerne som udgangspunkt skal kræves fra den direkte aftalepart, jf. DSM-direktivets artikel 19, stk. 2.

Med henblik på at gennemsigtighedsforpligtelsen sikres relevans og den nødvendige tilpasning til de særlige kendetegn, som eksisterer for de forskellige sektorer, foreslås det, at kollektiver aftaler, som sikrer tilsvarende gennemsigtighed, kan finde anvendelse i stedet for den adgang til information, som er beskrevet i den foreslåede § 55 a, stk. 1-4, jf. den foreslåede stk. 5. På denne måde kan det nærmere indhold af gennemsigtighedsforpligtelsen på et givent område blive fastlagt i en kollektiv aftale, og adgangen til at benytte denne mulighed i DSM-direktivets artikel 19, stk. 5, foreslås således udnyttet. På denne

måde får brancherne fleksibilitet til at indrette sig på en måde, som begrænser unødvendig bureaukrati og administrative byrder. Samtidig sikres det, at der bedst muligt tages højde for de særlige karakteristika, der gælder for den enkelte branche.

Lovforslaget benytter begrebet kollektive aftaler under hensyntagen til, at formålet med bestemmelsen er at sikre, at den aftaledefinerede regulering er indgået mellem to ligeværdige parter. Direktivets artikel 19, stk. 5, benytter begrebet "underlagt eller baseret på kollektive overenskomster" og henvisningen til overenskomster er begrundet i, at der i disse tilfælde ikke er den strukturelle ulighed til stede, når aftalerne forhandles. På denne baggrund benyttes betegnelsen "kollektive aftaler" i den foreslåede bestemmelse. Den foreslåede bestemmelse i § 55 a, stk. 5, som giver adgang til at indgå kollektive og branchespecifikke aftaler, vil bl.a. give mulighed for nærmere at specificere de særlige karakteristika, der er knyttet til hver enkelt sektor. Det forudsættes, at de pågældende kollektive aftaler opfylder kriterierne fastsat i stk. 1-3.

Det er Kulturministeriets vurdering, at branchens aktører vil være nærmest til at beskrive og definere de for den pågældende branche behørigte oplysninger, som oplistet i den foreslåede § 55 a, stk. 1.

I forlængelse af ovenstående har Kommissionen den 30. september 2022 udstedt retningslinjer for anvendelsen af Unionens konkurrencelovgivning på kollektive aftaler vedrørende arbejdsvilkår for selvstændige uden ansatte (2022/C 374/02), hvor det i pkt. 39 angives "I overensstemmelse med bestemmelserne i direktiv (EU) 2019/790, der henvises til i punkt 38 i disse retningslinjer, og med forbehold for de øvrige bestemmelser i nævnte direktiv, vil Kommissionen ikke gribe ind over for kollektive aftaler, som selvstændige ophavsmænd/forfattere eller udøvende kunstnere uden ansatte har indgået med deres modpart/modparter i henhold til nationale foranstaltninger vedtaget i medfør af nævnte direktiv."

Det bemærkes, at den foreslåede bestemmelse i § 55 a, som gennemfører DSM-direktivets artikel 19, komplimenterer den foreslåede bestemmelse i § 55 b, som gennemfører DSM-direktivets artikel 20, der indeholder en aftalejusteringsordning, som finder anvendelse i tilfælde, hvor det oprindeligt aftalte vederlag viser sig at være uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med alle de efterfølgende relevante indtægter. Bestemmelsen giver således ophavsmænd og udøvende kunstnere indblik i de indtægter, der er blevet skabt på baggrund af udnyttelse af deres rettigheder, hvilket kan give anledning til aftalejustering som beskrevet i den foreslåede § 55 b. Oplysningerne er således beregnet til, at ophavsmænd skal kunne vurdere den fortsatte økonomiske værdi af deres rettigheder i forhold til den ved overdragelsen udbetalte kompensation,

jf. betragtning 75.

Den foreslåede bestemmelse i § 55 d angiver bl.a., at bestemmelserne om gennemsigtighed i den foreslåede § 55 a ikke finder anvendelse på aftaler indgået mellem rettighedshavere og kollektive forvaltningsorganisationer eller uafhængige forvaltningsenheder. I det tilfælde er rettighedshaverne beskyttet af direktivet om kollektiv forvaltning af ophavsret og den lov, som gennemfører denne. Dette følger af direktivets artikel 19, stk. 6, som angiver, at når bestemmelsen i artikel 18 i Europa parlamentets og Rådets direktiv 2014/26/EU af 26. februar 2014 om kollektiv forvaltning af ophavsret og beslægtede rettigheder samt multiterritoriale licenser for rettigheder til musikværker med henblik på onlineanvendelse i det indre marked finder anvendelse, gælder artikel 19 ikke. Bestemmelsen vedrører oplysninger til rettighedshavere om forvaltning af deres rettigheder og er gennemført i dansk ret i § 19 i lov om kollektiv forvaltning af ophavsret. Bestemmelsen omfatter enheder defineret i artikel 3, litra a) og b) i direktivet om kollektiv

forvaltning af ophavsret. Bestemmelsen definerer i litra a en »kollektiv forvaltningsorganisation« og i litra b en »uafhængig forvaltningsenhed«. Bestemmelsen er gennemført i dansk ret ved lov om kollektiv forvaltning af ophavsret, hvor kollektiv forvaltningsorganisation er defineret i § 2 nr. 1, mens uafhængig forvaltningsorganisation, som svarer til direktivets uafhængig forvaltningsenhed, er defineret i § 2 nr. 2.

På ovenstående baggrund foreslås det, at artikel 19 gennemføres direktivnært, hvor der lægges vægt på bestemmelsens formål, som er at yde beskyttelse til ophavsmænd og udøvende kunstnere, som ofte står svagere i en forhandlingsposition. Oplysningskravet ”udnyttelsesomfang” tilføjes til oplysningen af informationer til ophavsmænd og udøvende kunstnere. Der tages hensyn til, at den administrative byrde skal være proportional, bidraget fra ophavsmanden skal som udgangspunkt have været væsentlig, og oplysningerne skal som udgangspunkt kræves fra den direkte aftalepart. Overenskomster og kollektive aftaler kan fastsætte specifikke branchekriterier. Det bemærkes, at der i alle tilfælde skal tages hensyn de særlige karakteristika, der er knyttet til hver enkelt sektor, jf. artikel 19, stk. 1 – også i tilfælde, hvor der ikke foreligger kollektive aftaler.

Den foreslåede bestemmelse i § 55 d, medfører bl.a., at de foreslåede bestemmelser om gennemsigtighed ikke kan fraviges til skade for ophavsmanden på samme vis som direktivets artikel 23, stk. 1. Det foreslås ligeledes, at gennemsigtighedsforpligtelsen ikke omfatter ophavsmænd til edb-programmer, jf. direktivets artikel 23, stk. 2.

Endelig bemærkes det, at behandlingsgrundlaget for behandlingen af personoplysninger såsom kontakt-oplysninger og oplysninger om vederlag, som er nødvendig for at holde ophavsmænd og udøvende kunstnere underrettet i forbindelse med udnyttelsen af deres værker og fremførelser, findes i artikel 6, stk. 1, litra c), i databeskyttelsesforordningen.

2.9.3. Aftalejusteringsordning

2.9.3.1. Gældende ret

Der er ikke i den gældende ophavsretslov en generel bestemmelse om adgang til at foretage justering af aftaler.

Ophavsretsloven af 1961 indeholdt en bestemmelse i den daværende § 29, hvorefter en aftale om overdragelse af ret til at råde over et værk helt eller delvis kunne tilsidesættes, hvis det viste sig, at den førte til åbenbart urimelige resultater. Det samme gjaldt, hvis der for retten til at råde over værket var aftalt vilkår, som stred mod god skik på ophavsrettens område. Bestemmelsen er sidenhen ophævet.

Reglerne om overdragelse af ophavsrettigheder følger som udgangspunkt de almindelige regler om formueretlige aftaler, herunder om tilsidesættelse af urimelige aftaler, jf. aftalelovens § 36. Ophavsretlige aftaler om overdragelse kan således tilsidesættes med hjemmel i aftalelovens § 36, hvis aftalen fører til et åbenbart urimeligt resultat. Aftalelovens § 36 har en særlig betydning på ophavsretsområdet. 1975-forarbejderne til ophavsretsloven henviser netop til, at aftalelovens § 36 kunne finde anvendelse i videre omfang end den med loven ophævede dagældende § 29, der havde følgende ordlyd ”En aftale om overdragelse af ret til at råde over et værk kan helt eller delvist tilsidesættes, hvis det viser sig, at den fører til åbenbart urimelige aftaler. Det samme gælder, hvis der for retten til at råde over værket er aftalt vilkår, som strider mod god skik på ophavsrettens område”. Folketingstidende 1974-75 (2. samling),

Tillæg A, spalte 779ff. - Tillæg B, spalte 587ff. Der er dog begrænset retspraksis om anvendeligheden for aftalelovens § 36 på ophavsretsområdet.

Aftalelovens § 36 angiver, at en aftale kan ændres eller tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vil være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre den gældende. Bestemmelsen har bl.a. fundet anvendelse i Højesterets dom af 15. marts 2002 i sag I 129/1997 (UfR. 2002.1224), hvor en aftale med et musikforlag om fordeling af indtægter fra værket Tango Jalousie blev tilsidesat i henhold til aftalelovens § 36.

Ved ændring af ophavsretsloven i 2013 blev beskyttelsestiden for lydoptagelser udvidet fra 50 år til 70 år som følge af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/77/EU af 27. september 2011 (beskyttelses-tidsdirektivet). Ifølge overgangsreglen i § 3, stk. 2, til lovforslaget til lov nr. 380 af 17. april 2013 har en udøvende kunstner, som har ret til et løbende vederlag i henhold til en tidligere kontrakt, desuden ret til at få dette vederlag genforhandlet i den forlængede beskyttelsestid.

Hensynet bag direktivbestemmelsen er at sikre ophavsmænd og udøvende kunstnere en bedre position med henblik på genforhandling af deres aftaler.

I dansk formueret gælder der et princip om aftalefrihed. Med undtagelse af den gældende § 57 og delvist § 54 kan bestemmelserne i ophavsretslovens kapitel 3 fraviges og er således deklaratoriske.

2.9.3.2. DSM-direktivets artikel 20

Artikel 20, stk. 1, i DSM-direktivet forpligter medlemsstaterne til at sikre, at ophavsmænd og udøvende kunstnere eller deres repræsentanter i tilfælde, hvor der ikke findes nogen gældende kollektiv overenskomst, der fastsætter en ordning, der er sammenlignelig med den, der er fastsat i bestemmelsen, har ret til at kræve yderligere, passende og rimeligt vederlag fra den part, med hvem de har indgået en aftale angående udnyttelsen af deres rettigheder, eller fra de efterfølgende rettighedshavere eller licensmodtagere i forhold til en sådan part, hvis det oprindeligt aftalte vederlag viser sig at være uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med alle de efterfølgende relevante indtægter som følge af udnyttelsen af værkerne eller opførelserne.

Af stk. 2 fremgår det, at bestemmelsen ikke finder anvendelse ift. enheder omfattet af direktiv om kollektiv forvaltning af ophavsret og beslægtede rettigheder samt multiterritoriale licenser for rettigheder til musikværker med henblik på onlineanvendelse i det indre marked.

2.9.3.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Artikel 20 finder anvendelse, hvor det oprindeligt aftalte vederlag viser sig at være uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med alle de efterfølgende relevante indtægter som følge af udnyttelsen af værkerne eller opførelserne.

Den foreslåede bestemmelse i § 55 b gennemfører DSM-direktivets artikel 20. Kulturministeriet foreslår en direktivnær gennemførelse, hvor der lægges vægt på bestemmelsens formål, som er at yde beskyttelse til ophavsmænd og udøvende kunstnere.

Aftalelovens § 36 indeholder en afvejning af en hel aftale og dækker således også andre kontraktvilkår

end vederlagsniveauet. Herudover kan aftalelovens § 36 også påberåbes til skade for ophavsmanden. Aftalelovens § 36 forudsætter, at aftalen er urimelig. Over for dette er direktivets artikel 20, som alene vedrører vederlag og som finder anvendelse i tilfælde af, at dette ikke er forholdsmæssigt. Bestemmelsen i artikel 20 adskiller sig således fra aftalelovens § 36 ved, at direktivbestemmelsen alene gælder aftalevilkår om vederlaget, og om dette er forholdsmæssigt lavt sammenlignet med alle de efterfølgende relevante indtægter, mens aftalelovens § 36 kan finde anvendelse på den samlede aftale, eller dele af denne, herunder dele som ikke vedrører vederlaget. Herudover kan bestemmelsen i direktivet – i modsætning til aftalelovens § 36 – kun anvendes til fordel for ophavsmanden og den udøvende kunstner.

Det er således Kulturministeriet vurdering, at der er behov for at gennemføre direktivets artikel 20 i form af en ny bestemmelse i ophavsretsloven, da direktivets bestemmelse adskiller sig fra aftalelovens § 36 på flere parametre.

Forholdet mellem direktivets krav om, at et vederlag skal være uforholdsmæssig lavt over for aftalelovens § 36, hvorefter noget skal være urimeligt, er ikke endelig afklaret men må forventes at blive fastlagt på baggrund af EU-praksis. Aftalelovens § 36 vil sideløbende med bestemmelsen i § 55 b fortsat kunne finde anvendelse på ophavsretlige aftaler. Den foreslåede § 55 b, skal betragtes som *lex specialis* ift. aftalelovens sideløbende regulering.

Bestemmelsen hænger tæt sammen med princippet i den foreslåede § 55, hvorefter ophavsmanden og udøvende kunstnere har krav på passende og forholdsmæssigt vederlag for udnyttelse af deres rettigheder. Den foreslåede bestemmelse finder således anvendelse i tilfælde, hvor en aftale ikke giver et tilstrækkeligt vederlag, hvorefter der kan være behov for en aftalejustering således, at der gives et ”yderligere, passende og rimeligt vederlag”.

Det er Kulturministeriets vurdering, at afvejningen af, om det oprindeligt aftalte vederlag er uforholdsmæssigt lavt, fordrer en objektiv vurdering. Bestemmelsen forudsætter således ikke, at den oprindelige aftale er uklar eller urimelig. Bestemmelsen finder anvendelse, når vederlagt klart er uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med den relevante indtægt hidrørende fra ophavsmandens eller den udøvende kunstners aftaleparts efterfølgende udnyttelse af værket eller optagelse af fremførelsen, hvorefter ophavsmanden eller den udøvende kunstner har krav på et yderligere vederlag. Det bemærkes i den forbindelse, at hensynet bag bestemmelsen er ophavsrettighedens lange varighed, hvorfor ophavsmænd og udøvende kunstnere skal have mulighed for at genforhandle deres aftaler i tilfælde af, at rettighedernes økonomiske værdi viser sig at være væsentligt højere end oprindeligt antaget, jf. direktivets betragtning 78. Det fremgår således af betragtning 78, at der skal være et misforhold af en vis væsentlighed mellem den aftalte og den senere realiserede værdi. De indtægter, som skal indgå i vurderingen, omfatter alle de indtægter, der er relevante for sagen, herunder eventuelle indtægter fra salg af merchandise. Det er Kulturministeriets vurdering, at bedømmelsen udgøres af en sammenligning mellem de realiserede indtægter som følge af udnyttelse af værket og det vederlag, som ophavsmanden har fået i henhold til aftalen. Bedømmelsen kan således også vedrøre forhold, der er indtruffet efter aftaleindgåelsen.

I denne vurdering indgår de specifikke omstændigheder i hvert enkelt tilfælde, herunder bidraget fra ophavsmanden eller den udøvende kunstner samt de særlige karakteristika og vederlagspraksisser i de forskellige indholdssektorer samt spørgsmålet om, hvorvidt aftalen er baseret på en kollektiv overenskomst, jf. betragtning 78. Det er Kulturministeriets forventning, at aftalejustering er relevant i et videre omfang for aftaler baseret på engangsbetaling end aftaler baseret på et omsætningsbestemt eller brugsbaseret vederlag.

I artikel 20 henvises til "efterfølgende rettighedshavere eller licensmodtagere eller fra de efterfølgende rettighedshavere eller licensmodtagere i forhold til en sådan part", mens betragtning 78 angiver følgende i forhold til, hvem et krav om genforhandling kan rettes mod: "med deres aftalepartnere eller deres retssuccessorer". I den engelske sprogversion angives "contractual counterparts or their successors in title". Det er Kulturministeriets vurdering, at der med "retssuccessor" henvises til én, der træder i stedet for den oprindelige aftalepart – og således ikke en underlicenstagere. Det foreslås at benytte betegnelsen "erhververen" i § 55 b, som omfatter såvel den oprindelige erhverver som retssuccessorer.

Den foreslåede bestemmelse i § 55 d angiver bl.a., at bestemmelsen i den foreslåede § 55 b ikke finder anvendelse på aftaler indgået mellem rettighedshavere og kollektive forvaltningsorganisationer eller uafhængige forvaltningsenheder. I dette tilfælde er rettighedshaverne beskyttet af direktivet om kollektiv forvaltning af ophavsret og den lov, som gennemfører denne. Dette følger af direktivets artikel 20, stk. 2, som angiver, at bestemmelserne i artikel 3, litra a) og b) i artikel 18 i Europa parlamentets og Rådets direktiv 2014/26/EU af 26. februar 2014 om kollektiv forvaltning af ophavsret og beslægtede rettigheder samt multiterritoriale licenser for rettigheder til musikværker med henblik på onlineanvendelse i det indre marked finder anvendelse. Bestemmelsen definerer i litra a en »kollektiv forvaltningsorganisation« og i litra b en »uafhængig forvaltningsenhed«. Bestemmelsen er gennemført i dansk ret ved lov om kollektiv forvaltning af ophavsret, hvor en kollektiv forvaltningsorganisation er defineret i § 2, nr. 1, mens en uafhængig forvaltningsorganisation, som svarer til direktivets uafhængig forvaltningsenhed, er defineret i § 2, nr. 2.

Under hensyntagen til, at den foreslåede bestemmelse skal yde beskyttelse til ophavsmænd og udøvende kunstnere, foreslås det, at bestemmelsen ikke kan fraviges ved aftale. Den foreslåede bestemmelse i § 55 d, medfører bl.a., at den foreslåede bestemmelse om aftalejustering ikke kan fraviges til skade for ophavsmanden på samme vis som direktivets artikel 23, stk. 1. Det foreslås ligeledes, at aftalejusteringsordningen ikke omfatter ophavsmænd til edb-programmer, jf. direktivets artikel 23, stk. 2.

Det foreslås, at artikel 20 gennemføres direktivnært med fokus på bestemmelsens

formål, som er at sikre sammenhæng mellem det vederlag, som ophavsmænd og udøvende kunstnere modtager, og den indtjening der måtte være ved brug af deres rettigheder. Målet er at etablere en incitamentsstruktur, der understøtter kollektive aftaler, f.eks. overenskomster.

2.9.4 Alternativ tvistbilæggelse procedure

2.9.4.1. Gældende ret

Der er ikke i ophavsretsloven et organ, som generelt håndterer tvister om vederlag, gennemsigtighed, aftalejustering og tilbagekaldelsesret mellem ophavsmænd og udøvende kunstnere og deres aftaleerhververe.

Ophavsretslicensnævnet afgør tvister om ophavsretlige vederlag på en række udvalgte områder. Ophavsretslicensnævnet reguleres i ophavsretslovens § 47. Nævnet består af en formand, som er højesteretsdommer, og to medlemmer, som udpeges af kulturministeren. Hensigten med nævnet er, at tvisterne skal kunne afgøres af en gruppe uvildige og sagkyndige personer på en enklere, hurtigere og billigere måde, end hvis sagen skulle behandles af domstolene. Nævnets kompetenceområder er oplistet i § 47, stk.

2, og omfatter blandt andet tvangslicens, vederlagskrav til ikke-repræsenterede ophavsmænd, sager om aftalelicens, KODA-vederlag og tekniske foranstaltninger.

2.9.4.2. DSM-direktivets artikel 21

Artikel 21 i DSM-direktivet fastsætter, at tvister vedrørende gennemsigthedsforpligtelsen efter artikel 19 og aftalejusteringsordningen efter artikel 20 skal kunne underkastes en frivillig, alternativ tvistbilæggelsesprocedure. I den forbindelse skal det sikres, at organisationer, der repræsenterer ophavsmænd og udøvende kunstnere, kan indlede sådanne procedurer på anmodning af en eller flere ophavsmænd eller udøvende kunstnere.

2.9.4.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Formålet med Ophavsretslicensnævnet er på baggrund af partsindlæg at foretage vurderinger om en given aftale for brug af rettigheder er rimelig. Dette adskiller sig ikke væsentlig fra de foreslåede ordninger vedrørende tvister om gennemsigthedsforpligtelsen og aftalejusteringsordningen.

Det foreslås, at Ophavsretslicensnævnet får kompetence til at træffe afgørelse i disse spørgsmål ved at udvide nævnets kompetence i § 47, stk. 2. Nævnet skal navnlig foretage bedømmelse af, om et givent vederlag er passende og forholdsmæssigt set over for værkets udnyttelse og indtjening og således sikre aftaleparterne adgang til en uafhængig vurdering af, om vederlagsbetalingen lever op til et almindelig niveau, som fastlagt mellem ligeværdige forhandlingsparter. Herudover skal nævnet kunne afgøre tvister om gennemsigthedsforpligtelsen f.eks. i spørgsmål om, hvorvidt afgivne oplysninger er tilstrækkelige og forståelige, eller om værket falder uden for gennemsigthedsforpligtelsen.

Nævnet tillægges således ikke kompetence på områder af væsentlig ny og anderledes beskaffenhed, men der gives mulighed for at benytte den viden og de kompetencer, nævnet er i besiddelse af på det ophavsretslige område.

Begge parter i en eventuel tvist har mulighed for at forelægge tvisten for nævnet. I overensstemmelse med gældende praksis for nævnet er en part ikke forpligtet til at give møde eller afgive svar i forbindelse med sagens behandling. I sådanne tilfælde kan nævnet fortsat træffe afgørelse på det i sagen foreliggende grundlag.

I tvister, som udspringer af kollektivt forhandlede aftaler, har parterne i den kollektivt forhandlede aftale ret til at indtræde i sagen, således at repræsentanterne har adgang til nævnet.

Nævnet træffer den endelige administrative afgørelse i sagerne. Afgørelserne er ikke bindende for parterne, men parterne forventes i vidt omfang at indrette sig efter nævnets afgørelse, hvilket også har været kutymen. I den forbindelse bemærkes, at parterne også har adgang til at indbringe en sag for til de almindelige domstole. Nævnets procedure berører således ikke parternes ret til at gøre deres rettigheder gældende ved at indbringe sagen for en domstol, jf. betragtning 79. Nævnets behandling udelukker heller ikke, at sagen kan behandles ved det fagretlige system.

Det foreslås, at artikel 21 gennemføres således, at Ophavsretslicensnævnet kan varetage tvister vedrørende gennemsigthedsforpligtelsen i artikel 19 og retten til at kræve yderligere vederlag i artikel 20, hvis vederlaget står i misforhold til de pågældende indtægter.

Kulturministeriet vurderer, at man med Ophavsretslicensnævnets udvidede kompetence vil få en velfungerende ordning med let håndtering af tvister om gennemsigtighedsforpligtelsen og aftalejusteringsordningen.

2.9.5. Tilbagekaldelsesret

2.9.5.1. Gældende ret

Ophavsretslovens § 54 indeholder en pligt for erhververen til at udnytte de overdragne rettigheder og giver ophavsmanden en tilbagefaldsret. Bestemmelsen indebærer, at de overdragne rettigheder falder tilbage til ophavsmanden i det omfang, erhververen ikke har iværksat den aftalte udnyttelse af værket. I medfør af bestemmelsens stk. 1 kan ophavsmanden bringe aftalen til ophør med seks måneders varsel, hvis udnyttelsen ikke er iværksat inden tre år efter det tidspunkt, hvor aftalen er opfyldt fra ophavsmandens side. Dette gælder dog ikke, hvis udnyttelsen iværksættes inden varslets udløb. Det følger af bestemmelsens stk. 2, at bestemmelsen i stk. 1 er ufravigelig bortset fra en ændring af tidsfristerne.

Ved ændring af ophavsretsloven i 2013 blev beskyttelsestiden for lydoptagelser udvidet fra 50 år til 70 år som følge af beskyttelsestidsdirektivet. I den forbindelse indførtes den gældende § 66 a, stk. 1, i ophavsretsloven, hvoraf det fremgår, at en udøvende kunstner kan bringe en aftale til ophør, i henhold til hvilken den udøvende kunstner har overført eller overdraget sine rettigheder til lydoptagelsen af sin fremførelse til en lydproducent, når 50 år er forløbet, efter at lydoptagelsen blev udgivet, eller, såfremt en sådan udgivelse ikke har fundet sted, når 50 år er forløbet, efter at lydoptagelsen blev offentliggjort, hvis fremstilleren ikke udbyder eksemplarer eller stiller lydoptagelsen til rådighed, jf. stk. 1.

2.9.5.2. DSM-direktivets artikel 22

Artikel 22, stk. 1, forpligter medlemsstaterne til at sikre, at ophavsmænd og udøvende kunstnere helt eller delvist kan tilbagekalde deres rettigheder, når rettighederne er overdraget eksklusivt og ikke efterfølgende udnyttes.

Artikel 22, stk. 2, giver mulighed for at fastsætte særlige bestemmelser vedrørende tilbagekaldelsesordningen med hensyn til:

a) de særlige forhold i de forskellige sektorer og de forskellige typer af værker og fremførelser, og b) hvis et værk eller en anden frembringelse indeholder bidrag fra mere end én ophavsmand eller udøvende kunstner, den relative betydning af de enkelte bidrag og de legitime interesser hos alle ophavsmænd og udøvende kunstnere, der berøres af en enkelt ophavsmands eller udøvende kunstners anvendelse af tilbagekaldelsesordningen. Artikel 22, stk. 2, giver endvidere mulighed for at udelukke værker eller andre frembringelser, som normalt indeholder bidrag fra flere forskellige ophavsmænd eller udøvende kunstnere. Herudover kan medlemsstaterne fastsætte, at tilbagekaldelsesordningen kun kan anvendes inden for en bestemt tidsramme, når en sådan begrænsning er behørigt begrundet af de særlige forhold, der gør sig gældende for den pågældende sektor eller fastsætte, at tilbagekaldelsen alene vedrører overdragelsens eksklusivitet.

Artikel 22, stk. 3, fastsætter, at tilbagekaldelsesordningen kun kan benyttes efter en rimelig tidsfrist efter indgåelsen af aftalen om overdragelse af rettigheder og en passende frist fra underretning fra

ophavsmanden eller den udøvende kunstner om, hvornår udnyttelse af rettighederne skal finde sted. Efter udløbet af fristen kan rettighederne tilbagekaldes eller aftalen gøres ikke-eksklusiv.

Af artikel 22, stk. 4, fremgår det, at tilbagekaldelsesretten ikke finder anvendelse, hvis den manglende udnyttelse overvejende skyldes omstændigheder, som ophavsmanden eller den udøvende kunstner med rimelighed kan forventes at afhjælpe.

Artikel 22, stk. 5, giver mulighed for at fastsætte, at alene aftaleklausuler baseret på kollektive overenskomster kan afvige fra tilbagekaldelsesordningen, mens andre afvigende aftaler ikke vil kunne håndhæves.

2.9.5.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Ifølge direktivets betragtning 80 er tilbagekaldelsesretten begrundet i, at når en ophavsmand eller udøvende kunstner overdrager sine rettigheder til, så sker dette i forventning om, at værket eller frembringelsen udnyttes. Såfremt udnyttelsen slet ikke finder sted, og rettighederne er blevet overført på et eksklusivt grundlag, kan ophavsmænd og udøvende kunstnere ikke gå til en anden part med henblik på udnyttelse af deres værker eller fremførelser og dermed kapitalisere på deres rettigheder. Tilbagekaldelsesretten skal således skabe en ordning, hvorefter uudnyttede rettigheder kan falde tilbage til den oprindelige rettighedshaver. Det er Kulturministeriets vurdering at også delvis eksklusive aftaler omfattes af bestemmelsen, således at tilbagekaldelsesretten også kan udnyttes i tilfælde, hvor aftaleerhververen kun har opnået en delvis eksklusiv ret til udnyttelse. Det kan være i tilfælde, hvor erhververen har opnået eksklusivitet til et bestemt geografisk område eller en bestemt udnyttelsesform, således at ophavsmanden eller den udøvende kunstner ikke kan disponere over sine rettigheder til anden side inden for det eksklusive udnyttelsesområde.

Ordlyden af betragtning 80, indikerer, som nævnt ovenfor, at alene total mangel på udnyttelse vil medføre aktivering af tilbagekaldelsesretten. Bestemmelsens hensyn må imidlertid være, at såfremt der alene foretages symbolsk brug af værket eller frembringelsen, så udelukker dette ikke anvendelse af tilbagekaldelsesretten. Samtidig kan direktivets bestemmelser ikke anses for at medføre et krav om, at erhververen skal bruge værket på alle tænkelige måder. Det er Kulturministeriets vurdering, at formålet med bestemmelsen er, at denne kan finde anvendelse i tilfælde, hvor erhververen ikke anvender værket sådan, som det med rimelighed kan forventes, og således ikke adskiller sig væsentlig fra sædvanlig brug.

Direktivbestemmelsen giver mulighed for:

- at der laves sektorspecifik regulering (f.eks. forskellig behandling af filmaftaler, aftaler om indspilning af musik og forlagsaftaler),
- at begrænse tilbagekaldelsesretten i tilfælde med mere end én rettighedshaver,
- at vælge at fastsætte tidsrammer for anvendelse af retten,
- at aftalen ikke ophæves, men ophavsmænd og udøvende kunstnere kan sælge sine rettigheder til andre (aftalen gøres ikke-eksklusiv), og
- at tilbagekaldelsesretten kun kan fraviges ved overenskomst.

Den foreslåede ændring af § 54 er formuleret således, at der skal foretages en konkret vurdering af, hvor lang tid det er rimeligt, at erhververen venter med en given brug af de overdragne rettigheder.

Det er Kulturministeriets vurdering, at området ikke er velegnet til sektorspecifik regulering under hensyntagen til de mange sektorer og former for overdragelse af rettigheder. I den forbindelse bemærkes det, at det er Kulturministeriets vurdering, at der er behov for, at tidsrammerne kan fortolkes dynamisk og dermed følge den hurtige udvikling inden for ophavsretten og digitaliseringen, således at der kan foretages konkrete rimelighedsvurderinger med en konkret afvejning af de specifikke hensyn, der gør sig gældende i den pågældende sektor.

På den baggrund indeholder den foreslåede bestemmelse i § 54, stk. 1, ingen fast tidsramme for, hvornår aftalen kan ophæves af ophavsmanden eller den udøvende kunstner som følge af manglende udnyttelse, men benytter den direktivkonforme formulering "rimelig tid". På denne baggrund ændres den gældende tidsramme i § 54, stk. 2, hvorefter tidsrammen i stk. 1 kan ændres ved aftale. Det foreslås, at § 54, stk. 2, ændres således, at reglen i den foreslåede stk. 1 kan fraviges ved kollektivt forhandlede aftaler. Dette gøres med henblik på, at tilbagekaldelsesretten kan reguleres i en overenskomst, hvor der vil være mulighed for en sektorspecifik aftaleregulering af rimelig tid. På denne måde vil det være branchens parter – som også er nærmest til at have fagkendskab til den pågældende branche – som kan fastsætte standarderne for, hvornår noget er rimelig tid og samtidig sikre, at standarden er dynamisk og tilpasset den digitale udvikling, herunder måder hvorpå rettigheder udnyttes.

For så vidt angår direktivets mulighed for at tage særlig højde for værker med flere bidragydere kan medlemsstaterne bestemme, at en ophavsmand eller udøvende kunstner kan afstå fra at tilbagekalde deres rettigheder og i stedet fratage aftalen dens eksklusive karakter, jf. artikel 22, stk. 2, fjerde afsnit. Der har imidlertid aldrig været sager m.v. i Danmark, som har demonstreret behov for sådanne regler. Det bemærkes i den forbindelse, at det står parterne frit for indgå en ny aftale på ikke-eksklusiv basis efter tilbagekaldelse.

I dansk formueret gælder der et princip om aftalefrihed. Med undtagelse af den gældende § 57 og delvist § 54 kan bestemmelserne i ophavsretslovens kapitel 3 fraviges og er således deklaratoriske. § 54 blev ændret i 2008, således at alene 3-års fristen, efter hvilken erhververen efter påkrav fra ophavsmanden skal iværksætte en udnyttelse, kan fraviges ved aftale. Tidligere kunne både §§ 54 og 55 fraviges til skade for ophavsmanden.

Det bemærkes, at direktivets artikel 23, stk. 1, bestemmer, at alle aftalebestemmelser, der forhindrer overholdelse af bestemmelserne i artiklerne 19, 20 og 21 ikke kan håndhæves over for ophavsmænd og udøvende kunstnere. Bestemmelsen henviser imidlertid ikke til tilbagekaldelsesretten i artikel 22, som foreslås gennemført i § 54, stk. 1.

Det fremgår af direktivets artikel 22, stk. 5, at "medlemsstaterne kan fastsætte, at enhver aftalebestemmelse, der afviger fra tilbagekaldelsesordningen i stk. 1, kun kan håndhæves, hvis den er baseret på en kollektiv overenskomst". Det er Kulturministeriets vurdering, at bestemmelsen skal anses for præceptiv og ikke kan fraviges ved aftale, medmindre reguleringen er håndteret i en overenskomst. Denne mulighed er udnyttet i den foreslåede § 54, stk. 2. Lovforslaget benytter begrebet kollektive aftaler under hensyntagen til, at formålet med bestemmelsen er at sikre, at de pågældende aftaler er indgået mellem to ligeværdige parter. Det er således ikke afgørende, at aftalen er defineret som en overenskomst af parterne. Det bemærkes i den forbindelse, at det er Kulturministeriets vurdering, at en kollektiv forhandlet aftale er det bedste redskab til at tage hensyn til branche- og sektorspecifikke forhold og dermed sikre en dynamisk forståelse af bl.a. "rimelig tid" under hensyntagen til den teknologiske og branchemæssige udvikling som angivet ovenfor.

Det er kulturministeriets vurdering, at det gældende varsel på 6 måneder skal fortsætte som den passende frist for underretning fra ophavsmanden eller den udøvende kunstner til aftaleerhververen om udnyttelse, hvorefter aftalen kan bringes til ophør, såfremt udnyttelsen ikke er iværksat, hvorfor dette fastholdes.

Det følger af direktivets artikel 23, stk. 2, at medlemsstaterne fastsætter, at artikel 18-22 i dette direktiv ikke finder anvendelse på ophavsmænd til et edb-program som omhandlet i artikel 2 i direktiv 2009/24/EF. På den baggrund foreslås det, at den foreslåede § 54, stk. 1, ikke finder anvendelse ved overdragelse af ophavsretten til værker i form af edb-programmer, jf. den foreslåede ændring til § 54, stk. 2.

Det foreslås således, at artikel 22 gennemføres direktivnært uden at benytte valgmulighederne for at begrænse ophavsmænd og udøvende kunstners mulighed for at trække deres rettigheder tilbage, dog således, at dette kan reguleres i en overenskomst.

Kulturministeriet vurderer, at man med en ordning, som indeholder en konkret afvejning under hensyntagen til den relevante sektors kendetegn, sikrer en balanceret varetagelse af parternes interesser og sikrer ophavsmænd og udøvende kunstnere beskyttelse ift. deres forventninger om udnyttelse af deres overtagne rettigheder og mulighed for tilbagekaldelse af disse rettigheder ved manglende brug. Ordningen medfører en dynamisk standard, som løbende kan tilpasses udviklingen i forskellige sektorer og tager højder for hver enkelt sektors særlige kendetegn og karakteristika. En dynamisk ordning omfatter endvidere hensynene oplistet i artikel 22, stk. 2.

2.9.6. Almindelige bestemmelser

2.9.6.1. Gældende ret

Det følger af den gældende § 53, stk. 4, at bestemmelserne i §§ 54-59 om overdragelse af ophavsret kan fraviges ved aftale mellem parterne, medmindre andet er fastsat i de enkelte bestemmelser. Kun § 57 og delvist § 54 - for så vidt angår ændringen af friste - kan ikke fraviges til skade for ophavsmanden.

§ 54 indeholder reguleringen af ophavsmandens tilbagefaldsret. Den gældende § 54 blev ændret i 2008, således at alene 3-års fristen, efter hvilken erhververen efter påkrav fra

ophavsmanden skal iværksætte en udnyttelse, kan fraviges ved aftale. Tidligere kunne både §§ 54 og 55 fraviges til skade for ophavsmanden.

§ 56 regulerer uønsket videreoverdragelse af værket og sikrer, at ophavsmanden kan forhindre dette samt sikre ophavsmanden mod uønskede ændringer af værket efter overdragelse af rettigheder til værket.

§ 57 regulerer ophavsmandens krav på årlig afregning og ophavsmandens mulighed for at føre kontrol med erhververens afregning, når ophavsmandens vederlag er

omsætningsafhængigt. Denne bestemmelse kan ikke fraviges ved aftale, jf. den gældende § 53, stk. 4.

§ 58 indeholder den såkaldte filmformodningsregel, som er en formodning for, at en producent af en film har erhvervet rettighederne til at råde over værket.

Det er således alene den gældende § 57 og delvist § 54, som ikke kan fraviges ved aftale. De øvrige aftaleregler er deklaratoriske ud fra det generelle princip om aftalefrihed i dansk formueret.

2.9.6.2. DSM-direktivets artikel 23

Artikel 23 i DSM-direktivet angiver, at alle aftalebestemmelser, der forhindrer overholdelse af bestemmelserne i artiklerne 19, 20 og 21 ikke kan håndhæves over for ophavsmænd og udøvende kunstnere, jf. artikel 23, stk. 1. Det bemærkes i den forbindelse, at artikel 22 angiver, at medlemsstaterne kan fastsætte, at enhver aftalebestemmelse, der afviger fra tilbagekaldelsesordningen, kun kan håndhæves, hvis den er baseret på en kollektiv overenskomst.

Artikel 23, stk. 2, angiver, at artikel 18-22 ikke finder anvendelse på ophavsmænd til et edb-program som omhandlet i artikel 2 i direktiv 2009/24/EF.

2.9.6.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Det følger af DSM-direktivets artikel 23, at de bestemmelser, som gennemfører artikel 19-21, ikke kan fraviges til skade for ophavsmanden og de udøvende kunstnere. I den forbindelse angiver betragtning 81, at bestemmelserne om gennemsigtighed, aftalejusteringsordninger og alternative tvistbilæggelsesprocedurer bør være obligatoriske, og parterne bør ikke kunne fravige disse bestemmelser, uanset om de findes i aftalerne mellem ophavsmænd, udøvende kunstnere og deres aftalepartnere eller i aftaler mellem disse partnere og tredjeparter, såsom aftaler om hemmeligholdelse.

Hensynet bag direktivbestemmelsen er – på samme vis som det overordnede hensyn bag bestemmelserne i artikel 18-22 - at yde beskyttelse til ophavsmænd og udøvende kunstnere, som ofte står i en svagere forhandlingsposition, når de udsteder en licens eller overfører deres rettigheder mod et vederlag, jf. betragtning 72.

Artikel 18 om passende og forholdsmæssig aflønning nævnes imidlertid ikke i artikel 23, stk. 1, som en bestemmelse, der ikke kan fraviges ved aftale til skade for ophavsmænd og udøvende kunstnere.

Karakteren af og hensynet bag bestemmelsen indebærer imidlertid, at bestemmelsen ikke bør kunne fraviges ved aftale, da formålet med bestemmelsen er at sikre ophavsmænd og udøvende kunstnere passende og forholdsmæssig vederlag og indeholder et beskyttelseshensyn, som ikke bør kunne fraviges ved aftale. Dette svarer til specialitetsgrundsætningen i den gældende § 53, stk. 3, og aftalelovens § 36 om tilsidesættelse af urimelige aftaler, som heller ikke kan fraviges ved aftale. Se også afsnit 2.9.1.3 ovenfor.

Bestemmelsernes EU-baggrund medfører endvidere, at aftalebestemmelser, der har til hensigt at omgå de nævnte lovbestemmelser, f.eks. en aftaleklausul om anvendelse af fremmed ret, ikke kan håndhæves over for ophavsmanden, jf. betragtning 81, som angiver, at når alle andre elementer med relevans for sagen på det tidspunkt, hvor lovvalget foretages, er lokaliseret i en eller flere medlemsstater, kan parternes valg af en anden lov end loven i en medlemsstat ikke medføre tilsidesættelse af bestemmelserne om gennemsigtighed, aftalejusteringsordninger og alternative tvistbilæggelsesprocedurer. Her må elementer som kunstnerens hjemsted, leveringssted og udnyttelsessted tillægges afgørende vægt. Det betyder f.eks., at en dansk ophavsmand, der har leveret værksbidrag til en spillefilm, som er produceret i EØS, har krav på gennemsigtighed om udnyttelser fra alle aftaleparter og underlicenstagere knyttet til EØS. Det fremgår således af direktivets betragtning 81, som henviser til artikel 3, stk. 4, i Europaparlamentets

og rådets forordning (EF) Nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I), som angiver, at "Er alle andre elementer med relevans for sagen på det tidspunkt, hvor valget foretages, lokaliseret i en eller flere medlemsstater, kan parternes valg af en anden lov end loven i en medlemsstat ikke medføre tilsidesættelse af bestemmelser i fællesskabsretten, i givet fald som gennemført i den medlemsstat, hvor domstolen er beliggende, som ikke kan fraviges ved aftale."

På baggrund af direktivets artikel 23, stk. 2, som angiver, at medlemsstaterne fastsætter, at artikel 18-22 i direktivet ikke finder anvendelse på ophavsmænd til et edb-program som omhandlet i artikel 2 i direktiv 2009/24/EF. På denne baggrund foreslås det, at de bestemmelser, som gennemfører artikel 18-22 ikke finder anvendelse ved overdragelse af ophavsretten til værker i form af edb-programmer, jf. de foreslåede ændring til § 54, stk. 2, og § 55 d.

På den baggrund foreslås det, at artikel 23 gennemføres således, at det for alle ovenstående bestemmelser gælder, at de er beskyttelsespræceptive og således ikke kan fraviges til skade for ophavsmanden, jf. den foreslåede § 55 d.

Det er Kulturministeriets vurdering, at den foreslåede ordning, hvorefter de foreslåede bestemmelser i §§ 54 og 55-55 c gøres beskyttelsespræceptive ift. ophavsmænd og udøvende kunstnere, sikrer et velfungerende marked for ophavsrettigheder, hvor de skabende og udøvende kunstnere beskyttes, når de er i en svagere forhandlingsposition.

2.10. Anvendelsestidspunkt, overgangsbestemmelse m.v.

2.10.1. Gældende ret

En lovs ikrafttræden bestemmer som udgangspunkt både tidspunktet for myndighedernes anvendelse af loven (håndhævelsestidspunktet) og det tidspunkt, fra hvilket kendsgerninger afføder retsvirkninger i overensstemmelse med lovens regler (virkningstidspunktet), medmindre andet fremgår af loven.

Overgangsbestemmelsen i ophavsretslovens § 91, stk. 1, udtrykker det overordnede princip, at aftaler om overdragelse af ophavsrettigheder skal bedømmes efter de deklaratoriske regler, der gjaldt ved aftalens indgåelse. Præceptive aftaleregler kan derimod gøres gældende over for enhver aftale, uanset hvornår aftalen er indgået, jf., ophavsretslovens § 90, stk. 1.

2.10.2. DSM-direktivets artikel 26-32

Direktivets artikel 26 angiver, at direktivet gælder for alle værker og andre frembringelser, der er beskyttet af nationale regler om ophavsret den 7. juni 2021 eller derefter og ikke berører handlinger foretaget og rettigheder erhvervet inden den 7. juni 2021.

Det fremgår af direktivets artikel 27, at gennemsigtighedsforpligtelsen i artikel 19 er gældende fra den 7. juni 2022.

Artikel 28 angiver, at behandling af personoplysninger i medfør af direktivet skal udføres i overensstemmelse med direktiv 2002/58/EF og forordning (EU) 2016/679.

Artikel 29 angiver, at direktivet skal være gennemført af medlemsstaterne senest den 7. juni 2021, samt at Kommissionen skal modtage besked om dette.

Artikel 30 indeholder en adgang til gennemgang af direktivet, som skal foretages af Kommissionen i form af en rapport. Gennemgangen foretages tidligst den 7. juni 2026.

Artikel 31 vedrører direktivets ikrafttræden, som er tyvendedagen efter offentliggørelsen i Den Europæiske Unions Tidende.

Artikel 32 angiver, at direktivet er rettet mod medlemsstaterne.

2.10.3. Kulturministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Den foreslåede ordning vil betyde, at bestemmelsen, som gennemfører artikel 18, ikke gælder for ældre aftaler indgået før lovens ikrafttræden, at bestemmelsen som gennemfører artikel 19 gælder for ældre aftaler, men kun hvis der anmodes om information med henblik på udnyttelse af bestemmelsen, som gennemfører artikel 20 og dennes aftalejusteringsordning, således at disse bestemmelser gælder på aftaler op til 5 år før lovens ikrafttræden.

Blandt andet som følge af håndtering af de udfordringer, som Covid-19 medførte, er direktivgennemførslen blevet forsinket. Dette ændrer imidlertid ikke ved udgangspunktet, hvorefter dette lovforslags bestemmelser først træder i kraft ved lovens ikrafttræden.

Direktivet indeholder ikke særskilt regulering af ikrafttrædelsestidspunkter og anvendelsestidspunkt ud over overgangsbestemmelsen for gennemsigthedsforpligtelsen i artikel 19, som foreslås gennemført ved de foreslåede bestemmelser i § 55 a. Som følge af det senere ikrafttrædelsestidspunkt foreslås der ikke gennemført en overgangsbestemmelse for gennemsigthedsforpligtelsen i den foreslåede § 55 a.

Udgangspunktet er herefter, at alle direktivets bestemmelser gennemføres i dansk ret og har virkning fra ikrafttrædelsestidspunktet.

Direktivet indeholder ikke information om, hvorvidt bestemmelserne i artikel 18-22 skal finde anvendelse på aftaler indgået inden ikrafttræden af den nationale lov, som gennemfører bestemmelserne, selvom disse først måtte finde anvendelse efter lovens ikrafttræden.

Det er Kulturministeriets vurdering, at det således er overladt til medlemsstaternes kompetence at fastsætte, om de pågældende bestemmelser ligeledes finder anvendelse på aftaler indgået inden lovens ikrafttræden.

De foreslåede bestemmelser i §§ 54, stk. 2, og §§ 55 a-c foreslås alle gennemført som beskyttelsespræceptive. Efter princippet i den gældende ophavsretslovs § 91, jf. § 90, stk. 1, er udgangspunktet således, at de alle kan gøres gældende over for enhver aftale, uanset hvornår aftalen er indgået.

Formålet med bestemmelsen i artikel 18 er at sikre ophavsmænd og udøvende kunstneres retsstilling i forbindelse med indgåelse af aftaler om brug eller overdragelse af deres rettigheder. En efterfølgende korrektion af denne aftale er mulig, men dette vil i givet fald være ved brug af aftalejusteringsordningen

i direktivets artikel 20, som foreslås gennemført i den foreslåede § 55 b, men dette er en efterfølgende mulighed. Den nye ret bør følge udgangspunktet, hvorefter en rimelig kompensation derfor kun bør gælde for fremtidige aftaler.

Det fremgår af betragtning 75, at artikel 19 er relevant, så længe udnyttelsen er i gang, hvilket kan begrænse behovet ift. visse ældre aftaler. Den informationspligt, som den foreslåede gennemsigtighedsforpligtelse i § 55 a gennemfører, kan være relativt omfattende.

Der er således et beskyttelseshensyn ift. den, som skal levere den pågældende information. Også henset til at denne informationsforpligtelse ikke var kendt på aftaletidspunktet og kunne have haft betydning for den pågældende aftales udformning. Over for dette står ophavsmanden eller den udøvende kunstners behov for at kunne vurdere den økonomiske værdi af sine rettigheder, herunder i forhold til eventuel brug af den foreslåede aftalejusteringsordning. På denne baggrund foreslås det, at den foreslåede gennemsigtighedsforpligtelse i § 55 a begrænses ift. ældre aftaler, dvs. aftaler indgået inden lovens ikrafttræden, således at bestemmelsen alene finder anvendelse på disse, når ophavsmanden eller den udøvende kunstner anmoder om information med henblik på udnyttelse af aftalejusteringsordningen i den foreslåede § 55 b. I den forbindelse bemærkes, at gennemsigtighedsforpligtelsen ift. informationer fra før lovens ikrafttræden er begrænset til de oplysninger, der med rimelighed kan forventes fra erhververen. Formålet med anmodning om oplysninger fremgår af den foreslåede § 55 a, stk. 2, som angiver, at formålet med oplysningerne er at sætte ophavsmanden eller den udøvende kunstner i stand til at kunne vurdere, om vederlaget har været uforholdsmæssigt lavt og derfor specifikt anmoder om oplysningerne til dette formål, dvs. aftalejustering.

På ovenstående baggrund foreslås det, at artikel 23 gennemføres således, at det for alle ovenstående bestemmelser gælder, at de ikke kan fraviges til skade for ophavsmanden, at artikel 18 ikke gælder for ældre aftaler indgået før lovens ikrafttræden, at artikel 20 gælder på aftaler op til 5 år før lovens ikrafttræden, og at artikel 19 gælder for ældre aftaler, men kun hvis der anmodes om information i henhold til artikel 20, mens artikel 22 ikke gælder ældre aftaler.

Artikel 20 foreslås gennemført ved den foreslåede § 55 b. I modsætning til artikel 18, som foreslås gennemført i § 55, så vedrører denne bestemmelse omstændigheder, som er indtruffet efter, at den pågældende aftale er indgået. Aftalejusteringsordningens formål er at give ophavsmænd og udøvende kunstnere adgang til genforhandling i tilfælde, hvor det oprindeligt aftalte vederlag viser sig at være uforholdsmæssigt lavt. Henset til at bestemmelsens formål er at tilpasse ældre aftaler, finder Kulturministeriet, at bestemmelsen også bør finde anvendelse på aftaler indgået inden lovens ikrafttræden. Bestemmelsen bør imidlertid begrænses til aftaler, der er indgået på et tidspunkt, hvor den ophavsretlige markedsplads er sammenlignelig med den, der er i dag. Bestemmelsen bør derfor ikke omfatte aftaler, der er ældre end 5 år fra den foreslåede ikrafttrædelsesdato.

3. Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige

Det er vurderingen, at lovforslaget ikke indeholder væsentlige offentlig økonomiske konsekvenser. Lovforslaget indeholder en række nye muligheder for offentlige institutioner til f.eks. at foretage tekst- og datamining eller benytte beskyttet indhold i undervisningen. Reglerne herom er dog ikke forbundet med krav til disse institutioner, men er muligheder, der kan udnyttes. Kommissionen har redegjort for sin vurdering af konsekvenserne af direktivet. Med hensyn til de anvendelser, der er omfattet af de nye undtagelsesbestemmelser, vurderer Kommissionen, at forslaget vil give uddannelsesinstitutioner, almennyttige

forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner mulighed for at reducere deres transaktionsomkostninger. De mindskede transaktionsomkostninger medfører ikke nødvendigvis, at rettighedshaverne taber indkomst eller licensindtægter.

Lovforslaget forventes ikke at medføre implementeringskonsekvenser for det offentlige.

Det vurderes, at lovforslaget lever op til de 7 principper om digitaliseringsklar lovgivning.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Det er samlet vurderingen, at lovforslaget ikke vil medføre økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet af væsentlig betydning. Lovforslaget tilsigter en balanceret regulering, hvor der tages hensyn til konsekvenserne for erhvervslivet, ligesom lovforslaget tilskynder, at reglerne i direktivet håndteres i kollektive aftaler såsom overenskomster. Gældende ret indeholder derudover allerede regler af lignende karakter, som dem, direktivet indeholder. Kommissionen har redegjort for sin vurdering af konsekvenserne af direktivet. Kommissionen vurderer, at virkningen på små og mellemstore virksomheder inden for undtagelsesområderne (især videnskabs- og uddannelsesforlag) og på deres forretningsmodeller vil være begrænset. Kommissionen vurderer videre, at forslagene, der har til hensigt at forbedre licenspraksisser, sandsynligvis vil reducere transaktionsomkostningerne og øge rettighedshavernes licensindtægter, og at små og mellemstore virksomheder inden for disse områder (producenter, distributører, udgivere, osv.) vil blive påvirket positivt. Kommissionen bemærker, at forslaget indeholder en række foranstaltninger (f.eks. en gennemsigtighedsforpligtelse for rettighedshavernes medkontrahenter). Kommissionen mener dog, at forslaget sikrer, at omkostningerne forbliver rimelige, og at visse aktører, når det er nødvendigt, ikke underlægges forpligtelsen.

Det er vurderingen, at, at lovforslaget vil medføre administrative konsekvenser for erhvervslivet. Den foreslåede bestemmelse i § 55 a, stk. 1, medfører, at ophavsmænd og udøvende kunstnere, når de har overdraget deres rettigheder til en erhverver, som beskrevet i § 55, har ret til at få opdaterede, relevante og fyldestgørende oplysninger om udnyttelsen af deres værker og frembringelser med hensyn til udnyttelsesmåder, omfanget og karakteren af udnyttelsen, brugsdata, herunder eksempelvis antal visninger, streams eller transaktioner, alle erhververens genererede indtægter og skyldige vederlag.

I forlængelse af dette bemærkes, at det i § 55 a, stk. 1, også foreslås, at i tilfælde, hvor den administrative byrde er uforholdsmæssigt stor, er forpligtelsen begrænset til de oplysninger, der med rimelighed kan forventes, jf. artikel 19, stk. 3, i direktivet. Derudover bemærkes det, at gældende ret allerede indeholder regler af lignende karakter, jf. den gældende § 57. Det er også af denne årsag, at det foreslås, at dele af § 57 udgår. Da det er ukendt hvor mange ophavsmænd og udøvende kunstnere, der vil benytte retten til oplysninger og karakteren heraf, vurderes det, at datamæssige hensyn ikke tillader, at en vurdering af de administrative omkostninger kan endelig vurderes.

Det er vurderingen, at lovforslaget ikke vil medføre væsentlige øvrige efterlevelseseffekter. Det er vurderingen, at lovforslaget ikke vil medføre væsentlige administrative konsekvenser for erhvervslivet. Lovforslaget indeholder bl.a. en oplysningsforpligtelse for visse dele af erhvervslivet, som indgår aftaler med skabende og udøvende kunstnere. Oplysningsforpligtelsen foreslås dog gennemført på en sådan måde, at der tages hensyn til den administrative byrde hos den part, der skal give oplysningerne. Samtidig indeholder gældende lovgivning allerede regler, der minder om dem, som direktivet indfører.

5. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget vurderes ikke at have administrative konsekvenser for borgerne.

6. Klimamæssige konsekvenser

Lovforslaget vurderes ikke at have klimamæssige konsekvenser.

7. Miljø- og naturmæssige konsekvenser

Lovforslaget vurderes ikke at have miljø- og naturmæssige konsekvenser.

8. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget har til formål at gennemføre dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF (DSM-direktivet).

De fem principper for implementering af erhvervsrettet EU-regulering er overholdt.

Direktivet skulle være gennemført i dansk ret senest den 7. juni 2021. Det var imidlertid ikke muligt at overholde denne frist blandt andet grundet COVID-19-situationen og folketingsvalget i 2022.

På grund af den forsinkede gennemførelse af direktivet har Europa-Kommissionen varslet, at den vil indgive en stævning ved EU-Domstolen mod Danmark, og at den vil nedlægge påstand om, at Danmark pålægges at betale et fast beløb samt dagbøder.

9. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Et udkast til lovforslag har i perioden fra den 10. marts 2023 til den 11. april 2023 været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.: Advokat Anders Kildsgaard, Advokat Christine Ulrich Andersen, Advokat Emil Jurcenoks, Advokat Hanne Bender, Advokat Hanne Kirk, Advokat Hans Bremholm Jahn, Advokat Jeppe Brogaard Clausen, Advokat Joachim Nydam Bjerregaard, Advokat Martin Von Haller Grønæk, Advokat Mette Lindskoug, Advokat Niels M. Andersen, Advokat Nina Henningsen, Advokat Nina Ringen, Advokat Peter Nørgaard, Advokat Peter Schønning, Advokat Sture Rygård, Advokatrådet, Allente, Akademiet for de Skønne Kunster, Akademiet for de Tekniske Videnskaber, Akademisk Arkitektforening, Amtrup, ANGI Nordic, Arbejdersmuseet og Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv og Tænketaank for Museumsattraktioner, arbejdsliv.dk, Basepoint Media, Bibliotekarforbundet, Bibliotekschefforeningen, Billedkunstnernes Forbund, Bird & Bird, Bladpuljens Fordelingsudvalg, Boxer TV ApS, Brancheforeningen for Undervisningsmidler, Business Software Alliance, CAB, Consumer Electronics Danmark (APPLiA Danmark), Copydan AVU-medier, Copydan KulturPlus, Copydan Tekst & Node, Copydan Verdens TV, Create Denmark, Creative Commons Danmark, , Danmarks Akkrediteringsinstitution, inklusiv Akkrediteringsrådet, Danmarks Biblioteksforening, Danmarks Biblioteksskole, Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd, Danmarks Forskningsbiblioteksforening, Danmarks Idrætsforbund, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Artist Forbund, Dansk BiblioteksCenter, Dansk Blindesamfund, Dansk Energi, Dansk Erhverv, Dansk Filmfotograf Forbund, Dansk Folkemindesamling,

Dansk Folkeoplysnings Samråd, Dansk Forening til Bekæmpelse af Produktpirateri, Dansk Forfatterforening, Dansk Forfatterforening, Illustratorklubben, Dansk Fotografisk Forening, Dansk Galleri Sammenslutning, Dansk ICOM, Dansk Industri, Dansk Industri Digital, Dansk IT, Dansk Iværksætter Forening, Dansk Journalistforbund, Dansk Kapelmesterforening, Dansk Komponistforening, Dansk Korforbund, Dansk Kunsthåndværk, Dansk Metalarbejderforbund, Dansk Musiker Forbund, Dansk Skuespillerforbund, Dansk Skuespillerforbund, Dansk Solistforbund, Dansk Standard, Dansk Teater, Danske Advokater, Danske Annoncører og Markedsførere, Danske Arkitektvirksomheder, Danske Bedemænd, Danske Billedautorer, Danske Billedkunstneres Fagforening, Danske Dramatikeres Forbund, Danske Fag-, Forsknings- og Uddannelsesbiblioteker, Danske Filminstruktører, Danske Forlag, Danske Gymnasier, Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger, Danske Handicaporganisationer, Danske Jazz-, Beat- og Folkemusikautorer, Danske Kunsthåndværkere & Designere, Danske Maritime, Danske Mediedistributører, Danske Medier, Danske Populærautorer, Danske Reklamebureauers Brancheforening, Danske Skønlitterære Forfattere, Danske Tegneserieskabere, Danske Uafhængige Pladeselskaber (DUP), Danske Universiteter, Datatilsynet, DBU, Den Danske Boghandlerforening, Den Kristne Producent Komite, Design Denmark, Det Danske Akademi, Det Danske Filminstitut, Det Kgl. Bibliotek, DFI, DILEM, Discovery Networks Denmark, DK 4, DK Hostmaster, DOKS, Domstolsstyrelsen, DPCMO, DR, DR Jura, Døvefilm Video, Egmont Int., Erhvervs postdoc Sebastian Felix Schwemer, Erhvervsstyrelsen, Fagbevægelsens Hovedorganisation, Film- og TV-arbejderforeningen, Filmex, Filmkopi, Fonden for Aktive Blinde – Blindefonden, FORA, Forbrugerrådet, Forbundet Arkitekter og Designere, Forbrugerombudsmanden, Forenede Danske Antenneanlæg, Foreningen af Arbejderbevægelsens Medievirksomheder, Foreningen af Auktionsledere i Danmark, Foreningen af Danske Interaktive Medier, Foreningen af Danske Kulturtidsskrifter, Foreningen af Danske Sceneinstruktører, Foreningen af Danske Videodistributører, Foreningen af Filmudlejere i Danmark, Foreningen Danske Døvblinde, Foreningen for Dansk Internet Handel, Foreningen for Platformøkonomi i Danmark, Forfatternes Forvaltningsselskab, Forretningsudvalg for Samrådet for Ophavsret, Forretningsudvalg for Samrådet for Ophavsret, Forskningsbibliotekernes Chefkollegium, FTVS - Fællesrådet for tv-sendesamvirker i DK, Fællesrådet for Udøvende Kunstnere, Færøernes landsstyre, Gold FM, Google Denmark A/S, Gorrissen Federspiel, GRAKOM, Gramex, HBO MAX, HK, HORESTA, HTS, Handel, Transport og Service, Håndværksrådet, IFPI Danmark, IT-Brancheorganisationen, IT-Politisk forening, Juridisk konsulent Morten Madsen, Jurist i Folketingets Administration, Bibliotek og Oplysning Anette Vedel, KL, KODA, Kommunernes Skolebiblioteksforening, Kreativitet og Kommunikation, Kristeligt Lydbibliotek, Kræftens Bekæmpelse, Kulturministeriet Rektorer – KUR, Kunsthåndværkerforeningen, Københavns Kommune, Landsforeningen til bevaring af fotografier og film, Lars Kragh (jurist), Lektor Niels Reeh, Lægemedielindustriforeningen, Medienævnet, Mino Danmark, MPLC Danmark A/S, Musikforlæggerne, Musikproducenternes Forvaltningsorganisation (MPO), Naalakkersuisut, Nationalmuseet, Netflix, Nordisk Copyright Bureau, Nordisk Copyright Protection, Nordisk Film, Nota, Nuuday, Nye Medier, OpenDenmark, Ophavsretligt Forum, Ophavsretslicensnævnet, Ordblinde/Dysleksiforeningen i DK, Organisationen Danske Museer, Patent- og Varemærkestyrelsen, Performex, Producent Rettigheder Danmark, Producentforeningen, Professor Henrik Udsen, Professor Jens Schovsbo, Professor Mads Bryde Andersen, Professor Morten Rosenmeier, Professor Palle Bo Madsen, Professor Søren Sandfeld Jakobsen, Professor Thomas Riis, dr.jur., PROSA, Radio4, Radio- og tv-nævnet, Rigsrevisionen, Rektorkollegiet for de Kunstneriske og Kulturelle Uddannelser (RKU), RettighedsAlliancen, Revy Danmark, Rigsarkivet, Roskilde Festival, RUC, Rådet for Større IT-sikkerhed, Sammenslutningen af Danske Scenografer, Sammenslutningen af Lokalarkiver, Sammenslutningen af Lokale radio- og tv-stationer, Sammenslutningen af Medieforskere i Danmark, Sammenslutningen af Medier i Lokalsamfundet (SAML), Sammenslutningen af Museumsforeninger, Samrådet for ophavsret, Solistforeningen af 1921, Speaker- og Indlæserforeningen, Spotify, Statens Museum for Kunst, STOF A/S, Teaterfagernes Forbund, Tegnerforbundet af 1919, Telekommunikationsindustrien (TI), Telenor, TV 2/Bornholm, TV 2/DANMARK A/S, TV 2/Fyn, TV 2/Kosmopol, TV 2/Midtvest, TV 2/Nord, TV 2/Syd, TV 2/Øst, TV 2/Østjylland, TvDanmark, UBOD,

10. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindreudgifter (hvis ja, angiv omfang/Hvis nej, anfør »Ingen«)	Negative konsekvenser/merudgifter (hvis ja, angiv omfang/Hvis nej, anfør »Ingen«)
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Implementeringskonsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Mindre konsekvenser	Mindre konsekvenser
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Mindre konsekvenser
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Klimamæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Miljø- og naturmæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget har til formål at gennemføre dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF. Fristen for direktivgennemførelse var den 7. juni 2021. Kun artikel 15 og 17 fra direktivet blev gennemført inden for den af EU fastsatte frist blandt andet grundet COVID-19-situationen.	
Er i strid med de fem principper for implementering af erhvervsrettet EU-regulering/ Går videre end minimumskrav i EU-regulering (sæt X)	Ja	Nej X

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Fodnoten til lov om ophavsret ændres til at angive, at loven indeholder bestemmelser, der gennemfører Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF, EU-Tidende 2019, nr. L 130, side 92.

Til nr. 2

Lov om ophavsret, jf. lovbekendtgørelse nr. 1144 af 23. oktober 2014 (ophavsretsloven), indeholder ikke særskilt regulering af tekst- og datamining. Med DSM-direktivets artikel 4 indføres en generel adgang til tekst- og datamining af materiale beskyttet efter ophavsretsloven. Kulturministeriet foreslår en direktivnær implementering.

Brug af ophavsrettigheder til tekst- og dataminingsformål reguleres i dag af ophavsretslovens almindelige regler, herunder § 2 om enerettigheder, de enkelte bestemmelser til beskyttelse af beslægtede rettighedsgrupper i ophavsretslovens kapitel 5, herunder udøvende kunstnere og producenter, § 71 om beskyttelsen af databaser og de undtagelser eller indskrænkninger, der fremgår i lovens kapitel 2.

Det foreslås at indsætte en ny § 11 b om tekst- og datamining.

Det følger af den foreslåede i *stk. 1*, at der indføres en definition af tekst-datamining, som er enhver automatiseret, analytisk fremgangsmåde, der har til formål at analysere tekst og data i digital form med henblik på at generere oplysninger, herunder mønstre, tendenser og korrelationer.

Efter den foreslåede bestemmelse § 11 b, *stk. 2*, må den, som har lovlig adgang til et værk, foretage udtræk og fremstille eksemplarer af værket med henblik på tekst- og datamining på betingelse af, at rettighedshaveren ikke udtrykkeligt har forbeholdt sig anvendelsen af værket på passende vis, jf. dog § 11 c, *stk. 1*.

Bestemmelsen forudsætter lovligt forlæg, jf. den gældende § 11, *stk. 3*, som finder anvendelse på bestemmelserne i ophavsretslovens kapitel 2.

Den foreslåede bestemmelse i § 11 b, *stk. 2*, medfører at enhver lovligt kan foretage datamining af værker, som er gjort lovligt tilgængelige. Dette vil f.eks. gælde, hvis værket stilles til rådighed for almenheden online. Der stilles ikke – som ved den foreslåede § 16 b, *stk. 1* om brug af datamining til videnskabelige formål – et krav om, at dataminingen skal ske til et specifikt formål. Adgangen vil derfor som udgangspunkt være alment gældende, så længe det er med henblik på datamining.

Der vil også kunne være tilfælde af tekst- og datamining, som ikke indebærer reproduktion, eller hvor de foretagne reproduktioner er omfattet af den obligatoriske undtagelse for midlertidige reproduktionshandlinger, som er fastsat i ophavsretslovens § 11 a, og som fortsat bør finde anvendelse på teknikker

til tekst- og datamining, der ikke medfører oprettelse af kopier, der falder uden for anvendelsesområdet for § 11 a. Midlertidig eksemplarfremsstilling er kopiering, som er flygtig og tilfældig, f.eks. den automatiske kopiering af materiale som sker i en computers cache ved browsing på internettet.

Forslaget vil ikke forhindre rettighedshavere i fortsat at udstede licenser til anvendelser af deres værker.

Den foreslåede bestemmelse i § 11 b, stk. 2, vil indebære, at rettighedshaverne får mulighed for at forbeholde sig retten til at foretage tekst- og datamining. Rettighedshaverne vil dog skulle sikre, at dette gøres på en passende måde. Som udgangspunkt vil det blive anset for passende, hvis forbeholdet gives på en maskinlæsbar måde, herunder i metadata og i vilkår og betingelser for brug af et websted eller en tjeneste. I andre tilfælde vil et forbehold eksempelvis kunne være passende, hvis det sker i en kontrakt, ensidig erklæring mv., som beskrevet i betragtning 18 i DSM-direktivet. Rettighedshavernes forbehold vil i disse situationer skulle respekteres.

Bestemmelsen i stk. 2 vil ikke berøre bestemmelsen i den foreslåede § 11 c, stk. 1, om brug af tekst- og datamining til videnskabelig forskning.

Forslaget til § 11 c, stk. 1, indeholder en bredere adgang til brug af tekst- og datamining, hvor rettighedshaverne ikke får en mulighed for at forbeholde sig adgangen hertil.

Henvisningen i den foreslåede bestemmelse i § 11 b, stk. 2, vil derfor præcisere, at reglerne om adgangen til generel datamining skal holdes adskilt fra reglerne om datamining til videnskabelige formål.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.1.3. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Ophavsretsloven indeholder ikke særskilt regulering af forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioners tekst- og dataminings muligheder. Formålet med den foreslåede bestemmelse i § 11 c er at gennemføre DSM-direktivets artikel 3, der indfører en undtagelsesmulighed til brug af ophavsretlig beskyttet materiale til tekst- og datamining med henblik på videnskabelig forskning.

Brug af ophavsrettigheder til tekst- og dataminingsformål reguleres i dag af ophavsretslovens almindelige regler, herunder § 2 om enerettigheder, § 71 om beskyttelsen af databaser og de undtagelser, der fremgår af indskrænkningerne til ophavsretsloven i kapitel 2.

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 3*, kan eksemplarer og udtræk foretaget i henhold til *stk. 2* opbevares, så længe det er nødvendigt med henblik på tekst- og datamining.

Den foreslåede bestemmelse i § 11 b, stk. 3, vil dermed indebære en begrænsning i opbevaringsperioden for de værker, som er blevet brugt til dataminingen. Den, der foretager dataminingen, skal derfor gøre sig overvejelser om – og sikre – at dataet ikke opbevares længere, end hvad der er nødvendigt til brug for dataminingen.

Det følger af den foreslåede § 11 c, *stk. 1*, at forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner, som har lovlig adgang til et værk, må foretage udtræk og fremstille eksemplarer af værket for at udføre tekst- og datamining med henblik på videnskabelig forskning.

Forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner vil også omfattes af undtagelsen, når de udfører deres forskningsaktiviteter inden for rammerne af offentlig-private partnerskaber, herunder ved at benytte de private partners teknologiske værktøjer, men undtagelsen gælder kun for forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner, jf. betragtning 11. Ift. lovlig adgang angiver betragtning 14, at lovlig adgang bør forstås som adgang til indhold baseret på en open access-politik eller på kontraktlige aftaler mellem rettighedshavere og forskningsorganisationer eller kulturarvsinstitutioner såsom abonnementer eller andre lovlige metoder. Hvis for eksempel forsknings- eller kulturarvsinstitutioner tegner et abonnement, bør hertil knyttede personer, der er omfattet af abonnementet, anses for at have lovlig adgang.

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at der indføres en adgang til tekst- og datamining med henblik på videnskabelig forskning. Der vil således lovligt kunne foretages udtræk og fremstilles kopier af værker til dette formål. Anvendelsen vil dog være betinget af, at der er lovlig adgang til værkerne og lovligt forlæg, jf. den gældende § 11, stk. 3, som finder anvendelse på bestemmelserne i ophavsretslovens kapitel 2.

Der kan også være tilfælde af tekst- og datamining, som ikke indebærer eksemplar fremstilling, eller hvor de foretagne reproduktioner vil være omfattet af den obligatoriske undtagelse for midlertidige reproduktionshandlinger, som er fastsat i ophavsretslovens § 11 a, og som fortsat bør finde anvendelse på teknikker til tekst- og datamining, der ikke medfører oprettelse af kopier, der falder uden for anvendelsesområdet for § 11 a. Midlertidig eksemplar fremstilling er kopiering, som er flygtig og tilfældig, f.eks. den automatiske kopiering af materiale som sker i en computers cache ved browsing på internettet.

Den foreslåede bestemmelse vil også gælde, når forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner udfører deres forskning inden for rammerne af offentlig-private partnerskaber.

Det foreslås, at bestemmelsen vil gælde for indhold, som forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner, herunder de hertil knyttede personer, har lovlig adgang til. Ved lovlig adgang forstås adgang til indhold baseret på en open access-politik eller på kontraktforhold mellem rettighedshavere og forskningsorganisationer eller kulturarvsinstitutioner såsom abonnementer eller andre lovlige metoder. Hvis for eksempel forsknings- eller kulturarvsinstitutioner tegner et abonnement, bør hertil knyttede personer, der er omfattet af abonnementet, anses for at have lovlig adgang. Lovlig adgang omfatter i øvrigt adgang til indhold, som er lovligt frit tilgængeligt online. Dette følger af betragtning 14 i DSM-direktivet.

Det foreslåede vil indebære, at ved forskningsorganisation forstås et universitet, herunder dets biblioteker, et forskningsinstitut eller enhver anden enhed, hvis primære mål er at udføre videnskabelig forskning eller at udføre uddannelsesaktiviteter, der også omfatter videnskabelig forskning, som:

- a) er organiseret uden fortjeneste for øje eller investerer hele overskuddet i sin videnskabelige forskning, eller
- b) varetager anerkendte almenyttige opgaver

på en sådan måde, at adgangen til de resultater, der frembringes af en sådan videnskabelig forskning, ikke kan nydes på et privilegeret grundlag af en virksomhed, som udøver afgørende indflydelse på en sådan institution. Dette fremgår af DSM-direktivets artikel 2.

Det vil være en konkret vurdering, om en given organisation falder ind under bestemmelsen. Vurderingen bør foretages ud fra enhedens karakter eller strukturelle opbygning, opgaver og formål, herunder hvilke formål enheden har med et eventuelt økonomisk overskud.

Forskningsorganisationen skal have som et hovedformål at bedrive videnskabelig forskning, eventuelt i kombination med uddannelsesmæssige aktiviteter, der også har karakter af videnskabelig forskning. Forskningen vil endvidere skulle opfylde en ud af to kriterier af organisationsmæssig karakter. Det første kriterie er, at forskningsorganisationen enten skal være organiseret på en måde, hvor økonomisk fortjeneste ikke er målet, eller på en måde hvor hele overskuddet investeres i den videnskabelige forskning. Det andet kriterie er, at forskningsorganisationen skal varetage en anerkendt og almennyttig opgave. En almennyttig opgave kan f.eks. være afspejlet i offentlig finansiering eller anden lovgivning eller offentlige kontrakter. Begge kriterier vil være betinget af, at de opfyldes på en måde, hvorpå adgangen til forskningsresultaterne ikke kan nydes på et privilegeret grundlag af en virksomhed, som har afgørende indflydelse på forskningsorganisationen. Dette vil eksempelvis være tilfældet, hvis strukturelle forhold gør, at f.eks. aktionærer m.v. har afgørende indflydelse på beslutninger, som gør det muligt at udøve kontrol.

Ud over universiteter og andre højere uddannelsesinstitutioner og deres biblioteker vil begrebet også omfatte enheder såsom forskningsinstitutter og hospitaler, som bedriver forskning. Ved kulturarvsinstitution forstås et offentligt tilgængeligt bibliotek eller museum, et arkiv eller en film- eller lydarvsinstitution. Omfattet vil for det første være offentligt tilgængelige biblioteker og museer uanset typen af de værker, som er indeholdt i deres permanente samlinger. Omfattet vil endvidere være arkiver og film- eller lydarvsinstitutioner. For så vidt angår deres arkiver og offentligt tilgængelige biblioteker, vil uddannelsesinstitutioner, forskningsorganisationer og public service og radio- og TV-foretagender også være omfattet.

Det følger af 2. pkt., at bestemmelsen i stk. 1, 1. pkt. ikke kan fraviges ved aftale. Det betyder, at bestemmelsen er beskyttelsespræceptiv, og det er således ikke muligt i en aftale mellem en forsker og en anden part at aftale, at det ikke skal være muligt at udføre tekst- og datamining.

Det følger af den foreslåede § 11 c, *stk. 2*, at eksemplarer af værker fremstillet i overensstemmelse med stk. 1 skal lagres med et passende sikkerhedsniveau.

Værket kan opbevares med henblik på videnskabelig forskning, herunder med henblik på verifikation af forskningsresultater.

Opbevaringen vil være betinget af, at den sker på en sikker måde. Sikkerhedsniveauet bør fastsættes ud fra en identificering af de involverede risici og skal forhindre, at uvedkommende anvender indholdet til andre formål end dem, der er tiltænkt med bestemmelsen. Formålet med opbevaringen vil således skulle være møntet på videnskabelig forskning, herunder verifikation af forskningsresultater.

Det følger af den foreslåede § 11 c, *stk. 3*, at det er tilladt for rettighedshaverne at træffe foranstaltninger, der kan garantere sikkerhed og integritet i de netværk og databaser, hvor værkerne er lagret. Sådanne foranstaltninger må ikke gå videre, end hvad der er nødvendigt for at nå dette mål.

Den foreslåede bestemmelse medfører, at rettighedshavere kan træffe foranstaltninger til at opretholde et passende niveau af sikkerhed for deres data, blandt andet for at undgå at uvedkommende får adgang til oplysningerne. Foranstaltningerne vil eksempelvis kunne være en sikring af, at kun personer, der har lovlig adgang til oplysningerne, kan tilgå dem, herunder gennem IP-adressevalidering eller brugerautentificering. Disse foranstaltninger bør dog stå i forhold til de involverede risici og bør ikke gå videre, end hvad der er nødvendigt for at forfølge målet om at garantere systemets sikkerhed og integri-

tet. Sikkerhedsforanstaltningerne må dermed ikke underminere muligheden for forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner til at anvende undtagelsen om datamining.

Det bemærkes, at rettighedshavere, forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner i fællesskab kan fastsætte retningslinjer med hensyn til anvendelsen af den i stk. 2 nævnte forpligtelse og de i stk. 3 nævnte foranstaltninger.

Bestemmelsen vil medføre, at rettighedshavere, forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner kan samarbejde om at udarbejde vejledninger, som fastsætter omfanget af de sikkerhedsforanstaltninger, der er omfattet af lovforslaget. Kulturarvsinstitutioner, forskningsorganisationer og rettighedshavere vil herefter kunne støtte sig til disse retningslinjer ved etablering af sikkerhedsforanstaltninger. Retningslinjerne vil således kunne bidrage til at sikre en håndterbar, smidig og ensartet praksis på området, der overholder lovforslagets betingelser.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.1.3. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 3

Ophavsretslovens § 13 indeholder regler om eksemplarfremsstilling inden for undervisningssammenhæng. Dette afspejles i overskriften til § 13.

Det foreslås, at overskriften før § 13 ændres til ”Anvendelse af værker i undervisningsaktiviteter”, således at overskriften kommer til at stemme bedre overens med de nye bestemmelser, som vil henhøre under denne overskrift, jf. nedenfor.

Til nr. 4

Ophavsretslovens § 13 indeholder regler om, at der i undervisningssammenhæng må foretages eksemplarfremsstilling af værker, hvis der er indgået aftaler med de repræsentative rettighedshaverorganisationer herom (aftalelicensordningen). For en nærmere beskrivelse af gældende ret henvises til afsnit 2.2.1 i de almindelige bemærkninger.

Der foreslås at nyaffatte § 13.

Det foreslås i § 13, stk. 1, at der til brug i undervisningsvirksomhed kan ske eksemplarfremsstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af offentliggjorte værker, såfremt betingelserne for aftalelicens efter § 50 er opfyldt, jf. dog stk. 3.

Bestemmelsen i stk. 1 vil gælde for undervisningsinstitutioner og andre, som fremstiller eksemplarer og gør værker tilgængelige for almenheden i undervisningsvirksomhed. De i stk. 1 nævnte eksemplarer må kun udnyttes inden for undervisningsvirksomhed, som omfattes af den i § 50 forudsatte aftale.

Den foreslåede ændring vil medføre, at en undervisningsinstitution kan få adgang til at kopiere og foretage enhver form for tilgængeliggørelse af ophavsretligt beskyttet indhold på baggrund af en aftalelicensordning, når det er til brug i undervisningsvirksomhed.

Begrebet "undervisningsvirksomhed" i forslaget's stk. 1 vil omfatte enhver form for offentlig eller privat kundskabsformidling, der finder sted i organiseret form, f.eks. på skoler og universiteter m.v. Derimod vil private studiegrupper, der ikke er organiserede på en sådan undervisningsinstitution falde udenfor, jf. herved bl.a. betragtning 20 i DSM-direktivet.

Den foreslåede bestemmelse i stk. 1, stiller ikke krav i forhold til den organisatoriske struktur for brugeren. Private skoler vil derfor også kunne drage fordel af forslaget, hvis de øvrige betingelser i bestemmelsen er opfyldt.

Den foreslåede ændring vil endvidere indebære, at offentliggjorte værker vil blive omfattet af aftalelicensordningen frem for alene udgivne værker. Dvs. at de værker, der ikke udgives i fysisk form men alene stilles til rådighed digitalt på f.eks. internettet, fremadrettet vil omfattes. Konsekvensen af dette vil endvidere være, at de hidtidige betingelser i § 13, stk. 1, om, at værkerne skal være udgivne eller optaget fra radio/tv., vil udgå.

Udvidelsen af anvendelsesområdet i forslaget til § 13, stk. 1, vil endvidere medføre, at § 13, stk. 4, om lærere og elevers adgang til optagelser af deres egne fremførelser vil udgå. Dette som konsekvens af, at området fremover vil være omfattet af aftalelicensen.

Forslaget vil endvidere indebære, at brug af spillefilm (biograffilm), som i dag ikke omfattes af § 13, stk. 1, jf. § 13, stk. 2, kan løses i de aftaler, som indgås mellem rettighedshaverne (herunder filmproducenterne) og brugerne. Konsekvensen af dette er derfor, at § 13, stk. 2, udgår. Det er op til rettighedshaverne, om de licenser, der skal indgås vedrørende spillefilmene, er individuelle aftaler eller kollektive aftaler med eller uden aftalelicensvirkning. Kollektive aftaler på eneretsgrundlag omfattes dog ikke af den foreslåede bestemmelse i § 13, stk. 1, idet der ikke vil være aftalelicensvirkning. Der er dog under alle omstændigheder tale om aftaler, som gør, at undtagelsen fra ophavsretten i § 13, stk. 2, ikke vil blive benyttet.

Den foreslåede § 13, stk. 2 angiver, at bestemmelsen i stk. 1 gælder for undervisningsinstitutioner og andre, som fremstiller eksemplarer og gør værker tilgængelige for almenheden som led i undervisningsvirksomhed. De i stk. 1 nævnte eksemplarer må kun udnyttes inden for undervisningsvirksomhed, som omfattes af den i § 50 forudsatte aftale.

Dette gælder f.eks. centrene for undervisningsmidler, der yder medhjælp til en række forskellige undervisningsinstitutioner og brugerportaler.

Det følger af forslaget til stk. 3, at bestemmelsen i stk. 1 om eksemplarfremsstilling af offentliggjorte værker alene omfatter edb-programmer i digital form i det omfang, der er tale om overføring til almenheden.

Forslaget til § 13, stk. 3, indebærer, at edb-programmer principielt vil kunne omfattes af aftalelicensen, men kun i relation til overføringer og ikke i forhold til selvstændig eksemplarfremsstilling. Dette vil være en udvidelse af den gældende § 13, stk. 3, hvor der ikke gælder en aftalelicens for digital kopiering af udgivne værker. Formålet er at sikre den rette implementering af DSM-direktivets artikel 5, som omfatter edb-programmer i digital form. Forslaget til § 13, stk. 3, vil endvidere medføre, at edb-programmer i skriftlig form vil omfattes af aftalelicensen. Dette er en videreførelse af gældende ret.

Det følger af den foreslåede § 13, *stk. 4*, at anvendelse af værker i medfør af *stk. 1* gennem sikre, elektroniske netværk, der kun er tilgængelige for undervisningsinstitutionens elever, studerende og lærere, anses for at finde sted i Danmark, såfremt undervisningsinstitutionen er etableret i Danmark.

Forslaget indebærer, at området for aftalelicensen alene vil omfatte anvendelse på intranetsider og lignende, som udelukkende er tilgængelige for institutionens personale og elever eller studerende. Forslaget vil endvidere indebære, at der vil skulle opretholdes et passende sikkerhedsniveau i forhold til disse netværk. Dette med henblik på at sikre, at der ikke vil kunne opnås en utilsigtet adgang til værkerne. Det vil være en konkret vurdering, hvorvidt et netværk er sikkert, men betingelsen vil normalt indebære, at undervisningsinstitutionen skal etablere passende autentifikationsprocedurer, herunder baseret på passwords. Undervisningsinstitutionen vil endvidere skulle gøre sig organisatoriske overvejelser i forhold til opbevaringen af passwords m.v.

Endvidere indebærer forslaget, at aftalelicensen får grænseoverskridende anvendelse via en såkaldt "legal fiction". Dette betyder eksempelvis, at en aftale mellem en dansk forvaltningsorganisation og et dansk universitet, hvor aftalen tillægges aftalelicensvirkning, også omfatter kopiering m.v., som foretages af studerende, som er tilknyttet universitetet, men som er på midlertidigt studieophold uden for landet.

Det følger af den foreslåede *stk. 5*, at opstår der spørgsmål om, hvorvidt en organisation, der efter § 50, *stk. 4*, er godkendt til at indgå aftaler omfattet af *stk. 1*, stiller urimelige vilkår for at indgå aftale, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47. Nævnet kan fastsætte vilkårene for aftalen, herunder vederlagets størrelse.

Forslaget indebærer, at parterne får mulighed for at gå til Ophavsretslicensnævnet og få prøvet, om et vederlag, som en kollektiv forvaltningsorganisation kræver, er urimeligt. Herved sikres en let håndtering af tvister om vederlagsstørrelse.

Ophavsretslovens § 13 indeholder endvidere regler om, at der i undervisningssammenhæng må foretages eksemplar fremstilling af værker og foretages optagelse i radio/TV af værker, hvis der er indgået aftaler med de repræsentative rettighedshaverorganisationer herom (aftalelicensordningen). Ophavsretslovens § 21, *stk. 1*, nr. 2, indeholder regler om, at værker må fremføres offentligt, når fremførelsen sker til brug for undervisning. Reglerne gælder ikke for spillefilm. For en nærmere beskrivelse af gældende ret henvises til afsnit 2.2.1. i de almindelige bemærkninger.

Efter den foreslåede § 13 a indføres der en begrænset adgang for undervisningsinstitutioners brug af ophavsretligt indhold gennem en undtagelse til de ophavsretlige enerettigheder. Forslaget til § 13 a gennemfører DSM-direktivets artikel 5.

Det følger af den foreslåede § 13 a, *stk. 1*, at hvis der ikke findes passende licenser, kan der til brug for formål, der udelukkende tjener til anskueliggørelse i undervisningsvirksomhed fremstilles eksemplarer og foretages tilgængeliggørelse for almenheden af mindre uddrag af værker, såfremt det ikke sker i erhvervsøjemed., jf. dog *stk. 4*.

Det foreslåede vil indebære, at såfremt en forvaltningsorganisation ikke tilbyder adgang til alle værker eller fuldstændig adgang til enhver tænkelig udnyttelse, er det ikke ensbetydende med, at rettighedshaverne

ikke har tilbudt passende licenser. Det afgørende må være, om licensordninger tilgodeser uddannelsesinstitutionernes generelle behov.

Begrebet "undervisningsvirksomhed" i forslaget stk. 1, svarer til begrebet i den foreslåede § 13.

Forslaget vil medføre, at lærere og elever i mindre omfang i forhold til digital anvendelse kan gøre brug af værker i undervisningssammenhæng. Dette eksempelvis ved at vise et kort klip fra en udenlandsk film i undervisningen. Brugen er imidlertid betinget af, at den sker til anskueliggørelse i forbindelse med undervisning.

Det vil være en konkret vurdering, hvorvidt der er tale om et mindre uddrag eller en del af et værk, og om brugen sker til anskueliggørelse. Vurderingen vil blandt skulle foretages på baggrund af hvilken type af værk, der er tale om og det nærmere formål med brugen, herunder i hvilket omfang brugen har karakter af undervisnings- eller læringsaktiviteter, der udfoldes under institutionens ansvar, og om brugen er nødvendig med henblik på anskueliggørelse. Brugen giver endvidere – i overensstemmelse med de bagvedliggende direktivbetragtninger – i det fleste tilfælde alene mulighed for at anvende dele eller uddrag af værker og kan ikke træde i stedet for indkøb af materialer, der primært er beregnet til uddannelsesmarkedet. Til trods for at der f.eks. er tale om et kort digt eller lignende, vil det derfor som udgangspunkt ikke være muligt at anvende værket i sin helhed i henhold til forslaget.

Anvendelsen af den foreslåede bestemmelse i stk. 1, vil være betinget af, at der ikke i forvejen er passende licenser, som dækker området. Med udtrykket passende licenser forstås licenser, som er lettilgængelige for uddannelsesinstitutionerne, og som med rimelighed kan siges at dække de behov for anskueliggørelse i forbindelse med undervisning, som er fastsat i direktivets artikel 5.

Forslaget i § 13 a, stk. 1, gælder principielt alle værksarter. I praksis vil kunstværker og fotografier imidlertid ikke kunne anvendes i henhold til bestemmelsen, da dette vil implicere gengivelse af brudstykker af malerier, fotografier m.v., hvilket ofte vil være en krænkelse af ophavsmandens ideelle rettigheder efter § 3, jf. 1961-forarbejderne. Folketingstidende 1959-60, Tillæg A, spalte 2691ff.

Kunstværker vil derimod kunne gengives i deres helhed til brug for undervisning i henhold til den gældende § 21, stk. 1, nr. 2, i ophavsretsloven.

Enkeltbilleder fra film vil derimod ikke kunne anvendes med hjemmel i den foreslåede bestemmelse. Baggrunden herfor er, at udnyttelse af enkeltbilleder fra film svarer til den normale udnyttelse af fotografier.

Derimod vil den foreslåede § 13 a, stk. 1, omfatte gengivelse af korte uddrag af film i form af levende billeder.

Værkerne må efter forslaget til § 13 a, stk. 1, bruges, såfremt brugen sker i undervisningsvirksomhed. Der skal dermed være tale om en egentlig kundskabsformidling i modsætning til underholdningslignende aktiviteter (f.eks. koncerter).

Den foreslåede bestemmelse forventes kun at ville få betydning for litterære værker, musikværker, filmværker og sceneværker.

Forslaget til § 13 a gælder på betingelse af, at anvendelsen ikke sker i erhvervsmæssig øjemed, dvs. at brugen ikke må have en kommerciel karakter. Det er undervisningsvirksomheden i sig selv, som skal være ikkekommerciel. Det beror på en konkret vurdering, hvorvidt den pågældende handling sker på kommerciel basis, herunder om den sker for at generere et overskud. Ved vurderingen af, om anvendelsen sker i erhvervsøjemed, kan der endvidere lægges vægt på, hvorvidt anvendelsen går ud over, hvad der kræves og forventes af undervisningsvirksomheden. Dette vil tale for, at der foreligger kommercielle interesser. Konkret vil det skulle vurderes, om anvendelsen er motiveret af et underliggende undervisningsbehov eller ej.

Det følger af § 13 a, stk. 1, 2. pkt., at bestemmelsen i 1. pkt., ikke kan fraviges ved aftale. Det betyder, at det ikke er muligt at begrænse den ret til eksemplarfremsstilling og tilgængeliggørelse for almenheden, som undtagelsen i stk. 1 giver, ved aftale.

Det følger af den foreslåede bestemmelse i *stk. 2*, at anvendelsen efter stk. 1 er betinget af, at den sker under en uddannelsesinstitutions ansvar, i dens lokaler eller andetsteds eller via et sikkert elektronisk miljø, som kun er tilgængeligt for uddannelsesinstitutionens elever eller studerende og undervisningspersonale.

Forslaget til § 13 a, stk. 2, vil indebære, at anvendelsen efter undtagelsen er betinget af, at den sker i forbindelse med undervisning eller anden læringsaktivitet, der udfoldes under uddannelsesinstitutioners ansvar, herunder i forbindelse med eksaminer eller undervisningsaktiviteter. Aktiviteterne vil fysisk både kunne foregå inden- og uden for uddannelsesinstitutionen. Sidstnævnte eksempelvis på et museum, et bibliotek eller i en anden kulturarvsinstitution.

Den foreslåede bestemmelse i stk. 2, vil endvidere indebære, at anvendelsen vil kunne foregå på afstand via sikre elektroniske miljøer, eksempelvis ved onlineundervisning. I så fald vil anvendelsen skulle ske ved brug af sikre elektroniske miljøer. Omfattet heraf er digitale undervisnings- og læringsmiljøer, hvortil kun en uddannelsesinstitutions undervisningspersonale og de elever eller studerende, der er indskrevet på en uddannelse, har adgang, og at der er knyttet passende, herunder passwordbaserede, autentifikationsprocedurer til adgangen.

Det følger af den foreslåede bestemmelse i § 13 a, *stk. 3*, at anvendelsen af værker efter stk. 1, via sikre elektroniske miljøer, anses for at finde sted hos den uddannelsesinstitution, som er etableret i Danmark.

Forslaget vil indebære, at grænseoverskridende anvendelse af værker er omfattet af den foreslåede undtagelsesbestemmelse. Forslaget omfatter således også de situationer, hvor en studerende, som er tilknyttet et dansk universitet, kopierer materiale på et midlertidigt studieophold uden for landet.

Det følger af den foreslåede bestemmelse i § 13 a, *stk. 4*, at bestemmelsen i stk. 1 om eksemplarfremsstilling af værker alene omfatter edb-programmer i digital form i det omfang, der er tale om overføring til almenheden.

Forslaget til stk. 4 vil indebære, at software omfattes af undtagelsen i stk. 1 men kun i relation til overføringer, ikke selvstændig eksemplarfremsstilling.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.2. i de almindelige bemærkninger.

Det følger af den foreslåede bestemmelse i *stk. 5*, at ved anvendelse af denne bestemmelse har ophavsmanden krav på rimelig kompensation, medmindre skaden er minimal.

Forslaget indebærer, at undervisningsinstitutionerne vil skulle betale til rettighedshaverne for den skade, som de lider ved institutionernes brug af værkerne. Det er op til parterne selv at fastsætte niveauet for kompensationen. Ophavsretslicensnævnet kan i sidste ende tage stilling til kompensationsniveauet og træffe endelig administrativ afgørelse. Den administrative afgørelse kan indbringes for domstolene.

Til nr. 5

Det fremgår af den gældende ophavsretslovs § 14, stk. 1, at offentlige eller private institutioner, organisationer og erhvervsvirksomheder kan indgå aftale med aftalelicensvirkning om brug af værker.

Det foreslås, at der foretages en ændring af § 14, *stk. 1*, således at der indsættes et 3. pkt., hvoraf det fremgår, at 1. pkt. ikke gælder, hvis ophavsmanden over for nogen af de aftalesluttende parter har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse.

Formålet med forslaget er at gennemføre direktivets artikel 12, stk. 3, litra c, hvorefter aftalelicensbestemmelser skal indeholde en forbudsadgang, medmindre der gælder en undtagelse, eller hvor der er tvungen kollektiv forvaltning. Af betragtning 48 følger det, rettighedshavere let skal kunne genvinde kontrollen over deres værker og forhindre enhver anvendelse af deres værker, som vil være til skade for deres interesser. Det er derfor vigtigt, at rettighedshaverne har reel mulighed for at udelukke anvendelsen af sådanne ordninger på deres værker eller andre frembringelser. Det vil være for alle anvendelser, værker eller andre frembringelser eller for specifikke anvendelser, værker eller andre frembringelser, herunder før indgåelsen af en licensaftale og i løbet af licensens løbetid. I sådanne tilfælde bør enhver igangværende anvendelse afsluttes inden for en rimelig frist. En sådan udelukkelse fra rettighedshavernes side bør ikke berøre deres krav på betaling af vederlag for den faktiske anvendelse af værket eller andre frembringelser i henhold til licensen.

Den foreslåede ændring vil betyde, at udeforstående rettighedshavere ift. den specifikke aftalelicens i § 14 har mulighed for at vælge at stå uden for aftalen og hindre, at dennes rettigheder benyttes i henhold til den pågældende aftale.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.5.

Til nr. 6

Det fremgår af den gældende ophavsretslovs § 16, at arkiver, biblioteker og museer må fremstille eksemplarer i sikkerheds- og beskyttelsesøjemed. Der må fremstilles så mange kopier som nødvendigt med henblik på sikkerheds- og beskyttelsesøjemed f.eks. med det formål, at skåne værker mod ødelæggelse eller at sikre værkerne i tilfælde af, at originalerne skulle gå tabt.

Det foreslås, at der foretages en tilføjelse til § 16, *stk. 2*, således, at institutionernes fremstilling af eksemplarer i sikkerheds- og beskyttelsesøjemed også kan omfatte edb-programmer i digital form. Herudover omfattes film- og lydarvsinstitutioner ligeledes af den foreslåede tilføjelse, jf. DSM-direktivets artikel 2.

Med den foreslåede ændring gennemføres artikel 6 i DSM-direktivet. Det fremgår af betragtning 27, at bestemmelsen gør det muligt for kulturarvsinstitutioner at reproducere værker og andre frembringelser, der er en permanent del af deres samlinger med henblik på bevarelse, f.eks. i forbindelse med forældet teknologi eller nedslidningen af de oprindelige støttestrukturer eller for at forsikre sådanne værker og andre frembringelser. En undtagelse gør det muligt at lave kopier ved hjælp af de korrekte bevaringsværktøjer, -midler eller -teknologier, i ethvert format og på ethvert medium, i det påkrævede antal, på et hvilket som helst tidspunkt i et værks eller en anden frembringelses levetid samt i det omfang, det er nødvendigt i bevaringsøjemed. Det bemærkes, at reproduktionshandlinger, der foretages af kulturarvsinstitutioner til andre formål end bevaring af værker og andre frembringelser i deres permanente samlinger, fortsat er betinget af rettighedshavernes tilladelse, medmindre de er tilladt i henhold til andre undtagelser eller indskrænkninger, jf. betragtning 27.

Undtagelsen er begrænset til reproduktionshandlinger til bevaring af værker og andre frembringelser i de omfattede institutioners permanente samlinger. En permanente samling forstås i henhold til betragtning 29 som eksemplarer af værker eller andre frembringelser, der ejes eller permanent opbevares af den pågældende institution, f.eks. som følge af en overdragelse af ejendomsret eller en licensaftale, afleveringspligt eller permanente opbevaringsordninger.

Det følger af betragtning 28, at kulturarvsinstitutioner ikke nødvendigvis har de tekniske midler eller den tekniske ekspertise til selv at udføre de handlinger, der er nødvendige for at bevare deres samlinger, navnlig i det digitale miljø, og de kan derfor gøre brug af bistand fra andre kulturinstitutioner og andre tredjeparter med henblik herpå. Kulturarvsinstitutioner bør inden for rammerne af denne undtagelse med henblik på bevarelse som fastsat i dette direktiv kunne lade tredjeparter, herunder sådanne, der er baseret i andre medlemsstater, fremstille kopier på deres vegne og på deres ansvar.

Formålet med forslaget er at gennemføre direktivets artikel 6, som indfører en ophavsretlig undtagelse for kulturarvsinstitutioner, som giver dem mulighed for at lave kopier af værker i deres samling med henblik på bevarelse af kulturarv.

Den foreslåede ændring vil betyde, at edb-programmer i digital form, på linje med andre ophavsretligt beskyttede værker, kan kopieres af arkiver, biblioteker og museer i sikkerheds- og beskyttelsesøjemed.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.3.

Til nr. 7

Det foreslås, at der i § 16, stk. 2 indsættes som 2. pkt., at bestemmelsen i 1. pkt. ikke kan fraviges ved aftale. Bestemmelsen vil således blive beskyttelsespræceptiv.

Til nr. 8

Det fremgår af den gældende ophavsretslovs § 16 b, at offentlige biblioteker og andre biblioteker, der helt eller delvis finansieres af det offentlige kan indgå aftale med aftalelicensvirkning om brug af værker.

Det foreslås, at der foretages en ændring af § 16 b, således at det tilføjes, at dette gælder dog ikke, hvis ophavsmanden over for nogen af de aftalesluttende parter har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse.

Formålet med forslaget er at gennemføre artikel 12, stk. 3, litra c, hvorefter aftalelicensbestemmelser skal indeholde en forbudsadgang, medmindre der gælder en undtagelse, eller hvor der er tvungen kollektiv forvaltning. Af betragtning 48 følger det, idet rettighedshavere let skal kunne genvinde kontrollen over deres værker og forhindre enhver anvendelse af deres værker, som vil være til skade for deres interesser, at det er vigtigt, at rettighedshaverne har reel mulighed for at udelukke anvendelsen af sådanne ordninger på deres værker eller andre frembringelser. Det være sig for alle anvendelser, værker eller andre frembringelser eller for specifikke anvendelser, værker eller andre frembringelser, herunder før indgåelsen af en licensaftale og i løbet af licensens løbetid. I sådanne tilfælde bør enhver igangværende anvendelse afsluttes inden for en rimelig frist. En sådan udelukkelse fra rettighedshavernes side bør ikke berøre deres krav på betaling af vederlag for den faktiske anvendelse af værket eller andre frembringelser i henhold til licensen.

Den foreslåede ændring vil betyde, at udeforstående rettighedshavere ift. den specifikke aftalelicens i § 16 b har mulighed for at vælge at stå uden for aftalen og hindre, at dennes rettigheder benyttes i henhold til den pågældende aftale.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger afsnit 2.4.

Til nr. 9 (§§ 16 c-f)

Til § 16 c

Ophavsretsloven indeholder ikke en aftalelicensbestemmelse for kulturarvsinstitutioners anvendelse af værker, der ikke længere forhandles. Med DSM-direktivets artikel 8, stk. 1, indføres en aftalelicensadgang for kulturarvsinstitutioner til at bruge værker, der ikke længere forhandles. Forslaget til § 16 c, gennemfører DSM-direktivets artikel 8, stk. 1, og artikel 9, stk. 1, om grænseoverskridende anvendelser.

Det følger af den foreslåede § 16 c, stk. 1, at offentlige arkiver, biblioteker, museer og film- og lydarvsinstitutioner kan foretage eksemplarfremsstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af værker, der ikke længere forhandles, jf. § 16 e, stk. 1, og som er en permanent del af institutionens samling, såfremt betingelserne for aftalelicens efter § 50 er opfyldt, og såfremt anvendelsen ikke sker i erhvervsøjemed, jf. dog § 16 e, stk. 2. Dette gælder dog ikke, hvis rettighedshaveren har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse.

Forslaget til § 16 c, stk. 1, vil medføre, at der indføres en aftalelicensordning, hvor offentlige arkiver, biblioteker, museer og film- og lydarvsinstitutioner, kan indgå aftaler med de relevante forvaltningsorganisationer om brug af værker, f.eks. bøger og film, som ikke længere forhandles, og som er en permanent del af institutionens samling. Et værk er en permanent del af en institutions samling, når værkseksemplaret ejes eller opbevares permanent af den pågældende institution, f.eks. som følge af en overdragelse af ejendomsret, en licensaftale, pligtafleveringsregler eller permanente opbevaringsordninger. Definitionen af et værk, der ikke længere forhandles, fremgår af den foreslåede § 16 e, stk. 1.

Licensaftalerne i forslaget skal muliggøre, at kulturarvsinstitutioner med aftalerne kan foretage både eksemplarfremsstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af værkerne.

Forslaget til stk. 1 er betinget af, at anvendelsen ikke sker i erhvervsøjemed. Det beror på en konkret vurdering, hvorvidt den pågældende handling sker i erhvervsøjemed, herunder om den sker for at generere et overskud. Ved vurderingen kan der eksempelvis lægges vægt på, hvorvidt anvendelsen går ud over, hvad der kræves og forventes af den pågældende kulturarvsinstitution, hvilket taler for, at der kan foreligge kommercielle interesser.

Forslaget til § 16 c, stk. 1, henviser endvidere til, at betingelserne for aftalelicens i § 50 skal være opfyldt. Der henvises i den forbindelse til den foreslåede ændring i § 50, stk. 1.

Forslaget til stk. 1 indeholder en ret for rettighedshaveren til at nedlægge forbud mod anvendelsen, hvorved udeforstående rettighedshavere ift. den specifikke aftalelicens har mulighed for at vælge at stå uden for aftalen og hindre, at dennes rettigheder benyttes i henhold til den pågældende aftale.

Det følger af den foreslåede *stk. 2*, at anvendelsen af værker efter stk. 1 anses for at finde sted i Danmark forudsat, at det offentlige arkiv, bibliotek eller museum er etableret i Danmark.

Forslaget er et udtryk for en legal fiction og indebærer, at § 16 c, stk. 1, får grænseoverskridende effekt. Konkret vil forslaget medføre, at en tilgængeliggørelse, der finder sted i et andet EU-land, skal vurderes efter den danske ophavsretslov, hvis den konkrete kulturarvsinstitution, som har forestået tilgængeliggørelsen, er etableret i Danmark. Hermed muliggøres, at licensaftalerne kan give institutionerne mulighed for at anvende værkerne i andre EU-lande, hvilket er særligt relevant, når der er tale om online anvendelse. Konsekvensen af en sådan ordning vil være, at de danske regler også gælder for brug i EU-lande på baggrund af aftaler indgået med danske kulturarvsinstitutioner.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.4 i de almindelige bemærkninger.

Til § 16 d

Ophavsretsloven indeholder ikke en generel undtagelsesbestemmelse for kulturarvsinstitutioner til at anvende værker, der ikke længere forhandles. Loven regulerer i et vist omfang arkiver, biblioteker og museers brug af værker, hvoraf værker, som ikke længere forhandles, indgår i mindre omfang, herunder i ophavsretslovens § 16, stk. 4, hvorefter biblioteker må fremstille eksemplarer af udgivne værker, der bør være tilgængelige i bibliotekets samlinger, men som ikke kan erhverves i almindelig handel eller hos udgiveren. Med DSM-direktivets artikel 8, stk. 2, indføres en undtagelsesadgang for kulturarvsinstitutioner til at bruge værker, der ikke længere forhandles. Forslaget til § 16 d gennemfører DSM-direktivets artikel 8, stk. 2 og 3, og artikel 9, stk. 2. Af artikel 9, stk. 2, fremgår, at anvendelsen af værker i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen, som fastsat i artikel 8, stk. 2, anses for kun at finde sted i den medlemsstat, hvor den kulturarvsinstitution, der foretager denne anvendelse, er etableret.

Det følger af den foreslåede *§ 16 d stk. 1*, at findes der ikke en repræsentativ fællesorganisation for rettighedshaverne, som kan indgå aftaler efter § 16 c, stk. 1, 1. pkt., jf. § 50, kan offentlige arkiver, biblioteker, museer og film- og lydarvsinstitutioner foretage eksemplar fremstilling og overføring til almenheden af værker, der ikke længere forhandles, jf. § 16 e, stk. 1, og som er en permanent del af institutionens samling. Dette gælder dog ikke, hvis rettighedshaveren har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse. Eksemplar fremstilling og overføring til almenheden af værker, jf. 1. pkt., må ikke ske i erhvervsøjemed.

Den foreslåede § 16 d, stk. 1, medfører, at såfremt der ikke findes en forvaltningsorganisation, der kan indgå aftaler efter forslaget til § 16 c, stk. 1, om brug af værker, der ikke længere forhandles, kan offentlige arkiver, biblioteker, museer og film- og lydarvsinstitutioner i stedet anvende værker efter denne undtagelsesbestemmelse. Uenighed om licensbetingelser kan ikke fortolkes som manglende adgang til licensløsninger.

Forslaget indeholder et krav om, at det pågældende værk skal være en permanent del af kulturarvsinstitutionens samling. En kulturarvsinstitution vil således kun kunne gøre brug af den foreslåede undtagelsesbestemmelse, hvis institutionen lovligt har værket permanent i sin samling.

Aftalelicenssystemet er særdeles veletableret og velfungerende i Danmark og gælder i forvejen på mange andre områder om anvendelser af ophavsrettigheder. Det er derfor Kulturministeriets forventning, at undtagelsesreglen i forslaget til § 16 d, stk. 1, i praksis kun vil få mindre betydning i forhold til forslaget til aftalelicensreglen i § 16 c, stk. 1.

Forslaget til § 16 d, stk. 1, gælder kun for digitale anvendelser. I forhold til aftalelicensen i forslaget til § 16 c, stk. 1, som omfatter alle former for tilgængeliggørelse, giver undtagelsen således alene mulighed for eksemplarfremsstilling og overføring (tilgængeliggørelse på internettet).

Tilsvarende for den foreslåede aftalelicensbestemmelse i § 16 c, stk. 1, er anvendelsen efter forslaget til § 16 d, stk. 1, betinget af, at den ikke sker i erhvervsøjemed. Herunder ligger et krav om, at værkerne vil skulle stilles til rådighed på ikkekommercielle websteder. Vurderingen af, hvorvidt der er tale om en kommerciel aktivitet, vil skulle foretages på samme måde som i forslaget til § 16 c, stk. 1. Dvs. at det skal vurderes, om aktiviteten sker for at generere et overskud.

Det fremgår af den foreslåede *stk. 2*, at anvendelsen af værker efter *stk. 1*, anses for kun at finde sted i Danmark hos det offentlige arkiv, bibliotek, museum eller film- eller lydarvsinstitution, såfremt det offentlige arkiv, bibliotek, museum eller film- eller lydarvsinstitution er etableret i Danmark.

Den foreslåede *stk. 2*, vil medføre, at der indføres en legal fiction, hvorefter bestemmelsen får grænseoverskridende virkning. Dette betyder, at de danske regler også gælder for danske kulturarvsinstitutioners anvendelser, der sker i andre lande. Princippet svarer til det tilsvarende princip, som er indeholdt i forslaget til aftalelicensbestemmelsen i § 16 c, stk. 1.

Kulturministeriet bemærker, at den foreslåede bestemmelse placeres i kapitel 2 i ophavsretsloven og det eksisterende krediteringskrav i den gældende § 11, stk. 2, finder anvendelse ift. brug efter bestemmelsen, således at kreditering skal ske i overensstemmelse med "god skik".

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.4 i de almindelige bemærkninger.

Til § 16 e

Ophavsretsloven indeholder ikke generelle bestemmelser om kulturarvsinstitutioners anvendelser af værker, der ikke længere forhandles. I ophavsretslovens § 16, stk. 4, og § 16 a, stk. 3, findes dog i et nærmere begrænset omfang regler om brug af værker, der ikke længere findes i handelen. Ophavsretslovens § 75 j

indeholder desuden regler om søgninger, der skal foretages med henblik på at fastslå, om et værk eller en lydoptagelse er et forældreløst værk.

Regler om ophavsrettens territoriale anvendelsesområde fremgår af ophavsretslovens §§ 85 og 86, som fastsætter den klare hovedregel om, at det kun er værker m.v. med tilknytning til EØS - dvs. EU-landene samt Norge, Island og Lichtenstein - som omfattes umiddelbart af den danske ophavsretslov. I ophavsretslovens § 88 er fastsat en hjemmel til at udvide beskyttelsen i forhold til andre lande. Denne hjemmel er udnyttet i bekendtgørelse nr. 218 af 9. marts 2010 om anvendelsen af ophavsretsloven i forhold til andre lande (udlandsbekendtgørelsen). Med DSM-direktivets artikel 8 indføres bestemmelser om kulturarvsinstitutioners brug af værker, der ikke længere forhandles. Artikel 8 vedrører grænseoverskridende brug af værker. Forslaget til § 16 e implementerer DSM-direktivets artikel 8, stk. 5 og 7.

Det følger af den foreslåede § 16 e, stk. 1, at et værk ikke længere anses som forhandlet, når det i god tro og efter der er gjort en rimelig indsats må formodes, at hele værket ikke er til rådighed for almenheden gennem normale handelskanaler.

Den foreslåede § 16 e, stk. 1, vil medføre, at en kulturarvsinstitution på baggrund af en rimelig indsats skal vurdere, om værket er tilgængeligt for offentligheden på en måde, hvorpå en borger selv kan købe værket. Det afhænger af en konkret vurdering, herunder hvilken type af værk, der er tale om, og hvordan den forudgående undersøgelse skal foretages.

Som udgangspunkt vil kulturarvsinstitutionen skulle foretage en søgning og undersøgelse af dokumentation, der er let tilgængelig. Det er ikke en forudsætning, at kulturarvsinstitutionen først har kontaktet samtlige landets boghandlere m.v. Det er derimod tilstrækkeligt, hvis der er foretaget et efter omstændighederne rimeligt undersøgelsesarbejde, eksempelvis ved de mest nærliggende (søge)databaser, opslagsværker m.v.

Undersøgelsen vil i nogle tilfælde skulle ske ved at konsultere de kilder, der er relevante for den pågældende kategori af værker og andre beskyttede frembringelser, f.eks. forvaltningsorganisationer eller brancheorganisationer. Dette vil eksempelvis være tilfældet for filmværker, som er særprægede, blandt andet af hensyn til, at film i praksis vil være tilgængelige i vinduer i form af eksklusivitet for såvel platforme som territorier. Hvis en film på et givent tidspunkt ikke er tilgængelig, er det muligvis af den årsag, at filmen blot befinder sig et sted undervejs i denne proces.

Det vil normalt ikke skulle være påkrævet løbende at søge efter værkets tilgængelighed, ligesom det forhold, at der er en sandsynlighed for, at et værk kan findes i genbrugsbutikker m.v., ikke indebærer, at der er tale om et tilgængeligt værk. Kulturarvsinstitutionen vil dog skulle være i god tro ved formodningen, efter der gjort en rimelig indsats for at bedømme, om værket er til rådighed.

Hvis værket er tilgængeligt i en anden udgave, f.eks. en efterfølgende udgave af en bog, bør det oprindelige værk anses for stadigvæk at være i handelen. Hvis der er tale om en anden sprogudgave eller en audiovisuel bearbejdning af en bog, vil det ikke automatisk bevirke, at værket må anses for at være i handelen, jf. herved også betragtning nr. 37 i DSM-direktivet.

Det forhold, at det er hele værket, som er grundlaget for vurderingen efter forslaget, indebærer, at

eksempelvis billeder i en bog ikke vil skulle indgå i vurderingen af, hvorvidt bogen som helhed er kommercielt tilgængelig.

Undersøgelsen efter forslaget til § 16 e, stk. 1, bør som udgangspunkt kun ske i Danmark, medmindre det vurderes, at en grænseoverskridende undersøgelse (dvs. en undersøgelse af forholdet i et eller flere EU-lande) er mest hensigtsmæssig, f.eks. hvis det er almindeligt kendt, at en bog første gang blev udgivet i en bestemt sprogudgave i et andet EU-land.

En kulturarvsinstitution vil i nogle situationer kunne foretage en samlet vurdering af flere værker efter den foreslåede § 16 e, stk. 1, hvis en sådan fælles undersøgelse vurderes at være egnet og proportional i forhold til de enkelte værker, samt at det vurderes, at der er en sandsynlighed for, at værkerne er kommercielt tilgængelige.

Efter den foreslåede *stk. 2*, følger det, at §§ 16 c og § 16 d ikke finder anvendelse for sæt af værker i det omfang, det på baggrund af den rimelige indsats i stk. 1 kan bevises, at sådanne sæt overvejende består af

1. værker, som ikke er filmværker eller audiovisuelle værker, og som først blev udgivet eller, hvis de ikke er udgivet, først blev udsendt i et tredjeland
2. filmværker eller audiovisuelle værker, hvis producenter har deres hovedsæde eller opholdssted i et tredjeland, eller
3. tredjelandstatsborgeres værker eller andre frembringelser, når ingen medlemsstat eller intet tredje-land har kunnet fastlægges med en rimelig indsats i henhold til litra 1) eller 2).

Den foreslåede *stk. 2* medfører, at forslaget til § 16 c og § 16 d ikke finder anvendelse for sæt af værker, der har en vis kobling til tredjelande (lande uden for EU). Med sæt af værker forstås en nærmere afgrænset beholdning eller en nærmere afgrænset samling af værker.

Der er tale om situationer, hvor en værkssamling primært består af værker som først er udgivet eller, hvis offentliggørelse ikke har fundet sted, først er udsendt i et land uden for EU. For filmværker m.v. er der tale om samlinger, som primært består af værker, hvor producenten er etableret eller hjemmehørende i et land uden for EU. Bestemmelsen vil efter forslaget endvidere ikke finde anvendelse, hvis samlingen hovedsageligt består af værker af tredjelandstatsborgere, og det ikke har været muligt at fastslå, hvor værkerne er udgivet, udsendt eller for så vidt angår filmværker, hvor producenten har sit hjemsted.

Det følger af den foreslåede § 16 e, *stk. 3*, at uanset *stk. 2*, finder § 16 c anvendelse, hvis den relevante kollektive forvaltningsorganisation er tilstrækkeligt repræsentativ for rettighedshaverne i det relevante tredjeland.

Den foreslåede bestemmelse vil medføre, at uanset det forhold, at en samling af værker har tilknytning til et tredjeland, vil en sådan samling stadigvæk være omfattet af en aftalelicensordning, hvis forvaltningsorganisationen er tilstrækkelig repræsentativ for rettighedshaverne i det pågældende tredjeland. Dette vil eksempelvis være tilfældet, hvis en dansk organisation har en aftale med en søsterorganisation i det pågældende tredjeland, som giver mulighed for at repræsentere tredjelandets medlemmer i Danmark.

Det følger af den foreslåede § 16 e, *stk. 4*, at kulturministeren kan fastsætte nærmere regler om krav såsom en skæringsdato for at fastslå, hvorvidt der er tale om værker, der ikke længere forhandles.

Med forslaget til § 16 e, stk. 4, fastsættes en bemyndigelsesbestemmelse, hvorefter kulturministeren i en bekendtgørelse vil kunne fastsætte specificerede krav i forhold til, hvornår der er tale om et værk, der ikke længere forhandles, f.eks. i form af skæringsdatoer knyttet op på værkstyper. Dette med henblik på at afhjælpe og ensarte resultatet af den undersøgelse, som kulturarvsinstitutioner vil skulle foretage efter den foreslåede § 16 e, stk. 1. De specificerede krav vil skulle foretages på baggrund af en nærmere dialog med de organisationer, der er omfattet af artikel 8, dvs. kulturarvsinstitutionerne og forvaltnings- og kunstnerorganisationerne.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.4. i de almindelige bemærkninger.

Til § 16 f

Ophavsretsloven indeholder ikke bestemmelser om bekendtgørelsesforanstaltninger i relation til anvendelse af værker, der ikke længere forhandles. Ophavsretslovens § 75 j, stk. 7, indeholder regler om, at der skal fremsendes oplysninger i henhold til forældreløse værker til Kulturministeriet, som efterfølgende videregiver oplysningerne til en fælleseuropæisk central database, der finansieres af Den Europæiske Unions Kontor for Intellectuel Ejendomsret's (EUIPO).

Med forslaget til § 16 f, fastsættes bestemmelser om bekendtgørelsesforanstaltninger. Forslaget gennemfører DSM-direktivets artikel 10.

Det følger af den foreslåede *§ 16 f stk. 1*, at anvender et offentligt arkiv, bibliotek, museum eller film- eller lydarvsinstitution et værk i henhold til § 16 c og § 16 d, skal følgende oplysninger mindst seks måneder før værket anvendes, gøres tilgængelige på Portalen for værker, der ikke længere forhandles:

- 1) Hvorvidt værkerne er omfattet af licensen i § 16 c eller undtagelsen i § 16 d.
- 2) Rettighedshaverens mulighed for at nedlægge forbud.
- 3) Øvrige oplysninger der er påkrævet i henhold den registreringsproces, der er fastsat af Den Europæiske Unions Kontor for Intellectuel Ejendomsret.

Den foreslåede stk. 1, vil medføre, at der skal gøres en række oplysninger tilgængelige, når en kulturarvsinstitution anvender et værk, der ikke længere forhandles, efter forslagene til § 16 c eller § 16 d. Der er tale om oplysninger, som har til formål at identificere det værk eller sæt af værker, som anvendelsen vedrører, samt om retten til at nedlægge forbud. Der skal endvidere gives oplysninger om anvendelsen efter undtagelsen eller licensen, herunder oplysninger om parterne (tilladelsesgiver og tilladelseshaver) samt de dækkede områder. Der skal i øvrigt give oplysninger i henhold til registreringsprocessen. Dette for at sikre administrationen af registreringsprocessen i portalen, hvor oplysningerne skal indtastes.

Oplysningerne vil skulle gøres tilgængelige på EUIPO's out-of-commerce portal fra mindst seks måneder før værkerne anvendes.

EUIPO's out-of-commerce portal er et let tilgængeligt, enkelt og ubureaukratisk værktøj til at samle og fremsøge information om værker, der ikke længere forhandles. Der er tale om en fælles platform for medlemslandene, hvilket sikrer en ensartethed landene imellem. Portalen vil således understøtte, at kravet i forslaget til § 16 f, stk. 1, om, at oplysningerne skal gøres tilgængelige på en permanent, let og effektiv måde, opfyldes.

Det tidsmæssigt krav om, at kulturarvsinstitutionen eller forvaltningsorganisationen skal offentliggøre de påkrævede mindst seks måneder før anvendelse, følger af DSM direktivets artikel 10, stk. 1. Forslaget stiller ikke krav om, at det er kulturarvsinstitutionen, som skal forestå afgivelsen af oplysningerne. Kulturarvsinstitutionen og forvaltningsorganisationen vil derfor frit kunne aftale, hvem der i praksis skal varetage opgaven. Indtastning af oplysninger vil kunne finde sted, efter at kulturarvsinstitutionen eller forvaltningsorganisationen er tilmeldt som bruger på portalen.

Portalens formål er dog alene af informationsmæssig karakter og har i sig selv ingen retsskabende effekt. Det forhold, at et værk er registreret i databasen er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at der rent faktisk er tale om et værk, der ikke længere forhandles, og at kravene i forslaget til 16 f er fuldt opfyldt. Det er parterne selv, der er ansvarlige for, at oplysningerne, der er påkrævede efter lovforslaget, er korrekte og dækkende.

Tilgængeliggørelse af oplysninger på portalen indebærer ikke i sig selv, at en kulturarvsinstitutioners anvendelse af værker, der ikke længer forhandles, kan ske efter lovforslaget. Kravet om bekendtgørelsesforanstaltninger er et selvstændigt krav og et hensyn til, at rettighedshaverne kan få kendskab til, hvordan deres værk anvendes i praksis, og hvilke muligheder, de har for at udøve deres rettigheder om at meddele forbud om anvendelsen. Hvis der er tale om oplysninger i relation til sæt af værker, kan oplysningerne tilsvarende ikke forventes at være så detaljerede, at alle individuelle værker, der bruges eller måtte blive brugt, kan identificeres.

Det følger af den foreslåede § 16 f, stk. 2, at et offentligt arkiv, bibliotek, museum eller film- eller lydarvsinstitution, som anvender et værk i henhold til stk. 1, så snart det er muligt, og hvor det er relevant, skal gøre oplysninger om parterne i licensen, de dækkede områder og anvendelserne tilgængelige på Portalen for værker, der ikke længere forhandles.

Den foreslåede bestemmelse vil medføre, at et offentligt arkiv, bibliotek, museum eller film- eller lydarvsinstitution, udover de oplysninger, som fremgår af forslaget til § 16 f, stk. 1, desuden forpligtes til at offentliggøre oplysningerne om parterne i licensen, de dækkede områder og anvendelserne, såfremt disse oplysninger er relevante.

Hvor oplysninger omfattet af forslaget til § 16 f, stk. 1, skal offentliggøres mindst 6 måneder før værkerne anvendes, indeholder forslaget til § 16 f, stk. 2 et krav om, at oplysninger om parterne i licensen, de dækkede områder og anvendelserne skal offentliggøres, så snart det er muligt, og hvor det er relevant.

Kravet om, at oplysninger omfattet af den foreslåede stk. 2 skal offentliggøres så snart det er muligt, vil indebære, at oplysningerne skal offentliggøres, så snart de er tilgængelige. Kravet følger af DSM-direktivets artikel 10 stk. 1.

Det følger af den foreslåede stk. 3, at kulturministeren, for at øge den generelle bevidsthed hos rettighedshaverne om anvendelse af værker og andre frembringelser, der ikke længere forhandles, kan fastsætte nærmere regler om yderligere offentliggørelsesforanstaltninger.

Den foreslåede stk. 3, er en bemyndigelsesbestemmelse, som medfører, at kulturministeren i en bekendtgørelse kan fastsætte yderligere offentliggørelsesforanstaltninger end dem, der er indeholdt i forslaget til § 16 f, stk. 1, hvis dette er nødvendigt af hensyn til rettighedshaverne. Direktivet indeholder en valgmu-

lighed om at fastsætte sådanne yderligere bekendtgørelsesforanstaltninger i artikel 10, stk. 2. Direktivets bestemmelser om de oplysninger, der skal offentliggøres, er i og for sig generelle, men samtidig tilstrækkelig detaljerede. Muligheden for at foretage yderligere præciseringer ud over det, der står i direktivet, er dermed begrænsede. På nuværende tidspunkt finder Kulturministeriet derfor, at det ikke er nødvendigt at fastsætte yderligere bekendtgørelsesforanstaltninger, hvorefter forslaget ikke indeholder sådanne konkrete yderligere foranstaltninger. Af hensyn til at fremtidssikre området, foreslår Kulturministeriet imidlertid, at der fastsættes en bemyndigelsesbestemmelse. Det er Kulturministeriets vurdering, at det vil være mest hensigtsmæssigt, hvis nærmere bestemmelser om disse oplysninger fremgår af en bekendtgørelse, efter der er indgået en dialog herom med de relevante organisationer og institutioner.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.4. i de almindelige bemærkninger.

Til nr. 10

Det fremgår af den gældende ophavsretslovs § 17, stk. 3, at statslige eller kommunale institutioner og andre sociale eller almennyttige institutioner til brug for syns- og hørehandicappede kan indgå aftale med aftalelicensvirkning om brug af værker.

Det foreslås, at der foretages en ændring af § 17, stk. 3, således at der indsættes *et 4. pkt.* hvorefter muligheden for at indgå aftale med aftalelicensvirkning om brug af værker ikke gælder, hvis ophavsmanden over for nogen af de aftalesluttende parter har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse.

Formålet med ændringen af stk. 3 er at gennemføre artikel 12, stk., 3, litra c, hvorefter aftalelicensbestemmelser skal indeholde en forbudsadgang, medmindre der gælder en undtagelse, eller hvor der er tvungen kollektiv forvaltning. Da det følger af betragtning 48, at rettighedshavere let skal kunne genvinde kontrollen over deres værker og forhindre enhver anvendelse af deres værker, som vil være til skade for deres interesser, er det vigtigt, at rettighedshaverne har reel mulighed for at udelukke anvendelsen af sådanne ordninger på deres værker eller andre frembringelser. Det være sig for alle anvendelser, værker eller andre frembringelser eller for specifikke anvendelser, værker eller andre frembringelser, herunder før indgåelsen af en licensaftale og i løbet af licensens løbetid. I sådanne tilfælde bør enhver igangværende anvendelse afsluttes inden for en rimelig frist. En sådan udelukkelse fra rettighedshavernes side bør ikke berøre deres krav på betaling af vederlag for den faktiske anvendelse af værket eller andre frembringelser i henhold til licensen, der har fundet sted.

Den foreslåede ændring vil betyde, at udeforstående rettighedshavere ift. den specifikke aftalelicens i § 17, stk. 3, har mulighed for at vælge at stå uden for aftalen og hindre, at dennes rettigheder benyttes i henhold til den pågældende aftale.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger afsnit 2.5.

Til nr. 11

Ophavsretslicensnævnet reguleres i ophavsretslovens § 47. Nævnet træffer endelige administrative afgørelser i sager, der forelægges for nævnet efter regler fastsat i ophavsretsloven blandt andet i forhold til vederlagsbetaling til rettighedshaverorganisationer og spørgsmål om adgang til materiale, som er påført effektive tekniske foranstaltninger. Nævnets kompetenceområde fremgår af den gældende § 47, stk. 2.

Ændringen skal ses i sammenhæng med den foreslåede udvidelse af bestemmelsen i § 75 d om tekniske foranstaltninger (se lovudkastet § 1, nr. 28), compensation ved anskueliggørelse i undervisningsvirksomhed i § 13 a, stk. 5 (se lovudkastet § 1, nr. 3) og indførsel af en alternativ tvistløsningsmekanisme i den foreslåede § 55 c (se lovudkast § 1, nr. 17).

Med den foreslåede ordning vil Ophavsretslicensnævnet på begæring kunne pålægge en rettighedshaver, der har truffet de nødvendige foranstaltninger, som kan garantere sikkerhed og integritet i de netværk og databaser, hvor værkerne er lagret (se lovudkastets § 1, nr. 2), at stille sådanne midler til rådighed for en bruger, som er nødvendige for, at denne kan drage fordel af muligheden for at udføre tekst- og datamining. Derudover kan Ophavsretslicensnævnet med ændringen behandle tvister vedrørende gennemsigthedsforpligtelsen i den foreslåede § 55 a og aftalejusteringsordningen i den foreslåede § 55 b.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.9.4, 2.2.2 og 2.1.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 12

Den gældende ophavsretslovs § 48, stk. 2 og 3, vedrører signalretten for radio – og tv-foretagender efter § 69 og brug af deres rettigheder i relation til undervisningsvirksomhed, som følge af henvisningen til den gældende § 13, stk. 1, 1. pkt., 2. led og brug for syns og hørehandicappede som følge af henvisningen til den gældende § 17, stk. 4. I henhold til bestemmelserne er Ophavsretslicensnævnet kompetent til at give brugeren tilladelse og til at fastsætte de nærmere vilkår for udnyttelsen, jf. § 48, stk. 2. Dette forudsætter en aftale mellem brugeren og en organisation af rettighedshavere, jf. § 48, stk. 3.

Det foreslås, at § 48, stk. 2 og stk. 3, ændres således at 1. pkt., 2. led, udgår.

Ændringen skal ses i sammenhæng med den nyaffattede § 13, således at henvisningen til § 13 i § 48, stk. 2 og 3, opdateres. Den foreslåede ændring vil betyde, at Ophavsretslicensnævnet på radio- og foretagenders vegne fortsat kan give brugeren tilladelse og fastsætte de nærmere vilkår for udnyttelsen, jf. § 48, stk. 2. Dette forudsætter fortsat en aftale mellem brugeren og en organisation af rettighedshavere, jf. § 48, stk. 3. I begge tilfælde vedrører opdateringen undervisningsvirksomhed.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.3.3.

Til nr. 13

Det fremgår af den gældende ophavsretslovs §§ 50, stk. 1, at de specifikke oplistede aftalelicenser i §§ 13, 14 og 16 b, § 17, stk. 3, og §§ 24 a, 29 a, 30, 30 a og 35 kan påberåbes af brugere, således at en repræsentativ organisation af rettighedshavere kan indgå aftaler på vegne af alle rettighedshaverne med en bruger om brug af indhold mod betaling for brugen.

Det foreslås, at henvisningen til § 16 b i § 50 ændres til §§ 16 b-c. Dette med henblik på at sikre, at den nyaffattede bestemmelse i § 16 c, som angiver, at offentlige arkiver, biblioteker musser og film- og lydarvsinstitutioner kan indgå aftalerlicensaftaler, såfremt betingelserne i § 50 er opfyldt. Ændringen indebærer således at bestemmelsen tilføjes til oplistningen i § 50, stk. 1.

Til nr. 14

Det fremgår som nævnt af den gældende ophavsretslovs §§ 50, stk. 1, at de specifikke oplyste aftalelicenser i §§ 13, 14 og 16 b, § 17, stk. 3, og §§ 24 a, 29 a, 30, 30 a og 35 kan påberåbes af brugere, således at en repræsentativ organisation af rettighedshavere kan indgå aftaler på vegne af alle rettighedshaverne med en bruger om brug af indhold mod betaling for brugen. § 50, stk. 2, indeholder en generel mulighed for at indgå aftaler med aftalelicensvirkning inden for et nærmere defineret område. I begge tilfælde forudsættes den pågældende organisation at omfatte en væsentlig del af ophavsmændene til en bestemt art af værker.

Det foreslås, at der i § 50, stk. 1 og stk. 2, 1. pkt., ændres således at »en organisation, som omfatter en væsentlig del af ophavsmændene« ændres til »en forvaltningsorganisation, som er tilstrækkelig repræsentativ for ophavsmændene«.

Derved vil DSM-direktivets betegnelser blive anvendt i den danske aftalelicensbestemmelse.

Det foreslås endvidere, at § 50, stk. 1, henviser til de foreslåede §§ 16 b og c om værker, der ikke længere forhandles.

Ændringen stemmer tillige bedst overens med reglerne om tvungen kollektiv forvaltning i artikel 9 i satellit- og kabeldirektivet og artikel 4(2) i SatCabII-direktivet, som gennemført ved Lov nr. 1121 af 04. juni 2021, eftersom der med denne ændring altid vil være én organisation, som Kulturministeriet har mulighed for at godkende, mens man med den gældende terminologi principielt risikerer, at ingen organisation repræsenterer en væsentlig del af rettighedshaverne på et givent område.

Ophavsretslovens § 35, stk. 1, som indeholder bestemmelser om tvungen kollektiv forvaltning, henviser til aftalelicensbetingelserne i den gældende § 50. Det er i denne forbindelse uden betydning, at direktivets artikel 12 ikke finder anvendelse på obligatorisk kollektiv forvaltning, jf. artikel 12, stk. 4, 2. afsnit. Det bemærkes i den forbindelse, at det efter gældende ret ikke er en betingelse, at organisationen skal repræsentere mere end halvdelen af ophavsmændene på området, hvorfor brugen af "tilstrækkelig repræsentativ" er mere retvisende.

Ændringen er i overensstemmelse med den hidtidige retstilstand, da alene én organisation kan godkendes til at indgå aftale med aftalelicensvirkning per aftalelicensområde. For så vidt angår tilfælde, hvor der kan være flere repræsentative organisationer, udtaler Ophavsretsudvalget: "Det vil her ikke være tilstrækkeligt alene at se på, hvilken af de konkurrerende organisationer, der repræsenterer flest rettighedshavere. Det kan f.eks. også være af afgørende betydning, om hovedparten af de rettighedshavere, hvis værker faktisk benyttes, er organiseret i en af organisationerne", jf. slutbetænkning 1197/1990 fra udvalget vedrørende revision af ophavsretslovgivningen, s. 189. Der er således i dag ikke et absolut krav om, at organisationen skal repræsentere en væsentlig del af rettighedshavernes enerettigheder eller vederlagsrettigheder, men godkendelse forudsætter tillige, at organisationen efter en samlet vurdering har tilstrækkelig erfaring med håndtering af aftaler – både i forhold til rettighedshavere og brugere - og på forsvarlig vis kan forvalte både medlemmers og ikke-medlemmers rettigheder. Den ændrede terminologi i bestemmelsen svarer således til de kriterier, som der allerede stilles for aftalelicensgodkendelse. Kravet om at være tilstrækkelig repræsentativ betyder, at forvaltningsorganisationen kan siges at repræsentere rettighedshaverne på det pågældende område på en sådan måde, at den er repræsentativ for rettighedshavere generelt.

Når Kulturministeriet skal godkende en ansøgning om aftalelicensgodkendelse, skal Kulturministeriet bl.a. vurdere, om den ansøgende organisation møder kravet om at være tilstrækkelig repræsentativ. Denne vurdering skal foretages "under hensyntagen til den kategori af rettigheder, der forvaltes af organisationen, til organisationens evne til at forvalte rettighederne effektivt, til den kreative sektor, som organisationen opererer i, samt til spørgsmålet om, hvorvidt organisationen dækker et væsentligt antal rettighedshavere inden for den relevante type af værker eller andre frembringelser, som har givet tilladelse til udstedelse af licens for den relevante type af anvendelse i overensstemmelse med direktiv 2014/26/EU af 26. februar 2014 om kollektiv forvaltning af ophavsret og beslægtede rettigheder samt multiterritoriale licenser for

rettigheder til musikværker med henblik på onlineanvendelse i det indre marked," jf. direktivets betragtning 48.

De kriterier, som Kulturministeriet lægger vægt på, følger af forarbejderne til lov nr. 742 af 7. juni 2001 om lov om ændring af ophavsretsloven: "Ved bedømmelsen bør der efter ministeriets opfattelse lægges vægt på en række forskellige faktorer såsom antallet af rettighedshavere og værker m.v., som organisationen repræsenterer, organisationens mulighed for efter dens vedtægter internt at kunne forpligte sine medlemmer samt organisationens forankring i eksisterende organisationer. Det bør også tillægges betydning, om en organisation er fast indarbejdet inden for et givent forvaltningsområde, og om organisationen har den fornødne administrative kapacitet til at varetage opkrævning og udlodning til de enkelte rettighedshavere på forsvarlig vis. Det kan i den forbindelse være af betydning, om organisationen har lokalt markedskendskab og erfaring med indgåelse af licensaftaler i Danmark, og om den pågældende organisation i forvejen administrerer kollektive licensaftaler med brugere i Danmark på andre områder end det aftalelicensområde, som godkendelsen angår. Organisationens mulighed for at etablere gensidighedsaftaler med udlandet vil tillige kunne indgå i vurderingen. Særligt inden for kabelspredningsområdet må der fortsat lægges vægt på, at der mellem en fællesorganisation og andre relevante organisationer indgås de nødvendige interne samarbejdsaftaler. Bortset fra de nævnte kriterier må det i almindelighed påses, at organisationens vedtægter er i overensstemmelse med ophavsretsloven og andre almindelige retsregler, herunder om der i vedtægterne er indbygget mindretalsgarantier. I en fællesorganisation bør der efter vedtægterne være mulighed for afgørelse af interne tvister ved voldgift. "

Det følger endvidere af forarbejderne til lov nr. 510 af 12. juni 2009 om lov om ændring af ophavsretsloven: "Den godkendte organisation er den, der kan dokumentere den bredeste repræsentation af ophavs-mænd på området. Det kan således også være en rettighedshaverorganisation fra et andet EU-land. Desuden sker der lige behandling af de repræsenterede rettighedshavere og de ikke-repræsenterede. Der sker ikke en forskelsbehandling mellem danske og udenlandske rettighedshavere eller -organisationer, da det afgørende er, hvilken organisation der kan dokumentere den bredeste repræsentation. "

Organisationen opnår repræsentativitet via medlemserklæringer, mandater eller lignende, som giver organisationen mulighed for at forvalte de relevante rettigheder på vegne af rettighedshaveren. Der sondres i den forbindelse ikke mellem vederlagsrettigheder og enerettigheder.

I overensstemmelse med lovbemærkningerne fra lov 742 af 7. juni 2001 og lov nr. 510 af 12. juni 2009 er der ikke tiltænkt nogen ændring i kriterierne for at opnå godkendelse til at indgå aftale med aftalelicensvirkning.

Det foreslås at benytte begrebet "forvaltningsorganisation" i stedet for "organisation", da det følger af

direktivets artikel 12, stk. 1, at alene forvaltningsorganisationer kan indgå aftale med aftalelicensvirkning. Forvaltningsorganisationer er defineret i lov om kollektiv forvaltning af ophavsret i lov nr. 321 af 05/04/2016 § 2. Lov om kollektiv forvaltning af ophavsret gennemfører direktiv 2014/26/EU i dansk ret.

Den foreslåede ændring vil betyde, at alene kollektive forvaltningsorganisationer, som defineret i lov om kollektiv forvaltning af ophavsret, kan indgå aftale med aftalelicensvirkning. Herudover præciseres repræsentativitetskravet ift. den pågældende organisation. Dette indebærer ikke en realitetsændring, da det alene har været kollektive forvaltningsorganisationer omfattet af lov om kollektiv forvaltning af ophavsret, som hidtil er blevet godkendt til at indgå aftale med aftalelicensvirkning.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.5.

Til nr. 15

Det fremgår af den gældende ophavsretslovs § 50, stk. 4, at der stilles krav om ministeriel godkendelse af de organisationer, der kan indgå aftaler med aftalelicensvirkning.

Det foreslås at nyaffatte § 50, stk. 4, således at forvaltningsorganisationer, som indgår aftaler omfattet af stk. 1 og 2, skal godkendes af kulturministeren til at indgå aftaler på nærmere angivne områder. Den godkendte organisation anses med hensyn til disse aftaler at repræsentere også de i stk. 3 nævnte ophavsmænd. Ministeren kan bestemme, at en godkendt organisation på visse områder skal være en fællesorganisation, som omfatter flere organisationer, der hver anses at opfylde kravene til repræsentativitet i stk. 1 eller 2.

Bestemmelsen viderefører i vidt omfang det nuværende stk. 4.

Begrebet "forvaltningsorganisation" benyttes i stedet for "rettighedshaverorganisation", da det følger af direktivets artikel 12, stk. 1, at alene forvaltningsorganisationer kan indgå aftale med aftalelicensvirkning. Forvaltningsorganisationer er defineret i § 2, nr. 1, i lov om kollektiv forvaltning af ophavsret (lov nr. 321 af 05/04/2016). Lov om kollektiv forvaltning af ophavsret gennemfører direktiv 2014/26/EU.

Forslaget om, at aftalelicensen omfatter rettighedshavere, som ikke er repræsenteret af organisationen, som nævnt i § 50, stk. 3, følger af direktivets artikel 12, hvoraf det fremgår af artikel 12, stk. 1 litra b, at for så vidt angår en sådan aftale, at organisationen har et retligt mandat eller formodes at repræsentere rettighedshavere, der ikke har givet organisationen tilladelse i overensstemmelse hermed. Dette fremgår ligeledes af betragtning 44, som angiver, at formålet med artikel 12 er at gøre det muligt for en kollektiv forvaltningsorganisation at tilbyde licenser som et kollektivt licensudstedelsesorgan på vegne af rettighedshavere, uanset om disse har givet organisationen tilladelse hertil og derfor bør kunne anvende løsninger, der giver kollektive forvaltningsorganisationer mulighed for at tilbyde licenser, der dækker et potentielt stort antal af værker eller andre frembringelser, til visse typer af anvendelse og for at fordele de vederlag, der hidrører fra sådanne licenser, blandt rettighedshaverne i overensstemmelse med direktiv 2014/26/EU.

Forslaget medfører, at en godkendt organisation også i forbindelse med forhandlinger om aftaler og evt. tvister kan være repræsentativ. Dermed gælder der i relation til udenforstående rettighedshavere

samme regler for behandling af tvister, hvad enten behandlingen sker i Ophavsretslicensnævnet eller for domstolene. Hensynet er, at brugere ikke skal kunne omgå aftalelicenssystemet ved at undlade at betale, hvilket ville stride med intentionen bag aftalelicenssystemet. I dag der kan rejses tvivl om dette. Forslaget sikrer, at en forvaltningsorganisations krav på vederlag ikke vil kunne være mindre ved indgåelse af en aftale end ved fastsættelse af en erstatning med den begrundelse, at organisationen i erstatningssagen skulle anses at repræsentere færre rettighedshavere end ved aftaleløsninger. Dermed er repræsenterede og udenforstående rettighedshavere fuldt ud ligestillede i såvel aftaler som forhandlinger om aftaler, både når det gælder vederlag i henhold til aftaler og vederlag i henhold til erstatningssager, hvilket stemmer overens med det ligebehandlingsprincip, der ligger til grund for aftalelicenssystemet, som ligeledes følger af artikel 12, stk. 3, litra b, i direktivet.

I den foreslåede lovtekst refereres der til ”disse aftaler”. Hermed menes de aftaler, som godkendte aftalelicensorganisationer har mulighed for at indgå i medfør af § 50, herunder stk. 4., 1. pkt. Udtrykket sigter derfor på forhandlinger om og indgåelse af aftaler, dvs. repræsentationen før selve indgåelsen af aftalen. Den foreslåede bestemmelse har alene konsekvens for omfanget af en repræsentation, når en forvaltningsorganisation vitterlig opfylder det repræsentativitetskrav, der er forudsætningen for aftalelicens.

Bestemmelsen vil være en fordel for de udenforstående rettighedshavere, der omfattes af aftalelicenser. I praksis betyder forsalget, at når en godkendt aftalelicensorganisation måtte føre retssager mod nogen, der har foretaget en udnyttelse uden aftale om betaling, skal erstatningsbeløb fordeles ligeligt også til de rettighedshavere, som organisationen repræsenterer i kraft af aftalelicensen, dvs. de rettighedshavere, der omfattes af § 50, stk. 3. Når forvaltningsorganisationer, der administrerer aftalelicens, får vederlag og erstatning efter ophavsretslovens § 83, gælder dette således også for dem, der omfattes i kraft af aftalelicensen. Forslaget indebærer ikke nogen ændring af, at tvister om vederlag og vilkår kan afgøres af Ophavsretslicensnævnet, ligesom forslaget ikke indvirker på tvister om, hvorvidt der er behov for rettighedsklarering. Erstatninger (i lighed med vederlag fra aftalelicenser) tilkommer ikke rettighedshavere i tilfælde, hvor brugeren har klareret rettighederne (tilladelse og vederlagsret) direkte med rettighedshaverne. En godkendt organisation kan i sådanne tilfælde ikke påtale krav på vegne af udenforstående rettighedshavere.

Den foreslåede præcisering skal også ses i lyset af, at EU-Domstolen har truffet afgørelse om rækkevidden af aftalelicens på § 35-området (kabelviderespredning m.v.). Det er sket i den såkaldte Uradox-sag (sag C-169/05), der vedrørte forståelsen af satellit- og kabeldirektivet. Dommen indebærer, at en godkendt organisation efter § 50, stk. 4, jf. § 35, anses for at repræsentere også udenforstående rettighedshaveres rettigheder som sådan, ikke blot i forhold til retten til vederlag i henhold til aftaler.

Ved lovforslagets fremsættelse verserer der en sag ved EU-Domstolen, som blandt andet vedrører organisationer, der kan indgå aftale med aftalelicensvirkning og således kollektivt forvalter intellektuelle ejendomsrettigheder, og om disse har beføjelse til at anlægge sag for at forsvare disse rettigheder, som forudsættes af søgsmålskompetencen på grundlag af artikel 4, litra c), i direktiv 2004/48, udelukkende til den almindelige partsevne i retssager, eller kræves der dermed en ret til i eget navn at anlægge sag for at forsvare de omhandlede rettigheder, som udtrykkeligt er anerkendt i den nationale lovgivning. Ved lovforslagets fremsættelse er der ikke afsagt afgørelse i sagen C-201/22 (Telia Finland).

Den foreslåede ændring vil betyde, at alene kollektive forvaltningsorganisationer, som defineret i lov om kollektiv forvaltning af ophavsret, kan indgå aftale med aftalelicensvirkning. Ændringen indebærer ligeledes, at kravene til repræsentativitet i § 50 stk. 1 eller 2, overføres til fællesorganisationer, som er

kendetegnet ved at bestå af organisationer som medlemmer og ikke af enkeltstående rettighedshavere, således at de enkelte organisationer under denne skal opfylde de pågældende krav til repræsentation. Endelig medfører ændringen, at aftalelicensvirkningen kan finde anvendelse før selve aftalerne indgås samt i forbindelse med tvister.

Det er kulturministeriets forventning, at de foreslåede ændringer vil videreføre en velfungerende ordning med de præciseringer, som følger af direktivet, samt sikrer, at ikke repræsenterede rettighedshavers rettigheder kan varetages på lige fod med repræsenterede rettighedshavere i forbindelse med tvister og forhandlinger.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.5.

Til nr. 16

Det følger af den gældende § 50, stk. 2, i ophavsretsloven, at ophavsmanden har mulighed for at nedlægge forbud over for enten brugeren eller den aftalesluttende organisation om brug af værket efter den generelle aftalelicens. Det samme gælder for de specifikke aftalelicenser i §§ 24 a, 29 a, 30, 30 a og § 35, stk. 6, og er foreslået indført i de specifikke aftalelicenser i § 14, § 16 b og § 17, stk. 3. Den gældende ophavsretslov indeholder ikke regler om oplysninger til rettighedshavere om aftaler med aftalelicensvirkning.

Der foreslås indført en ny § 50, stk. 5, som gennemfører artikel 12, stk. 3, litra b, i direktivet og svarer til denne, dog med sproglige tilpasninger. Det foreslås indført, at godkendte organisationer skal træffe passende bekendtgørelsesforanstaltninger, inden værkerne anvendes i henhold til aftalen, for at oplyse rettighedshaverne om den kollektive forvaltningsorganisations mulighed for at indgå aftaler om anvendelse af værker og rettighedshavernes mulighed for at nedlægge forbud.

Bestemmelsens formål er at sikre, at der findes passende garantier for beskyttelsen af de legitime interesser hos rettighedshavere, der ikke har givet et mandat til den organisation, der tilbyder licensen, og at disse garantier finder anvendelse på en ikkediskriminerende måde, jf. betragtning 48.

Det følger af forslaget, at kollektive forvaltningsorganisationer pålægges en informationsforpligtelse, så rettighedshaverne er oplyste om muligheden for, at der indgås aftale med aftalelicensvirkning samt muligheden for at nedlægge forbud, såfremt rettighedshaveren ønsker at stå uden for aftalen og hindre, at dennes rettigheder benyttes i henhold til den pågældende aftale.

Det følger allerede af servicedirektivet og er en betingelse for aftalelicensgodkendelse, at organisationen på sin hjemmeside tydeligt angiver, at denne er godkendt af Kulturministeriet. Denne betingelse bør tillige efter den foreslåede nye stk. 5 fremgå af Kulturministeriets godkendelse af de relevante kollektive forvaltningsorganisationer.

Informationspligten indebærer, at de kollektive forvaltningsorganisationer på deres hjemmesider skal oplyse om deres aftalelicensgodkendelser og dermed om deres muligheder for at indgå aftaler med aftalelicensvirkning. Også Kulturministeriet offentliggør allerede disse oplysninger. Ministeriets informationsvirksomhed indgår i opfyldelsen af bekendtgørelsesforanstaltningerne.

Det følger af betragtning 48, at "Bekendtgørelsesforanstaltninger bør være effektive i hele licensperioden og bør ikke involvere, at brugere, kollektive forvaltningsorganisationer eller rettighedshavere pålægges en uforholdsmæssig administrativ byrde, og uden at der er behov for at informere hver rettighedshaver individuelt." Organisationerne skal således oplyse om mulighederne for, at ikke-repræsenterede rettighedshavere kan nedlægge forbud (opte ud) og om betingelserne herfor. Da de kollektive forvaltningsorganisationer ikke skal pålægges en "uforholdsmæssig administrativ byrde" går denne informationsforpligtelse ikke videre end til sådanne meddelelser på hjemmesider. Der er således bl.a. ikke pligt til individuel orientering af de berørte rettighedshavere, hvilket også ville stride mod hele formålet med aftalelicensordningen.

Udtrykket "i rimelig tid" betyder, at den kollektive forvaltningsorganisation skal oplyse om aftalelicensen i forbindelse med ansøgningen om eller opnåelsen af aftalelicensgodkendelsen, således at den pågældende aftale først kan få virkning for ikkerepræsenterede rettighedshavere, når disse har fået tilstrækkelig tid til efter bekendtgørelsen på hjemmesiden at nå at reagere over for organisationen, såfremt de ønsker at nedlægge forbud mod anvendelse af deres værker. I forbindelse med godkendelser efter de specifikke aftalelicenser skal der ikke oplyses om nye aftaler eller ændring af de gældende vilkår. Det afgørende er selve aftalelicensgodkendelsen. Uvæsentlige ændringer i aftaler, hvor der er tilknyttet en generel aftalelicens efter § 50, stk. 2, kræver ikke ny godkendelse eller nye bekendtgørelsesforanstaltninger. Det er således området for aftalelicensgodkendelsen, som godkendes og ikke aftalen i sig selv, hvilket svarer til "veldefinerede anvendelsesområder", som angivet i artikel 12, stk. 2.

Særligt hvad angår brug i undervisningsvirksomhed, jf. direktivets artikel 5 og lovens § 13, skal godkendte forvaltningsorganisationer være opmærksomme på at sikre, at undervisningsinstitutioner er klar over adgangen til at erhverve tilladelse til brug af beskyttede værker i undervisningsvirksomhed, jf. aftalelicensen i § 13, stk. 1.

Den foreslåede bestemmelse vil betyde, at til gavn for især ikke-repræsenterede rettighedshavere så informeres rettighedshaverne i rimelig god tid inden, at en aftalelicens får virkning for deres rettigheder, således at rettighedshaverne gives mulighed for at reagere på dette, inden en sådan aftale får virkning for deres rettigheder.

Det er Kulturministeriets forventning, at man med den foreslåede løsning får en velfungerende ordning til at indgå aftaler på vegne af alle rettighedshavere, hvor aftaler på individuelt grundlag typisk er så byrdefuldt og upraktisk, at aftalen ikke ville blive indgået på grund af karakteren af anvendelsen eller af de typer af værker eller andre frembringelser, der er tale om. Samtidig sikres det, at rettighedshavere let kan genvinde kontrollen over deres værker.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.5.

Til nr. 17

Det fremgår af § 50, stk. 5, i ophavsretsloven, at Kulturministeren fastætter nærmere regler om sagsbehandling i forbindelse med godkendelse af de i stk. 4 nævnte rettighedshaverorganisationer.

De foreslås, at »rettighedshaverorganisationer« i § 50, stk. 5, der bliver til stk. 6, ændres til »Forvaltningsorganisationer«.

Begrebet "forvaltningsorganisation" benyttes i stedet for "rettighedshaverorganisation", da det følger af direktivets artikel 12, stk. 1, at alene forvaltningsorganisationer kan indgå aftale med aftalelicensvirksomhed. Forvaltningsorganisationer er defineret i § 2, nr. 1, i lov om kollektiv forvaltning af ophavsret (lov nr. 321 af 05/04/2016). Lov om kollektiv forvaltning af ophavsret gennemfører direktiv 2014/26/EU.

Se nærmere lovforslagets forslag til § 1, nr. 13.

Til nr. 18

Det fremgår af den gældende § 54, stk. 1, at i tilfælde, hvor ophavsmanden har overdraget sine rettigheder til en efterfølgende erhverver, så har denne pligt til at udnytte de overdragne rettigheder. Ophavsmanden kan bringe aftalen til ophør med 6 måneders varsel i det omfang, udnyttelsen ikke er iværksat inden 3 år efter det tidspunkt, hvor aftalen er opfyldt fra ophavsmandens side. Dette gælder dog ikke, hvis udnyttelsen iværksættes inden varslets udløb. Det følger af den gældende § 54, stk. 2, at bestemmelsen i stk. 1 ikke kan fraviges ved aftale, men der er mulighed for at ændre de lovfastsatte frister.

Det foreslås, at »aftalen« i § 54, stk. 1, 2. pkt., ændres til »en aftale på et eksklusivt grundlag«, og at »inden 3 år« ændres til »inden rimelig tid«.

Baggrunden for forslaget er, at når ophavsmænd og udøvende kunstnere udsteder licenser eller overdrager deres rettigheder, forventer de, at deres værk eller fremførelse udnyttes. Det kan være tilfældet, at værker eller fremførelser, til hvilke der er blevet udstedt licens eller overdraget rettigheder, slet ikke udnyttes. Når disse rettigheder er blevet overført på et eksklusivt grundlag, kan ophavsmænd og udøvende kunstnere ikke gå til en anden part med henblik på udnyttelse af deres værker eller fremførelser. I et sådant tilfælde, og efter et rimeligt tidsrum, bør ophavsmænd og udøvende kunstnere kunne drage fordel af en ordning for tilbagekaldelse af rettigheder, der giver dem mulighed for at overføre deres rettigheder eller give licens til en anden, jf. direktivets betragtning 80. Dette sikres ved, at ophavsmanden eller den udøvende kunstner kan trække sine rettigheder tilbage ved manglende udnyttelse, når udnyttelsen ikke er foretaget inden for rimelig tid.

De foreslåede ændringer vil betyde, at ophavsmænd og udøvende kunstnere kan trække deres overdragne rettigheder tilbage i tilfælde af manglende udnyttelse. I modsætning til den gældende § 54, stk. 1, opererer DSM-direktivets artikel 22 som udgangspunkt ikke med specifikke tidsfrister. Artikel 22, stk. 3, angiver, at tilbagekaldelse kun kan foretages efter en rimelig tidsfrist efter indgåelsen af licensaftalen eller overdragelsen af rettighederne, hvorefter der skal fastsættes en passende frist (påkrav) for, hvornår udnyttelsen af de rettigheder, som er omfattet af licensen eller overførslen, skal finde sted. Efter udløbet af denne frist kan tilbagekaldelsesretten udnyttes.

Den foreslåede ændrede ordlyd tydeliggør, at beskyttelseshensynet foreligger, når ophavsmandens værk slet ikke udnyttes, da overdragelsen har været eksklusiv, således at erhververen ikke bruger rettighederne (lægger sin døde hånd på værket). Beskyttelseshensynet er ikke på samme måde aktuelt, såfremt ophavsmanden kan disponere over sine rettigheder til anden side, dvs. gå til en anden part med henblik på udnyttelse af sine værker eller fremførelser, jf. betragtning 80 i direktivet.

Det følger af DSM-direktivets betragtning 80, at med henblik på at beskytte licenstagere og rettighedserhververes legitime interesser og forhindre misbrug, og i betragtning af, at der er behov for et vist tidsrum, før et værk eller en fremførelse rent faktisk kan udnyttes, bør ophavsmænds og udøvende kunstneres

ret til tilbagekaldelse udøves i overensstemmelse med visse proceduremæssige krav og først efter, at der er gået en vis tid efter indgåelsen af licens- eller overdragelsesaftalen. I forhold til krav om varsel foreslås det, at det gældende varsel på 6 måneder til at bringe aftalen til ophør fastholdes. På samme vis som tidligere indebære dette, at erhververen efter modtagelse af varsel har 6 måneder til at iværksætte udnyttelsen af de pågældende rettigheder og således opfylde sin udnyttelsespligt. Dette indebærer ikke nødvendigvis, at værket skal være udnyttet, men der skal være truffet rimelige forberedelser i forhold til udnyttelsen, således at processen i forhold til udnyttelsen fremmes uden unødigt forsinkelse.

I direktivets artikel 22, stk. 2, litra a, angives det, at der kan fastsættes særlige bestemmelser i national ret under hensyntagen til de særlige forhold i de forskellige sektorer og de forskellige typer af værker og fremførelser. Herudover angives det i artikel 22, stk. 2, at medlemsstaterne kan fastsætte, at tilbagekaldelsesordningen kun kan anvendes inden for en bestemt tidsramme, når en sådan begrænsning er behørigt begrundet af de særlige forhold, der gør sig gældende for den pågældende sektor eller af den pågældende type af værk eller anden frembringelse.

Den nye foreslåede formulering af § 54, stk. 1, vil medføre, at udnyttelsen skal foretages inden for rimelig tid. Dette indebærer en konkret vurdering af, hvor lang tid det er rimeligt, at erhververen venter med en given værksudnyttelse. Der fastsættes således ikke en bestemt tidsramme i forslaget. Den konkrete vurdering af rimelig tid bør inddrage de forhold, der gør sig gældende for den pågældende sektor eller den pågældende type af værk eller anden frembringelse, og i lyset af dette bør følgende indgå i vurderingen:

- om den pågældende type af udnyttelse er almindelig i den pågældende sektor og den pågældende type af aftale – dvs. er det markedsnormen,
- om erhververen har rimelig grund til endnu ikke at have iværksat udnyttelse. Dette kan f.eks. skyldes en strategi om gevinstmaksimering ved gradvis brug af flere udnyttelsesvinduer over tid eller lignende,
- hvor stor en investering erhververen har lagt i værket.

Det bemærkes, at den foreslåede ændring af § 54, stk. 1, ikke finder anvendelse, hvis den manglende udnyttelse overvejende skyldes omstændigheder, som ophavsmanden eller den udøvende kunstner med rimelighed kan forventes at afhjælpe, jf. direktivets artikel 22, stk. 4.

Det bemærkes, at henvisningen i den gældende ophavsretslovs § 65, stk. 6, til bestemmelserne i §§ 49-57 medfører, at bestemmelsen i den foreslåede § 54, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse på udøvende kunstners fremførelser og optagelser heraf.

Den foreslåede ændring vil medføre, at en ophavsmand kan hæve en aftale, hvor denne overdrager sine rettigheder på et eksklusivt grundlag, såfremt aftaleparten ikke udnytter rettighederne inden for rimelig tid.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.9.5.

Til nr. 19

Det fremgår af den gældende § 54, stk. 1, at i tilfælde, hvor ophavsmanden har overdraget sine rettigheder til en efterfølgende erhverver, så har denne pligt til at udnytte de overdragne rettigheder. Ophavsmanden kan bringe aftalen til ophør med 6 måneders varsel i det omfang, udnyttelsen ikke er iværksat inden 3 år efter det tidspunkt, hvor aftalen er opfyldt fra ophavsmandens side. Dette gælder dog ikke, hvis udnyt-

telsen iværksættes inden varslets udløb. Det følger af den gældende § 54, stk. 2, at bestemmelsen i stk. 1 ikke kan fraviges ved aftale, men der er mulighed for at ændre de lovfastsatte frister. Bestemmelsen er således delvist præceptiv. § 54 blev ændret i 2008, således at alene 3-års fristen, efter hvilken erhververen efter påkrav fra ophavsmanden skal iværksætte en udnyttelse, kan fraviges ved aftale. Tidligere kunne både §§ 54 og 55 fraviges til skade for ophavsmanden.

Det foreslås at nyaffatte § 54, stk. 2, således at det fremgår, at stk. 1 ikke kan fraviges, medmindre dette følger af en kollektivt forhandlet aftale. Derudover fremgår det, at stk. 1 ikke finder anvendelse ved overdragelse af ophavsretten til værker i form af edb-programmer.

Som en konsekvens af, at der i hvert enkelt tilfælde skal foretages en konkret afvejning tilpasset den pågældende sektor - i modsætning til faste tidsrammer - foreslås det, at adgangen i artikel 22, stk. 5, til at afvige fra bestemmelsen i overenskomster, udnyttes, således at der kan indgås overenskomstmæssige løsninger mellem ligeværdige parter, som har kendskab til den pågældende sektor og på denne måde kan tage højde for sektorens særlige karakteristika ved fastsættelse af branchemæssige standarder for "rimelig tid", da bestemmelsen ikke indeholder en tidsspecifik udnyttelsesfrist. Det bemærkes, at direktivets artikel 22, stk. 5, benytter begrebet "kollektive overenskomster". Henvisningen til overenskomster er begrundet i, at der i disse tilfælde ikke er den strukturelle ulighed til stede, når aftalerne forhandles. På denne baggrund benyttes betegnelsen "kollektive aftaler" i den foreslåede bestemmelse, da betegnelsen af den kollektivt forhandlede aftale ikke er afgørende. Begrebet omfatter således også overenskomster. Det fremgår derfor af den foreslåede § 54, stk. 2, at tilbagefaldsretten alene kan fraviges ved kollektivt forhandlede aftaler. Bestemmelsen er delvist præceptiv, da alene kollektivt forhandlede aftaler kan fravige udgangspunktet.

Den foreslåede bestemmelse vil betyde, at udgangspunktet om, at en aftale kan ophæves af ophavsmanden, såfremt der ikke er sket udnyttelse af de overdragne rettigheder efter rimelig tid i henhold til den foreslåede § 54, stk. 1, modificeres ved, at dette kan fraviges ved kollektivt forhandlede aftaler.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.9.5.

Til nr. 20 (§§ 55-55 d)

Det fremgår af den gældende § 53, stk. 1, i ophavsretsloven, at ophavsrettigheder kan overdrages og af den gældende ophavsretslovs § 53, stk. 2, at overdragelsen af et eksemplar ikke omfatter overdragelse af ophavsretten. I den gældende § 83, stk. 1, nr. 1, i ophavsretsloven, angives det, at rettighedshaverne har krav på et rimeligt vederlag ved uberettiget brug.

Det fremgår af den gældende § 57 i ophavsretsloven at i tilfælde, hvor ophavsmandens vederlag afhænger af erhververens omsætning, salgstal eller lignende, så kan der kræves afregning mindst én gang om året. Ophavsmanden kan ligeledes kræve, at afregningen ledsages af fyldestgørende oplysninger om de forhold, der har ligget til grund for vederlagsberegningen. Bestemmelserne finder anvendelse for både ophavsmænd og udøvende kunstnere, som følge af henvisningen i § 65, stk. 6. Bestemmelsen og adgangen til fyldestgørende oplysninger er betinget af, at der er tale om et omsætningsbestemt vederlag.

Den gældende ophavsretslov indeholder ingen specifik adgang til genforhandling eller justering af aftaler. Aftalelovens § 36 angiver, at en aftale kan ændres eller tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vil

være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre den gældende. Bestemmelsen har bl.a. fundet anvendelse i Højesterets dom af 15. marts 2002 i sag I 129/1997 (UfR. 2002.1224), hvor en aftale med et musikforlag om fordeling af indtægter fra værket Tango Jalousie blev tilsidesat i henhold til aftalelovens § 36.

Af den gældende § 47 fremgår det, at Ophavsretslicensnævnet afgør tvister om ophavsretlige vederlag på en række udvalgte områder. Nævnet består af en formand, som er højesteretsdommer, og to medlemmer, som udpeges af kulturministeren. Hensigten med nævnet er, at tvisterne skal kunne afgøres af en gruppe uvildige og sagkyndige personer på en enklere, hurtigere og billigere måde, end hvis sagen skulle behandles af domstolene. Nævnets kompetenceområder er oplistet i § 47, stk. 2, og omfatter blandt andet tvangslicens, vederlagskrav til ikke-repræsenterede ophavsmænd, sager om aftalelicens, KODA-vederlag og tekniske foranstaltninger.

Det foreslås, at der indsættes en ny § 55, således at når ophavsmanden har overdraget ophavsretten helt eller delvis, har ophavsmanden ret til et passende og forholdsmæssig vederlag for udnyttelse af værket.

Den foreslåede bestemmelse har til formål at gennemføre artikel 18 om passende og forholdsmæssig aflønning med enkelte sproglige tilpasninger. Den tidligere § 55 blev ophævet ved lov nr. 231 af 8. april 2008 om ændring af ophavsretsloven.

Formålet med den foreslåede bestemmelse er at yde beskyttelse til ophavsmænd og udøvende kunstnere, som ofte står svagere i en forhandlingsposition, når de udsteder en licens eller overfører deres rettigheder, herunder gennem deres egne virksomheder, med henblik på brug af rettighederne mod et vederlag. Se nærmere DSM-direktivets betragtning 72.

Med den foreslåede bestemmelse vil ophavsmænd eller udøvende kunstner, der overdrager deres rettigheder, have ret til et passende og forholdsmæssigt vederlag. Med den foreslåede bestemmelse lægges det naturlige udgangspunkt til grund om, at når en ophavsmand eller udøvende kunstners rettigheder benyttes, og der genereres indtægter på baggrund af disse rettigheder, så har disse krav på vederlag. Det bemærkes dog, at den foreslåede bestemmelse ikke er til hinder for, at ophavsmanden eller den udøvende kunstner kan overlade sit værk i public domain, hvis vedkommende ikke har nogen økonomisk interesse i at kræve vederlag, eller hvis det af andre grunde ønskes, at almenheden skal have fri adgang til værket. Den frie udnyttelsesret kan være både fuldstændig men også delvis, sådan som det f.eks. er tilfældet med Creative Commons-licenser. Endelig vil den foreslåede bestemmelse heller ikke være til hinder for, at brugere af sociale medier lægger deres egne amatøroptagelser m.v. op på de pågældende tjenester. Formålet med den foreslåede bestemmelse er således at sikre, at ophavsmænd og udøvende kunstnere modtager et passende og forholdsmæssigt vederlag for den økonomiske brug af deres rettigheder. Hensynet og beskyttelsesbehovet i den pågældende bestemmelse opstår, som angivet i betragtning 73, når de står i en svagere forhandlingsposition ved udstedelse af en licens eller overførsel af deres rettigheder.

Behovet for denne beskyttelse opstår ikke, når aftalepartneren handler som en slutbruger og ikke selv udnytter værket eller fremførslen, hvilket f.eks. kan være tilfældet i visse ansættelseskontrakter, jf. betragtning 72.

Ved vurdering af, om et vederlag til ophavsmænd og udøvende kunstnere er passende og forholdsmæssigt, skal der tages højde for, om vederlaget står i et rimeligt forhold til den faktiske eller potentielle

økonomiske værdi af de rettigheder, som er omfattet af overdragelsen, herunder licenser. I den forbindelse skal der tages hensyn til ophavsmandens eller den udøvende kunstners bidrag til det samlede værk eller den samlede anden frembringelse og alle andre omstændigheder i sagen som f.eks. markedspraksis eller den faktiske udnyttelse af værket, jf. betragtning 73.

Ved vurderingen af om vederlaget er passende og forholdsmæssigt, bør der i vid udstrækning tages udgangspunkt i kollektivt forhandlede aftaler og overenskomster, hvis sådanne findes. Overenskomster og andre kollektivt forhandlede aftaler mellem ligeværdige og relevante parter må formodes at afspejle et rimeligt forhold mellem vederlag og udnyttelse. Afvigelser fra sådanne markedsnormer for ophavsmanden eller den udøvende kunstner i negativ retning er således indikation på, at vederlaget ikke er passende. Det bemærkes i den forbindelse, at den foreslåede bestemmelse i § 55 ligeledes gælder for individuelt forhandlede kontrakter, som der i større eller mindre omfang gøres brug af i de forskellige brancher. En individuelt forhandlet kontrakt skal således også opfylde betingelserne om passende og forholdsmæssigt vederlag. Dette gælder også for så vidt angår engangsvederlag, hvortil bemærkes, at der skal tages hensyn til de særlige forhold i hver enkelt sektor, jf. betragtning 73.

Overenskomster og andre kollektivt forhandlede aftaler er ikke nødvendigvis udtryk for aftaler forhandlet mellem styrkemæssigt ligeværdige parter. Der kan forekomme tilfælde, hvor der foreligger styrkemæssig ulighed i forhandlingsforholdene, selvom den ene part repræsenterer en sammenslutning af ophavsmænd eller udøvende kunstnere.

Et engangsvederlag kan godt udgøre et rimeligt vederlag, men det bør ikke være hovedreglen, jf. betragtning 73. Også i denne forbindelse bør der tages hensyn til ophavsmanden eller den udøvende kunstners bidrag til det samlede værk eller den samlede anden frembringelse og alle andre omstændigheder i sagen som f.eks. markedspraksis eller den faktiske udnyttelse af værket, jf. betragtning 73.

Den foreslåede § 55, er tæt knyttet til den foreslåede bestemmelse om aftalejusteringsordning i § 55 b, som betyder, at ophavsmanden kan kræve yderligere passende og rimeligt vederlag, hvis det aftalte vederlag viser sig at være uforholdsmæssigt lavt.

Det bemærkes, at begrebet 'ophavsmanden' i den foreslåede § 55 også omfatter udøvende kunstnere pga. henvisningen i den gældende § 65, stk. 5. Det samme gør sig gældende for fremstillere af fotografiske billeder, jf. henvisningen i den gældende § 70, stk. 3. Den beskyttelse, som tilkommer fremstillere af fotografiske billeder, er ikke funderet i EU-regulering, men de nyder som nærtstående rettighedshaver en tilsvarende beskyttelse i dansk ret.

Den foreslåede bestemmelse vil betyde, at ophavsmand og udøvende kunstnere har et lovfæstet princip om, at de skal have passende og forholdsmæssigt vederlag for udnyttelse af deres værker og frembringelser.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.9.1.

Til § 55 a

Det foreslås, at der indsættes en ny § 55 a.

Den foreslåede bestemmelse har til formål at gennemføre artikel 19 om gennemsigtighed.

Den foreslåede bestemmelse vil betyde, at ophavsmænd og udøvende kunstnere har krav på oplysninger til at vurdere den økonomiske værdi af deres rettigheder. Det følger af betragtning 74 i DSM-direktivet, at behovet for disse oplysninger særligt opstår, når fysiske personer udsteder en licens eller overdrager rettigheder med henblik på udnyttelse mod vederlag. Behovet opstår derimod ikke, hvor udnyttelsen er ophørt, eller hvor ophavsmanden eller den udøvende kunstner har givet en licens til almenheden vederlagsfrit.

Den foreslåede bestemmelse i § 55 a, stk. 1, vil medføre, at hvis ophavsmænd og udøvende kunstnere overdrager deres rettigheder til en erhverver, som beskrevet i § 55, har ret til at få opdaterede, relevante og fyldestgørende oplysninger om udnyttelsen af deres værker og frembringelser med hensyn til udnyttelsesmåder, omfanget og karakteren af udnyttelsen, brugsdata, herunder eksempelvis antal visninger, streams eller transaktioner, alle erhververens genererede indtægter og skyldige vederlag.

Det bemærkes, at der med skyldige vederlag menes vederlag til ophavsmanden. Desuden bemærkes, at bestemmelsen i modsætning til den gældende § 57 ikke er begrænset til information i forbindelse med omsætningsbestemt vederlag såsom royalty.

Det følger af betragtning 75 i DSM-direktivet, at oplysningerne bør være ajourførte for at give adgang til de nyeste data, som er relevante for udnyttelsen af værket eller fremførelsen, og som er omfattende, således at de dækker alle kilder til indtægter af relevans for sagen, herunder eventuelt indtægter fra salg af merchandise.

Gennemsigtighedsforpligtelsen gælder således indtægter i bred forstand. Gennemsigtighedsforpligtelsen bør dog kun finde anvendelse, når der er tale om ophavsretligt relevante rettigheder. Gennemsigtighedsforpligtelsen omfatter alle indtægter, som hviler på brug af ophavsmænd og udøvende kunstners rettigheder.

Det fremgår af den foreslåede § 55 a, stk. 1, at overdrager ophavsmanden sin ophavsret, jf. § 55, stk. 1, har ophavsmanden eller dennes repræsentant ret til at få opdaterede, relevante og fyldestgørende oplysninger om udnyttelsen af værket fra erhververen samt eventuelle efterfølgende erhververe, jf. dog stk. 2. Ophavsmanden eller dennes repræsentant skal, så længe værket udnyttes, med en regelmæssighed, der er passende for den relevante sektor, og mindst én gang om året modtage oplysningerne. Oplysningerne skal navnlig omfatte udnyttelsesmåder, udnyttelsesomfang, alle genererede indtægter og skyldige vederlag. Er den administrative byrde ved at give oplysningerne uforholdsmæssigt stor, er forpligtelsen begrænset til de oplysninger, der med rimelighed kan forventes.

Ophavsmanden skal modtage de pågældende oplysninger, så længe udnyttelsen varer, jf. betragtning 74, som angiver, at informationsbehovet ikke er til stede, når udnyttelsen er ophørt. Ophavsmanden skal modtage oplysningerne med en regelmæssighed, der er passende for den relevante sektor og mindst en gang om året, jf. artikel 19, stk. 1.

Det følger af betragtning 75, at oplysningerne bør gives på en måde, der er forståelig for ophavsmanden eller den udøvende kunstner, og bør gøre det muligt at foretage en effektiv vurdering af den økonomiske værdi af de pågældende rettigheder.

Det foreslås i § 55 a, stk. 1, at i tilfælde, hvor den administrative byrde er uforholdsmæssigt stor, er forpligtelsen begrænset til de oplysninger, der med rimelighed kan forventes, jf. artikel 19, stk. 3, i direktivet.

Forpligtelsen i den foreslåede stk. 1 skal foretages under hensyntagen til de særlige karakteristika, der er knyttet til hver enkelt sektor, jf. artikel 19, stk. 1. De særlige sektorkarakteristika kan f.eks. behandles i sektorspecifikke kollektive overenskomster. Dette er nærmere beskrevet i den foreslåede § 55 a, stk. 5. I forlængelse af dette sikrer den foreslåede § 55 a, stk. 1, 1. pkt., også, at ophavsmænds eller udøvende kunstners repræsentanter, f.eks. et fagforbund eller kollektivt forvaltningsselskab, har ret til at modtage oplysninger på ophavsmandens eller den udøvende kunstners vegne, jf. artikel 19, stk. 2.

Gennemsigthedsforpligtelsen omfatter ikke kun indtægter genereret i Danmark, men hele verden, jf. betragtning 75.

Behandlingen af personoplysninger, såsom kontaktoplysninger og oplysninger om vederlag, som er nødvendig for at holde ophavsmænd og udøvende kunstnere underrettet i forbindelse med udnyttelsen af deres værker og fremførelser, bør foretages i overensstemmelse med artikel 6, stk. 1, litra c), i forordning (EU) 2016/679, jf. betragtning 75. Ophavsmænd og udøvende kunstnere og deres aftalepartnere bør kunne indvillige i at hemmeligholde de delte oplysninger, men ophavsmænd og udøvende kunstnere bør altid kunne bruge de delte oplysninger med henblik på at udøve deres rettigheder i henhold til dette direktiv, jf. betragtning 76.

Det foreslås indført en ny bestemmelse i § 55 a, stk. 2, hvor af det følger, at stk. 1 ikke finder anvendelse i det tilfælde, hvor ophavsmanden har bidraget til et værk, og hvor bidraget ikke er af væsentlig betydning for værket som helhed, medmindre ophavsmanden kan godtgøre, at vedkommende har brug for oplysninger for at kunne vurdere, om vederlaget er uforholdsmæssigt lavt, og specifikt anmoder om oplysningerne til dette formål, jf. § 55 b.

Bestemmelsen betyder, at den gennemsigthedsforpligtelse, som er indeholdt i den foreslåede stk. 1, ikke finder anvendelse i det tilfælde, hvor bidraget fra ophavsmanden ikke har væsentlig betydning for værket som helhed, medmindre ophavsmanden kan godtgøre, at vedkommende har brug for oplysningerne for at kunne vurdere om vederlaget har været passende og forholdsmæssigt og derfor specifikt anmoder om oplysningerne til dette formål, jf. direktivets artikel 19, stk. 4.

Direktivet definerer ikke indholdet af et "væsentligt bidrag". Under forhandlingerne om direktivet nævntes eksempler på, hvad der kunne være et bidrag, der ikke udgør et væsentlig bidrag. Dette kunne eksempelvis være bidraget fra en studiemusiker på én optagelse, som indgår i en større helhed f.eks. en film eller en illustration af et bogomslag ift. bogen som helhed.

Selvom der ikke er tale om et væsentligt bidrag, vil ophavsmanden og den udøvende kunstner i henhold til den foreslåede bestemmelse altid have krav på de i den foreslåede stk. 1 oplyste oplysninger, såfremt ophavsmanden og den udøvende kunstner anmoder om oplysningerne med den begrundelse, at de ønsker at udnytte aftalejusteringsordningen i den foreslåede § 55 b.

Det foreslås i § 55 a, stk. 3, at ophavsmanden eller dennes repræsentant er berettiget til at anmode om og

modtage yderligere oplysninger fra efterfølgende erhververe efter stk. 1 i tilfælde, hvor den oprindelige erhverver ikke er i besiddelse af alle de relevante oplysninger. Ved erhvervelse af ophavsretten er enhver erhverver forpligtet til at oplyse ophavsmanden eller dennes repræsentant om efterfølgende erhververs identitet.

Gennemsigtighedsforpligtelsen består både i relation til ophavsmandens og den udøvende kunstners direkte aftalepart og i relation til disses underlicenstagere.

Det betyder også, at kunstnerens direkte aftalepart er forpligtet til at give fyldestgørende oplysninger om indgåede underlicensaftaler, således at kravet om oplysninger kan rettes mod underlicenstageren i tilfælde, hvor oplysningerne fra den første kontraktmæssige modpart ikke er tilstrækkelige til at vurdere den økonomiske værdi af de overdragne rettigheder, jf. betragtning 76.

Det fremgår af den foreslåede *stk. 4*, at enhver anmodning til underlicenstagere om oplysninger om udnyttelse af et værk som udgangspunkt skal ske direkte eller indirekte gennem ophavsmandens eller den udøvende kunstners direkte aftalepartner, jf. direktivets artikel 19, stk. 2, 3. afsnit. Der er imidlertid adgang til, at kravet om oplysninger kan rettes mod underlicenstagere i tilfælde, hvor der er særlige grunde, som taler for dette. Det kan også være, at de pågældende rettigheder er overdraget, f.eks. ved salg eller konkurs, til en ny part, dvs. en retssuccessor. Her vil kravet kunne rettes mod den til hvem, rettighederne er overdraget.

På samme vis som i den foreslåede § 55 a, stk. 1, har ophavsmænds eller udøvende kunstners repræsentanter, f.eks. et fagforbund eller kollektivt forvaltningsselskab, ret til at modtage oplysninger på ophavsmandens eller den udøvende kunstners vegne efter den foreslåede § 55, stk. 3, jf. artikel 19, stk. 2.

Den foreslåede bestemmelse i § 55 a, *stk. 5*, angiver, at for aftaler, der er underlagt eller baseret på kollektivt forhandlede aftaler, finder gennemsigtighedsreglerne i de relevante kollektive aftaler anvendelse, såfremt disse regler opfylder kriterierne fastsat i stk. 1-4.

Den foreslåede ordning lægger op til, at parterne kan fastsætte sektorspecifikke forpligtelser for gennemsigtighed i kollektive overenskomster, så længe forpligtelserne er i overensstemmelse med lovens bestemmelser herom, jf. direktivets artikel 19, stk. 5. Der henvises i den forbindelse til de foreslåede bestemmelser i § 55 a, stk. 1-4. Parterne kan i kollektive aftaler aftale særlige regler, f.eks. om hvem som skal modtage oplysningerne, og om hvor specifikke oplysningerne skal være. På denne måde får brancherne fleksibilitet til at indrette sig på en måde, som begrænser unødvendig bureaukrati og administrative byrder. Samtidig sikres det, at der bedst muligt tages højde for de særlige karakteristika, der gælder for den enkelte branche.

Det følger af betragtning 77, at kollektive overenskomster kan benyttes som mulighed for at opnå en aftale mellem de relevante interessenter med hensyn til gennemsigtighed. Sådanne aftaler bør sikre, at ophavsmænd og udøvende kunstnere har den samme eller en højere grad af gennemsigtighed end de mindstekrav, der er fastsat i direktivet. Det er f.eks. relevant ved sammensatte værker, herunder særligt audiovisuelle værker, hvor der er mange rettigheder og rettighedshavere, hvorfor en forpligtelse til at udlevere samme niveau af omfattende og detaljerede oplysninger til hver enkelt bidragsyder ikke forekommer hensigtsmæssigt eller proportionalt. Der bør derfor være adgang til at fastsætte sektorspeci-

fikke forpligtelser ved brug af kollektiv overenskomster, således at det sikres, at disse fastlægges af forhandlingsparter i lige forhandlingsposition.

I den foreslåede § 55 a, stk. 5, benyttes betegnelsen ”kollektivt forhandlede aftaler” frem for ”overenskomst”. Direktivets artikel 19, stk. 5, benytter begrebet ”underlagt eller baseret på kollektive overenskomster”. Under hensyntagen til, at henvisningen er begrundet i, at der i disse tilfælde ikke er den strukturelle ulighed til stede, når aftalerne forhandles, benyttes i den foreslåede § 55 a, stk. 5, ”kollektivt forhandlet aftale”, da dette dækker over aftaler, hvor den strukturelle ulighed ikke er tilstede, selvom den enkelte aftale ikke er betegnet som ”overenskomst”.

Til § 55 b

Det foreslås, at der indsættes en ny § 55 b.

Den foreslåede bestemmelse i § 55 b, gennemfører DSM-direktivets artikel 20, som indeholder en aftalejusteringsordning, og den følger dennes ordlyd med sproglige tilpasninger.

Den foreslåede § 55 b angiver, at findes der ikke nogen kollektivt forhandlet aftale, der fastsætter en aftalejusteringsordning, der er sammenlignelig med den, der er fastsat efter denne bestemmelse, har ophavsmanden ret til at kræve yderligere passende og rimeligt vederlag fra erhververen, hvis det oprindeligt aftalte vederlag viser sig at være uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med alle de efterfølgende relevante indtægter, som følge af udnyttelsen af værket.

Den foreslåede § 55 b, indeholder en aftalejusteringsordning, hvorefter ophavsmænd og udøvende kunstnere kan genforhandle deres aftaler med deres aftalepartner i alle tilfælde, hvor der ikke er en kollektivt forhandlet aftale, som giver samme mulighed. Aftalejusteringsordningen er relevant, når det oprindeligt aftalte vederlag under en licens eller overdragelse af rettigheder klart er blevet uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med den relevante indtægt hidrørende fra ophavsmandens eller den udøvende kunstners aftalepartners efterfølgende udnyttelse af værket eller optagelse af fremførelsen, jf. betragtning 78.

Det følger af betragtning 78, at visse aftaler om udnyttelse af rettigheder, som er harmoniseret på EU-niveau, har en lang varighed og giver ophavsmænd og udøvende kunstnere få muligheder for at genforhandle dem med deres aftalepartnere eller deres retssuccessorer i tilfælde af, at rettighedernes økonomiske værdi viser sig at være væsentligt højere end oprindeligt antaget. Uden at det berører aftaleretten i medlemsstaterne, bør der derfor fastlægges en ordning til justering af vederlaget med henblik på tilfælde, hvor det oprindeligt aftalte vederlag under en licens eller overdragelse af rettigheder klart er blevet uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med den relevante indtægt hidrørende fra ophavsmandens eller den udøvende kunstners aftalepartners efterfølgende udnyttelse af værket eller optagelse af fremførelsen.

Ordningen giver således mulighed for under visse betingelser at justere en gældende aftale, således at ophavsmanden modtager yderligere vederlag. Dette indebærer imidlertid ikke, at den oprindelige aftale tilsidesættes.

Alle indtægter, som er relevante for sagen, bør tages i betragtning ved vurderingen af, om vederlaget er uforholdsmæssigt lavt, herunder eventuelle indtægter fra salg af merchandise, jf. betragtning 78.

Da bestemmelsens formål er at sikre, at der ikke er et misforhold mellem ophavsmandens eller den udøvende kunstners vederlag i henhold til den oprindelige aftale, når rettighedernes økonomiske værdi viser sig at være væsentlige højere, vil det vigtigste element i vurderingen være en sammenligning mellem de realiserede indtægter som følge af udnyttelser af værket og det vederlag, som ophavsmanden har fået i henhold til aftalen.

Det fremgår ligeledes af betragtning 78, at vurderingen bør tage hensyn til de specifikke omstændigheder i hvert enkelt tilfælde, herunder bidraget fra ophavsmanden eller den udøvende kunstner, til de særlige karakteristika og vederlagspraksisser i de forskellige indholdssektorer samt spørgsmålet om, hvorvidt aftalen er baseret på en kollektiv overenskomst. Det bemærkes i den forbindelse, at bestemmelsen skal ses i tilknytning til den foreslåede § 55, som indeholder et princip om passende og forholdsmæssig aflønning, og det må formodes, at overenskomster og andre kollektivt forhandlede aftaler mellem ligeværdige og relevante parter som udgangspunkt afspejler et rimeligt forhold mellem vederlag og udnyttelse. Det bemærkes dog, at overenskomster og andre kollektivt forhandlede aftaler ikke nødvendigvis er udtryk for aftaler forhandlet mellem styrkemæssigt ligeværdige parter, da der kan forekomme tilfælde, hvor der foreligger styrkemæssig ulighed i forhandlingsforholdene, selvom den ene part repræsenterer en sammenslutning af ophavsmanden eller udøvende kunstnere.

Af betragtning 78 fremgår det ligeledes, at behørigt bemyndigede repræsentanter for ophavsmænd og udøvende kunstnere kan bistå en eller flere ophavsmænd eller udøvende kunstnere i forbindelse med anmodninger om justering af aftalerne, idet der også tages hensyn til andre ophavsmænds eller udøvende kunstners interesser, når det er relevant. Disse repræsentanter bør beskytte identiteten af de repræsenterede ophavsmænd og udøvende kunstnere, så længe dette er muligt. På denne baggrund kan faglige organisationer m.v. efter den foreslåede § 55 b, rejse krav på vegne af en eller flere ophavsmænd og udøvende kunstnere. Er der i en kollektiv overenskomst fastsat en ordning, hvorved vederlaget kan reguleres i tilfælde, som omtalt i bestemmelsen, er ophavsmanden eller den udøvende kunstner henvist til ordningen i den pågældende overenskomst. Såfremt det ikke er nødvendigt at oplyse ophavsmandens identitet over for aftaleerhververen, kan en faglig organisation f.eks. undlade at oplyse denne. Dette kan være relevant i forbindelse med justering af flere ens eller lignende aftaler.

Den foreslåede § 55 b, skal ses i sammenhæng med den foreslåede § 55, som indeholder et princip om passende og forholdsmæssig aflønning, da dette må være udgangspunktet for den pågældende vurdering. Herudover er den foreslåede bestemmelse tæt forbundet med den foreslåede bestemmelse i § 55 a, som indeholder en gennemsigtighedsforpligtelse for erhververen af ophavsmandens eller den udøvende kunstners rettigheder samt eventuelle efterfølgende erhververe. Informationen, som ophavsmanden, den udøvende kunstner, eller disses repræsentanter modtager som følge af gennemsigtighedsforpligtelsen, kan benyttes til at vurdere, om ophavsmandens eller den udøvende kunstners vederlag er uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med alle de efterfølgende relevante indtægter som følge af udnyttelsen af værket.

Betragtning 78 angiver endvidere, at i tilfælde, hvor parterne ikke kan blive enige om at justere vederlaget, bør ophavsmanden eller den udøvende kunstner have ret til at indbringe sagen for retten eller for en anden kompetent myndighed. I den forbindelse henvises til den foreslåede § 55 c, hvor det foreslås, at i tilfælde, hvor der opstår uenighed ift. aftalejusteringsordningen i den foreslåede § 55 b, kan sagen indbringes for Ophavsretslicensnævnet.

Den foreslåede ordning finder ikke anvendelse på aftaler, der indgås af enheder, som er underlagt gennemsigtighedsbestemmelserne i lov om kollektiv forvaltning af ophavsret, jf. betragtning 78.

Ordningen i den foreslåede § 55 b medfører, at ophavsmænd og udøvende kunstnere har ret til at kræve yderligere, passende og rimeligt vederlag fra den part, med hvem de har indgået en aftale angående udnyttelsen af deres rettigheder, eller fra de efterfølgende rettighedshavere eller licensmodtagere i forhold til en sådan part, hvis det oprindeligt aftalte vederlag viser sig at være uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med alle de efterfølgende relevante indtægter som følge af udnyttelsen.

I tilfælde af tvister vedrørende justering af en aftale kan spørgsmålet indbringes for Ophavsretslicensnævnet efter reglerne i den foreslåede § 55 c. Den endelige afgørelse henhører under domstolene.

Til § 55 c

Det foreslås, at der indsættes en ny § 55 c. Den foreslåede bestemmelse i § 55 c gennemfører DSM-direktivets artikel 21, som vedrører et alternativt tvisteløsningsorgan. I § 55 c, foreslås det, at i det omfang, der opstår uenighed om, hvorvidt gennemsigtighedsforpligtelsen i den foreslåede § 55 a er opfyldt, eller der opstår uenighed ift. aftalejusteringsordningen i den foreslåede § 55 b, så kan sagen indbringes for Ophavsretslicensnævnet.

Den foreslåede § 55 c angiver, at tvister vedrørende gennemsigtighedsforpligtelsen efter § 55 a og aftalejusteringsordningen efter § 55 b kan af enhver af parterne indbringes Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47. Organisationer, som repræsenterer ophavsmænd og udøvende kunstnere, kan repræsentere disse i sager omfattet af 1. pkt. Nævnet kan fastsætte vilkårene, herunder vederlagets størrelse.

Af artikel 21 i DSM-direktivet fremgår det, at tvister vedrørende gennemsigtighedsforpligtelsen efter artikel 19 og aftalejusteringsordningen efter artikel 20 skal kunne underkastes en frivillig, alternativ tvistbilæggelsesprocedure.

Bestemmelsen gennemfører artikel 21 i DSM-direktivet, således at Ophavsretslicensnævnet tildeles kompetence til at afgøre tvister for så vidt angår de bestemmelser, som gennemfører artikel 19 og 20 i direktivet, som gennemføres ved de foreslåede §§ 55 a og 55 b.

Det fremgår endvidere af artikel 21, at det skal sikres, at organisationer, der repræsenterer ophavsmænd og udøvende kunstnere, kan indlede sådanne procedurer på anmodning fra en eller flere ophavsmænd eller udøvende kunstnere. På denne baggrund foreslås det, at organisationer, der repræsenterer ophavsmænd og udøvende kunstnere, også har adgang til nævnet efter denne bestemmelse.

Af betragtning 79 fremgår det, at ophavsmænd og udøvende kunstnere ofte er tilbageholdende med at håndhæve deres rettigheder over for deres aftalepartnere ved en domstol eller lignende organer. Medlemsstaterne bør derfor fastsætte bestemmelser om en alternativ procedure til afgørelse af tvister vedrørende krav fremført af ophavsmænd og udøvende kunstnere eller af deres repræsentanter på deres vegne vedrørende gennemsigtighedsforpligtelser og ordningen for justering af aftaler. Med henblik herpå bør medlemsstaterne enten kunne oprette et nyt organ eller en ny ordning eller benytte et eksisterende organ eller en eksisterende ordning, som opfylder direktivets betingelser, uanset om disse organer eller ordninger fungerer i brancheregistrering eller offentligt regi, herunder når de indgår som en del af det nationale domstolssystem. Medlemsstaterne bør have fleksibilitet til at beslutte, hvordan omkostningerne ved tvistbilæggelsesproceduren skal fordeles. En sådan alternativ tvistbilæggelsesprocedure bør ikke berøre parternes ret til at gøre deres rettigheder gældende ved at indbringe sagen for en domstol.

Den foreslåede ordning vil medføre, at Ophavsretslicensnævnet varetager ordningen som alternativt tvistbilæggelsesorgan, og at organisationer, der repræsenterer ophavsmænd og udøvende kunstnere, også har adgang til nævnet i sager vedrørende gennemsigtighedsforpligtelsen og aftalejusteringsordningen. Ordningen berører ikke parternes adgang til at indbringe sagen for de almindelige domstole, hvilket også kan gøres efter Ophavsretslicensnævnets afgørelse, som er en endelig administrativ afgørelse.

Til § 55 d

Det foreslås, at der indsættes en ny § 55 d.

Det angives i § 55 d, at §§ 55-55 c ikke kan fraviges til skade for ophavsmanden. §§ 55-55 c finder ikke anvendelse ved overdragelse af ophavsretten til værker i form af edb-programmer. §§ 55 a og 55 b finder ikke anvendelse på aftaler indgået mellem rettighedshavere og kollektive forvaltningsorganisationer eller uafhængige forvaltningsenheder, jf. lov om kollektiv forvaltning af ophavsret.

Den foreslåede bestemmelse i § 55 d medfører, at gennemsigtighedsforpligtelsen i den foreslåede § 55 a, aftalejusteringsordningen i den foreslåede § 55 b, og den alternative tvistbilæggelsesordningen i den foreslåede § 55 c, ikke kan fraviges til skade for ophavsmanden.

Det følger af DSM-direktivets artikel 23, stk. 1, at det skal sikres, at alle aftalebestemmelser, der forhindrer overholdelse af bestemmelserne i artikel 19, 20 og 21 ikke kan håndhæves over for ophavsmænd og udøvende kunstnere. Den foreslåede § 55 a gennemfører artikel 19, mens den foreslåede § 55 b gennemfører artikel 20, og den foreslåede § 55 c gennemfører artikel 21.

Betragtning 81 i DSM-direktivet angiver ligeledes, at de bestemmelser vedrørende gennemsigtighed, aftalejusteringsordninger og alternative tvistbilæggelsesprocedurer, der er fastlagt i direktivet, bør være obligatoriske, og parterne bør ikke kunne fravige disse bestemmelser, uanset om de er i aftalerne mellem ophavsmænd, udøvende kunstnere og deres aftalepartnere eller i aftaler mellem disse partnere og tredjeparter, såsom aftaler om hemmeligholdelse.

Den foreslåede ordning i § 55 d medfører, at bestemmelserne vedrørende gennemsigtighed, aftalejusteringsordninger og alternative tvistbilæggelsesprocedurer ikke kan fraviges ved aftale til skade for ophavsmænd og udøvende kunstnere.

Den foreslåede bestemmelse i § 55 d medfører ligeledes, at bestemmelserne om gennemsigtighed og aftalejustering i de foreslåede §§ 55 a og 55 b ikke finder anvendelse på aftaler indgået mellem rettighedshavere og kollektive forvaltningsorganisationer eller uafhængige forvaltningsenheder. I dette tilfælde er rettighedshaverne beskyttet af direktivet om kollektiv forvaltning af ophavsret og den lov, som gennemfører denne. Dette følger af direktivets artikel 20, stk. 2, som angiver, at bestemmelserne i artikel 3, litra a) og b) i artikel 18 i Europa parlamentets og Rådets direktiv 2014/26/EU af 26. februar 2014 om kollektiv forvaltning af ophavsret og beslægtede rettigheder samt multiterritoriale licenser for rettigheder til musikkværker med henblik på onlineanvendelse i det indre marked finder anvendelse. Bestemmelsen definerer i litra a) en "kollektiv forvaltningsorganisation" og i litra b) en "uafhængig forvaltningsenhed". Bestemmelsen er gennemført i dansk ret ved lov om kollektiv forvaltning af ophavsret, hvor en kollektiv forvaltningsorganisation er defineret i § 2, nr. 1, mens en uafhængig forvaltningsorganisation – som svarer til direktivets begreb "uafhængig forvaltningsenhed" – er defineret i § 2, nr. 2.

Det bemærkes, at begrebet 'ophavsmanden' i den foreslåede §§ 55, 55 a, 55 b, 55 c og 55 d også omfatter udøvende kunstnerne som følge af henvisningen i § 65, stk. 6.

De foreslåede bestemmelser medfører, at en ophavsmand eller udøvende kunstner har ret til oplysninger til at vurdere den økonomiske værdi af sine overdragne rettigheder under hensyntagen til den ressource-mæssige byrde, som er indeholdt ved at levere oplysningerne, når ophavsmandens bidrag har været væsentligt. Herudover vil ophavsmanden være berettiget til at modtage oplysninger fra efterfølgende erhververe, dog således at udgangspunktet er, at anmodning om yderligere information som udgangspunkt gøres gældende via den oprindelige erhverver. Der gives endvidere adgang til at fastsætte konkrete gennemsigtighedsregler i kollektive aftaler, og der gives mulighed for genforhandling af aftaler i tilfælde, hvor det oprindeligt aftalte vederlag viser sig at være uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med efterfølgende indtægter. Endelig vil den foreslåede ordning medføre, at tvister vedrørende den foreslåede gennemsigtighedsforpligtelse og aftalejusteringsordning kan indbringes for et uafhængigt organ i form af Ophavsretslicensnævnet. Ordningen indebærer endvidere, at de pågældende bestemmelser ikke kan fraviges til skade for ophavsmanden eller den udøvende kunstner. Ordningen finder ikke anvendelse ved overdragelse af ophavsretten til edb-programmer.

Det er Kulturministeriets forventning, at man med den foreslåede ordning vil tilpasse ophavsretslovens bestemmelser om aftaleindgåelse i overensstemmelse med udviklingen i teknologien og markedet og dermed sikre en velfungerende markedsplads for ophavsret, hvor der tages hensyn til ophavsmænd og udøvende kunstnere, som ofte står i en svagere forhandlingsposition.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.9.2.

Til nr. 21

Ophavsmanden har efter den gældende § 57, stk. 1, som minimum ret til en årlig afregning, forudsat at vederlaget er omsætningsbestemt f.eks. i form af royalty. Det fremgår af den gældende ophavsretslovs § 57, at i tilfælde, hvor ophavsmandens vederlag afhænger af erhververens omsætning, salgstal eller lignende, så kan der kræves afregning mindst én gang om året. Ophavsmanden kan ligeledes kræve, at afregningen ledsages af fyldestgørende oplysninger om de forhold, der har ligget til grund for vederlagsberegningen. Bestemmelserne finder anvendelse for både ophavsmænd og udøvende kunstnere som følge af henvisningen fra § 65, stk. 6.

Det foreslås at ophæve 2. pkt. i § 57, stk. 1 om, at »ophavsmanden kan ligeledes kræve, at afregningen ledsages af fyldestgørende oplysninger om de forhold, der har ligget til grund for vederlagsberegningen.«

Den foreslåede ændring vil medføre, at en ophavsmand eller udøvende kunstner ikke kan kræve oplysninger om vederlagsberegning efter § 57, stk. 1. Ændringen foreslås som konsekvens af den foreslåede § 55, som gennemfører direktivets artikel 19. De foreslåede bestemmelser i § 55 vil dække samme område som den gældende § 57 og har herudover et bredere anvendelsesområde, som ikke er begrænset til omsætningsbestemt vederlag. Med henblik på at undgå forvirrende dobbeltregulering på området foreslås det, at § 57, stk. 1, justeres, således at det pågældende område udelukkende reguleres af den foreslåede § 55 a.

Baggrunden for forslaget er, at ophavsmænd og udøvende kunstnere i stedet modtager de pågældende oplysninger efter den foreslåede § 55 a, hvorfor reguleringen i § 57 udgår.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.9.2.

Til nr. 22

Der er ikke i den gældende ophavsretslov regulering af mæglingsvirksomhed for audiovisuelle producenter ift. aftaler med video on demand-tjenester. Det fremgår af den gældende § 52, stk. 1, at hvis forhandlinger om indgåelse af aftaler som nævnt i de specifikke aftalelicensbestemmelser i §§ 13, 14 og 16 b, § 17, stk. 3, §§ 24 a, 29 a og 30 a ikke fører til noget resultat, kan hver af parterne kræve mægling.

Det følger af den gældende § 52, stk. 2, at krav om mægling rettes til kulturministeren. Kravet kan fremsættes, når en af parterne har afbrudt forhandlingerne eller afvist et ønske om forhandlinger, eller når forhandlingerne ikke synes at ville føre til noget resultat.

Af den gældende § 52, stk. 3, fremgår det, at mæglingen foretages af en forligsmand, der udpeges af kulturministeren. Forligsforhandlingerne skal baseres på parternes eventuelle løsningsforslag. Forligsmanden kan foreslå parterne at lade tvisten afgøre ved voldgift og kan medvirke ved udpegningen af voldgiftsmænd.

Efter den gældende § 52 stk. 4, kan forligsmanden fremsætte forslag til tvistens løsning og kræve, at et sådant forslag forelægges parternes kompetente organer til vedtagelse eller forkastelse inden en af forligsmanden fastsat frist. Forligsmanden underretter kulturministeren om mæglingens udfald.

Det fremgår af den gældende § 52, stk. 5, at forligsmanden kan bestemme, at aftaler skal forblive i kraft, selv om aftaleperioden er udløbet eller vil udløbe under forhandlingerne. Aftalen kan dog ikke forlænges i mere end to uger efter, at parterne har taget stilling til et endeligt mæglingforslag eller forslag til voldgiftsbehandling, eller efter at forligsmanden har meddelt, at der ikke er basis for at fremsætte sådanne forslag.

I den gældende § 52, stk. 6, angives det, at forligsmanden ikke ubeføjet må røbe eller udnytte, hvad denne har fået kendskab til som forligsmand.

Den gældende § 52, stk. 7, indeholder en hjemmel, hvorefter kulturministeren kan fastsætte nærmere regler om dækning af omkostningerne ved forligsmandens virksomhed. Denne er udnyttet ved bekendtgørelse nr. 763 af 2. oktober 1997 om dækning af omkostninger ved den i ophavsretslovens § 52 nævnte forligsmands virksomhed.

Det foreslås, at der indføres en ny § 58 b, som har til formål at gennemføre DSM-direktivets artikel 13 om en forhandlingsordning.

I den foreslåede § 58 b angives det, at § 52, stk. 2-4 og stk. 6 og 7, samt regler udstedt i medfør heraf, finder tilsvarende anvendelse i tilfælde, hvor forhandlinger om indgåelse af aftaler med henblik på at stille audiovisuelle værker til rådighed på video on demand-tjenester ikke fører til noget resultat.

Det foreslås, at der i en ny § 58 b tildeles en ny kompetence til kulturministeren til at udpege en forligsmand til at mægle i aftaler mellem video on demand-tjenester. Ordningen vil sikre et uafhængigt organ, som vil kunne tilbyde professionel, upartisk og ekstern rådgivning mellem tjenesten og rettighedshaverne, jf. betragtning 52.

Deltagelsen i denne forhandlingsordning og den efterfølgende indgåelse af aftaler er frivillig og berører ikke parternes aftalefrihed, jf. betragtning 52. Forligsmanden vil således ikke kunne meddele tilladelse i tilfælde af parternes uenighed eller kræve deltagelse i mæglingsordningen. Det bemærkes i den forbindelse, at forligsmanden ikke kan forlænge eksisterende aftaler midlertidigt som følge af, at den foreslåede bestemmelse ikke henviser til den gældende § 52, stk. 5.

Under hensyntagen til, at mæglingsordningen i den gældende § 52 på nogle punkter adskiller sig fra ordningen i direktivets artikel 13, henvises der i den foreslåede § 58 b ikke til den fulde bestemmelse i § 52.

Hvis en forhandling involverer parter fra forskellige medlemsstater, og hvis disse parter vælger at anvende mægling, bør parterne på forhånd blive enige om den kompetente medlemsstat, jf. betragtning 52.

Henvisningen til den gældende § 52 indebærer, at den dertilhørende bekendtgørelse nr. 763 af 2. oktober 1997 om dækning af omkostninger ved den i ophavsretslovens § 52 nævnte forligsmands virksomhed, hvorefter forligsmanden efter afslutningen af en mægling fastsætter størrelsen af sine udgifter ved den enkelte sag og fordelingen af disse mellem sagens parter, finder anvendelse. Forligsmanden giver underretning til Kulturministeriet, der foreløbigt afholder de pågældende udgifter. Medmindre forligsmanden bestemmer andet, deles udgifterne til vederlag m.v. til forligsmanden i den enkelte sag ligeligt mellem sagens parter. Er der flere parter på samme side, hæfter disse solidarisk for betaling af andelen. De skyldige beløb indbetales til Kulturministeriet efter påkrav.

Den foreslåede bestemmelse i § 58 b betyder, at der kan ydes mæglingsassistance mellem rettighedshavere til audiovisuelle produktioner og video on demand-tjenester i tilfælde af, at der opleves vanskeligheder i forbindelse med udstedelse af licensrettigheder, således at den gældende § 52, stk. 2-4 og 6-7 og regler udstedt i medfør heraf finder tilsvarende anvendelse i tilfælde, hvor forhandlinger om indgåelse af aftaler med henblik på at stille audiovisuelle værker til rådighed på video on demand-tjenester ikke fører til noget resultat. Med henvisningen til gældende § 52, stk. 2, gives parterne adgang til at rette krav om mægling til kulturministeren. Henvisningen til stk. 3 giver kulturministeren kompetence til at udpege en forligsmand, hvor forligsforhandlingerne skal baseres på parternes eventuelle løsningsforslag. Herudover kan forligsmanden foreslå parterne at lade tvisten afgøre ved voldgift og kan medvirke ved udpegningen af voldgiftsmænd.

Den foreslåede bestemmelse vil sikre, at der er en forhandlingsordning, som gør det muligt for parter, der er interesseret i at indgå en aftale, at få bistand af en mægler, når der er udfordringer med at indgå aftaler om udnyttelsen af audiovisuelle værker online på grund af problemer vedrørende udstedelsen af licensrettigheder. Bestemmelsen kan således føre til, at audiovisuelle værker er tilgængelige på video on demand-tjenester. Dette skal bidrage til, at udbuddet af sådanne værker, navnlig europæiske, på video on demand-tjenester øges.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.6.

Til nr. 23

Det fremgår af DSM-direktivets artikel 3 og 4, at undtagelserne til datamining også skal gælde for enerettighederne, der er knyttet til udøvende kunstnere. Ophavsretslovens § 65 regulerer området for udøvende kunstnere.

Det foreslås at »§ 11 a« i § 65, *stk. 6*, ændres til »§ 11 a-c« og at »§§ 13« ændres til »§§ 13-13 a« samt at der efter »16 a« indsættes: »,16 c-f«.

Det foreslåede ændring vil medføre, at adgangen til tekst- og datamining, brug af værker i undervisningsvirksomhed og brug af værker der ikke længere forhandles også vil gælde for så vidt angår udøvende kunstneres rettigheder i forbindelse med fremførelse af litterære og kunstneriske værker.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.1 og 2.9.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 24

Det fremgår af DSM-direktivets artikel 3 og 4, at undtagelserne til datamining også skal gælde for enerettighederne, der er knyttet til producenter af lydoptagelser. Ophavsretslovens § 66 regulerer området for producenter af lydoptagelser.

Det foreslås at ændre »§ 11 a« i § 66, *stk. 2*, til »§ 11 a-c« og at »§§ 13« ændres til »§§ 13-13 a« samt at der efter »16 a« indsættes: », 16 c-f«.

Den foreslåede ændring vil medføre, at adgangen til tekst- og datamining, brug af værker i undervisningsvirksomhed, brug af værker der ikke længere forhandles også vil gælde for så vidt angår producenters rettigheder i forbindelse med deres lydoptagelser.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.1. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 25

Det fremgår af DSM-direktivets artikel 3 og 4, at undtagelserne til datamining også skal gælde for enerettighederne, der er knyttet til producenter af billedoptagelser. Ophavsretslovens § 67 regulerer området for producenter af billedoptagelser.

Det foreslås at ændre »§ 11 a« i § 67, *stk. 2*, til »§ 11 a-c« og at »§§ 13« ændres til: »§§ 13-13 a« samt at »og 16 a,« ændres til: », 16 a, og 16 c – f,«.

Den foreslåede ændring vil medføre, at adgangen til tekst- og datamining, brug af værker i undervisningsvirksomhed, brug af værker der ikke længere forhandles også vil gælde for så vidt angår producenters rettigheder i forbindelse med deres billedoptagelser.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 26

Det fremgår af DSM-direktivets artikel 3 og 4, at undtagelserne til datamining også skal gælde for enerettighederne, der er knyttet til radio- og fjernsynsforetagenders udsendelser. Ophavsretslovens § 69 regulerer området for radio- og fjernsynsudsendelser.

Det foreslås at i § 69, stk. 3, at ændre »§ 11 a« til »§ 11 a-c«, og at der efter »§ 12, stk. 1, stk. 2, nr. 5, stk. 3, stk. 4, nr. 2, og stk. 5, 1. pkt.,«: indsættes: »§§ 13 og 13 a,« samt at der efter »§§ 15-16 a,« indsættes: », §§ 16 c-f«.

Den foreslåede ændring vil medføre, at adgangen til tekst- og datamining, brug af værker i undervisningsvirksomhed og brug af værker der ikke længere forhandles også gælder for så vidt angår radio- og fjernsynsforetagenders rettigheder i forbindelse med deres udsendelser.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 27

Det fremgår af DSM-direktivets artikel 3 og 4, at undtagelserne til datamining også skal gælde for enerettighederne, der er knyttet til pressepublikationer. Ophavsretslovens § 69 a regulerer området for pressepublikationer.

Det foreslås, at i § 69 a, stk. 5, at ændre »§ 11 a« til »§ 11 a-c«, og at »§§ 13« ændres til: »§§ 13-13 a« samt at »15-16 b« ændres til: »15-16 b-f«.

Den foreslåede ændring vil medføre, at adgangen til tekst- og datamining, brug af værker i undervisningsvirksomhed og brug af værker der ikke længere forhandles også vil gælde for rettighederne til pressepublikationer.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 28

Fotografiske billeder beskyttes i ophavsretslovens § 70. Det fremgår af ophavsretslovens § 70, stk. 3, at en lang række af de bestemmelser, der gælder for ophavsretslovens øvrige bestemmelser, tilsvarende finder anvendelse for fotografiske billeder.

Retten til fotografiske billeder er ikke reguleret i noget EU-direktiv. Området for tekst- og datamining i forhold til fotografiske billeder er derfor ikke reguleret i DSM-direktivet. Hensynet bag bestemmelsen om tekst- og datamining, som blandt andet er at forbedre forskeres adgang til at benytte teknologien i forbindelse med forskning, fører dog til, at direktivets regulering også må gælde på området for fotografiske billeder. Uden denne ændring er det Kulturministeriets vurdering, at adgangen til tekst- og datamining nærmest vil blive umuliggjort i praksis.

Det foreslås at ændre § 70, stk. 3, således at »§ 11 a« ændres til »§ 11 a-c« og at »§§ 13-16 b« ændres til: »§§ 13-16 f«.

Den foreslåede ændring vil medføre, at adgangen til tekst- og datamining, brug af værker i undervisningsvirksomhed og brug af værker der ikke længere forhandles også vil gælde for rettighederne til fotografiske billeder.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.7 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 29

Ophavsretsloven regulerer ikke følgevirkningerne for reproduktioner af værker, hvor den ophavsretlige beskyttelsestid til det reproducerede værk er udløbet. Dette vil i dag skulle vurderes ud fra ophavsretslovens generelle bestemmelser, herunder lovens § 1 om beskyttelsen af ophavsretlige værker, enerettighederne i lovens § 2, § 63 om værksbeskyttelsens varighed, der som udgangspunkt er 70 år efter ophavsmandens dødsår og § 70 om beskyttelsen af fotografiske billeder.

Med DSM-direktivet indføres en specifik regel om, at beskyttelsen af reproduktioner ikke gælder, når beskyttelsestiden for det materiale, som reproduktionen stammer fra, er udløbet. Artikel 14 har et snævert anvendelsesområde, og formålet med bestemmelsen er møntet på at lette den digitale anvendelse af fotografier.

Det foreslås, at der indsættes et nyt § 70, stk. 4. Efter den foreslåede bestemmelse vil beskyttelsen i § 70, stk. 1, ikke gælde, hvis hovedmotivet for det fotografiske billede udgør et billedkunstværk, hvor beskyttelsestiden er udløbet.

Forslaget til § 70, stk. 4, indebærer, at et fotografi af ældre billedkunst ikke vil kunne opnå fotografi-beskyttelse efter ophavsretslovens § 70, stk. 1. DSM-direktivet indeholder ikke en definition af billedkunstværker, og begrebets omfang vil derfor skulle vurderes i henhold til det tilsvarende begreb i ophavsretslovens § 1. Billedkunstværket vil endvidere skulle udgøre hovedmotivet på fotografiet, f.eks. hvis det på grundlag af placering, perspektiv eller på anden vis må lægges til grund, at hovedformålet med fotografiet har været at portrættere det pågældende billedkunstværk.

Det vil være en afgørende betingelse for anvendelsen af forslaget til § 70, stk. 4, at beskyttelsestiden for billedkunstværket er udløbet, hvilket indebærer, at ophavsmanden skal have været død i mere end 70 år, jf. ophavsretslovens § 63. Fotografiet vil herefter frit kunne gengives digitalt og fysisk.

Forslaget til § 70, stk. 4, vil ligeledes gøre det muligt at tage et nyt og tilsvarende fotografi af billedkunstværket eksempelvis med henblik på erhvervsmæssig brug (f.eks. salg af postkort), uden at dette vil krænke andre lignende fotografier.

Forslaget til § 70, stk. 4, vil ikke gælde, hvis fotografiet kan opnå beskyttelse som værk efter ophavsretslovens § 1, stk. 1. De kreative valg, der er nødvendige for at opnå værksstatus, vil efter omstændighederne kunne være lyssætning, kameravinkel, motivvalg m.v.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.7. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 30

Det fremgår af DSM-direktivets artikel 3 og 4, at undtagelserne til datamining også skal gælde for de enerettigheder, der er knyttet til databaser i direktiv 96/9/EF af 11. marts 1996 om retlig beskyttelse af databaser (databasedirektivet). Ophavsretslovens § 71 gennemfører i store træk databasedirektivet.

Det fremgår af ophavsretslovens § 71, stk. 1, at den, som fremstiller et katalog, en tabel, en database eller lignende, hvori et større antal oplysninger er sammenstillet, eller som er resultatet af en væsentlig investering, har eneret til at råde over det pågældende arbejde som helhed eller en væsentlig del deraf ved at fremstille eksemplarer af det og ved at gøre det tilgængeligt for almenheden.

Det fremgår af ophavsretslovens § 71, stk. 5, at en række af bestemmelserne i ophavsretsloven for så vidt angår beskyttelsen af værker, herunder § 2, stk. 2-4, §§ 6-9, § 11, stk. 2 og 3, § 12, stk. 1, stk. 2, nr. 4, stk. 4, nr. 3, og stk. 5, 2. pkt., §§ 13-17 e, § 18, stk. 1 og 2, § 19, stk. 1 og 2, §§ 20-22, 25, 27, 28, 30-32, 34 og 35, § 36, stk. 2 og 3, § 47 og §§ 49-52 finder tilsvarende anvendelse på de kataloger, tabeller, databaser m.v., der er nævnt i stk. 1.

Det foreslås, at der i § 71, stk. 5, indsættes en henvisning til §§ 11 b og c, og at den indsættes efter "§ 11, stk. 3".

Den foreslåede ændring af § 71, stk. 5, ved indførsel af 11 b og c vil medføre, at adgangen til tekst- og datamining også vil gælde for rettighederne til databaser.

Det bemærkes, at den foreslåede bestemmelse i § 16 b uden yderligere ændring vil indføres i § 71, stk. 5, idet det allerede fremgår af bestemmelsen, at §§ 13-17 e finder anvendelse.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.1. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 31

Det fremgår af ophavsretslovens § 75 d, at ophavsretslicensnævnet på begæring kan pålægge en rettighedshaver, som har gjort brug af effektive tekniske foranstaltninger, at stille sådanne midler til rådighed for en bruger, som har lovlig adgang til værket eller frembringelsen, som er nødvendige for, at denne kan drage fordel af en række af undtagelsesbestemmelserne i ophavsretsloven. Imødekommer rettighedshaveren ikke pålægget inden 4 uger fra nævnets afgørelse, kan brugeren foretage omgåelse af den tekniske foranstaltning. Dette uanset, at en omgåelse af tekniske foranstaltninger i medfør af ophavsretslovens § 75 c ellers er ulovlig.

Om Ophavsretslicensnævnets kompetence kan henvises til § 1, nr. 13, i lovforslagets bemærkninger til de enkelte bestemmelser.

Det foreslås, at der i § 75 d, stk. 1, 1. pkt., indsættes »efter gjort brug af de i: »§ 11 c, stk. 3 eller« og efter bestemmelserne indsættes: »§ 11 c, «.

Den foreslåede ændring vil indebære, at Ophavsretslicensnævnets kompetence udvides til også at tage stilling til spørgsmål vedrørende rækkevidden af de foranstaltninger, som en rettighedshaver efter forsla-

get til § 11 c, stk. 3, kan gøre brug af. Med ændringen sikres, at forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner kan få adgang til den data, de i medfør af den foreslåede bestemmelse i § 11 c, stk. 1, har krav på, på trods af, at en given rettighedshaver har udarbejdet sikkerhedsforanstaltninger, der afskærer institutionerne fra at få adgang til oplysningerne.

Til nr. 32 (§§ 88 a og b)

Under overskriften ”lovens anvendelse i forhold til andre lande m.v.” er i ophavsretslovens § 88 fastsat en hjemmel til at udvide den ophavsretlige beskyttelse i forhold til andre lande. Denne hjemmel er udnyttet i bekendtgørelse nr. 218 af 9. marts 2010 om anvendelsen af ophavsretsloven i forhold til andre lande (udlandsbekendtgørelsen).

Der foreslås indført en ny § 88 a. Denne angiver, at anvendelsen af værker og andre frembringelser, der udelukkende finder sted til undervisningsbrug via sikre elektroniske miljøer, skal i overensstemmelse med de nationale bestemmelser, som gennemfører artikel 5 i direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF anses for kun at finde sted i den medlemsstat, hvor uddannelsesinstitutionen er etableret.

Den foreslåede bestemmelse regulerer de danske reglers anvendelighed på brug i Danmark af værker, som hidrører fra de omfattede institutioner i andre EU-lande i henhold til direktivets artikel 5. Konkret vil forslaget medføre, at anvendelsen af værker og andre frembringelser, der udelukkende finder sted til undervisningsbrug via sikre elektroniske miljøer, skal i overensstemmelse med de nationale bestemmelser, som gennemfører artikel 5 i direktiv 2019/790/EU af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF anses for kun at finde sted i den medlemsstat, hvor uddannelsesinstitutionen er etableret.

Der foreslås indført en ny § 88 b. Denne angiver, at anvendelsen af værker og andre frembringelser i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen i overensstemmelse med de nationale bestemmelser, som gennemfører artikel 8 i direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF anses for kun at finde sted i den medlemsstat, hvor den kulturarvsinstitution, der foretager anvendelsen, er etableret.

Den foreslåede bestemmelse regulerer de danske reglers anvendelighed på brug i Danmark af værker, som hidrører fra de omfattede institutioner i andre EU-lande i henhold til direktivets artikel 8. Konkret vil forslaget medføre, at anvendelsen af værker og andre frembringelser i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen i overensstemmelse med de nationale bestemmelser, som gennemfører artikel 8 i direktiv 2019/790/EU af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF anses for kun at finde sted i den medlemsstat, hvor den kulturarvsinstitution, der foretager denne anvendelse, er etableret.

Formålet med forslaget er at regulere den brug, som finder sted her i landet, af materiale hidrørende fra institutioner i andre unionslande.

Om baggrunden for og Kulturministeriets overvejelser i forhold til bestemmelsen henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger afsnit 2.4.3.

Til nr. 33

Overgangsbestemmelsen i ophavsretslovens § 91, stk. 1, udtrykker det princip, at aftaler om overdragelse af ophavsrettigheder skal bedømmes efter de deklaratoriske regler, der gjaldt ved aftalens indgåelse.

Bestemmelsen oplister bestemmelserne i §§ 54, 55, 56 og 58 og angiver, at disse ikke finder anvendelse på aftaler, der er indgået før den 1. juli 1995.

Det foreslås, at ”55” udgår af § 91, stk. 1.

Den foreslåede ændring vil medføre, at den foreslåede nye bestemmelse i § 55 ikke har samme anvendelsestidspunkt som den tidligere ophævede version af bestemmelsen.

Formålet med forslaget er, at bestemmelsen, som indeholder en ufravigelig aftaleregulering, også i et vist omfang omfatter aftaler indgået inden lovens ikrafttræden.

Til § 2

Det foreslås at loven træder i kraft den 1. juli 2023.

Fristen for implementering i dansk ret af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF (DSM- direktivet) var den 7. juni 2021.

Den foreslåede bestemmelse i *stk. 2* er en overgangsbestemmelse om anvendelsen af den foreslåede nye bestemmelse i § 54.

Med henblik på at undgå at den foreslåede § 54 griber ind i aftaler, der allerede er indgået, foreslås det, at bestemmelsen ikke finder anvendelse på aftaler, der er indgået før den 1. juli 2023. Denne dato er tidspunktet for bestemmelsens ikrafttræden, jf. lovforslagets § 2, stk. 1.

Forslaget betyder, at aftaler, der er indgået før den 1. juli 2023, skal bedømmes i lyset af de hidtidige regler i § 54. Aftaler, der indgås eller forlænges efter den 1. juli 2023, skal derimod bedømmes i lyset af bestemmelsen i den nye § 54.

Den foreslåede bestemmelse i *stk. 3* er en overgangsbestemmelse, om anvendelsen af den foreslåede nye § 55 a, som også vil finde anvendelse på aftaler, der er indgået før den 1. juli 2023 i tilfælde, hvor der anmodes om den pågældende information med henblik på udnyttelse af aftalejusteringsordningen i den foreslåede § 55 b.

Den foreslåede bestemmelse i *stk. 3* angiver ligeledes, at bestemmelsen i § 55 b, finder anvendelse på aftaler, der er indgået før den 1. juli 2023, dog ikke aftaler indgået tidligere end 5 år før lovens ikrafttræden. I den forbindelse bemærkes, at gennemsigtighedsforpligtelsen i den foreslåede § 55 b ift. informationer fra før lovens ikrafttræden er begrænset til de oplysninger, der med rimelighed kan forventes fra erhververen. I forlængelse af dette bemærkes det, at det er angivet i den foreslåede § 55 a, stk. 2, at der kan anmodes om oplysningerne for at kunne vurdere, om vederlaget har været uforholdsmæssigt lavt, og der derfor specifikt anmodes om oplysningerne til dette formål med henblik på aftalejustering.

Den foreslåede ændring vil betyde, at bestemmelsen, som gennemfører artikel 18, ikke gælder ældre aftaler indgået før lovens ikrafttræden, at bestemmelsen, som gennemfører artikel 19, gælder for ældre aftaler, men kun hvis der anmodes om information i henhold til bestemmelsen, som gennemfører artikel 20, som indeholder en aftalejusteringsordning og for bestemmelserne som gennemfører artikel 19 og 20 kan disse således finde anvendelse på gældende aftaler indgået op til 5 år før lovens ikrafttræden.

Den foreslåede bestemmelse i *stk. 4* sikrer, at regler fastsat i medfør af § 50, stk. 5, jf. lov nr. 1144 af 23. oktober 2014, forbliver i kraft, indtil de ophæves eller afløses af forskrifter udstedt i medfør af § 50, stk. 6.

Til § 3

Det foreslås, at der indføres en territorialbestemmelse, som indebærer, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland, men at loven ved kongelig anordning helt eller delvist kan sættes i kraft for Grønland med de ændringer, som de grønlandske forhold tilsiger. Loven gælder ikke og kan ikke sættes i kraft for Færøerne, da Færøerne har overtaget det ophavsretlige område.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov*Gældende formulering**Lovforslaget***§ 1.**

Loven indeholder bestemmelser, der gennemfører Rådets direktiv 91/250/EØF af 14. maj 1991, EF-Tidende 1991, nr. L 122, side 42, Rådets direktiv 92/100/EØF af 19. november 1992, EF-Tidende 1992, nr. L 346, side 61, Rådets direktiv 93/83/EØF af 27. september 1993, EF-Tidende 1993, nr. L 248, side 15, Rådets direktiv 93/98/EØF af 29. oktober 1993, EF-Tidende 1993, nr. L 290, side 9, Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 96/9/EF af 11. marts 1996, EF-Tidende 1996, nr. L 77, side 20, Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001, EF-Tidende 2001, nr. L 167, side 10, Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/84/EF af 27. september 2001, EF-Tidende 2001, nr. L 272, side 32, Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/48/EF af 29. april 2004, EU-Tidende 2004, nr. L 157, side 45, dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/123/EF af 12. december 2006, EU-Tidende 2006, nr. L 376, side 36, dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2007/65/EF af 11. december 2007 om ændring af Rådets direktiv 89/552/EØF af 3. oktober 1989, EU-Tidende 2007, nr. L 332, side 27, dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/77/EU af 27. september 2011 om ændring af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/116/EF, EU-Tidende 2011, nr. L 265, side 1, Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/28/EU af 25. oktober 2012, EU-Tidende 2012, nr. L 299, side 5, dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/26/EU af 26. februar 2014, EU-Tidende 2014, nr. L 84, side 72, Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2017/1564/EU af 13. september 2017, EU-Tidende 2017, nr. L 242, side 6, Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2019/789/EU af 17. april 2019 om regler for udøvelse af ophavsretten og beslægtede rettigheder, der gælder for visse af TV- og radioselskabernes onlinetransmissioner samt retransmissioner af TV- og radioprogrammer, og om ændring af Rådets direktiv 93/83/EØF, EU-Tidende 2019, nr. L 130, side 82, og dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2019/790/EU af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF, EU-Tidende 2019, nr. L 130, side 92.

I lov om ophavsret, jf. lovbekendtgørelse nr. 1144 af 23. oktober 2014, som ændret ved § 42 i lov nr. 321 af 5. april 2016, lov nr. 719 af 8. juni 2018, lov nr. 1121 af 4. juni 2021 og lov nr. 2607 af 28. december 2021 foretages følgende ændringer:

1. I fodnoten til lovens titel ændres: »dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2019/790/EU af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF, EU-Tidende 2019, nr. L 130, side 92« til: »Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF, EU-Tidende 2019, nr. L 130, side 92«.

2. Efter § 11 a indsættes før overskriften før § 12:

»Tekst- og datamining

§ 11 b. Ved tekst- og datamining forstås enhver automatiseret, analytisk fremgangsmåde, der har til formål at analysere tekst og data i digital form med henblik på at generere oplysninger, herunder mønstre, tendenser og korrelationer.

Stk. 2. Den, som har lovlig adgang til et værk, må foretage udtræk og fremstille eksemplarer af værket med henblik på tekst- og datamining på betingelse af, at rettighedshaveren ikke udtrykkeligt har forbeholdt sig anvendelsen af værket på passende vis, jf. dog § 11 c, stk. 1.

Stk. 3. Eksemplarer fremstillet og udtræk foretaget i henhold til stk. 2 kan opbevares, så længe det er nødvendigt med henblik på tekst- og datamining.

»Tekst- og datamining med henblik på videnskabelig forskning

§ 11 c. Forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner, som har lovlig adgang til et værk, må foretage udtræk og fremstille eksemplarer af værket for at udføre tekst- og datamining, jf. § 11 b, stk. 1, med henblik på videnskabelig forskning. 1. pkt. gælder, uanset om den videnskabelige forskning udføres inden for rammerne af offentlig-private partnerskaber. 1.pkt. kan ikke fraviges ved aftale.

Stk. 2. Eksemplarer af værker fremstillet i overensstemmelse med stk. 1 skal lagres med et passende sikkerhedsniveau og kan opbevares med henblik på videnskabelig forskning.

Stk. 3. Det er tilladt for rettighedshavere at træffe foranstaltninger, der kan garantere sikkerhed og integritet i de netværk og databaser, hvor værkerne er lagret. Sådanne foranstaltninger må ikke gå videre, end hvad der er nødvendigt for at nå dette mål.«

3. Overskriften før § 13 affattes således:

Eksemplar fremstilling inden for undervisningsvirksomhed

§ 13. Til brug i undervisningsvirksomhed kan der fremstilles eksemplarer af udgivne værker samt ved optagelse foretages eksemplar fremstilling af værker, som udsendes i radio eller fjernsyn, såfremt betingelserne for aftalelicens efter § 50 er opfyldt. De nævnte eksemplarer må kun udnyttes inden

Eksemplar fremstilling inden for undervisningsvirksomhed

4. § 13 ophæves, og i stedet indsættes før overskriften før § 14:

§ 13. Til brug i undervisningsvirksomhed kan der ske eksemplar fremstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af offentliggjorte værker, såfremt betingelserne for aftalelicens efter § 50 er opfyldt, jf. dog stk. 3.

for undervisningsvirksomhed, som omfattes af den i § 50 forudsatte aftale.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 om optagelse gælder ikke for filmværker, som indgår i biografernes almindelige repertoire af spillefilm, medmindre der ved udsendelsen i fjernsyn kun er benyttet mindre dele af værket.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 1 om eksemplarfremsstilling af udgivne værker gælder ikke for edb-programmer i digital form.

Stk. 4. Lærere og elever må som led i undervisningsvirksomhed foretage optagelser af deres egne fremførelser af værker, såfremt det ikke sker i erhvervsøjemed. Optagelserne må ikke udnyttes på anden måde.

Stk. 5. Opstår der spørgsmål om, hvorvidt en organisation, der efter § 50, stk. 4, er godkendt til at indgå aftaler omfattet af stk. 1, stiller urimelige vilkår for at indgå aftale, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47. Nævnet kan fastsætte vilkårene, herunder vederlagets størrelse.

§ 14. Offentlige eller private institutioner, organisationer og erhvervsvirksomheder kan til intern brug i deres virksomhed ved fotokopiering eller lignende fremstille eller lade fremstille eksemplarer af fagmæssige artikler i aviser, tidsskrifter og samleværker, af korte afsnit af andre udgivne værker af

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder for undervisningsinstitutioner og andre, som fremstiller eksemplarer og gør værker tilgængelige for almenheden som led i undervisningsvirksomhed. De i stk. 1 nævnte eksemplarer må kun udnyttes inden for undervisningsvirksomhed, som omfattes af den i § 50 forudsatte aftale.

Stk. 3. Offentliggjorte værker efter stk. 1 omfatter alene edb-programmer i digital form i det omfang, der er tale om overføring til almenheden.

Stk. 4. Anvendelse af værker i medfør af stk. 1 gennem sikre, elektroniske netværk, der kun er tilgængelige for en undervisningsinstitutions elever, studerende og lærere, anses for at finde sted i Danmark, såfremt uddannelsesinstitutionen er etableret i Danmark.

Stk. 5. Opstår der spørgsmål om, hvorvidt en organisation, der efter § 50, stk. 4, er godkendt til at indgå aftaler omfattet af stk. 1, stiller urimelige vilkår for at indgå aftale, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47. Nævnet kan fastsætte vilkårene for aftalen, herunder vederlagets størrelse.

§ 13 a. Findes der ikke passende licenser, kan der til brug for formål, der udelukkende tjener til anskueliggørelse i undervisningsvirksomhed, fremstilles eksemplarer og foretages tilgængeliggørelse for almenheden, såfremt det ikke sker i erhvervsøjemed, jf. dog stk. 4. 1. pkt. kan ikke fraviges ved aftale.

Stk. 2. Anvendelse efter stk. 1 er betinget af, at den sker under en uddannelsesinstitutions ansvar, i dens lokaler eller andetsteds eller via et sikkert elektronisk miljø, som kun er tilgængeligt for uddannelsesinstitutionens elever eller studerende og undervisningspersonale.

Stk. 3. Anvendelsen af værker efter stk. 1, via sikre elektroniske miljøer anses for at finde sted i Danmark, såfremt uddannelsesinstitutionen er etableret i Danmark.

Stk. 4. Bestemmelsen i stk. 1 omfatter alene edb-programmer i digital form i det omfang, der er tale om overføring til almenheden.

Stk. 5. Ved anvendelse efter denne bestemmelse har ophavsmanden krav på rimelig compensation, medmindre skaden er minimal.«

5. I § 14, stk. 1, indsættes efter 2. pkt. som 3. pkt.: »1. pkt. gælder ikke, hvis ophavsmanden over for nogen af de aftale-sluttende parter har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse.«

fagmæssig art, af musikværker samt af illustrationer, som er gengivet i tilslutning til teksten, såfremt betingelserne for aftalelicens efter § 50 er opfyldt. Sådanne eksemplarer må kun udnyttes inden for virksomhed, som omfattes af den i § 50 forudsatte aftale.

Stk. 2. ---

§ 16. ---

Stk. 2. Institutionerne må fremstille eksemplarer i sikkerheds- og beskyttelsesøjemed.

Stk. 3-7. ---

§ 16 b. Offentlige biblioteker og andre biblioteker, der helt eller delvis finansieres af det offentlige, kan på bestilling i digital form gengive artikler fra aviser, tidsskrifter og samleværker, kortere afsnit af bøger og andre udgivne litterære værker samt illustrationer og noder, som er gengivet i tilslutning til teksten, såfremt betingelserne for aftalelicens efter § 50 er opfyldt. Bestemmelsen i 1. pkt. omfatter ikke udsendelse i radio eller fjernsyn eller tilrådighedsstillelse af værker på en sådan måde, at almenheden får adgang til dem på et individuelt valgt sted og tidspunkt, jf. § 2, stk. 4, nr. 1, 2. led.

Stk. 2. ---

6. I § 16, stk. 2, indsættes efter »Institutionerne«: », jf. stk. 1, samt film- eller lydarvsinstitutioner«, og efter »i sikkerheds- og beskyttelsesøjemed« indsættes: », herunder af edb-programmer i digital form.«

7. I § 16, stk. 2, indsættes som 2. pkt.: »Bestemmelsen i 1. pkt. kan ikke fraviges ved aftale.«

8. I § 16 b, stk. 1, indsættes efter 1. pkt. som nyt punktum: »Dette gælder dog ikke, hvis ophavsmanden over for nogen af de aftalesluttende parter har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse.«

9. Efter § 16 b indsættes før overskriften før § 17:

»Værker, der ikke længere forhandles

§ 16 c. Offentlige arkiver, biblioteker, museer og film- og lydarvsinstitutioner kan foretage eksemplar fremstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af værker, der ikke længere forhandles, jf. § 16 e stk. 1, og som er en permanent del af institutionens samling, såfremt betingelserne for aftalelicens efter § 50 er opfyldt, og såfremt anvendelsen ikke sker i erhvervsøjemed, jf. dog § 16 e stk. 2. 1. pkt. finder ikke anvendelse, hvis rettighedshaveren har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse.

Stk. 2. Anvendelsen af værker efter stk. 1 anses for at finde sted i Danmark, såfremt det offentlige arkiv, bibliotek, museum eller film- eller lydarvsinstitution er etableret i Danmark.

§ 16 d. Findes der ikke en repræsentativ fællesorganisation for rettighedshaverne, som kan indgå aftaler efter § 16 c, stk. 1, 1. pkt. jf. § 50, kan offentlige arkiver, biblioteker, museer

og film- og lydarvsinstitutioner foretage eksemplarfremsstilling og overføring til almenheden af værker, der ikke længere forhandles, jf. § 16 e, stk. 1, og som er en permanent del af institutionens samling. Dette gælder dog ikke, hvis rettighedshaveren har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse. Eksemplarfremsstilling og overføring til almenheden af værker, jf. 1. pkt., må ikke ske i erhvervsøjemed.

Stk. 2. Anvendelsen af værker efter stk. 1 anses for at finde sted i Danmark, såfremt det offentlige arkiv, bibliotek, museum eller film- eller lydarvsinstitution er etableret i Danmark.

§ 16 e. Et værk anses ikke længere som forhandlet, når det i god tro, og efter der er gjort en rimelig indsats, må formodes, at hele værket ikke er til rådighed for almenheden gennem normale handelskanaler.

Stk. 2. §§ 16 c og 16 d finder ikke anvendelse for sæt af værker i det omfang, det på baggrund af den rimelige indsats efter stk. 1 kan bevises, at sådanne sæt overvejende består af

- 1) værker, som ikke er filmværker eller audiovisuelle værker, og som først blev udgivet eller, hvis de ikke er udgivet, først blev udsendt i et tredjeland,
- 2) filmværker eller audiovisuelle værker, hvis producenter har deres hovedsæde eller opholdssted i et tredjeland, eller
- 3) tredjelandsstatsborgeres værker eller andre frembringelser, når ingen medlemsstat eller intet tredjeland har kunnet fastlægges med en rimelig indsats i henhold til litra 1) eller 2).

Stk. 3. Uanset stk. 2 finder § 16 c anvendelse, hvis den relevante kollektive

forvaltningsorganisation er tilstrækkeligt repræsentativ for rettighedshaverne i det relevante tredjeland.

Stk. 4. Kulturministeren kan fastsætte nærmere regler om de krav, der er nødvendige for at fastslå, om der er tale om værker, der ikke længere forhandles.

§ 16 f. Anvender et offentligt arkiv, bibliotek, museum eller film- eller lydarvsinstitution et værk i henhold til § 16 c eller § 16 d, skal følgende oplysninger, mindst seks måneder før værket anvendes, gøres tilgængelige på Portalen for værker, der ikke længere forhandles:

- 1) Hvorvidt værkerne er omfattet af licensen i § 16 c eller undtagelsen i § 16 d.
- 2) Rettighedshaverens mulighed for at nedlægge forbud.

3) Øvrige oplysninger, der er påkrævet i henhold den registreringsproces, der er fastsat af Den Europæiske Unions Kontor for Intellectuel Ejendomsret.

Stk. 2. Så snart det er muligt, og hvor det er relevant, skal oplysninger om parterne i licensen, de dækkede områder og anvendelserne som foretages af et offentligt arkiv, bibliotek, museum eller film- eller lydarvsinstitution i henhold til stk. 1, desuden gøre tilgængelige på Portalen for værker, der ikke længere forhandles. – *Stk. 3.* Kulturministeren kan for at øge den generelle bevidsthed hos rettighedshaverne om anvendelse af værker og andre frembringelser, der ikke længere forhandles, fastsætte nærmere regler om yderligere offentliggørelsesforanstaltninger.«

§ 17. ---

Stk. 3. Lydoptagelser af udgivne litterære værker må gengives og spredes til brug for syns- og læsehandicappede, når det ikke sker i erhvervsøjemed. Ophavsmanden har krav på vederlag. Kan der ikke opnås enighed om størrelsen af vederlaget, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47.

§ 47. ---

Stk. 2. Ophavsretslicensnævnet kan træffe afgørelse i henhold til §§ 13 og 14, § 16 b, § 17 d, stk. 3, § 18, stk. 1, § 24 a, § 29 a, stk. 3, § 30, § 35, stk. 7, § 48, stk. 1 og 2, § 51, stk. 2, § 52 a, stk. 8, § 52 b, stk. 4, § 52 c, stk. 6, § 68, § 75 a, stk. 3, og § 75 d. 358 Nævnets afgørelser kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 3. ---

§ 48. ---

Stk. 2. Nægter et radio- eller fjernsynsforetagende efter § 69 at give samtykke til, at foretagendets radio- eller fjernsynsudsendelser optages på en måde, som er omhandlet i § 13, stk. 1, 1. pkt., 2. led, eller § 17, stk. 3, eller kan der ikke opnås enighed om vilkårene for en sådan optagelse, kan Ophavsretslicensnævnet på begæring af hver af parterne meddele den fornødne tilladelse og fastsætte nærmere vilkår herfor.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 2 finder kun anvendelse, hvis en organisation af ophavsmænd har indgået en aftale, som omfattes af § 50, jf. § 13, stk. 1, 1. pkt., 2. led, eller § 17, stk. 3. Bestemmelsen i § 49 finder tilsvarende anvendelse.

§ 50. Aftalelicens efter §§ 13, 14 og 16 b, § 17, stk. 3, og §§ 24 a, 29 a, 30, 30 a og 35 kan påberåbes af brugere, der har indgået en aftale om den pågældende værksudnyttelse med en organisation, som omfatter en væsentlig del af ophavsmændene til en bestemt art af værker, der anvendes i Danmark.

10. I § 17, stk. 3, indsættes. som 4. pkt.:

»1. pkt. gælder dog ikke, hvis ophavsmanden over for nogen af de aftalesluttende parter har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse.«

11. I § 47, stk. 2, 1. pkt., ændres »§§ 13 og 14,« til: »§ 11 c, stk. 3, § 13, § 13 a, stk. 5, og § 14,« og efter »§ 52 c, stk. 6,« indsættes: » § 55 b,«.

12. I § 48, stk. 2, og i stk. 3, 1. pkt., udgår », 1. pkt., 2. led«.

13. I § 50, stk. 1 ændres »16 b« til: »16 b og c«.

Stk. 2. Aftalelicens kan desuden påberåbes af brugere, der inden for et nærmere defineret område har indgået aftale om værksudnyttelse med en organisation, der omfatter en væsentlig del af ophavsmændene til en bestemt art af værker, der anvendes i Danmark på det pågældende område. Dette gælder dog ikke, hvis ophavsmanden over for nogen af de aftalesluttende parter har nedlagt forbud mod værkets udnyttelse.

Stk. 3. ---

Stk. 4. Rettighedshaverorganisationer, som indgår aftaler omfattet af stk. 1 og 2, skal godkendes af kulturministeren til at indgå aftaler på nærmere angivne områder. Ministeren kan bestemme, at en godkendt organisation på visse områder skal være en fællesorganisation, som omfatter flere organisationer, der opfylder kravene efter stk. 1 eller 2.

Stk. 5. Kulturministeren fastsætter nærmere regler om sagsbehandlingen i forbindelse med godkendelsen af de rettighedshaverorganisationer, som er nævnt i stk. 4.

§ 54. Erhververen har pligt til at udnytte de overdragne rettigheder. Ophavsmanden kan bringe aftalen til ophør med 6 måneders varsel i det omfang, udnyttelsen ikke er iværksat inden 3 år efter det tidspunkt, hvor aftalen er opfyldt fra ophavsmandens side. Dette gælder dog ikke, hvis udnyttelsen iværksættes inden varslets udløb.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 kan ikke fraviges, medmindre der alene er tale om en ændring af de angivne tidsfrister.

14. I § 50, *stk. 1 og 2, 1. pkt.*, ændres »en organisation, som omfatter en væsentlig del af ophavsmændene« til: »en forvaltningsorganisation, som er tilstrækkelig repræsentativ for ophavsmændene,«.

15. § 50, *stk. 4*, affattes således:

»*Stk. 4.* Forvaltningsorganisationer, som indgår aftaler omfattet af stk. 1 og 2, skal godkendes af kulturministeren til at indgå aftaler på nærmere angivne områder. Den godkendte organisation anses med hensyn til disse aftaler at repræsentere også de i stk. 3 nævnte ophavsmænd. Ministeren kan bestemme, at en godkendt organisation på visse områder skal være en fællesorganisation, som omfatter flere organisationer, der hver anses at opfylde kravene til repræsentativitet i stk. 1 eller 2.«

16. I § 50 indsættes efter stk. 4 som nyt stykke:

»*Stk. 5.* Godkendte organisationer skal træffe passende bekendtgørelsesforanstaltninger, inden værkerne anvendes i henhold til aftalen, for at oplyse rettighedshaverne om den kollektive forvaltningsorganisations mulighed for at indgå aftaler om anvendelse af værker og om rettighedshaverne mulighed for at nedlægge forbud.«

Stk. 5 bliver herefter stk. 6.

17. I § 50, *stk. 5*, der bliver stk. 6, ændres »rettighedshaverorganisationer« til: »forvaltningsorganisationer«.

18. I § 54, *stk. 1, 2. pkt.*, ændres »aftalen« til: »en aftale på et eksklusivt grundlag«, og »inden 3 år« ændres til: »inden rimelig tid«.

19. § 54, *stk. 2*, affattes således:

»*Stk. 2.* Stk. 1 kan ikke fraviges, medmindre dette følger af en kollektivt forhandlet aftale. Stk. 1 finder ikke anvendelse ved overdragelse af ophavsretten til værker i form af edb-programmer.«

20. Efter § 54 indsættes før overskriften før § 56:

§ 55. (Ophævet)

»§ 55. Når ophavsmanden har overdraget ophavsretten helt eller delvis, har ophavsmanden ret til et passende og forholdsommæssig vederlag for udnyttelse af værket.

§ 55 a. Overdrager ophavsmanden sin ophavsret, jf. § 55, stk. 1, har ophavsmanden eller dennes repræsentant ret til at få opdaterede, relevante og fyldestgørende oplysninger om udnyttelsen af værket fra erhververen samt eventuelle efterfølgende erhververe, jf. dog stk. 2. Ophavsmanden eller dennes repræsentant skal, så længe værket udnyttes, med en regelmæssighed, der er passende for den relevante sektor, og mindst én gang om året modtage oplysningerne. Oplysningerne skal navnlig omfatte udnyttelsesmåder, udnyttelsesomfang, alle genererede indtægter og skyldige vederlag. Er den administrative byrde ved at give oplysningerne uforholdsmæssigt stor, er forpligtelsen begrænset til de oplysninger, der med rimelighed kan forventes.

Stk. 2. Stk. 1 finder ikke anvendelse i det tilfælde, hvor ophavsmanden har bidraget til et værk, og hvor bidraget ikke er af væsentlig betydning for værket som helhed, medmindre ophavsmanden kan godtgøre, at vedkommende har brug for oplysningerne for at kunne vurdere, om vederlaget er uforholdsmæssigt lavt, og specifikt anmoder om oplysninger til dette formål, jf. § 55 b.

Stk. 3. Ophavsmanden eller dennes repræsentant er berettiget til at anmode om og modtage yderligere oplysninger fra efterfølgende erhververe efter stk. 1 i tilfælde, hvor den oprindelige erhverver ikke er i besiddelse af alle de relevante oplysninger. Ved erhvervelse af ophavsretten er enhver erhverver forpligtet til at oplyse ophavsmanden eller dennes repræsentant om efterfølgende erhververs identitet.

Stk. 4. Enhver anmodning til en underlicenstagere i medfør af stk. 3 og de fra underlicenstagere modtagne oplysninger skal gå gennem den oprindelige erhverver, medmindre særlige grunde taler imod.

Stk. 5. For aftaler, der er underlagt eller baseret på kollektivt forhandlede aftaler, finder gennemsigtighedsreglerne i de relevante kollektive aftaler anvendelse, såfremt disse regler opfylder kriterierne fastsat i stk. 1-4.

§ 55 b. Findes der ikke nogen kollektivt forhandlet aftale, der fastsætter en aftalejusteringsordning, der er sammenlignelig med den, der er fastsat efter denne bestemmelse, har ophavsmanden ret til at kræve yderligere passende og rimeligt vederlag fra erhververen, hvis det oprindeligt aftalte vederlag viser sig at være uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med alle de efterfølgende relevante indtægter, som følge af udnyttelsen af værket.

§ 55 c. Tvister vedrørende gennemsigtighedsforpligtelsen efter § 55 a og aftalejusteringsordningen efter § 55 b kan enhver af parterne indbringes for Ophavsretslicensnævnet,

jf. § 47. Organisationer, som repræsenterer ophavsmænd og udøvende kunstnere, kan repræsentere disse i sager omfattet af 1. pkt. Nævnet kan fastsætte vilkårene, herunder vederlagets størrelse.

§ 55 d. §§ 55-55 c kan ikke fraviges til skade for ophavsmanden. §§ 55-55 c finder ikke anvendelse ved overdragelse af ophavsretten til værker i form af edb-programmer. §§ 55 a og 55 b finder ikke anvendelse på aftaler indgået mellem rettighedshavere og kollektive forvaltningsorganisationer eller uafhængige forvaltningsenheder, jf. lov om kollektiv forvaltning af ophavsret.«

§ 57. Hvis ophavsmandens vederlag afhænger af erhververens omsætning, salgstal eller lignende, kan ophavsmanden kræve, at der sker afregning mindst én gang om året. Ophavsmanden kan ligeledes kræve, at afregningen ledsages af fyldestgørende oplysninger om de forhold, der har ligget til grund for vederlagsberegningen.

Stk. 2-3. ---

21. § 57, stk. 1, 2. pkt. ophæves.

22. Efter § 58 a indsættes før overskriften før § 59:

»Forhandlingsordning

§ 58 b. § 52, stk. 2-4 og stk. 6 og 7, samt regler udstedt i medfør heraf, finder tilsvarende anvendelse i tilfælde, hvor forhandlinger om indgåelse af aftaler med henblik på at stille audiovisuelle værker til rådighed på video on demand-tjenester ikke fører til noget resultat.«

§ 65. ---

Stk. 6. Bestemmelserne i § 2, stk. 2-4, §§ 3, 7, 11 og 11 a, § 12, stk. 1, stk. 2, nr. 5, stk. 3, stk. 4, nr. 1, og stk. 5, 1. pkt., §§ 13, 15, 16, 16 a og 17-17 e, § 18, stk. 1 og 2, § 19, stk. 1 og 2, og §§ 21, 22, 25, 25 a, 27, 28, 30 a, 31, 34, 35, 39-47, 49-57, 58 a, 61 og 62 finder tilsvarende anvendelse på udøvende kunstners fremførelser og optagelser heraf.

§ 66. ---

Stk. 2. Bestemmelserne i § 2, stk. 2-4, § 7, stk. 1, § 11, stk. 2 og 3, § 11 a, § 12, stk. 1, stk. 2, nr. 5, stk. 3, stk. 4, nr. 1, og stk. 5, 1. pkt., §§ 13, 15, 16, 16 a og 17-17 e, § 18, stk. 1 og 2, § 19, stk. 1 og 2, og §§ 21, 22, 25, 25 a, 27, 28, 30 a, 31, 34, 35, 39-47 og 49-52 finder tilsvarende anvendelse på lydoptagelser.

§ 67. ---

Stk. 2. Bestemmelserne i § 2, stk. 2-4, § 7, stk. 1, § 11, stk. 2 og 3, § 11 a, § 12, stk. 1, stk. 2, nr. 5, stk. 3, stk. 4, nr. 2, og stk. 5, 1. pkt., §§ 13, 15, 16 og 16 a, § 17, stk. 1 og 3, § 18, stk. 1 og 2, § 19, stk. 1 og 2, og §§ 22, 25, 25 a, 27, 28, 30 a, 31, 32, 34, 35, 39-47 og 49-52 finder tilsvarende anvendelse på billedoptagelser.

23. I § 65, stk. 6, ændres »11 a« til: »11 a-c«, »§§ 13« ændres til: »§§ 13 og 13 a« og efter »16 a« indsættes: », 16 c-f«.

24. I § 66, stk. 2, ændres »§ 11 a« til: »§§ 11 a-c«, »§§ 13« ændres til: »§§ 13 og 13 a« og efter »16 a« indsættes: », 16 c-f«.

25. I § 67, stk. 2, ændres »§ 11 a« til: »§§ 11 a-c«, »§§ 13« ændres til: »§§ 13 og 13 a« og »16 a«, ændres til: », 16 a, 16 c-f«,

§ 69. ---

Stk. 3. Bestemmelserne i § 2, stk. 2-4, § 7, stk. 1, § 11, stk. 2 og 3, § 11 a, § 12, stk. 1, stk. 2, nr. 5, stk. 3, stk. 4, nr. 2, og stk. 5, 1. pkt., §§ 15-16 a, § 17, stk. 1 og 2, §§ 17 a-17 e, § 19, stk. 1 og 2, §§ 21, 22, 25 og 25 a, § 27, stk. 1 og 3, og §§ 28, 31, 32 og 39-46 a finder tilsvarende anvendelse på radio- og fjernsynsudsendelser.

§ 69 a. ---

Stk. 5. Bestemmelserne i § 2, stk. 2-4, § 7, stk. 1, § 11, stk. 2 og 3, § 11 a, § 12, stk. 1, stk. 2, nr. 5, stk. 3, stk. 4, nr. 1, og stk. 5, 1. pkt., §§ 13, 15-16 b og 17-17 e, § 18, stk. 1 og 2, § 19, stk. 1 og 2, og §§ 21, 22, 25, 25 a, 27, 28, 29 a, 31 og 49-52 finder tilsvarende anvendelse på de pressepublikationer, der er nævnt i stk. 1.

§ 70. ---

Stk. 3. Bestemmelserne i § 2, stk. 2-4, §§ 3, 7, 9, 11 og 11 a, § 12, stk. 1, stk. 2, nr. 5, og stk. 3, §§ 13-16 b, § 17, stk. 1 og 3, §§ 17 a-17 e, § 18, stk. 1 og 2, § 19, stk. 1 og 2, §§ 20, 21 og 23, § 24, stk. 1 og 2, og §§ 24 a, 25, 25 a, 27, 28, 30-31, 34, 35, 39-47, 49-58 og 60-62 finder tilsvarende anvendelse på fotografiske billeder. Er et fotografisk billede genstand for ophavsret efter § 1, kan denne også gøres gældende.

§ 71. ---

Stk. 5. Bestemmelserne i § 2, stk. 2-4, §§ 6-9, § 11, stk. 2 og 3, § 12, stk. 1, stk. 2, nr. 4, stk. 4, nr. 3, og stk. 5, 2. pkt., §§ 13-17 e, § 18, stk. 1 og 2, § 19, stk. 1 og 2, §§ 20-22, 25, 27, 28, 30-32, 34 og 35, § 36, stk. 2 og 3, § 47 og §§ 49-52 finder tilsvarende anvendelse på de kataloger, tabeller, databaser mv., der er nævnt i stk. 1.

Stk. 6. ---

§ 75 d. Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47, stk. 1, kan på begæring pålægge en rettighedshaver, som har gjort brug af de i § 75 c, stk. 1, nævnte effektive tekniske foranstaltninger, at stille sådanne midler til rådighed for en bruger, som er nødvendige for, at denne kan drage fordel af bestemmelserne i §§ 15 og 16, § 17, stk. 1, § 17 c, § 18, stk. 1 og 2, § 21, stk. 1, nr. 2, § 23, stk. 1, og §§ 26-28, 31 og 68. Imødekommer rettighedshaveren ikke pålægget inden 4 uger fra nævnets afgørelse, kan brugeren uanset bestemmelsen i § 75 c, stk. 1, foretage omgåelse af den tekniske foranstaltning. Bestemmelserne i 1. og 2. pkt. finder kun anvendelse i forhold til brugere, som har lovlig adgang til værket eller frembringelsen m.v.

Stk. 2-3. ---

26. I § 69, *stk. 3*, ændres »§ 11 a« til: »§§ 11 a-c«, efter »stk. 5, 1. pkt.« indsættes: » og § 13 a«, og efter »§§ 15-16 a,« indsættes: » §§ 16 c-f,«.

27. I § 69 a, *stk. 5*, ændres »§ 11 a« til: »§§ 11 a-c«, »§§ 13« ændres til: »§§ 13 og 13 a«, og »15-16 b« ændres til: »15-16 f«.

28. I § 70, *stk. 3*, ændres »og 11 a« til: », 11 a-c«, og »§§ 13-16 b« ændres til: »§§ 13-16 f«.

29. I § 70 indsættes som *stk. 4*:

»*Stk. 4.* Beskyttelsen i stk. 1 gælder ikke, hvis hovedmotivet for det fotografiske billede udgør et billedkunsværk, hvor beskyttelsestiden er udløbet.«

30. I § 71, *stk. 5*, indsættes efter »§ 11, stk. 2 og 3«: » § 11 b, § 11 c, «.

31. I § 75 d, *stk. 1, 1. pkt.*, indsættes »efter gjort brug af de i«: »§ 11 c, stk. 3 eller« og efter »bestemmelserne i« indsættes: » § 11 c,«.

32. Efter § 88 indsættes i kapitel 8:

»§ 88 a. Anvendelsen af værker og andre frembringelser, der udelukkende finder sted til undervisningsbrug via sikre elektroniske miljøer, skal i overensstemmelse med de nationale bestemmelser, som gennemfører artikel 5 i direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF anses for kun at finde sted i den medlemsstat, hvor uddannelsesinstitutionen er etableret.

§ 88 b. Anvendelsen af værker og andre frembringelser i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen i overensstemmelse med de nationale bestemmelser, som gennemfører artikel 8 i direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF anses for kun at finde sted i den medlemsstat, hvor den kulturarvsinstitution, der foretager anvendelsen, er etableret.«

§ 91. Bestemmelserne i §§ 54, 55, 56 og 58 finder ikke anvendelse på aftaler, der er indgået før den 1. juli 1995.

Stk. 2-6. ---

33. I § 91 stk. 1, udgår »55,«.

§ 2

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. juli 2023.

Stk. 2. § 1, nr. 18 og 19, finder ikke anvendelse på aftaler indgået inden lovens ikrafttræden. For sådanne aftaler finder de hidtidige gældende regler anvendelse.

Stk. 3. §§ 55 og 55 a, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 20, finder ikke anvendelse på aftaler indgået inden 1. juli 2023. For sådanne aftaler finder de hidtil gældende regler anvendelse. Ophavsmanden har i spørgsmål om aftalejustering, jf. § 55 b affattet ved denne lovs § 1, nr. 20, for aftaler, der er indgået inden lovens ikrafttræden, dog tidligst 1. juli 2018, efter anmodning ret til oplysningerne for at kunne vurdere, om vederlaget har været uforholdsmæssigt lavt og derfor specifikt anmoder om oplysningerne til dette formål.

Stk. 4 Regler fastsat i medfør af § 50, stk. 5 jf. lov nr. 1144 af 23. oktober 2014, forbliver i kraft, indtil de ophæves eller afløses af forskrifter udstedt i medfør af § 50, stk. 6.

§ 3

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Grønland med de ændringer, som de grønlandske forhold tilsiger.

EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS DIREKTIV (EU) 2019/790

af 17. april 2019

om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF

(EØS-relevant tekst)

EUROPA-PARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR —

under henvisning til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, særlig artikel 53, stk. 1, og artikel 62 og 114,

under henvisning til forslag fra Europa-Kommissionen,

efter fremsendelse af udkast til lovgivningsmæssig retsakt til de nationale parlamenter,

under henvisning til udtalelse fra Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg¹⁾,

under henvisning til udtalelse fra Regionsudvalget²⁾,

efter den almindelige lovgivningsprocedure³⁾, og

og ud fra følgende betragtninger:

(1) Traktaten om Den Europæiske Union (TEU) foreskriver oprettelse af et indre marked og indførelse af en ordning, der sikrer, at konkurrencen i det indre marked ikke forrejes. Yderligere harmonisering af medlemsstaternes regler om ophavsret og beslægtede rettigheder bør bidrage til at opnå disse mål.

(2) De direktiver, der er vedtaget vedrørende ophavsret og beslægtede rettigheder, bidrager til det indre markeds funktion, giver et højt niveau af beskyttelse for rettighedshavere, letter processen for clearing af rettigheder og danner en ramme for udnyttelsen af de værker og andre frembringelser, som er beskyttet af disse rettigheder. Denne harmoniserede retlige ramme bidrager til et velfungerende indre marked og fremmer innovation, kreativitet, investeringer og produktion af nyt indhold, også i det digitale miljø, med henblik på at undgå fragmentering af det indre marked. Den beskyttelse, som den retlige ramme giver, bidrager også til Unionens mål om at respektere og fremme kulturel mangfoldighed og samtidig fremhæve den fælles europæiske kulturarv. Ifølge artikel 167, stk. 4, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde skal Unionen tage hensyn til de kulturelle aspekter i sin indsats.

(3) Den hurtige teknologiske udvikling fortsætter med at ændre den måde, hvorpå værker og andre frembringelser skabes, produceres, distribueres og udnyttes. Der dukker hele tiden nye forretningsmodeller og nye aktører op. Den relevante lovgivning skal være fremtidssikret for ikke at begrænse den teknologiske udvikling. De mål og principper, der er fastlagt i Unionens ophavsretlige rammer, er fortsat velfunderede. Der er imidlertid fortsat retsusikkerhed for både rettighedshavere og brugere med hensyn til visse anvendelser af værker og andre frembringelser i det digitale miljø, herunder grænseoverskridende anvendelser. Som angivet i Kommissionens meddelelse af 9. december 2015 med titlen »På vej mod en tidssvarende, mere europæisk ramme for ophavsret«, er det på nogle områder nødvendigt at tilpasse og supplere den eksisterende EU-ramme for ophavsret og samtidig opretholde et højt beskyttelsesniveau

for ophavsret og beslægtede rettigheder. I dette direktiv fastsættes der regler for tilpasningen af visse undtagelser og indskrænkninger til ophavsret og beslægtede rettigheder til digitale og grænseoverskridende miljøer samt foranstaltninger til at lette visse licenspraksisser, navnlig, men ikke kun, hvad angår udbredelsen af værker og andre frembringelser, der ikke længere forhandles, og tilgængeligheden af audiovisuelle værker online på video on demand-pladformer med henblik på at sikre bredere adgang til indhold. Det indeholder også regler, der skal lette anvendelsen af indhold i det offentlige domæne. For at skabe en velfungerende og retfærdig markedsplads for ophavsret bør der også være regler om rettigheder i publikationer, om udbydere af onlinetjenesters anvendelse af værker eller andre frembringelser, når disse udbydere lagrer og giver adgang til indhold uploadet af brugerne, om gennemsigtigheden i ophavsmænds og udøvende kunstners aftaler og om ophavsmænds og udøvende kunstners vederlag samt en mekanisme for tilbagekaldelse af rettigheder, som ophavsmænd og udøvende kunstnere har overdraget på et eksklusivt grundlag.

Dette direktiv bygger på og supplerer reglerne i de gældende direktiver på dette område, navnlig EuropaParlamentets og Rådets direktiv 96/9/EF⁴⁾, 2000/31/EF⁵⁾, 2001/29/EF⁶⁾, 2006/115/EF⁷⁾, 2009/24/EF⁸⁾, 2012/28/EU⁹⁾ og 2014/26/EU¹⁰⁾.

(5) Inden for områderne forskning, innovation, uddannelse og bevarelse af kulturarven giver digitale teknologier mulighed for nye former for anvendelse, der ikke klart er omfattet af de eksisterende EU-regler om undtagelser og indskrænkninger. Derudover kan den frivillige karakter af de undtagelser og indskrænkninger, som er fastlagt i direktiv 96/9/EF, 2001/29/EF og 2009/24/EF på disse områder, have en negativ indvirkning på det indre markeds funktion. Dette er især relevant for grænseoverskridende anvendelser, som bliver stadig vigtigere i det digitale miljø. De eksisterende undtagelser og indskrænkninger i EU-retten, som vedrører videnskabelig forskning, innovation, undervisning og bevarelse af kulturarven, bør derfor vurderes på ny i lyset af disse nye anvendelser. Der bør indføres obligatoriske undtagelser eller indskrænkninger for anvendelse af teknologier til tekst- og datamining, illustration i forbindelse med undervisning i det digitale miljø og for bevarelse af kulturarven. De eksisterende undtagelser og indskrænkninger i EU-retten bør fortsat gælde, herunder inden for tekst- og datamining, uddannelse og aktiviteter inden for bevarelse, så længe de ikke begrænser anvendelsesområdet for de obligatoriske undtagelser eller indskrænkninger, som er fastsat i dette direktiv, og som skal gennemføres af medlemsstaterne i deres nationale ret. Direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF bør derfor ændres.

(6) De undtagelser og indskrænkninger, der er fastsat i dette direktiv, har til formål at skabe en rimelig balance mellem ophavsmænds og andre rettighedshaveres rettigheder og interesser på den ene side og brugernes på den anden side. De kan kun anvendes i visse specielle tilfælde, der ikke strider mod den normale udnyttelse af værker eller andre frembringelser og ikke indebærer urimelig skade for rettighedshavernes legitime interesser.

(7) Den beskyttelse af tekniske foranstaltninger, der er fastsat i direktiv 2001/29/EF, er fortsat afgørende for at sikre beskyttelse og effektiv udøvelse af de rettigheder, der er indrømmet ophavsmænd og andre rettighedshavere i henhold til EU-retten. En sådan beskyttelse bør opretholdes, samtidig med at det sikres, at anvendelsen af tekniske foranstaltninger ikke forhindrer udnyttelsen af de undtagelser og indskrænkninger, der er fastlagt i dette direktiv. Rettighedshavere bør have muligheden for at sikre dette via frivillige foranstaltninger. De bør frit kunne vælge den rette metode til at sætte dem, der er begunstiget af de undtagelser og indskrænkninger, der er fastsat i dette direktiv, i stand til at drage fordel heraf. Hvor der ikke er truffet frivillige foranstaltninger, bør medlemsstaterne træffe passende foranstaltninger i

overensstemmelse med artikel 6, stk. 4, første afsnit, i direktiv 2001/29/EF, herunder i tilfælde, hvor værker og andre frembringelser stilles til rådighed gennem on demandtjenester.

(8) Nye teknologier muliggør automatisk computeranalyse af information i digital form, f.eks. tekst, lyd, billeder og data, almindelig kendt som tekst- og datamining. Tekst- og datamining gør det muligt at behandle store mængder af information med det formål at opnå ny viden og finde frem til nye tendenser. Tekst- og dataminingsteknologier er vidt udbredte inden for den digitale økonomi, men det anerkendes bredt, at de især kan være til nytte på forskningsområdet og derved støtte innovation. Sådanne teknologier gavner universiteter og andre forskningsinstitutioner samt kulturarvsinstitutioner, da de også kan udføre forskning som led i deres hovedaktiviteter. I Unionen oplever sådanne organisationer og institutioner imidlertid retsikkerhed med hensyn til, i hvilket omfang de kan foretage tekst- og datamining af indhold. I visse tilfælde kan tekst- og datamining være forbundet med handlinger, som er underlagt ophavsretlig beskyttelse, sui generis-retten om databaser eller begge dele, hvilket navnlig gælder reproduktion af værker eller andre frembringelser, udtræk af indhold fra en database eller begge dele, f.eks. når data normaliseres i løbet af tekst- og dataminingprocessen. Hvis ingen undtagelse eller indskrænkning finder anvendelse, skal der indhentes tilladelse til at foretage sådanne handlinger fra rettighedshaveren.

(9) Tekst- og datamining kan også foretages i forhold til rene fakta eller data, som ikke er ophavsretligt beskyttet, og i sådanne tilfælde kræves der ingen tilladelse i henhold til ophavsretten. Der kan også være tilfælde af tekst- og datamining, som ikke indebærer reproduktion, eller hvor de foretagne reproduktioner er omfattet af den obligatoriske undtagelse for midlertidige reproduktionshandling, som er fastsat i artikel 5, stk. 1, i direktiv 2001/29/EF, og som fortsat bør finde anvendelse på teknikker til tekst- og datamining, der ikke medfører oprettelse af kopier, der falder uden for denne undtagelses anvendelsesområde.

(10) EU-retten indeholder visse undtagelser og indskrænkninger for anvendelser med henblik på videnskabelig forskning, som muligvis finder anvendelse på tekst- og datamining. Disse undtagelser og indskrænkninger er imidlertid valgfri og ikke fuldt ud tilpasset til anvendelsen af teknologier inden for videnskabelig forskning. Har forskere lovlig adgang til indhold, f.eks. via abonnementer til publikationer eller open access-licenser, kan licensbetingelserne desuden udelukke tekst- og datamining. Da forskning i stigende grad udføres ved hjælp af digital teknologi, er der en risiko for, at Unionens konkurrencemæssige position inden for forskning vil blive påvirket negativt, medmindre der tages skridt til at afhjælpe retsikkerheden vedrørende tekst- og datamining.

(11) Denne retsikkerhed vedrørende tekst- og datamining bør afhjælpes ved at fastlægge en obligatorisk undtagelse for universiteter og andre forskningsinstitutioner samt for kulturarvsinstitutioner fra eneretten til reproduktion og retten til at forhindre udtræk fra en database. I tråd med den eksisterende EU-forskningspolitik, der tilskynder universiteter og forskningsinstitutioner til at samarbejde med den private sektor, bør forskningsinstitutioner også være omfattet af en sådan undtagelse, når de udfører deres forskningsaktiviteter inden for rammerne af offentligprivate partnerskaber. Selv om denne undtagelse fortsat kun bør gælde for forskningsinstitutioner og kulturarvsinstitutioner, bør de også kunne lade deres private partnere foretage tekst- og datamining, herunder ved at benytte deres teknologiske værktøjer.

(12) Forskningsinstitutionerne i Unionen omfatter en bred vifte af forskellige enheder, hvis primære mål er at udføre videnskabelig forskning eller at gøre dette i kombination med ydelsen af uddannelsesmæssige tjenester. Begrebet »videnskabelig forskning« som omhandlet i dette direktiv bør anses for at dække både natur- og humanvidenskab. På grund af mangfoldigheden blandt sådanne enheder er det vigtigt at have

en fælles forståelse af begrebet »forskningsinstitution«. Det bør f.eks. ud over universiteter eller andre højere uddannelsesinstitutioner og deres biblioteker også dække enheder såsom forskningsinstitutter og hospitaler, der bedriver forskning. Selv om forskningsinstitutionerne i medlemsstaterne har forskellige retlige former og strukturer, har de generelt det til fælles, at de enten handler uden sigte på fortjeneste eller med henblik på at opfylde almennyttige opgaver, der anerkendes af staten. En sådan almennyttig opgave kan f.eks. være afspejlet i offentlig finansiering eller i bestemmelser i national ret eller offentlige kontrakter. Omvendt bør institutioner ikke betragtes som forskningsinstitutioner inden for rammerne af dette direktiv, når kommercielle foretagender på grund af strukturelle forhold såsom i deres egenskab af aktionærer eller medlemmer har en afgørende indflydelse på dem, der gør det muligt for sådanne foretagender at udøve kontrol, idet dette kan medføre privilegeret adgang til forskningsresultater.

(13) Ved kulturarvsinstitutioner bør forstås offentligt tilgængelige biblioteker og museer uanset typen af værker eller andre frembringelser, som de har i deres permanente samlinger, samt arkiver og film- eller lydarvsinstitutioner. De bør anses for at omfatte bl.a. nationale biblioteker og nationale arkiver og, for så vidt angår deres arkiver og offentligt tilgængelige biblioteker, uddannelsesinstitutioner, forskningsorganisationer og public service radio- og TV-foretagender.

(16) Med henblik på et potentielt højt antal anmodninger om adgang til og download af deres værker eller andre frembringelser bør det være tilladt rettighedshaverne at træffe foranstaltninger, når der er risiko for, at sikkerheden eller integriteten af deres systemer eller databaser kan bringes i fare. Sådanne foranstaltninger kan f. eks. gå ud på at sikre, at kun personer, der har lovlig adgang til deres data, kan tilgå dem, herunder gennem IPadressevalidering eller brugerautentificering. Disse foranstaltninger bør stå i forhold til de involverede risici, bør ikke gå videre, end hvad der er nødvendigt for at forfølge målet om at garantere systemets sikkerhed og integritet, og bør ikke underminere den effektive anvendelse af undtagelsen.

(14) Forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner, herunder de hertil knyttede personer, bør være omfattet af undtagelsen for tekst- og datamining for så vidt angår indhold, som de har lovlig adgang til. Lovlig adgang bør forstås som adgang til indhold baseret på en open access-politik eller på kontraktlige aftaler mellem rettighedshavere og forskningsinstitutioner eller kulturarvsinstitutioner såsom abonnementer eller andre lovlige metoder. Hvis for eksempel forsknings- eller kulturarvsinstitutioner tegner et abonnement, bør hertil knyttede personer, der er omfattet af abonnementet, anses for at have lovlig adgang. Lovlig adgang bør også omfatte adgang til indhold, som er frit tilgængeligt online.

(15) Forsknings- og kulturarvsinstitutioner kan i visse tilfælde, f.eks. med henblik på efterfølgende verifikation af videnskabelige forskningsresultater, have behov for at opbevare kopier, der er fremstillet i henhold til undtagelsen for tekst- og datamining. I så fald bør kopierne opbevares under sikre forhold. Medlemsstaterne bør frit kunne beslutte på nationalt plan og efter drøftelser med de relevante interessenter at fastlægge yderligere konkrete ordninger for opbevaring af kopier, herunder kunne udpege betroede organer til at varetage en sådan opbevaring. For ikke at begrænse anvendelsen af undtagelsen unødigt bør sådanne ordninger være forholdsmæssige og begrænset til, hvad der er nødvendigt for at opbevare kopierne på en sikker måde og forhindre uautoriseret anvendelse. Anvendelse med henblik på anden videnskabelig forskning end tekst- og datamining, såsom videnskabelig peer review og fælles forskning, bør fortsat i relevant omfang være omfattet af den undtagelse eller indskrænkning, der er omhandlet i artikel 5, stk. 3, litra a), i direktiv 2001/29/EF.

(16) Med henblik på et potentielt højt antal anmodninger om adgang til og download af deres værker eller andre frembringelser bør det være tilladt rettighedshaverne at træffe foranstaltninger, når der er risiko for, at sikkerheden eller integriteten af deres systemer eller databaser kan bringes i fare. Sådanne foranstaltninger kan f. eks. gå ud på at sikre, at kun personer, der har lovlig adgang til deres data, kan tilgå dem, herunder gennem IPadressevalidering eller brugerautentificering. Disse foranstaltninger bør stå i forhold til de involverede risici, bør ikke gå videre, end hvad der er nødvendigt for at forfølge målet om at garantere systemets sikkerhed og integritet, og bør ikke underminere den effektive anvendelse af undtagelsen.

(17) I betragtning af undtagelsens karakter og omfang, som er begrænset til enheder, der bedriver videnskabelig forskning, ville enhver potentiel skade for rettighedshavere som følge af denne undtagelse være minimal. Medlemsstaterne bør derfor ikke fastsætte bestemmelser om kompensation til rettighedshavere for anvendelser i henhold til de undtagelser for tekst- og datamining, som indføres med dette direktiv.

(17) I betragtning af undtagelsens karakter og omfang, som er begrænset til enheder, der bedriver videnskabelig forskning, ville enhver potentiel skade for rettighedshavere som følge af denne undtagelse være minimal. Medlemsstaterne bør derfor ikke fastsætte bestemmelser om kompensation til rettighedshavere for anvendelser i henhold til de undtagelser for tekst- og datamining, som indføres med dette direktiv.

(18) Tekst- og dataminingsteknikker har ikke kun betydning inden for videnskabelig forskning, men anvendes også i vid udstrækning af både private og offentlige enheder til at analysere store mængder data inden for forskellige områder af livet og til forskellige formål, herunder i forbindelse med offentlige tjenester, komplekse forretningsmæssige beslutninger og udvikling af nye applikationer eller teknologier. Rettighedshavere bør fortsat kunne udstede licenser til anvendelser af deres værker eller andre frembringelser, der falder uden for anvendelsesområdet for den i dette direktiv fastsatte obligatoriske undtagelse for tekst- og datamining med henblik på videnskabelig forskning og for de eksisterende undtagelser og indskrænkninger, der er fastsat i direktiv 2001/29/EF. Samtidig bør der tages højde for den retsikkerhed, der hersker om, hvorvidt brugere af tekst- og datamining kan foretage reproduktioner og udtræk af lovligt tilgængelige værker eller andre frembringelser med tekstog datamining for øje, navnlig når de reproduktioner eller udtræk, der foretages med henblik på den tekniske proces, ikke opfylder alle betingelserne i den eksisterende undtagelse for midlertidige reproduktionshandlinger fastsat i artikel 5, stk. 1, i direktiv 2001/29/EF. For at skabe større retssikkerhed i sådanne tilfælde og fremme innovation også i den private sektor bør dette direktiv på visse betingelser fastsætte en undtagelse eller indskrænkning for reproduktioner og udtræk af værker eller andre frembringelser med henblik på tekst- og datamining og tillade, at kopier opbevares, så længe det er nødvendigt for disse tekst- og dataminingformål.

Denne undtagelse eller indskrænkning bør kun gælde, så længe værket eller den anden frembringelse er tilgængeligt på lovlig vis, herunder når værket eller frembringelsen stilles til rådighed for almenheden online, og i det omfang rettighedshaverne ikke på passende vis har forbeholdt sig retten til at foretage reproduktioner og udtræk til tekstog dataminingformål. For så vidt angår indhold, der er stillet til rådighed for almenheden online, bør det kun anses for passende at forbeholde sig disse rettigheder på en maskinlæsbar måde, herunder i metadata og i vilkår og betingelser for brug af et websted eller en tjeneste. Andre anvendelser bør ikke berøres af forbeholdet for rettigheder med henblik på tekst- og datamining. I andre tilfælde kan det være passende at forbeholde sig rettighederne på anden måde, såsom i kontraktmæssige aftaler eller ved en ensidig erklæring. Rettighedshavere bør kunne træffe foranstaltninger til at sikre, at deres forbehold i denne henseende respekteres. Denne undtagelse eller indskrænkning bør ikke berøre den obligatoriske undtagelse for tekst- og datamining med henblik på videnskabelig forskning, som er fastsat

i dette direktiv, eller den eksisterende undtagelse for midlertidige reproduktionshandlinger fastsat i artikel 5, stk. 1, i direktiv 2001/29/EF.

(19) Artikel 5, stk. 3, litra a), i direktiv 2001/29/EF tillader medlemsstaterne at indføre en undtagelse fra eller indskrænkning i retten til reproduktion, overføring til almenheden og tilrådighedsstillelse for almenheden af værker eller andre frembringelser på en sådan måde, at almenheden får adgang til dem på et individuelt valgt sted og tidspunkt, hvis der udelukkende er tale om anvendelse til anskueliggørelse i forbindelse med undervisning. Derudover tillader artikel 6, stk. 2, litra b), og artikel 9, litra b), i direktiv 96/9/EF anvendelse af en database og udtræk af en væsentlig del af indholdet til anskueliggørelse i forbindelse med undervisning. I hvilket omfang disse undtagelser eller indskrænkninger gælder for digitale anvendelser, er uklart. Desuden er det uklart, hvorvidt disse undtagelser eller indskrænkninger også gælder i tilfælde, hvor undervisningen foregår online og som fjernundervisning. Endvidere giver den nuværende retlige ramme ikke mulighed for en grænseoverskridende virkning. Denne situation kan hæmme udviklingen af digitale undervisningsmetoder og fjernundervisning. Det er derfor nødvendigt at indføre en ny obligatorisk undtagelse eller indskrænkning for at sikre, at uddannelsesinstitutioner er garanteret fuld retssikkerhed, når de anvender værker eller andre frembringelser i digitale aktiviteter, herunder online og på tværs af grænser.

(20) Mens fjernundervisning og grænseoverskridende uddannelsesprogrammer hovedsagelig udvikles på videregående niveau, anvendes digitale værktøjer og ressourcer i stigende grad på alle uddannelsesniveauer, især for at forbedre og berige undervisningsoplevelsen. Undtagelsen eller indskrænkningen i dette direktiv bør derfor komme uddannelsesinstitutioner, der er anerkendt af en medlemsstat, til gode, herunder dem der er involveret på det primære og sekundære trin samt de erhvervsfaglige og videregående uddannelser. Den bør dog kun gælde i det omfang, anvendelserne inden for en konkret uddannelsesaktivitet har et ikkekommercielt formål. En uddannelsesinstitutions organisatoriske struktur og finansiering bør ikke være afgørende for bedømmelsen af, om aktiviteten er af ikkekommerciel karakter.

(21) Undtagelsen eller indskrænkningen i dette direktiv for anvendelser, der udelukkende tjener til anskueliggørelse i forbindelse med undervisning, bør forstås således, at den omfatter digital anvendelse af værker eller andre frembringelser for at understøtte, berige eller supplere undervisningen, herunder læringsaktiviteter. Undtagelsen eller indskrænkningen bør kun omfatte distribution af software i det omfang, der er tale om digital overførsel af software. I de fleste tilfælde indebærer begrebet anskueliggørelse derfor, at der kun anvendes dele eller uddrag af værker, og at dette ikke træder i stedet for indkøb af materialer, der primært er beregnet til uddannelsesmarkedet. I forbindelse med gennemførelsen af undtagelsen eller indskrænkningen bør medlemsstaterne, for så vidt angår de forskellige typer af værker eller andre frembringelser, på en afbalanceret måde frit kunne præcisere den andel af et værk eller en anden frembringelse, som kan anvendes i forbindelse med undervisning med anskueliggørelse som eneste formål. Undtagelsen eller indskrænkningen bør forstås således, at den omfatter anvendelser, der tilgodeser de specifikke tilgængelighedsbehov for personer med et handicap for så vidt angår anskueliggørelse i forbindelse med undervisning.

(22) Anvendelse af værker eller andre frembringelser i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen udelukkende med henblik på anskueliggørelse i forbindelse med undervisning, bør kun ske i forbindelse med undervisnings- eller læringsaktiviteter, der udfoldes under uddannelsesinstitutioners ansvar, herunder i forbindelse med eksaminer eller undervisningsaktiviteter, der foregår uden for uddannelsesinstitutionen, f.eks. på et museum, et bibliotek eller i en anden kulturarvsinstitution, og bør være begrænset til, hvad der er nødvendigt for at udføre sådanne aktiviteter. Undtagelsen eller indskrænkningen bør omfatte både

anvendelser af værker eller andre frembringelser, der foregår i klasseværelset eller andetsteds ved hjælp af digitale hjælpemidler, f.eks. elektroniske whiteboards eller digitale apparater, som kan være forbundet til internettet, og anvendelser, der foregår på afstand gennem sikre elektroniske miljøer, såsom i forbindelse med onlineundervisning eller onlineadgang til undervisningsmateriale, der supplerer et konkret kursus. Sikre elektroniske miljøer bør forstås som digitale undervisnings- og læringsmiljøer, hvortil kun en uddannelsesinstitutions undervisningspersonale og de elever eller studerende, der er indskrevet på en uddannelse, har adgang, navnlig gennem passende, herunder passwordbaserede, autentifikationsprocedurer.

(23) Forskellige ordninger, der bygger på gennemførelsen af den undtagelse eller indskrænkning, der er fastlagt ved direktiv 2001/29/EF, eller på licensaftaler, der omfatter videre anvendelser, er indført i en række medlemsstater med henblik på at lette den uddannelsesmæssige anvendelse af værker og andre frembringelser. Sådanne ordninger er normalt blevet oprettet under hensyntagen til behovene hos uddannelsesinstitutionerne og på de forskellige niveauer i uddannelsessektoren. Det er afgørende at harmonisere omfanget af den nye obligatoriske undtagelse eller indskrænkning i forbindelse med digitale anvendelser og grænseoverskridende undervisningsaktiviteter, men ordningerne for gennemførelse kan variere fra en medlemsstat til en anden, så længe de ikke hindrer den effektive anvendelse af undtagelsen eller indskrænkningen eller grænseoverskridende anvendelser. Medlemsstaterne bør f.eks. fortsat frit kunne kræve, at anvendelsen af værker eller andre frembringelser respekterer ophavsmænds og udøvende kunstners ideelle rettigheder. Dette bør gøre det muligt for medlemsstaterne at bygge videre på de eksisterende nationalt indførte ordninger. Medlemsstaterne kan navnlig beslutte at gøre anvendelsen af undtagelsen eller indskrænkningen helt eller delvis afhængig af besiddelsen af passende licenser, der omfatter mindst de samme anvendelser som dem, der tillades i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen. Såfremt licenserne kun delvist dækker de anvendelser, som er tilladt i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen, bør medlemsstaterne sikre, at alle de øvrige anvendelser er omfattet af undtagelsen eller indskrænkningen.

Medlemsstaterne kan f.eks. benytte denne mekanisme til at give forrang til licenser til materialer, der primært er beregnet til uddannelsesmarkedet eller licenser til partiturer. Med henblik på at undgå, at det forhold, at anvendelsen af undtagelsen betinges af besiddelsen af licenser, fører til retsusikkerhed eller en administrativ byrde for uddannelsesinstitutionerne, bør de medlemsstater, der vælger en sådan metode, træffe konkrete foranstaltninger til at sikre, at licensordninger, der tillader digital anvendelse af værker eller andre frembringelser til undervisningsbrug, er let tilgængelige, og at uddannelsesinstitutionerne er klar over eksistensen af sådanne licensordninger. Sådanne licensordninger bør tilgodese uddannelsesinstitutionernes behov. Der kan også udvikles informationsværktøjer, der har til formål at sikre, at de eksisterende licensordninger er synlige. Sådanne ordninger kan f.eks. være baseret på kollektive licenser eller udvidede kollektive licenser for at undgå, at uddannelsesinstitutioner skal forhandle individuelt med rettighedshaverne. Af hensyn til retssikkerheden bør medlemsstaterne præcisere, på hvilke betingelser en uddannelsesinstitution kan anvende beskyttede værker eller andre frembringelser i henhold til denne undtagelse, og omvendt, hvornår den skal handle inden for rammerne af en licensordning.

(24) Medlemsstaterne bør fortsat frit kunne bestemme, at rettighedshaverne skal have en rimelig kompensation for digitale anvendelser af deres værker eller andre frembringelser i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen i dette direktiv for anvendelse til anskueliggørelsesformål i forbindelse med undervisning. Ved fastsættelsen af den mulige størrelse af rimelig kompensation bør der bl.a. tages behørigt hensyn til medlemsstaternes uddannelsesmæssige mål og til den skade, rettighedshaverne påføres. Med-

lemsstater, der beslutter sig for at sikre en rimelig kompensation, bør tilskynde til brug af ordninger, som ikke påfører uddannelsesinstitutionerne en administrativ byrde.

(25) Kulturarvsinstitutioner arbejder for at bevare deres samlinger til fremtidige generationer. En handling til bevarelse af et værk eller en anden frembringelse, som indgår i en kulturarvsinstitutionens samling, kan kræve en reproduktion og dermed tilladelse fra de relevante rettighedshavere. De digitale teknologier giver nye muligheder for at bevare kulturarven i disse samlinger, men de skaber også nye udfordringer. I betragtning af disse nye udfordringer er det nødvendigt at tilpasse den eksisterende retlige ramme ved at fastlægge en obligatorisk undtagelse fra retten til reproduktion for at tillade sådanne institutioner at foretage sådanne former for bevarelse.

(26) Eksistensen af forskellige tilgange i medlemsstaterne til kulturarvsinstitutioners reproduktionshandlinger i bevaringsøjemed er til hinder for sådanne institutioners grænseoverskridende samarbejde, fælles udnyttelse af bevaringsmidler og oprettelse af grænseoverskridende bevaringsnetværk på det indre marked, hvilket fører til ineffektiv anvendelse af ressourcer. Dette kan have negativ indvirkning på bevarelsen af kulturarven.

(27) Der bør derfor stilles krav til medlemsstaterne om at tillade en undtagelse, der gør det muligt for kulturarvsinstitutioner at reproducere værker og andre frembringelser, der er en permanent del af deres samlinger, med henblik på bevarelse, f.eks. i forbindelse med forældet teknologi eller nedslidningen af de oprindelige støttestrukturer eller for at forsikre sådanne værker og andre frembringelser. En sådan undtagelse bør gøre det muligt at lave kopier ved hjælp af de korrekte bevaringsværktøjer, -midler eller -teknologier, i ethvert format og på ethvert medium, i det påkrævede antal, på et hvilket som helst tidspunkt i et værks eller en anden frembringelses levetid samt i det omfang, det er nødvendigt i bevaringsøjemed. Reproduktionshandlinger, der foretages af kulturarvsinstitutioner til andre formål end bevaring af værker og andre frembringelser i deres permanente samlinger, bør fortsat være betinget af rettighedshavernes tilladelse, medmindre de er tilladt i henhold til andre undtagelser eller indskrænkninger i EU-retten.

(28) Kulturarvsinstitutioner har ikke nødvendigvis de tekniske midler eller den tekniske ekspertise til selv at udføre de handlinger, der er nødvendige for at bevare deres samlinger, navnlig i det digitale miljø, og kan derfor gøre brug af bistand fra andre kulturinstitutioner og andre tredjeparter med henblik herpå. Kulturarvsinstitutioner bør inden for rammerne af denne undtagelse med henblik på bevarelse som fastsat i dette direktiv kunne lade tredjeparter, herunder sådanne, der er baseret i andre medlemsstater, fremstille kopier på deres vegne og på deres ansvar.

(29) Inden for rammerne af dette direktiv bør værker og andre frembringelser betragtes som en permanent del af en kulturarvsinstitutionens samling, når kopier af sådanne værker eller andre frembringelser ejes eller permanent opbevares af den pågældende institution, f.eks. som følge af en overdragelse af ejendomsret eller en licensaftale, afleveringspligt eller permanente opbevaringsordninger.

(30) Kulturarvsinstitutioner bør nyde godt af en klar ramme for digitalisering og formidling af værker eller andre frembringelser, der i henhold til dette direktiv anses for ikke længere at være i handel. De særlige karakteristika ved samlingerne af værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles, og det antal værker og andre frembringelser, der er involveret i massedigitaliseringsprojekter, betyder imidlertid, at det kan være meget vanskeligt at indhente den forudgående tilladelse hos de enkelte rettighedshavere. Dette kan eksempelvis skyldes værkernes eller frembringelsernes alder, deres begrænsede

kommercielle værdi eller den omstændighed, at de aldrig har været tiltænkt kommerciel brug eller aldrig har været kommercielt udnyttet. Der bør derfor fastlægges foranstaltninger til at lette visse anvendelser af ikke længere forhandlede værker eller andre frembringelser, som permanent befinder sig i kulturarvsinstitutioners samlinger.

(31) Der bør i alle medlemsstater forefindes retlige ordninger, som giver mulighed for, at licenser udstedt af relevante og tilstrækkeligt repræsentative kollektive forvaltningsorganisationer til kulturarvsinstitutioner for visse former for anvendelse af værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles, også gælder for rettigheder for rettighedshavere, der ikke har givet en repræsentativ kollektiv forvaltningsorganisation mandat hertil. Det bør i henhold til dette direktiv være muligt for sådanne licenser at dække alle medlemsstaterne.

(32) Bestemmelserne indført ved dette direktiv om kollektive licenser for værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles, kan ikke nødvendigvis sikre en løsning i alle de tilfælde, hvor kulturarvsinstitutioner støder på vanskeligheder med at opnå alle de nødvendige tilladelser fra rettighedshavere til at anvende sådanne værker og andre frembringelser, der ikke længere forhandles. Det kan være tilfældet f.eks., hvor der ikke er nogen praksis for kollektiv forvaltning af rettigheder til en bestemt type af værker eller andre frembringelser, eller hvor den relevante kollektive forvaltningsorganisation ikke er tilstrækkeligt repræsentativ for den kategori af rettighedshavere og de rettigheder, der er tale om. I sådanne tilfælde bør det være muligt for kulturarvsinstitutioner at gøre værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles, og der permanent indgår i deres samling, tilgængelige online i alle medlemsstaterne i henhold til en harmoniseret undtagelse fra eller indskrænkning i ophavsret og beslægtede rettigheder. Det er vigtigt, at anvendelserne i henhold til en sådan undtagelse eller indskrænkning kun finder sted, når visse betingelser, navnlig med hensyn til adgangen af licensbaserede løsninger, er opfyldt. En manglende enighed om licensbetingelser bør ikke fortolkes som manglende adgang til licensløsninger.

(33) Medlemsstaterne bør inden for rammerne af dette direktiv og i overensstemmelse med deres retlige traditioner, praksis eller forhold indrømme fleksibilitet til at vælge den specifikke licensordning såsom udvidede kollektive licenser eller formodninger om repræsentation, som de vil indføre for kulturarvsinstitutioners anvendelse af værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles. Medlemsstaterne bør også have fleksibilitet til at fastsætte, hvilke krav som kollektive forvaltningsorganisationer skal opfylde for at være tilstrækkeligt repræsentative, forudsat at denne fastsættelse bygger på et mandat til den relevante form for anvendelse fra et betydeligt antal rettighedshavere inden for den relevante kategori af værker eller andre frembringelser. Medlemsstaterne bør frit kunne fastsætte særlige regler for tilfælde, hvor mere end én kollektiv forvaltningsorganisation er repræsentativ for de pågældende værker eller andre frembringelser, således at der eksempelvis kræves udstedelse af fælles licenser eller indgåelse af en aftale mellem de relevante organisationer.

(34) Med henblik på disse licensordninger er det vigtigt med et stringent og velfungerende kollektivt forvaltningssystem. Direktiv 2014/26/EU fastsætter et sådant system, og dette system omfatter især regler om god forvaltningsskik, gennemsigtighed og rapportering samt den regelmæssige, omhyggelige og nøjagtige fordeling og betaling af skyldige beløb til individuelle rettighedshavere.

(35) Der bør være passende sikkerhedsforanstaltninger til rådighed for alle rettighedshavere, som bør have mulighed for at udelukke anvendelsen af de licensordninger og af den undtagelse eller indskrænkning, der indføres ved dette direktiv, for anvendelse af værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles, i forbindelse med alle deres værker eller andre frembringelser, i forbindelse med alle licenser

eller anvendelser i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen, i forbindelse med bestemte værker eller andre frembringelser eller i forbindelse med bestemte licenser eller anvendelser i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen, på ethvert tidspunkt forud for eller i løbet af varigheden af licensen eller forud for eller i løbet af anvendelsen i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen. De betingelser, der finder anvendelse på disse licensordninger, bør ikke påvirke deres praktiske relevans for kulturarvsinstitutioner. Hvor en rettighedshaver udelukker anvendelsen af sådanne ordninger eller en sådan undtagelse for eller indskrænkning af et/en eller flere værker eller andre frembringelser, er det vigtigt, at enhver igangværende anvendelse ophører inden for en rimelig frist, og, hvor den finder sted i henhold til en kollektiv licens, at den kollektive forvaltningsorganisation, når den er underrettet, ophører med at udstede licenser til de pågældende anvendelser. En sådan udelukkelse fra rettighedshavernes side bør ikke berøre deres krav på betaling af vederlag for den faktiske anvendelse af værket eller andre frembringelser i henhold til licensen.

(36) Dette direktiv berører ikke medlemsstaternes mulighed for at bestemme, hvem der skal have det retlige ansvar for overholdelsen af dette direktivs betingelser for så vidt angår licensudstedelse og værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles, og anvendelsen heraf og for de pågældende parternes overholdelse af betingelserne i de pågældende licenser.

(37) I betragtning af forskelligartetheden af værker og andre frembringelser i kulturarvsinstitutionernes samlinger er det vigtigt, at de licensordninger og den undtagelse eller indskrænkning, der fastsættes ved dette direktiv, er tilgængelige og kan anvendes i praksis i forbindelse med forskellige typer værker og andre frembringelser, herunder fotografier, software, fonogrammer, audiovisuelle værker og unikke kunstværker, herunder hvor de aldrig har været kommercielt til rådighed. Værker, der aldrig har været forhandlet, kan omfatte plakater, foldere, tidsskrifter og audiovisuelle amatørværker, men også ikkeoffentliggjorte værker eller andre frembringelser, med forbehold af andre gældende retlige begrænsninger, f.eks. nationale regler om ideelle rettigheder. Når et værk eller anden frembringelse er tilgængelig(t) i en af sine forskellige udgaver, såsom efterfølgende udgaver af litterære værker og omklippede udgaver af filmiske værker, eller i en af sine forskellige manifestationer, såsom digitale og trykte formater af det samme værk, bør dette værk eller denne anden frembringelse ikke anses for at være udgået af handelen. Omvendt bør den kommercielle tilgængelighed af bearbejdnings, herunder andre sprogudgaver eller audiovisuelle bearbejdnings af et litterært værk, ikke udelukke, at et værk eller en anden frembringelse betragtes som om, de ikke længere forhandles på et bestemt sprog. Med henblik på at afspejle de særlige karakteristika ved forskellige typer af værker og andre frembringelser for så vidt angår deres udgivelses- og distributionsmåde og for at øge anvendeligheden af disse ordninger, kan det være nødvendigt, at medlemsstaterne opstiller specifikke krav og procedurer vedrørende den praktiske anvendelse af disse licensordninger såsom et krav om et vist tidsrum, der skal være forløbet, siden værket eller den anden frembringelse blev bragt i handelen første gang. Det er hensigtsmæssigt, at medlemsstaterne konsulterer rettighedshavere, kulturarvsinstitutioner og kollektive forvaltningsorganisationer, når de fastsætter sådanne krav og procedurer.

(38) Når det skal afgøres, om værker eller andre frembringelser ikke længere forhandles, bør der gøres en rimelig indsats for at bedømme deres offentlige tilgængelighed i de sædvanlige handelskanaler, idet der tages hensyn til det pågældende værks eller den pågældende anden frembringelses eller sæt af værkers eller andre frembringelsers karakteristika. Medlemsstaterne bør frit kunne bestemme, hvordan ansvaret for at gøre denne rimelige indsats skal fordeles. Den rimelige indsats bør ikke skulle involvere gentagen handling over tid, men den bør ikke desto mindre tage hensyn til enhver form for let tilgængelig dokumentation for kommende tilgængelighed af værker eller andre frembringelser inden for de

sædvanlige handelskanaler. En bedømmelse af hvert enkelt værk for sig bør kun være påkrævet, når dette anses for at være rimeligt i lyset af den foreliggende relevante information, sandsynligheden for kommerciel tilgængelighed og de forventede transaktionsomkostninger. Verifikation af tilgængelighed af et værk eller anden frembringelse bør normalt finde sted i den medlemsstat, hvor kulturarvsinstitutionen er etableret, medmindre verifikation på tværs af grænserne anses for rimelig, f.eks. i tilfælde hvor der er let tilgængelig information om, at et litterært værk først blev udgivet i en bestemt sprogudgave i en anden medlemsstat. I mange tilfælde kan spørgsmålet om, hvorvidt et sæt af værker eller andre frembringelser ikke længere forhandles, afgøres ved hjælp af en forholdsmæssig mekanisme såsom stikprøvetagning. Det forhold, at et værk eller anden frembringelse er begrænset tilgængelig(t), såsom i genbrugsbutikker, eller at der er en teoretisk mulighed for, at en licens til et værk eller en anden frembringelse kunne opnås, bør ikke betragtes som tilrådighedsstillelse for almenheden i de sædvanlige handelskanaler.

(39) Af hensyn til venskabelig international sameksistens (»international comity«) bør den i dette direktiv fastsatte licensordning samt undtagelse eller indskrænkning for digitalisering og formidling af ikke længere forhandlede værker eller andre frembringelser ikke finde anvendelse på sæt af værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles, hvor der foreligger dokumentation for, at de overvejende består af værker eller andre frembringelser fra tredjelande, medmindre den pågældende kollektive forvaltningsorganisation er tilstrækkeligt repræsentativ for det pågældende tredjeland, f.eks. via en repræsentationsaftale. Vurderingen heraf kan baseres på den dokumentation, der er tilgængelig, efter at have gjort en rimelige indsats for at bedømme, om værkerne eller andre frembringelser ikke længere forhandles, uden at der er behov for at søge yderligere dokumentation. En bedømmelse af oprindelsen af hvert enkelt værk eller hver enkelt anden frembringelse, der ikke længere forhandles, bør kun være påkrævet i det omfang, en sådan også er påkrævet i forbindelse med den rimelige indsats for at bedømme, om de er kommercielt til rådighed.

(40) Kulturarvsinstitutioner og kollektive forvaltningsorganisationer bør frit kunne indgå aftale om licensernes geografiske anvendelsesområde, herunder muligheden for at dække alle medlemsstater, samt om licensafgiften og de tilladte anvendelser. Anvendelser, der er omfattet af sådanne licenser, bør ikke have økonomisk vinding for øje, herunder når kopier distribueres af kulturarvsinstitutionen, f.eks. for at reklamere for en udstilling. Eftersom digitalisering af kulturarvsinstitutioners samlinger kan indebære betydelige investeringer, bør alle former for licenser, der udstedes under den ordning, som fastlægges ved dette direktiv, samtidig ikke forhindre kulturarvsinstitutionerne i at dække omkostningerne til licensen og digitaliseringen og formidlingen af værkerne eller de andre frembringelser, der er omfattet af licensen.

(41) Oplysninger vedrørende kulturarvsinstitutionernes løbende eller fremtidige anvendelse af værker og andre frembringelser, der ikke længere forhandles, på grundlag af dette direktiv og de gældende ordninger, hvorved rettighedshavere kan udelukke anvendelsen af licenser eller af undtagelsen eller indskrænkningen på deres værker eller andre frembringelser, bør offentliggøres på en passende måde, såvel før som under anvendelsen i henhold til en licens eller i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen, alt efter det konkrete tilfælde. Sådan offentliggørelse er særligt vigtig, hvis anvendelsen finder sted på tværs af grænserne i det indre marked. Det er derfor hensigtsmæssigt at muliggøre oprettelse af en central offentligt tilgængelig EU-onlineportal, således at sådanne oplysninger kan stilles til rådighed for almenheden i en rimelig periode, inden anvendelsen finder sted. En sådan portal bør gøre det lettere for rettighedshaverne at udelukke anvendelsen af licenser eller undtagelsen eller indskrænkningen på deres værker eller andre frembringelser. I henhold til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 386/2012¹¹⁾ bemyndiges Den Europæiske Unions Kontor for Intellectuel Ejendomsret til under anvendelse af egne budgetmidler at udføre bestemte opgaver og aktiviteter, der sigter på at fremme og støtte

ationale myndigheders, den private sektors og EU-institutionernes aktiviteter til bekæmpelse af krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder, herunder forebyggelsen deraf. Det er derfor hensigtsmæssigt at lade dette kontor oprette og forvalte portalen, der skal gøre sådanne oplysninger tilgængelige.

Ud over at stille de oplysninger, der er tilgængelige via portalen, til rådighed, kan det i konkrete tilfælde være nødvendigt at træffe yderligere passende bekendtgørelsesforanstaltninger for at øge bevidstheden i den forbindelse hos de berørte rettighedshavere, f.eks. gennem brug af yderligere kommunikationskanaler for at nå ud til et bredere publikum. Nødvendigheden, karakteren og det geografiske omfang af de yderligere bekendtgørelsesforanstaltninger bør afhænge af kendetegnene ved de relevante værker eller andet materiale, der ikke længere forhandles, licensbetingelserne eller den type anvendelse, der er omfattet af undtagelsen eller indskrænkningen, og gældende praksis i medlemsstaterne. Bekendtgørelsesforanstaltninger bør være effektive, uden at der er behov for at informere hver enkelt rettighedshaver.

(42) For at sikre, at de i dette direktiv omhandlede licensordninger for værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles, er relevante og fungerer korrekt, at rettighedshaverne er tilstrækkeligt beskyttet, at licenserne offentliggøres korrekt, og at der er retssikkerhed med hensyn til de kollektive forvaltningsorganisationers repræsentativitet og kategoriseringen af værker, bør medlemsstaterne fremme sektorspecifik dialog blandt interessenterne.

(43) Foranstaltningerne i dette direktiv med henblik på at fremme den kollektive udstedelse af licenser for rettigheder i værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles, og som permanent indgår i kulturarvsinstitutioners samlinger, bør ikke berøre anvendelsen af sådanne værker eller andre frembringelser i henhold til undtagelser eller indskrænkninger, der er fastsat i EU-retten, eller i henhold til andre licenser med en udvidet virkning, når en sådan udstedelse af licenser ikke bygger på det forhold, at de omfattede værker eller andre frembringelser ikke længere forhandles. Disse foranstaltninger bør heller ikke berøre nationale ordninger for anvendelse af værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles, baseret på licenser mellem kollektive forvaltningsorganisationer og andre brugere end kulturarvsinstitutioner.

(44) Ordninger for kollektive licenser med en udvidet virkning gør det muligt for en kollektiv forvaltningsorganisation at tilbyde licenser som et kollektivt licensudstedelsesorgan på vegne af rettighedshavere, uanset om disse har givet organisationen tilladelse hertil. Systemer, der bygger på ordninger, såsom udvidede kollektive licenser, retlige mandater eller retlige formodninger om repræsentation, er en veletableret praksis i flere medlemsstater og kan anvendes på forskellige områder. En velfungerende ramme for ophavsret, der virker for alle parter, kræver, at der forefindes forholdsmæssige retlige ordninger for udstedelse af licenser for værker eller andre frembringelser. Medlemsstaterne bør derfor kunne anvende løsninger, der giver kollektive forvaltningsorganisationer mulighed for at tilbyde licenser, der dækker et potentielt stort antal af værker eller andre frembringelser, til visse typer af anvendelse og for at fordele de vederlag, der hidrører fra sådanne licenser, blandt rettighedshaverne i overensstemmelse med direktiv 2014/26/EU.

(45) Henset til karakteren af visse anvendelser, kombineret med det store antal af værker eller andre frembringelser, som der ofte er tale om, er transaktionsomkostningerne ved clearing af individuelle rettigheder for hver enkelt berørt rettighedshaver prohibitivt høje. Det er som følge heraf usandsynligt uden effektive kollektive licensordninger, at alle de transaktioner på de berørte områder, der er nødvendige for at muliggøre brugen af sådanne værker eller andre frembringelser, vil finde sted. Udvidede kollektive licenser fra kollektive forvaltningsorganisationer og lignende ordninger kan gøre det muligt

at indgå aftaler på disse områder, hvor kollektive licenser baseret på en tilladelse fra rettighedshaverne ikke udgør en fyldestgørende løsning, der kan dække alle de værker eller andre frembringelser, der skal anvendes. Sådanne ordninger supplerer den kollektive forvaltning af rettigheder baseret på individuelle tilladelser fra rettighedshaverne ved at give brugerne fuld retssikkerhed i visse tilfælde. Samtidig giver de rettighedshavere mulighed for at få gavn af den legitime brug af deres værker.

(46) I betragtning af den voksende vigtighed af at kunne tilbyde fleksible licensordninger i den digitale tidsalder og den stigende anvendelse af sådanne ordninger bør medlemsstaterne kunne indføre licensordninger, som tillader kollektive forvaltningsorganisationer at indgå licensaftaler på frivillig basis, uanset om alle rettighedshavere har givet den berørte organisation tilladelse hertil. Medlemsstaterne bør have mulighed for at opretholde og indføre sådanne ordninger i overensstemmelse med deres nationale traditioner, praksis eller forhold, med forbehold af de garantier, der er fastsat i dette direktiv, og i overensstemmelse med EU-retten og Unionens internationale forpligtelser. Sådanne ordninger bør kun have virkning på den pågældende medlemsstats område, medmindre andet er fastsat i EU-retten. Medlemsstaterne bør have fleksibilitet til at vælge den konkrete type af ordning, der gør det muligt at udvide licenser til værker eller andre frembringelser til at omfatte rettighederne hos rettighedshavere, der ikke har givet den organisation, der indgår aftalen, tilladelse hertil, forudsat at en sådan ordning er i overensstemmelse med EU-retten, herunder med reglerne om kollektiv forvaltning af rettigheder fastsat i direktiv 2014/26/EU. Navnlig bør sådanne ordninger også sikre, at artikel 7 i direktiv 2014/26/EU finder anvendelse på rettighedshavere, der ikke er medlemmer af den organisation, der indgår aftalen. Sådanne ordninger kan omfatte udvidede kollektive licenser, retlige mandater og retlige formodninger om repræsentation. Bestemmelserne i dette direktiv om kollektive licenser bør ikke berøre medlemsstaternes eksisterende muligheder for at anvende obligatorisk kollektiv forvaltning af rettigheder eller andre kollektive licensordninger med udvidet virkning såsom den, der er omhandlet i artikel 3 i Rådets direktiv 93/83/EØF¹²⁾.

(47) Det er vigtigt, at ordninger for kollektive licenser med en udvidet virkning kun anvendes inden for veldefinerede anvendelsesområder, hvor opnåelse af tilladelser fra rettighedshavere på individuelt grundlag typisk er så byrdefuld og upraktisk, at den krævede licenstransaktion, nemlig udstedelse af en licens, der omfatter alle de berørte rettighedshavere, sandsynligvis ikke vil finde sted på grund af karakteren af anvendelsen eller af de typer af værker eller andre frembringelser, der er tale om. Sådanne ordninger bør være baseret på objektive, gennemsigtige og ikkediskriminerende kriterier med hensyn til behandlingen af rettighedshavere, herunder af rettighedshavere, der ikke er medlemmer af den kollektive forvaltningsorganisation. Navnlig bør den blotte omstændighed, at de berørte rettighedshavere ikke er statsborgere, bosiddende eller etablerede i den medlemsstat, hvor den bruger, der anmoder om en licens, er hjemmehørende, ikke i sig selv være tilstrækkelig grund til at betragte clearing af rettigheder for at være så byrdefuld og upraktisk, at det berettiger anvendelsen af sådanne ordninger. Det er ligeledes vigtigt, at den anvendelse, licensen dækker, hverken har en negativ indvirkning på den økonomiske værdi af de relevante rettigheder eller fratager rettighedshaverne betydelige kommercielle fordele.

(48) Medlemsstaterne bør sikre, at der forefindes passende garantier for beskyttelsen af de legitime interesser hos rettighedshavere, der ikke har givet et mandat til den organisation, der tilbyder licensen, og at disse garantier finder anvendelse på en ikkediskriminerende måde. For at berettige den udvidede virkning af ordningerne bør organisationen navnlig, på grundlag af tilladelser fra rettighedshaverne, være tilstrækkeligt repræsentativ for de typer af værker eller andre frembringelser og for de rettigheder, som licensen omhandler. Medlemsstaterne bør fastsætte betingelser, der skal opfyldes for, at disse organisationer kan betragtes som tilstrækkelig repræsentative, under hensyntagen til den kategori af rettigheder, der forvaltes

af organisationen, til organisationens evne til at forvalte rettighederne effektivt, til den kreative sektor, som organisationen opererer i, samt til spørgsmålet om, hvorvidt organisationen dækker et væsentligt antal rettighedshavere inden for den relevante type af værker eller andre frembringelser, som har givet tilladelse til udstedelse af licens for den relevante type af anvendelse, i overensstemmelse med direktiv 2014/26/EU. Medlemsstaterne bør af hensyn til retssikkerheden og tilliden til ordningerne kunne bestemme, hvem der skal have det retlige ansvar for de anvendelser, der er tilladt i henhold til licensaftalen. Alle rettighedshavere, hvis værker udnyttes i henhold til licensen, bør være sikret ligebehandling, navnlig hvad angår adgang til oplysninger om licenser og fordeling af vederlag. Bekendtgørelsesforanstaltninger bør være effektive i hele licensperioden og bør ikke involvere, at brugere, kollektive forvaltningsorganisationer eller rettighedshavere pålægges en uforholdsmæssig administrativ byrde, og uden at der er behov for at informere hver rettighedshaver individuelt.

For at sikre, at rettighedshavere let kan genvinde kontrollen over deres værker og forhindre enhver anvendelse af deres værker, som vil være til skade for deres interesser, er det vigtigt, at rettighedshaverne har reel mulighed for at udelukke anvendelsen af sådanne ordninger på deres værker eller andre frembringelser, det være sig for alle anvendelser, værker eller andre frembringelser eller for specifikke anvendelser, værker eller andre frembringelser, herunder før indgåelsen af en licensaftale og i løbet af licensens løbetid. I sådanne tilfælde bør enhver igangværende anvendelse afsluttes inden for en rimelig frist. En sådan udelukkelse fra rettighedshavernes side bør ikke berøre deres krav på betaling af vederlag for den faktiske anvendelse af værket eller andre frembringelser i henhold til licensen. Medlemsstaterne bør også kunne bestemme, at der er behov for yderligere foranstaltninger til beskyttelse af rettighedshaverne. Sådanne yderligere foranstaltninger kan f.eks. omfatte fremme af udveksling af oplysninger mellem kollektive forvaltningsorganisationer og andre interesserede parter i hele Unionen for at øge bevidstheden om sådanne ordninger og den mulighed, der er til rådighed for rettighedshaverne, for at udelukke deres værker eller andre frembringelser fra disse ordninger.

(49) Medlemsstaterne bør sikre, at formålet med og omfanget af licenser, der tildeles som følge af ordninger for kollektive licenser med en udvidet virkning, såvel som de mulige anvendelser altid defineres nøje og klart i retsregler, eller, hvis den tilgrundliggende retsregel er en generel bestemmelse, i den licenspraksis, der anvendes som følge af sådanne generelle bestemmelser, eller i de tildelte licenser. Muligheden for at forvalte en licens under sådanne ordninger bør også begrænses til kollektive forvaltningsorganisationer, der er underlagt national ret, som gennemfører direktiv 2014/26/EU.

(50) I betragtning af de forskellige traditioner og erfaringer med hensyn til ordninger for kollektive licenser med en udvidet virkning på tværs af medlemsstaterne og deres anvendelse på rettighedshavere uanset disses nationalitet eller bopælsmedlemsstat er det vigtigt at sikre, at der er gennemsigtighed og dialog på EU-plan om, hvordan sådanne ordninger fungerer i praksis, herunder hvad angår effektiviteten af garantierne for rettighedshavere, anvendeligheden af sådanne ordninger, deres virkning på rettighedshavere, der ikke er medlemmer af den kollektive forvaltningsorganisation, eller på rettighedshavere, som er statsborgere eller bosiddende i en anden medlemsstat, og indvirkningen på den grænseoverskridende levering af tjenesteydelser, herunder det potentielle behov for at fastsætte regler, der kan give sådanne ordninger grænseoverskridende virkning i det indre marked. For at sikre gennemsigtighed bør Kommissionen regelmæssigt offentliggøre information om anvendelsen af

sådanne ordninger i henhold til dette direktiv. Medlemsstater, der har indført sådanne ordninger, bør derfor informere Kommissionen om relevante nationale bestemmelser og deres anvendelse i praksis, herunder anvendelsesområderne for og typerne af licenser, der indføres på grundlag af generelle bestemmelser, licensernes omfang og de involverede kollektive forvaltningsorganisationer. En sådan information

bør drøftes med medlemsstaterne i det kontaktudvalg, der er fastsat i artikel 12, stk. 3, i direktiv 2001/29/EF. Kommissionen bør offentliggøre en rapport om anvendelsen af sådanne ordninger i Unionen og deres indvirkning på licensgivning og rettighedshavere, om formidling af kulturelt indhold og om grænseoverskridende levering af tjenesteydelser inden for kollektiv forvaltning af ophavsret og beslægtede rettigheder samt om virkningen på konkurrencen.

(51) Video on demand-tjenester har potentialet til at spille en afgørende rolle i formidlingen af audiovisuelle værker på tværs af Unionen. Udbuddet af sådanne værker, navnlig europæiske værker, på video on demand-tjenester er imidlertid fortsat begrænset. Aftaler om udnyttelsen af sådanne værker online kan være vanskelige at indgå på grund af problemer vedrørende udstedelsen af licensrettigheder. Der kan f.eks. opstå problemer, når indehaveren af rettighederne inden for et givent geografisk område har et lavt økonomisk incitament til at udnytte et værk online og ikke giver licens til eller holder onlinere rettighederne tilbage, hvilket kan føre til, at audiovisuelle værker på video on demand-tjenester er utilgængelige. Andre problemer kan vedrøre tidsrammen for udnyttelsen.

(52) Med henblik på at lette udstedelsen af licensrettigheder til audiovisuelle værker til video on demand-tjenester bør der stilles krav om, at medlemsstaterne tilvejebringer en forhandlingsordning, som gør det muligt for parter, der er interesseret i at indgå en aftale, at få bistand af et uafhængigt organ eller en eller flere mæglere. Med henblik herpå bør medlemsstaterne enten kunne oprette et nyt organ eller benytte et eksisterende organ, der opfylder betingelserne i dette direktiv. Medlemsstaterne bør kunne udpege et eller flere kompetente organer eller en eller flere mæglere. Organet eller mæglerne bør mødes med parterne og fremme forhandlingerne ved at tilbyde professionel, upartisk og ekstern rådgivning. Hvis en forhandling involverer parter fra forskellige medlemsstater, og hvis disse parter vælger at anvende forhandlingsordningen, bør parterne på forhånd blive enige om den kompetente medlemsstat. Organet eller mæglerne kan mødes med parterne for at lette indledningen af forhandlingerne eller i løbet af forhandlingerne for at lette indgåelsen af en aftale. Deltagelsen i denne forhandlingsordning og den efterfølgende indgåelse af aftaler bør være frivillig og ikke berøre parternes aftalefrihed. Medlemsstaterne bør frit kunne fastlægge betingelserne for forhandlingsordningens konkrete funktion, herunder tidspunktet for og varigheden af forhandlingsbistanden og afholdelsen af omkostningerne. Medlemsstaterne bør sørge for, at de administrative og økonomiske byrder forbliver rimelige i forhold til at sikre en effektiv forhandlingsordning. Medlemsstaterne bør uden at være forpligtet hertil tilskynde til dialog mellem repræsentative organisationer.

(53) Når beskyttelsestiden for et værk udløber, overgår det til det offentlige domæne, og de rettigheder, som Unionens ophavsret giver i forbindelse med dette værk, ophører. Inden for billedkunst bidrager udbredelsen af tro kopier af værker i det offentlige domæne til adgangen til og fremme af kultur og adgang til kulturarv. I det digitale miljø er beskyttelsen af sådanne reproduktioner gennem ophavsret eller beslægtede rettigheder ikke i overensstemmelse med udløbet af den ophavsretlige beskyttelse af værker. Hertil kommer, at forskellene mellem de nationale ophavsretslove, der regulerer beskyttelsen af sådanne reproduktioner, skaber retsusikkerhed og påvirker udbredelsen på tværs af grænserne af billedkunstværker i det offentlige domæne. Visse reproduktioner af billedkunstværker i det offentlige domæne bør derfor ikke være beskyttet af ophavsret eller beslægtede rettigheder. Alt dette bør ikke forhindre kulturarvsinstitutioner i at sælge reproduktioner, såsom postkort.

(54) En fri og pluralistisk presse er afgørende for at sikre god journalistik og borgernes adgang til oplysninger. Den yder et grundlæggende bidrag til den offentlige debat og et velfungerende demokratisk samfund. Den brede adgang til pressepublikationer på nettet har givet anledning til fremkomsten af nye

onlinetjenester såsom nyhedsaggregatorer eller medieovervågningstjenester, for hvilke genanvendelsen af pressepublikationer udgør en vigtig del af deres forretningsmodel og en indtægtskilde. Udgivere af pressepublikationer står over for problemer med at give udbydere af disse slags tjenester licens til online-anvendelse af deres publikationer, hvilket gør det vanskeligere for dem at tjene deres investeringer ind igen. Manglende anerkendelse af udgivere af pressepublikationer som rettighedshavere medfører ofte, at udstedelsen af licenser og håndhævelsen af rettigheder til pressepublikationer i forbindelse med udbydere af informationssamfundstjenesters onlineanvendelse heraf er kompleks og ineffektiv i det digitale miljø.

(55) Udgiveres organisatoriske og finansielle bidrag til produktionen af pressepublikationer bør anerkendes og støttes yderligere for at sikre bæredygtighed inden for udgivelsesvirksomhed og dermed fremme tilgængeligheden af pålidelige oplysninger. Det er derfor nødvendigt med en harmoniseret retsbeskyttelse på EU-plan af pressepublikationer for så vidt angår udbydere af informationssamfundstjenesters online-brug heraf, uden at dette berører de eksisterende regler om ophavsret i EU-retten, der finder anvendelse på individuelle brugeres private eller ikkekommercielle anvendelser af pressepublikationer, herunder når sådanne brugere deler pressepublikationer online. En sådan beskyttelse bør effektivt garanteres ved, at der i EU-ret i forbindelse med ophavsret indføres rettigheder til reproduktion og tilrådighedsstillelse for almenheden af pressepublikationer fra udgivere, der er etableret i en medlemsstat, i forbindelse med onlineanvendelse foretaget af udbydere af informationssamfundstjenester som defineret i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2015/1535¹³). Den retlige beskyttelse af pressepublikationer i henhold til dette direktiv bør være til gavn for udgivere, der er etableret i en medlemsstat og har deres vedtægtsmæssige hjemsted, hovedkontor eller hovedforretningssted i Unionen.

Begrebet udgiver af pressepublikationer bør forstås som omfattende tjenesteudbydere såsom nyhedsforlag eller nyhedsbureauer, når de udgiver pressepublikationer i henhold til dette direktiv.

(56) Inden for rammerne af dette direktiv bør begrebet »pressepublikation« defineres på en sådan måde, at det kun dækker journalistiske publikationer, der udgives via ethvert medie, herunder i papirform, som led i en økonomisk aktivitet, der udgør levering af en tjenesteydelse i henhold til EU-retten. De pressepublikationer, som bør dækkes heraf, vil f.eks. omfatte dagblade, ugentlige eller månedlige magasiner af almen eller specialiseret karakter, herunder abonnementsbaserede magasiner, og nyhedswebsteder. Pressepublikationer indeholder for det meste litterære værker, men omfatter i stigende grad også andre typer værker og andre frembringelser, navnlig fotografier og videoer. Periodiske publikationer, som udgives med videnskabeligt eller akademisk formål, f. eks. videnskabelige tidsskrifter, bør ikke omfattes af beskyttelsen af pressepublikationer inden for rammerne af dette direktiv. Beskyttelsen bør heller ikke finde anvendelse på websteder som f.eks. blogs, der informerer som led i en aktivitet, der ikke udføres på initiativ af en tjenesteudbyder, f.eks. et nyhedsforlag, eller under dennes redaktionelle ansvar og kontrol.

(57) Når der er tale om onlineanvendelser foretaget af udbydere af informationssamfundstjenester, bør de rettigheder, som indrømmes udgivere af pressepublikationer i henhold til dette direktiv, have samme omfang som den i direktiv 2001/29/EF fastlagte ret til reproduktion og ret til tilrådighedsstillelse for almenheden. De rettigheder, der tildeles udgivere af pressepublikationer, bør ikke omfatte brug af hyperlinks. De bør heller ikke omfatte blotte fakta, der meddeles i pressepublikationerne. De rettigheder, der tildeles udgivere af pressepublikationer i henhold til dette direktiv, bør også være underlagt de samme bestemmelser om undtagelser og indskrænkninger, som gælder for de i direktiv 2001/29/EF fastsatte rettigheder, herunder undtagelsen i tilfælde af citater med henblik på formål som kritik eller anmeldelser som fastsat i nævnte direktivs artikel 5, stk. 3, litra d).

(58) Udbydere af informationssamfundstjenesters anvendelse af pressepublikationer kan bestå i anvendelse af hele publikationer eller artikler, men også af dele af pressepublikationer. Sådanne anvendelser af dele af pressepublikationer har også opnået økonomisk relevans. Samtidig må udbydere af informationssamfundstjenesters anvendelse af enkelte ord eller meget korte uddrag af pressepublikationer ikke undergrave de investeringer, som udgivere af pressepublikationer foretager i forbindelse med produktion af indhold. Det er derfor hensigtsmæssigt at bestemme, at anvendelse af enkelte ord eller meget korte uddrag af pressepublikationer ikke bør være omfattet af de rettigheder, der er fastsat i dette direktiv. I betragtning af den massive aggregering og anvendelse af pressepublikationer, som foretages af udbydere af informationssamfundstjenester, er det vigtigt, at udelukkelsen af meget korte uddrag fortolkes på en sådan måde, at det ikke påvirker effektiviteten af de rettigheder, der er fastsat i dette direktiv.

(59) Beskyttelsen af udgivere af pressepublikationer inden for rammerne af dette direktiv bør ikke påvirke de rettigheder, som ophavsmænd og andre rettighedshavere har til værker og andre frembringelser, som indgår i publikationerne, herunder det omfang, i hvilket ophavsmænd og andre rettighedshavere kan udnytte deres værker eller andre frembringelser uafhængigt af den pressepublikation, som de indgår i. Udgivere af pressepublikationer bør derfor ikke kunne påberåbe sig den i henhold til dette direktiv indrømmede beskyttelse i forhold til ophavsmænd og andre rettighedshavere eller i forhold til andre autoriserede brugere af de samme værker eller andre frembringelser. Dette bør ikke berøre aftaler, der indgås mellem udgiverne af pressepublikationer på den ene side og ophavsmænd og andre rettighedshavere på den anden side. Ophavsmænd, hvis værker indgår i en pressepublikation, bør have ret til en passende andel af det vederlag, som presseudgivere modtager fra udbydere af informationssamfundstjenester for anvendelse af deres pressepublikationer. Dette bør ikke berøre nationale retsregler om ejerskab eller udøvelse af rettigheder i forbindelse med ansættelseskontrakter, forudsat at sådanne retsregler er i overensstemmelse med EU-retten.

(60) Udgivere, herunder udgivere af pressepublikationer, bøger, videnskabelige publikationer eller musikudgivelser, opererer ofte på grundlag af overdragelse af ophavsmændenes rettigheder ved hjælp af aftaler eller retlige regler. I denne sammenhæng foretager udgiverne en investering med henblik på udnyttelse af værkerne i deres publikationer, og de kan i visse tilfælde miste indtægter, hvis sådanne værker anvendes i henhold til de undtagelser eller indskrænkninger som f.eks. gælder for privatkopiering og reprografi, herunder de tilsvarende nationale ordninger for reprografi i medlemsstaterne, eller i henhold til offentlige udlånsordninger. I adskillige medlemsstater deles kompensationen for anvendelser i medfør af disse undtagelser eller indskrænkninger mellem ophavsmænd og udgivere. For at tage hensyn til denne situation og øge retssikkerheden for alle berørte parter, giver dette direktiv de medlemsstater, hvor der eksisterer ordninger for deling af kompensation mellem ophavsmænd og udgivere, mulighed for at bevare dem. Dette er især vigtigt for de medlemsstater, der havde sådanne kompensationsdelingsordninger før den 12. november 2015, selv om kompensationen i andre medlemsstater ikke deles, men kun tilfalder ophavsmænd i overensstemmelse med nationale kulturpolitikker. Selv om dette direktiv bør finde anvendelse på alle medlemsstater på en ikkediskriminerende måde, bør det respektere traditionerne på dette område og ikke forpligte de medlemsstater, der på nuværende tidspunkt ikke har sådanne kompensationsdelingsordninger, til at indføre dem. Det bør ikke berøre eksisterende eller fremtidige ordninger i medlemsstaterne for vederlag i forbindelse med offentligt udlån.

Det bør heller ikke berøre nationale ordninger vedrørende rettighedsforvaltning og vederlagsrettigheder, forudsat at de er i overensstemmelse med EU-retten. I tilfælde, hvor ophavsmænd har overdraget deres rettigheder eller udstedt licens til dem til en udgiver eller på anden vis bidrager med deres værker til en publikation, og der er oprettet systemer til at kompensere for den skade, som måtte påføres dem af

en undtagelse eller en indskrænkning, herunder via kollektive forvaltningsorganisationer, der repræsenterer ophavsmænd og udgivere i fællesskab, bør alle medlemsstater have mulighed for, men ikke være forpligtet til, at fastsætte, at udgivere har krav på en del af en sådan kompensation. Medlemsstaterne bør frit kunne bestemme, hvordan udgivere skal underbygge deres krav om kompensation eller vederlag, og fastlægge betingelserne for deling af sådan kompensation eller sådant vederlag mellem ophavsmænd og udgivere i overensstemmelse med deres nationale systemer.

(61) I de seneste år er markedet for onlineindhold blevet stadig mere komplekst. Onlineindholdsdelingstjenester, der giver adgang til store mængder af ophavsretligt beskyttet indhold, som uploades af deres brugere, er nu blandt de væsentligste adgangskilder til onlineindhold. Onlinetjenester er et middel til at sikre bredere adgang til kulturelle og kreative værker og giver de kulturelle og kreative sektorer store muligheder for at udvikle nye forretningsmodeller. Selv om de muliggør mangfoldighed og let adgang til indhold, skaber de imidlertid også udfordringer, når ophavsretligt beskyttet indhold uploades uden forudgående tilladelse fra rettighedshaverne. Der hersker retlig usikkerhed om, hvorvidt udbyderne af sådanne tjenester udfører ophavsretligt relevante handlinger og skal indhente tilladelse fra rettighedshavere for det indhold, der uploades af deres brugere, der ikke har de relevante rettigheder til det uploadede indhold, uden at dette berører anvendelsen af undtagelser og indskrænkninger fastsat i EU-retten. Denne usikkerhed påvirker rettighedshavernes mulighed for at bestemme, hvorvidt og under hvilke betingelser deres værker og andre frembringelser anvendes samt deres mulighed for at opnå et passende vederlag for en sådan anvendelse. Det er derfor vigtigt at fremme udviklingen af licensmarkedet mellem rettighedshavere og udbydere af onlineindholdsdelingstjenester. Disse licensaftaler bør være rimelige og sikre en rimelig balance mellem begge parter. Rettighedshavere bør modtage passende vederlag for anvendelsen af deres værker eller andre frembringelser. Da aftalefriheden imidlertid ikke bør blive berørt af disse bestemmelser, bør rettighedshaverne ikke være forpligtet til at give en tilladelse eller indgå licensaftaler.

(62) Visse informationssamfundstjenester er som en del af deres normale anvendelse designet til at give almenheden adgang til ophavsretligt beskyttet indhold eller andre frembringelser, som uploades af deres brugere. Definitionen af en udbyder af onlineindholdsdelingstjenester fastlagt i dette direktiv bør kun omfatte onlinetjenester, der spiller en vigtig rolle på markedet for onlineindhold ved at konkurrere med andre onlineindholdsdelingstjenester såsom online lyd- og videostreamingtjenester om det samme publikum. De tjenesteydelser, der er omfattet af dette direktiv, er tjenesteydelser, der som hovedformål eller som et af sine hovedformål har at lagre ophavsretligt beskyttet indhold og give brugere mulighed for at uploade og dele en stor mængde af ophavsretligt beskyttet indhold og enten direkte eller indirekte opnå fortjeneste heraf ved at organisere og promovere det med henblik på at tiltrække et større publikum, herunder ved at kategorisere det og anvende målrettet markedsføring inden for det. Sådanne tjenesteydelser bør ikke omfatte tjenesteydelser, der har et andet hovedformål end at sætte brugerne i stand til at uploade og dele en stor mængde ophavsretligt beskyttet indhold med henblik på at opnå fortjeneste af denne aktivitet. Sidstnævnte tjenesteydelser omfatter f.eks. elektroniske kommunikationstjenester som defineret i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2018/1972¹⁴⁾ samt udbydere af business to business-cloudtjenester og cloudtjenester, som giver brugerne mulighed for at uploade indhold til eget brug, såsom. cyberlockers, eller onlinemarkedspladser, hvis hovedaktivitet er onlinedetailhandel, og som ikke giver adgang til ophavsretligt beskyttet indhold.

Definitionen af udbydere af onlineindholdsdelingstjenester bør heller ikke omfatte udbydere af tjenesteydelser såsom open source-softwareudviklings- og delingsplatforme, ikkeprofitbaserede videnskabelige eller uddannelsesmæssige databanker samt ikkeprofitbaserede onlineencyklopædier. For at sikre et højt niveau af ophavsretsbeskyttelse bør den ordning for ansvarsfritagelse, der er fastsat i dette direktiv, ikke

finde anvendelse på tjenesteudbydere, hvis hovedformål er at engagere sig i eller fremme piratkopiering af ophavsretligt beskyttet materiale.

(63) Vurderingen af, om en udbyder af onlineindholdsdelingstjenester lagrer og giver adgang til en stor mængde ophavsretligt beskyttet indhold, bør foretages fra sag til sag og bør tage højde for en kombination af elementer såsom tjenestens publikum og antallet af filer med ophavsretligt beskyttet indhold, som uploades af tjenesternes brugere.

(64) Det er hensigtsmæssigt i dette direktiv at præcisere, at udbydere af onlineindholdsdelingstjenester foretager en overføring til almenheden eller tilrådighedsstillelse for almenheden, når de giver offentlig adgang til ophavsretligt beskyttede værker eller andre beskyttede frembringelser, der uploades af deres brugere. Udbydere af onlineindholdsdelingstjenester bør følgelig indhente tilladelse, herunder via en licensaftale, fra de relevante rettighedshavere. Dette berører ikke begrebet overføring til almenheden eller tilrådighedsstillelse for almenheden andetsteds i EU-retten, ligesom det ikke berører muligheden for at anvende artikel 3, stk. 1 og 2, i direktiv 2001/29/EF på andre tjenesteudbydere, der anvender ophavsretligt beskyttet indhold.

(65) Når udbydere af onlineindholdsdelingstjenester er ansvarlige for handlinger i form af overføring til almenheden eller tilrådighedsstillelse for almenheden på de betingelser, der er fastsat i nærværende direktiv, bør artikel 14, stk. 1, i direktiv 2000/31/EF ikke finde anvendelse på det ansvar, der følger af nærværende direktivs bestemmelser om udbydere af onlineindholdsdelingstjenesters anvendelse af beskyttet indhold. Dette bør ikke berøre anvendelsen af artikel 14, stk. 1, i direktiv 2000/31/EF på sådanne tjenesteudbydere til formål, der ikke er omfattet af nærværende direktivs anvendelsesområde.

(66) Under hensyntagen til, at udbydere af onlineindholdsdelingstjenester giver adgang til indhold, som ikke uploades af dem, men af brugerne, bør der indføres en særlig ansvarsordning i forbindelse med dette direktiv for tilfælde, hvor der ikke er givet tilladelse. Dette bør ikke berøre retsmidler, der eksisterer i national ret for andre tilfælde end ansvar for krænkelse af ophavsrettigheder, eller muligheden for, at nationale domstole eller administrative myndigheder kan udstede påbud i overensstemmelse med EU-retten. Navnlig bør den særlige ordning, der gælder for nye udbydere af onlineindholdsdelingstjenester, hvis årlige omsætning er på under 10 mio. EUR, og hvis gennemsnitlige antal unikke besøgende pr. måned i Unionen ikke overstiger 5 millioner, ikke berøre adgangen til retsmidler i henhold til EU-retten og national ret. Hvis der ikke er givet tilladelse til tjenesteudbydere, bør de gøre deres bedste indsats i overensstemmelse med høje branchestandarder for erhvervsmæssig diligenspligt for at sikre, at der på deres tjenester ikke er adgang til uautoriserede værker og andre frembringelser som identificeret af de relevante rettighedshavere. Med henblik herpå bør rettighedshaverne give udbydere de relevante og nødvendige oplysninger under hensyntagen til bl.a. rettighedshavernes størrelse og typen af deres værker og andre frembringelser. De foranstaltninger, der træffes af udbydere af onlineindholdsdelingstjenester i samarbejde med rettighedshaverne, bør ikke føre til blokering af adgangen til ikkekrænkende indhold, herunder værker eller andet beskyttet materiale, hvis brug er omfattet af en licensaftale, eller en undtagelse fra eller en indskrænkning af ophavsretten og beslægtede rettigheder. Skridt taget af sådanne tjenesteudbydere bør derfor ikke berøre brugere, der anvender onlineindholdsdelingstjenesterne til lovligt at uploade og få adgang til oplysninger på sådanne tjenester.

De forpligtelser, der er fastsat i dette direktiv, bør desuden ikke føre til, at medlemsstaterne pålægger en generel overvågningsforpligtelse. Ved vurderingen af, hvorvidt en udbyder af onlineindholdsdelingstjenester har gjort sin bedste indsats i overensstemmelse med høje branchestandarder for erhvervsmæssig

diligenspligt, bør der tages hensyn til, om tjenesteudbyderen har taget alle de skridt, som en påpasselig erhvervsdrivende ville tage for at opfylde målet om at forhindre adgang til uautoriserede værker eller andre frembringelser på sit websted, under hensyntagen til bedste praksis i branchen og effektiviteten af de foranstaltninger, der er truffet på baggrund af alle relevante faktorer og udviklinger, samt til proportionalitetsprincippet. Med henblik på denne vurdering bør en række elementer tages i betragtning, såsom tjenestens størrelse, den nyeste viden om eksisterende midler, herunder potentielle fremtidige udviklinger, for at forhindre adgang til forskellige typer indhold til rådighed, samt sådanne midlers omkostninger for tjenesterne. Forskellige midler til at forhindre adgang til uautoriseret ophavsretligt beskyttet indhold kan være egnede og proportionale afhængig af typen af indhold, og det kan derfor ikke udelukkes, at tilgængelighed af uautoriseret indhold i visse tilfælde kun kan undgås ved underretning af rettighedshaverne. Ethvert skridt, som tjenesteudbyderen tager, bør være effektivt i forhold til de forfulgte mål, men bør ikke gå ud over, hvad der er nødvendigt for at nå målet om at forhindre og sætte en stopper for adgangen til uautoriserede værker og andre frembringelser.

Hvis uautoriserede værker og andre frembringelser bliver tilgængelige på trods af den bedste indsats, der er gjort i samarbejde med rettighedshaverne i henhold til dette direktiv, bør udbydere af onlineindholdsdelingstjenester være ansvarlige i forbindelse med de specifikke værker og andre frembringelser, som de har modtaget relevante og nødvendige oplysninger om fra rettighedshaverne, medmindre disse udbydere påviser, at de har gjort deres bedste indsats i overensstemmelse med høje branchestandarder for erhvervsmæssig diligenspligt.

Når specifikke uautoriserede værker eller andre frembringelser er blevet tilgængelige på onlineindholdsdelingstjenesterne, uanset om der er gjort den bedste indsats, og uanset om rettighedshaverne har stillet de relevante og nødvendige oplysninger til rådighed på forhånd, bør udbydere af onlineindholdsdelingstjenester desuden være ansvarlige for uautoriserede handlinger i form af overføring til almenheden af værker eller andre frembringelser, når de efter at have modtaget en tilstrækkeligt begrundet meddelelse undlader at handle hurtigt for at hindre adgangen til de værker eller andre frembringelser, de har modtaget meddelelse om, eller fjerne dem fra deres websteder. Desuden bør udbydere af sådanne onlineindholdsdelingstjenester også være ansvarlige, hvis de ikke påviser, at de har gjort deres bedste indsats for at forhindre fremtidig upload af specifikke uautoriserede værker, baseret på relevante og nødvendige oplysninger fra rettighedshavere til dette formål.

Såfremt rettighedshaverne ikke giver udbydere af onlineindholdsdelingstjenester med de relevante og nødvendige oplysninger om deres specifikke værker eller andre frembringelser, eller såfremt rettighedshaverne ikke har fremsendt nogen meddelelse om blokering af adgang til eller fjernelse af specifikke uautoriserede værker eller andre frembringelser, således at disse udbydere ikke er i stand til at gøre deres bedste indsats for at forhindre adgang til uautoriseret indhold på deres tjenester i overensstemmelse med høje branchestandarder for erhvervsmæssig diligenspligt, bør sådanne tjenesteudbydere ikke være ansvarlige for uautoriserede handlinger i form af overføring til almenheden eller tilrådighedsstillelse for almenheden af sådanne uidentificerede værker eller andre frembringelser.

(67) Nærværende direktiv fastsætter på tilsvarende måde som i artikel 16, stk. 2, i direktiv 2014/26/EU regler for så vidt angår nye onlinetjenester. De regler, der er fastsat i nærværende direktiv, har til formål at tage hensyn til det særlige tilfælde, hvor nystartede virksomheder arbejder med brugeruploads med henblik på at udvikle nye forretningsmodeller. Den særlige ordning, der gælder for nye tjenesteudbydere med begrænset omsætning og publikum, bør komme reelle nye virksomheder til gode og bør derfor ophøre med at gælde tre år efter, at deres tjenester først er blevet tilgængelige online i Unionen. Denne

ordning bør ikke misbruges gennem arrangementer, der tager sigte på at forlænge dens fordele ud over de første tre år. Den bør navnlig ikke finde anvendelse på nyoprettede tjenesteydelser eller tjenesteydelser som leveres under et nyt navn, men som viderefører en aktivitet fra en allerede eksisterende udbyder af onlineindholdsdelingstjenester, som ikke længere er eller kan være omfattet af denne ordning.

(68) Udbyderne af onlineindholdsdelingstjenester bør udvise åbenhed over for rettighedshaverne med hensyn til de skridt, der tages i forbindelse med samarbejdet. Da der kan træffes forskellige foranstaltninger af udbyderne af onlineindholdsdelingstjenester, bør de på rettighedshavernes anmodning give rettighedshaverne fyldestgørende oplysninger om, hvilken type foranstaltninger der er truffet, og hvordan de er truffet. Sådanne oplysninger bør være så specifikke, at de sikrer rettighedshaverne en tilstrækkelig gennemsigtighed, uden at det påvirker udbydere af onlineindholdsdelingstjenesters forretningshemmeligheder. Tjenesteudbyderne bør dog ikke være forpligtet til at give rettighedshaverne detaljerede og individualiserede oplysninger om de enkelte værker eller andre frembringelser, der er identificeret. Dette bør ikke berøre kontraktlige ordninger, som kan indeholde mere specifikke bestemmelser om de oplysninger, der skal gives, hvis der er indgået aftaler mellem tjenesteudbydere og rettighedshavere.

(69) Når udbydere af onlineindholdsdelingstjenester opnår tilladelser, herunder via licensaftaler, til på deres tjeneste at anvende indhold, der uploades af tjenestens brugere, bør disse tilladelser også omfatte de ophavsretligt relevante handlinger i forbindelse med brugeruploads inden for rammerne af den tilladelse, der er givet til tjenesteudbyderne, men kun i tilfælde, hvor disse brugere handler i ikkekommercielt øjemed, f.eks. ved at dele deres indhold uden nogen form for fortjeneste for øje, eller når de indtægter, der genereres af deres uploads, ikke er væsentlige i forhold til de ophavsretligt relevante handlinger af brugerne, som er omfattet af sådanne tilladelser. Når rettighedshavere udtrykkeligt har givet autoriserede brugere tilladelse til at uploade værker eller andre frembringelser til en onlineindholdsdelingstjeneste, er udbyderens overføring heraf til almenheden tilladt inden for rammerne af den tilladelse, der er udstedt af rettighedshaveren. Der bør imidlertid ikke være nogen formodning til fordel for udbyderne af onlineindholdsdelingstjenester om, at deres brugere har clearret alle relevante rettigheder.

(70) De foranstaltninger, der træffes af udbyderne af onlineindholdsdelingstjenester i samarbejde med rettighedshavere, bør ikke berøre anvendelsen af undtagelser fra eller indskrænkninger af ophavsretten, herunder navnlig sådanne, der sikrer brugernes ytringsfrihed. Brugere bør have mulighed for at uploade og tilgængeliggøre indhold, der er genereret af brugerne, til specifikke formål som citat, kritik, anmeldelse, karikatur, parodi eller pastiche. Dette er især vigtigt for at finde en balance mellem på den ene side de grundlæggende rettigheder fastlagt i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (»chartret«), navnlig ytringsfriheden og friheden for kunst, og på den anden side ejendomsretten, herunder intellektuel ejendomsret. Disse undtagelser og indskrænkninger bør derfor gøres obligatoriske for at sikre, at brugerne nyder ensartet beskyttelse i hele Unionen. Det er vigtigt at sikre, at udbydere af onlineindholdsdelingstjenester har en effektiv klageordning til støtte for anvendelsen til sådanne specifikke formål.

Udbyderne af onlineindholdsdelingstjenester bør også indføre effektive og hurtigt arbejdende klageordninger, der giver brugerne mulighed for at klage over foranstaltninger, der er truffet med hensyn til deres uploads, navnlig når de kunne drage fordel af en undtagelse fra eller indskrænkning af ophavsretten i forbindelse med et upload, hvortil adgangen er blokeret, eller som er fjernet. Enhver klage, der indgives under sådanne ordninger, bør behandles uden unødigt forsinkelse og underkastes menneskelig kontrol. Når rettighedshavere anmoder tjenesteudbyderne om at gribe ind over for brugeruploads ved f.eks. at blokere for adgang til eller fjerne uploadet indhold, bør sådanne rettighedshavere behørigt begrunde deres anmod-

ninger. Desuden bør samarbejdet ikke føre til identifikation af individuelle brugere eller behandling af personoplysninger, medmindre det sker i overensstemmelse med Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2002/58/EF¹⁵⁾ og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679¹⁶⁾. Medlemsstaterne bør også sikre, at brugerne har adgang til udenretslige tvistbilæggelsesordninger. Sådanne ordninger bør gøre det muligt at afgøre tvister på upartisk vis. Brugerne bør også have adgang til en domstol eller en anden relevant retslig myndighed for at påberåbe sig anvendelse af en undtagelse fra eller en indskrænkning af ophavsret og beslægtede rettigheder.

(71) Snarest muligt efter datoen for dette direktivs ikrafttræden bør Kommissionen i samarbejde med medlemsstaterne arrangere dialoger mellem interessenter for at sikre ensartet anvendelse af samarbejdsforpligtelsen mellem udbydere af onlineindholdsdelingstjenester og rettighedshavere og fastsætte bedste praksis med hensyn til de relevante branchestandarder for erhvervsmæssig diligenspligt. Til dette formål bør Kommissionen høre relevante interessenter, herunder brugerorganisationer og teknologileverandører, og tage hensyn til udviklingen på markedet. Brugerorganisationer bør også have adgang til oplysninger om de foranstaltninger, der træffes af udbydere af onlineindholdsdelingstjenester for at forvalte indhold online.

(72) Ophavsmænd og udøvende kunstnere står ofte i en svagere forhandlingsposition, når de udsteder en licens eller overfører deres rettigheder, herunder gennem deres egne virksomheder, med henblik på udnyttelse mod ydelse af et vederlag, og disse fysiske personer har behov for den beskyttelse, der er fastsat i dette direktiv, for fuldt ud at kunne udnytte de rettigheder, der er harmoniseret i henhold til EU-retten. Dette behov for beskyttelse opstår ikke, når aftalepartneren handler som en slutbruger og ikke selv udnytter værket eller fremførelsen, hvilket f.eks. kan være tilfældet i visse ansættelseskontrakter.

(73) Vederlag til ophavsmænd og udøvende kunstnere bør være passende og stå i et rimeligt forhold til den faktiske eller potentielle økonomiske værdi af de rettigheder, som er omfattet af licensen eller overførslen, under hensyntagen til ophavsmandens eller den udøvende kunstners bidrag til det samlede værk eller den samlede anden frembringelse og alle andre omstændigheder i sagen, som f.eks. markedspraksis eller den faktiske udnyttelse af værket. Et engangsbeløb kan også udgøre et rimeligt vederlag, men det bør ikke være reglen. Medlemsstaterne bør have friheden til at fastlægge de konkrete tilfælde, hvor der kan anvendes engangsbeløb, under hensyntagen til de særlige forhold i hver enkelt sektor. Medlemsstaterne bør frit kunne gennemføre princippet om et passende og forholdsmæssigt vederlag gennem forskellige eksisterende eller nyligt indførte ordninger, som kan omfatte kollektive forhandlinger og andre ordninger, forudsat at sådanne ordninger er i overensstemmelse med gældende EU-ret.

(74) Ophavsmænd og udøvende kunstnere har brug for oplysninger til at vurdere den økonomiske værdi af de af deres rettigheder, der er harmoniseret i henhold til EU-retten. Dette er navnlig tilfældet, når fysiske personer udsteder en licens eller overdrager rettigheder med henblik på udnyttelse mod vederlag. Dette behov opstår ikke, hvor udnyttelsen er ophørt, eller hvor ophavsmanden eller den udøvende kunstner har givet en licens til almenheden vederlagsfrit.

(75) Eftersom ophavsmænd og udøvende kunstnere ofte er i en svagere forhandlingsposition, når de udsteder licenser eller overdrager deres rettigheder, har de behov for adgang til løbende at kunne vurdere den økonomiske værdi af deres rettigheder sammenlignet med det vederlag, som de får for licensen eller overdragelsen, men de oplever ofte en mangel på gennemsigtighed. Derfor er fyldestgørende og nøjagtige oplysninger fra deres aftalepartnere eller disses retssuccessorer vigtige for gennemsigtigheden og balancen i det system, der regulerer vederlag til ophavsmænd og udøvende kunstnere. Disse oplysninger bør

være ajourførte for at give adgang til de nyeste data relevante for udnyttelsen af værket eller fremførelsen og omfattende, således at de dækker alle kilder til indtægter af relevans for sagen, herunder eventuelt indtægter fra salg af merchandise. Så længe udnyttelsen er i gang, bør ophavsmænds og udøvende kunstneres aftalepartnere give dem adgang til oplysninger om alle former for udnyttelse og om alle relevante indtægter på verdensplan med en regelmæssighed, som er passende for den relevante sektor, dog mindst en gang om året. Oplysningerne bør gives på en måde, der er forståelig for ophavsmanden eller den udøvende kunstner, og bør gøre det muligt at foretage en effektiv vurdering af den økonomiske værdi af de pågældende rettigheder. Gennemsigtighedsforpligtelsen bør dog kun finde anvendelse, når der er tale om ophavsretligt relevante rettigheder. Behandlingen af personoplysninger, såsom kontaktoplysninger og oplysninger om vederlag, som er nødvendig for at holde ophavsmænd og udøvende kunstnere underrettet i forbindelse med udnyttelsen af deres værker og fremførelser, bør foretages i overensstemmelse med artikel 6, stk. 1, litra c), i forordning (EU) 2016/679.

(76) For at sikre, at ophavsmænd og udøvende kunstnere informeres behørigt om udnyttelsen, også i tilfælde, hvor rettighederne er givet i underlicens til andre parter, der udnytter rettighederne, giver dette direktiv ophavsmænd og udøvende kunstnere ret til at anmode om yderligere relevante oplysninger om udnyttelsen af rettighederne i tilfælde, hvor den første kontraktmæssige modpart har afgivet de oplysninger, vedkommende har til rådighed, men disse oplysninger ikke er tilstrækkelige til at vurdere den økonomiske værdi af deres rettigheder. Denne anmodning bør foretages enten direkte til underlicenstagere eller gennem ophavsmændenes og de udøvende kunstneres aftalepartnere. Ophavsmænd og udøvende kunstnere og deres aftalepartnere bør kunne indvillige i at hemmeligholde de delte oplysninger, men ophavsmænd og udøvende kunstnere bør altid kunne bruge de delte oplysninger med henblik på at udøve deres rettigheder i henhold til dette direktiv. Medlemsstaterne bør have mulighed for i overensstemmelse med EU-retten at træffe yderligere foranstaltninger for at sikre gennemsigtighed for ophavsmænd og udøvende kunstnere.

(77) Ved gennemførelsen af gennemsigtighedsforpligtelsen i dette direktiv bør medlemsstaterne tage hensyn til de særlige karakteristika, der er knyttet til de forskellige indholdssektorer, f.eks. inden for musiksektoren, den audiovisuelle sektor og forlagssektoren, og alle relevante interessenter bør inddrages, når sådanne sektorspecifikke forpligtelser fastlægges. Hvor det er relevant, bør betydningen af ophavsmænds og udøvende kunstneres bidrag til det samlede værk eller den samlede fremførelse også tages i betragtning. Kollektive overenskomster bør overvejes som mulighed for at opnå en aftale mellem de relevante interessenter med hensyn til gennemsigtighed. Sådanne aftaler bør sikre, at ophavsmænd og udøvende kunstnere har den samme eller en højere grad af gennemsigtighed end de mindstekrav, der er fastsat i dette direktiv. For at muliggøre tilpasningen af de eksisterende praksisser for rapportering til gennemsigtighedsforpligtelsen bør der fastsættes en overgangsperiode. Det bør ikke være nødvendigt at anvende gennemsigtighedsforpligtelsen i forbindelse med aftaler indgået mellem rettighedshavere og kollektive forvaltningsorganisationer, uafhængige forvaltningsenheder eller andre enheder, der er omfattet af de nationale regler til gennemførelse af direktiv 2014/26/EU, da disse organisationer eller enheder allerede er underlagt gennemsigtighedsforpligtelser i medfør af artikel 18 i direktiv 2014/26/EU. Artikel 18 i direktiv 2014/26/EU finder anvendelse på organisationer, der forvalter ophavsret eller beslægtede rettigheder på vegne af mere end én rettighedshaver til fælles gavn for disse rettighedshavere. Dog bør individuelt forhandlede aftaler mellem rettighedshavere og de af deres aftalepartnere, der handler i egen interesse, være underlagt den i dette direktiv omhandlede gennemsigtighedsforpligtelse.

(78) Visse aftaler om udnyttelse af rettigheder, som er harmoniseret på EU-niveau, har en lang varighed og giver ophavsmænd og udøvende kunstnere få muligheder for at genforhandle dem med deres aftale-

partnere eller deres retssuccessorer, i tilfælde af at rettighedernes økonomiske værdi viser sig at være væsentligt højere end oprindeligt antaget. Uden at det berører aftaleretten i medlemsstaterne, bør der derfor fastlægges en ordning til justering af vederlaget med henblik på tilfælde, hvor det oprindeligt aftalte vederlag under en licens eller overdragelse af rettigheder klart er blevet uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med den relevante indtægt hidrørende fra ophavsmandens eller den udøvende kunstners aftalepartners efterfølgende udnyttelse af værket eller optagelse af fremførelsen. Alle de indtægter, der er relevante for sagen, herunder eventuelle indtægter fra salg af merchandise, bør tages i betragtning ved vurderingen af, om vederlaget er uforholdsmæssigt lavt. Vurderingen af situationen bør tage hensyn til de specifikke omstændigheder i hvert enkelt tilfælde, herunder bidraget fra ophavsmanden eller den udøvende kunstner, til de særlige karakteristika og vederlagspraksisser i de forskellige indholdssektorer samt spørgsmålet om, og hvorvidt aftalen er baseret på en kollektiv overenskomst. Repræsentanter for ophavsmænd og udøvende kunstnere, der er behørigt bemyndiget i henhold til national ret og i overensstemmelse med EU-retten, bør kunne bistå en eller flere ophavsmænd eller udøvende kunstnere i forbindelse med anmodninger om justering af aftalerne, idet der også tages hensyn til andre ophavsmænds eller udøvende kunstneres interesser, når det er relevant. Disse repræsentanter bør beskytte identiteten af de repræsenterede ophavsmænd og udøvende kunstnere, så længe dette er muligt. Kan parterne ikke blive enige om at justere vederlaget, bør ophavsmanden eller den udøvende kunstner have ret til at indbringe sagen for retten eller for en anden kompetent myndighed. En sådan ordning bør ikke finde anvendelse på aftaler, der indgås af enheder som defineret i artikel 3, litra a) og b), i direktiv 2014/26/EU eller af andre enheder, som er omfattet af nationale bestemmelser, der gennemfører direktiv 2014/26/EU.

(79) Ophavsmænd og udøvende kunstnere er ofte tilbageholdende med at håndhæve deres rettigheder over for deres aftalepartnere ved en domstol eller lignende organer. Medlemsstaterne bør derfor fastsætte bestemmelser om en alternativ procedure til afgørelse af tvister vedrørende krav fremført af ophavsmænd og udøvende kunstnere eller af deres repræsentanter på deres vegne vedrørende gennemsigtighedsforpligtelser og ordningen for justering af aftaler. Med henblik herpå bør medlemsstaterne kunne enten oprette et nyt organ eller en ny ordning eller benytte et eksisterende organ eller en eksisterende ordning, som opfylder dette direktivs betingelser, uanset om disse organer eller ordninger fungerer i brancheregulering eller offentligt regi, herunder når de indgår som en del af det nationale domstolssystem. Medlemsstaterne bør have fleksibilitet til at beslutte, hvordan omkostningerne ved tvistbilæggelsesproceduren skal fordeles. En sådan alternativ tvistbilæggelsesprocedure bør ikke berøre parternes ret til at gøre deres rettigheder gældende ved at indbringe sagen for en domstol.

(80) Når ophavsmænd og udøvende kunstnere har udsteder licens eller overdrager deres rettigheder, forventer de, at deres værk eller fremførelse udnyttes. Det kan være tilfældet, at værker eller fremførelser, til hvilke der er blevet udstedt licens eller overdraget rettigheder, slet ikke udnyttes. Når disse rettigheder er blevet overført på et eksklusivt grundlag, kan ophavsmænd og udøvende kunstnere ikke ty til en anden part med henblik på udnyttelse af deres værker eller fremførelser. I et sådant tilfælde, og efter et rimeligt tidsrum, bør ophavsmænd og udøvende kunstnere kunne drage fordel af en ordning for tilbagekaldelse af rettigheder, der giver dem mulighed for at overføre deres rettigheder eller give licens til en anden person. Eftersom udnyttelsen af værker eller fremførelser kan variere afhængigt af sektoren, kan der fastsættes særlige bestemmelser på nationalt plan for at tage hensyn til de særlige kendetegn ved sektorerne, f.eks. den audiovisuelle sektor, eller ved værkerne eller fremførelserne, navnlig ved at fastsætte tidsrammer for tilbagekaldelsesretten. For at beskytte licenstagernes og rettighedserhververs legitime interesser og forhindre misbrug og i betragtning af, at der er behov for et vist tidsrum, før et værk eller en fremførelse rent faktisk kan udnyttes, bør ophavsmænds og udøvende kunstneres ret til tilbagekaldelse udøves i overensstemmelse med visse proceduremæssige krav og først efter, at der er gået en vis tid efter indgåelsen af licens- eller overdragelsesaftalen. Medlemsstaterne bør kunne regulere

udøvelsen af tilbagekaldelsesretten i tilfælde af værker eller fremførelser med mere end én ophavsmand eller udøvende kunstner, under hensyntagen til den relative betydning af de individuelle bidrag.

(81) De bestemmelser vedrørende gennemsigtighed, aftalejusteringsordninger og alternative tvistbilæggelsesprocedurer, der er fastlagt i dette direktiv, bør være obligatoriske, og parterne bør ikke kunne fravige disse bestemmelser, uanset om de er i aftalerne mellem ophavsmænd, udøvende kunstnere og deres aftalepartnere eller i aftaler mellem disse partnere og tredjeparter, såsom aftaler om hemmeligholdelse. Som følge heraf bør artikel 3, stk. 4, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008¹⁷⁾, anvendes på en sådan måde, at når alle andre elementer med relevans for sagen på det tidspunkt, hvor lovvalget foretages, er lokaliseret i en eller flere medlemsstater, kan parternes valg af en anden lov end loven i en medlemsstat ikke medføre tilsidesættelse af bestemmelserne om gennemsigtighed, aftalejusteringsordninger og alternative tvistbilæggelsesprocedurer, der er fastlagt i nærværende direktiv, som gennemført i den medlemsstat, hvor domstolen er beliggende.

(82) Intet i dette direktiv bør fortolkes således, at det forhindrer indehavere af eksklusive rettigheder i henhold til EU-retten om ophavsret i at tillade anvendelse af deres værker eller andre frembringelser gratis, herunder via ikkeeksklusive licenser til gavn for alle brugere.

(83) Målet for dette direktiv, nemlig at modernisere visse aspekter af Unionens rammer for ophavsret for at tage hensyn til den teknologiske udvikling og nye distributionskanaler for beskyttet indhold i det indre marked, kan ikke i tilstrækkelig grad opfyldes af medlemsstaterne, men kan på grund af deres omfang og virkninger bedre nås på EU-plan; Unionen kan derfor vedtage foranstaltninger i overensstemmelse med nærhedsprincippet, jf. artikel 5 i traktaten om Den Europæiske Union. I overensstemmelse med proportionalitetsprincippet, jf. nævnte artikel, går dette direktiv ikke videre, end hvad der er nødvendigt for at nå dette mål.

(84) Dette direktiv overholder de grundlæggende rettigheder og de principper, som navnlig chartret anerkender. Dette direktiv bør følgelig fortolkes og anvendes under overholdelse af disse rettigheder og principper.

(85) Enhver behandling af personoplysninger efter dette direktiv bør respektere de grundlæggende rettigheder, herunder retten til respekt for privatliv og familieliv og retten til beskyttelse af personoplysninger, jf. henholdsvis artikel 7 og 8 i chartret, og skal finde sted i overensstemmelse med direktiv 2002/58/EF og forordning (EU) 2016/679.

(86) I henhold til den fælles politiske erklæring af 28. september 2011 fra medlemsstaterne og Kommissionen om forklarende dokumenter¹⁸⁾ har medlemsstaterne forpligtet sig til i tilfælde, hvor det er berettiget, at lade meddelelsen af gennemførelsesforanstaltninger ledsage af et eller flere dokumenter, der forklarer forholdet mellem et direktivs bestanddele og de tilsvarende dele i de nationale gennemførelsesinstrumenter. I forbindelse med dette direktiv finder lovgiver, at fremsendelse af sådanne dokumenter er berettiget

VEDTAGET DETTE DIREKTIV:

AFSNIT I

ALMINDELIGE BESTEMMELSER

Artikel 1

Genstand og anvendelsesområde

1. Dette direktiv indeholder regler, der har til formål yderligere at harmonisere EU-retten om ophavsret og beslægtede rettigheder inden for rammerne af det indre marked, under særlig hensyntagen til digitale og grænseoverskridende anvendelser af beskyttet indhold. Det indeholder også regler om undtagelser fra og indskrænkninger af ophavsret og beslægtede rettigheder, fremme af licenser samt regler, der har til formål at sikre en velfungerende markedsplads for udnyttelsen af værker og andre frembringelser.

2. Undtagen i de tilfælde, der er omhandlet i artikel 24, berører dette direktiv på ingen måde de eksisterende regler, der er fastsat i de gældende direktiver på området, navnlig direktiv 96/9/EF, 2000/31/EF, 2001/29/EF, 2006/115/EF, 2009/24/EF, 2012/28/EU og 2014/26/EU.

Artikel 2

Definitioner

I dette direktiv forstås ved:

1) »forskningsinstitution«: et universitet, herunder dets biblioteker, et forskningsinstitut eller enhver anden enhed, hvis primære mål er at udføre videnskabelig forskning eller at udføre uddannelsesaktiviteter, der også omfatter videnskabelig forskning, som:

a) er organiseret uden fortjeneste for øje eller investerer hele overskuddet i sin videnskabelige forskning, eller

b) varetager af medlemsstaten anerkendte almennyttige opgaver

på en sådan måde, at adgangen til de resultater, der frembringes af en sådan videnskabelig forskning, ikke kan nydes på et privilegeret grundlag af en virksomhed, som udøver afgørende indflydelse på en sådan institution

2) »tekst- og datamining«: enhver automatiseret analytisk fremgangsmåde, der har til formål at analysere tekst og data i digital form med henblik på at generere oplysninger, herunder, men ikke begrænset til, mønstre, tendenser og korrelationer

3) »kulturarvsinstitution«: et offentligt tilgængeligt bibliotek eller museum, et arkiv eller en film- eller lydarvsinstitution

4) »pressepublikation«: en samling, som primært består af litterære værker af journalistisk karakter, men som også kan omfatte andre værker eller frembringelser, og som:

- a) udgør en individuel enhed inden for en periodisk eller regelmæssigt opdateret udgivelse under én enkelt titel, såsom aviser eller magasiner af almen eller specialiseret karakter
- b) har til formål at bringe almenheden oplysninger i form af aktualitetsstof eller om andre emner, og
- c) udgives i medier på en tjenesteudbyders initiativ og under dennes ansvar og kontrol.

Periodiske publikationer, som udgives med videnskabeligt eller akademisk formål, såsom videnskabelige tidsskrifter, er ikke pressepublikationer i henhold til dette direktiv

5) »informationssamfundstjeneste«: en tjeneste som omhandlet i artikel 1, stk. 1, litra b), i direktiv (EU) 2015/1535

6) »udbyder af onlineindholdsdelingstjenester«: en udbyder af en informationssamfundstjeneste, der har som hovedformål eller som et af sine hovedformål at lagre og give almenheden adgang til en stor mængde ophavsretligt beskyttede værker eller andre beskyttede frembringelser, som uploades af dens brugere, og som den organiserer og promoverer med et profitmæssigt formål.

Udbydere af tjenester såsom ikkeprofitbaserede onlineencyklopædier, ikkeprofitbaserede, uddannelsesrelaterede og videnskabelige databanker, platforme til udvikling af open source software og open source-delingsplatforme, udbydere af elektroniske kommunikationstjenester som defineret i direktiv (EU) 2018/1972, onlinemarkedspladser og business to business-cloudtjenester samt cloudtjenester, som gør det muligt for brugere at uploade indhold til eget brug, er ikke udbydere af onlineindholdsdelingstjenester i henhold til nærværende direktiv.

AFSNIT II

FORANSTALTNINGER TIL TILPASNING AF UNDTAGELSER OG INDSKRÆNKNINGER TIL DET DIGITALE OG GRÆNSEOVERSKRIDENDE MILJØ

Artikel 3

Tekst- og datamining med henblik på videnskabelig forskning

1. Medlemsstaterne fastsætter en undtagelse fra de rettigheder, der er fastsat i artikel 5, litra a), og artikel 7, stk. 1, i direktiv 96/9/EF, artikel 2 i direktiv 2001/29/EF og artikel 15, stk. 1, i nærværende direktiv for reproduktioner og udtræk foretaget af forskningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner med henblik på at udføre tekst- og datamining af værker eller andre frembringelser, som de har lovlig adgang til, med henblik på videnskabelig forskning.
2. Kopier af værker eller andre frembringelser foretaget i overensstemmelse med stk. 1 lagres med et passende sikkerhedsniveau og kan opbevares med henblik på videnskabelig forskning, herunder med henblik på verifikation af forskningsresultater.

3. Det er tilladt rettighedshavere at træffe foranstaltninger, der kan garantere sikkerhed og integritet i de netværk og databaser, hvor værkerne eller de andre frembringelser er lagret. Sådanne foranstaltninger må ikke gå videre, end hvad der er nødvendigt for at nå dette mål.

4. Medlemsstaterne opfordrer rettighedshavere, forskningsinstitutioner og kulturarvsinstitutioner til i fællesskab at fastlægge bedste praksis med hensyn til anvendelsen af den forpligtelse og de foranstaltninger, der omhandles i henholdsvis stk. 2 og 3.

Artikel 4

Undtagelse eller indskrænkning vedrørende tekst- og datamining

1. Medlemsstaterne fastsætter en undtagelse fra eller en indskrænkning af de rettigheder, der er fastsat i artikel 5, litra a), og artikel 7, stk. 1, i direktiv 96/9/EF, artikel 2 i direktiv 2001/29/EF, artikel 4, stk. 1, litra a) og b), i direktiv 2009/24/EF og artikel 15, stk. 1, i nærværende direktiv, for reproduktion og udtræk af lovligt tilgængelige værker eller andre frembringelser med henblik på tekst- og datamining.

2. Reproduktioner og udtræk foretaget i henhold til stk. 1, kan opbevares, så længe det er nødvendigt med henblik på tekst- og datamining.

3. Undtagelsen eller indskrænkningen omhandlet i stk. 1 finder anvendelse på betingelse af, at rettighedshaverne til værker og andre frembringelser, der er omhandlet i nævnte stykke, ikke udtrykkeligt har forbeholdt sig anvendelsen heraf på passende vis, såsom en maskinlæsbar måde i tilfælde af indhold, der er stillet til rådighed for almenheden online.

4. Denne artikel berører ikke anvendelsen af artikel 3 i dette direktiv.

Artikel 5

Anvendelsen af værker og andre frembringelser i digitale og grænseoverskridende undervisningsaktiviteter

1. Medlemsstaterne fastsætter en undtagelse fra eller en indskrænkning af de rettigheder, der er fastsat i artikel 5, litra a), b), d) og e), og artikel 7, stk. 1, i direktiv 96/9/EF, artikel 2 og 3 i direktiv 2001/29/EF, artikel 4, stk. 1, i direktiv 2009/24/EF og artikel 15, stk. 1, i nærværende direktiv, med henblik på at tillade den digitale anvendelse af værker og andre frembringelser, når denne udelukkende finder sted med henblik på undervisningsbrug, og i det omfang det er berettiget i forhold til det ikkekommercielle formål, på betingelse af at en sådan anvendelse:

a) sker under en uddannelsesinstitutionens ansvar, i dens lokaler eller andetsteds eller via et sikkert elektronisk miljø, som kun er tilgængeligt for uddannelsesinstitutionens elever eller studerende og undervisningspersonale, og

b) ledsages af en angivelse af kilden, herunder ophavsmandens navn, medmindre dette viser sig at være umuligt.

2. Uanset artikel 7, stk. 1, kan medlemsstaterne fastsætte, at undtagelsen eller indskrænkningen vedtaget i henhold til stk. 1 ikke finder anvendelse eller ikke finder anvendelse for særlig brug eller særlige typer af værker eller frembringelser såsom materiale, der primært er beregnet til uddannelsesmarkedet, eller partiturer, i det omfang der er let adgang til passende licenser, der giver tilladelse til de i nærværende artikels stk. 1 omhandlede handlinger, og som dækker uddannelsesinstitutionernes behov og særlige forhold.

De medlemsstater, der beslutter at benytte sig af dette stykkes første afsnit, træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at de licenser, hvorved tilladelse gives til de i denne artikels stk. 1 omhandlede handlinger, på passende vis er tilgængelige og synlige for uddannelsesinstitutioner.

3. Anvendelsen af værker og andre frembringelser, der udelukkende finder sted til undervisningsbrug via sikre elektroniske miljøer, skal i overensstemmelse med de i medfør af denne artikel vedtagne bestemmelser i national ret anses for kun at finde sted i den medlemsstat, hvor uddannelsesinstitutionen er etableret.

4. Medlemsstaterne kan fastsætte bestemmelser om en rimelig kompensation til rettighedshaverne for anvendelsen af deres værker eller andre frembringelser i henhold til stk. 1.

Artikel 6

Bevarelse af kulturarven

Medlemsstaterne fastsætter en undtagelse fra de rettigheder, der er fastsat i artikel 5, litra a), og artikel 7, stk. 1, i direktiv 96/9/EF, artikel 2 i direktiv 2001/29/EF, artikel 4, stk. 1, litra a), i direktiv 2009/24/EF og artikel 15, stk. 1, i nærværende direktiv, for at give kulturarvsinstitutioner mulighed for at udfærdige kopier af alle de værker eller andre frembringelser, som er en permanent del af deres samlinger, i et hvilket som helst format eller medie, når dette sker med henblik på bevarelse af sådanne værker eller frembringelser, og i det omfang det er nødvendigt for en sådan bevarelse.

Artikel 7

Almindelige bestemmelser

1. Alle aftalebestemmelser, der er i strid med undtagelserne fastsat i artikel 3, 5 og 6, er uden retskraft.

2. Artikel 5, stk. 5, i direktiv 2001/29/EF finder anvendelse på de undtagelser og indskrænkninger, der er fastsat i dette afsnit. Artikel 6, stk. 4, første, tredje og femte afsnit, i direktiv 2001/29/EF finder anvendelse på artikel 3-6 i nærværende direktiv.

AFSNIT III

FORANSTALTNINGER TIL AT FORBEDRE LICENS PRAKSISSER OG SIKRE BREDERE ADGANG TIL INDHOLD

KAPITEL 1

Værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles

Artikel 8

Kulturarvsinstitutioners anvendelse af værker andre frembringelser, der ikke længere forhandles

1. Medlemsstaterne fastsætter bestemmelser om, at en kollektiv forvaltningsorganisation i overensstemmelse med sine mandater fra rettighedshaverne kan indgå en ikkeeksklusiv licensaftale med ikkekommercielle formål med en kulturarvsinstitution om reproduktion, distribution, overføring til almenheden eller tilrådighedsstillelse for almenheden af ikke længere forhandlede værker eller andre frembringelser, som er en permanent del af institutionens samling, uanset om alle de rettighedshavere, som er omfattet af licensen, har givet den kollektive forvaltningsorganisation mandat, på betingelse af at:

a) den kollektive forvaltningsorganisation på grundlag af sine mandater er tilstrækkeligt repræsentativ for rettighedshavere inden for den relevante type af værker eller andre frembringelser og for de rettigheder, som licensen omhandler, og

b) alle rettighedshavere er garanteret ligebehandling, hvad angår betingelserne for licensen.

2. Medlemsstaterne fastsætter en undtagelse fra eller indskrænkning af de i artikel 5, litra a), b), d) og e), og artikel 7, stk. 1, i direktiv 96/9/EF, artikel 2 og 3 i direktiv 2001/29/EF, artikel 4, stk. 1, i direktiv 2009/24/EF og artikel 15, stk. 1, i nærværende direktiv omhandlede rettigheder for at gøre det muligt for kulturarvsinstitutioner at stille ikke længere forhandlede værker eller andre frembringelser, som er en permanent del af deres samlinger, til rådighed for ikkekommercielle formål, på betingelse af at:

a) navnet på ophavsmanden eller enhver anden identificérbar rettighedshaver er anført, medmindre dette viser sig umuligt, og

b) sådanne værker eller andre frembringelser stilles til rådighed på ikkekommercielle websteder.

3. Medlemsstaterne fastsætter, at den undtagelse eller indskrænkning, der er fastsat i stk. 2, kun finder anvendelse på typer af værker eller andre frembringelser, for hvilke der ikke findes en kollektiv forvaltningsorganisation, som opfylder de i stk. 1, litra a), fastsatte betingelser.

4. Medlemsstaterne fastsætter, at alle rettighedshavere til enhver tid let og effektivt kan udelukke deres værker eller andre frembringelser fra den licensordning, der er fastsat i stk. 1, eller fra den undtagelse eller indskrænkning, der er fastsat i stk. 2, enten generelt eller i særlige tilfælde, herunder efter indgåelsen af en licensaftale eller efter påbegyndelsen af den pågældende anvendelse.

5. Værker eller andre frembringelser betragtes, som om de ikke længere forhandles, når det i god tro kan formodes, at hele værket eller frembringelsen ikke er til rådighed for almenheden via normale handelskanaler, efter der gjort en rimelig indsats for at bedømme, om det/den er til rådighed for almenheden.

Medlemsstaterne kan fastsætte specifikke krav såsom en skæringsdato for at fastslå, hvorvidt der kan udstedes licenser til værker og andre frembringelser i overensstemmelse med stk. 1, eller hvorvidt de kan anvendes i henhold til den undtagelse eller indskrænkning, der er fastsat i stk. 2. Sådanne krav må ikke gå videre, end hvad der er nødvendigt og rimeligt, og må ikke være til hindring for at kunne fastslå, at et helt sæt af værker eller andre frembringelser ikke længere forhandles, når det er rimeligt at formode, at alle værker eller frembringelser ikke længere forhandles.

6. Medlemsstaterne fastsætter, at de i stk. 1 omhandlede licenser skal indhentes hos en kollektiv forvaltningsorganisation, der er repræsentativ for den medlemsstat, hvor kulturarvsinstitutionen er etableret.

7. Denne artikel finder ikke anvendelse på sæt af værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles, hvis der på grundlag af den rimelige indsats, der er omhandlet i stk. 5, er bevis for, at sådanne sæt overvejende består af:

a) værker eller andre frembringelser, som ikke er filmværker eller audiovisuelle værker, og som først blev udgivet eller, hvis de ikke er udgivet, først blev udsendt i et tredjeland

b) filmværker eller audiovisuelle værker, hvis producenter har deres hovedsæde eller opholdssted i et tredjeland, eller

c) tredjelandsstatsborgeres værker eller andre frembringelser, når ingen medlemsstat eller intet tredjeland har kunnet fastlægges med en rimelig indsats i henhold til litra a) og b).

Uanset første afsnit finder denne artikel anvendelse, hvor den kollektive forvaltningsorganisation er tilstrækkeligt repræsentativ, jf. stk. 1, litra a), for rettighedshavere i det relevante tredjeland.

Artikel 9

Grænseoverskridende anvendelser

1. Medlemsstaterne sikrer, at licenser udstedt i overensstemmelse med artikel 8 kan give kulturarvsinstitutioner mulighed for at anvende værker eller andre frembringelser, der ikke længere forhandles, i enhver medlemsstat.

2. Anvendelsen af værker og andre frembringelser i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen, som fastsat i artikel 8, stk. 2, anses for kun at finde sted i den medlemsstat, hvor den kulturarvsinstitution, der foretager denne anvendelse, er etableret.

Artikel 10

Bekendtgørelsesforanstaltninger

1. Medlemsstaterne sikrer, at oplysninger fra kulturarvsinstitutioner, kollektive forvaltningsorganisationer eller relevante offentlige myndigheder med henblik på identifikation af ikke længere forhandlede værker og andre frembringelser, der er omfattet af en licens udstedt i overensstemmelse med artikel 8, stk.

1, eller som anvendes i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen, som fastsat i artikel 8, stk. 2, samt oplysninger om muligheder, der er til rådighed for rettighedshavere, som omhandlet i artikel 8, stk. 4, og, så snart de er tilgængelige, og hvor det er relevant, oplysninger om parterne i licensen, de dækkede områder og anvendelserne gøres permanent, let og effektivt tilgængelige på en offentlig central onlineportal fra mindst seks måneder før værkerne eller de andre frembringelser distribueres, overføres til almenheden eller stilles til rådighed for almenheden i overensstemmelse med licensen eller i overensstemmelse med undtagelsen eller indskrænkningen.

Portalen oprettes og forvaltes af Den Europæiske Unions Kontor for Intellectuel Ejendomsret i overensstemmelse med forordning (EU) nr. 386/2012.

2. Medlemsstaterne sørger for, at der, hvis det er nødvendigt for den generelle bevidsthed hos rettighedshaverne, træffes yderligere passende bekendtgørelsesforanstaltninger vedrørende kollektive forvaltningsorganisationers mulighed for at udstede licens til værker eller andre frembringelser i overensstemmelse med artikel 8, de udstedte licenser, anvendelserne i henhold til den undtagelse eller indskrænkning, der er fastsat i artikel 8, stk. 2, og de muligheder, der er til rådighed for rettighedshaverne som omhandlet i artikel 8, stk. 4.

De relevante offentliggørelsesforanstaltninger, der er omhandlet i dette stykkes første afsnit, træffes i den medlemsstat, hvor der ansøges om licens, jf. artikel 8, stk. 1, eller, for anvendelser i henhold til undtagelsen eller indskrænkningen, der er fastsat i artikel 8, stk. 2, i den medlemsstat, hvor kulturarvsinstitutionen er etableret. Hvis der er dokumentation, såsom værkernes eller de andre frembringelsers oprindelse, for at antyde, at rettighedshavernes bevidsthed kan øges mere effektivt i andre medlemsstater eller tredjelande, skal sådanne bekendtgørelsesforanstaltninger også omfatte disse medlemsstater og tredjelande.

Artikel 11

Interessentdialog

Medlemsstaterne konsulterer rettighedshavere, kollektive forvaltningsorganisationer og kulturarvsinstitutioner inden for hver sektor, inden der fastsættes specifikke krav i henhold til artikel 8, stk. 5, og tilskynder til regelmæssig dialog mellem de organisationer, der er repræsentative for brugere og rettighedshavere, herunder kollektive forvaltningsorganisationer, samt andre eventuelle interessentorganisationer på et sektorspecifikt grundlag for at fremme relevansen og anvendeligheden af den licensordning, som er fastsat i artikel 8, stk. 1, og for at sikre, at de garantier for rettighedshavere, der omhandles i dette kapitel, er effektive.

KAPITEL 2

Foranstaltninger til fremme af kollektive licenser

Artikel 12

Kollektive licenser med en udvidet virkning

1. Medlemsstaterne kan, for så vidt angår anvendelsen på deres område og med forbehold af de garantier, der er fastsat i denne artikel, fastsætte, at hvor en kollektiv forvaltningsorganisation, der er underlagt de nationale regler, som gennemfører direktiv 2014/26/EU, i overensstemmelse med sine mandater fra rettighedshaverne indgår en licensaftale om udnyttelse af værker eller andre frembringelser:

a) kan en sådan aftale udvides til at omfatte rettighederne hos rettighedshavere, som ikke har tilladt, at den pågældende kollektive forvaltningsorganisation repræsenterer dem ved overdragelse, licens eller anden kontraktmæssig aftale, eller

b) for så vidt angår en sådan aftale, at organisationen har et retligt mandat eller formodes at repræsentere rettighedshavere, der ikke har givet organisationen tilladelse i overensstemmelse hermed.

2. Medlemsstaterne sikrer, at den licensordning, der er omhandlet i stk. 1, kun benyttes inden for veldefinerede anvendelsesområder, hvor opnåelse af tilladelser fra rettighedshavere på individuelt grundlag typisk er så byrdefuld og upraktisk, at den krævede licenstransaktion sandsynligvis ikke vil finde sted på grund af karakteren af anvendelsen eller af de typer af værker eller andre frembringelser, der er tale om, og sikrer, at en sådan licensordning beskytter rettighedshavernes legitime interesser.

3. Med henblik på stk. 1 sørger medlemsstaterne for følgende garantier:

a) den kollektive forvaltningsorganisation på grundlag af sine mandater er tilstrækkelig repræsentativ for rettighedshavere i den relevante type af værker eller andre frembringelser og for de rettigheder, som licensen for den relevante medlemsstat omhandler

b) alle rettighedshavere er garanteret ligebehandling, herunder hvad angår betingelserne for licensen

c) rettighedshavere, der ikke har givet tilladelse til den organisation, der udsteder licensen, på et hvilket som helst tidspunkt let og effektivt kan udelukke deres værker eller andre frembringelser fra den licensordning, der er oprettet i overensstemmelse med denne artikel, og

d) der træffes passende bekendtgørelsesforanstaltninger i rimelig god tid, inden værkerne eller de andre frembringelser anvendes i henhold til licensen, for at oplyse rettighedshaverne om den kollektive forvaltningsorganisations mulighed for at udstede licens til værker eller andre frembringelser, om den licensudstedelse, der finder sted i overensstemmelse med denne artikel, og om de muligheder, der er til rådighed for rettighedshaverne, jf. litra c). Bekendtgørelsesforanstaltningerne skal være effektive, uden at der er behov for at informere hver enkelt rettighedshaver.

4. Denne artikel berører ikke anvendelsen af kollektive licensordninger med udvidet virkning i overensstemmelse med andre bestemmelser i EU-retten, herunder bestemmelser, der tillader undtagelser eller indskrænkninger.

Denne artikel finder ikke anvendelse på obligatorisk kollektiv forvaltning af rettigheder.

Artikel 7 i direktiv 2014/26/EU finder anvendelse på den licensordning, der er omhandlet i nærværende artikel.

5. Hvis en medlemsstat i sin nationale ret indfører en licensordning i overensstemmelse med denne artikel, underretter den pågældende medlemsstat Kommissionen om anvendelsesområdet for de tilsvarende nationale bestemmelser, om de formål og de typer af licenser, der kan indføres i henhold til disse bestemmelser, om kontaktoplysningerne for organisationer, der udsteder licenser i overensstemmelse med denne licensordning, og om den måde, hvorpå oplysninger om licensudstedelsen og om mulighederne, der er til rådighed for rettighedshavere, jf. stk. 3, litra c), kan indhentes. Kommissionen offentliggør disse oplysninger.

6. På grundlag af de oplysninger, der er modtaget i henhold til nærværende artikels stk. 5, og af drøftelserne i det i artikel 12, stk. 3, i direktiv 2001/29/EF omhandlede kontaktudvalg, forelægger Kommissionen senest den 10. april 2021 Europa-Parlamentet og Rådet en rapport om anvendelsen i Unionen af de i nærværende artikels stk. 1 omhandlede licensordninger, deres indvirkning på licensudstedelse og rettighedshavere, herunder rettighedshavere, der ikke er medlemmer af den organisation, der udsteder licenserne, eller som er statsborgere eller bosiddende i en anden medlemsstat, deres effektivitet med hensyn til at fremme udbredelsen af kulturelt indhold og deres indvirkning på det indre marked, herunder grænseoverskridende levering af tjenesteydelser og konkurrence. Denne rapport ledsages, hvis det er relevant, af et lovgivningsmæssigt forslag, herunder vedrørende den grænseoverskridende virkning af sådanne nationale ordninger.

KAPITEL 3

Adgang til og tilgængelighed af audiovisuelle værker på video on demand-platforme

Artikel 13

Forhandlingsordning

Medlemsstaterne sikrer, at parter, der oplever vanskeligheder i forbindelse med udstedelse af licensrettigheder, når de forsøger at indgå en aftale med henblik på at stille audiovisuelle værker til rådighed på video on demand-tjenester, kan få bistand af et uafhængigt organ eller af mæglere. Det uafhængige organ, der oprettes eller udpeges af en medlemsstat med henblik på denne artikel, samt mæglere skal yde bistand til parterne i deres forhandlinger og hjælper parterne til at nå til enighed, herunder, hvor det er relevant, ved at forelægge dem forslag.

Medlemsstaterne meddeler Kommissionen det organ eller de mæglere, som er omhandlet i første stykke, senest den 7. juni 2021. Hvor medlemsstaterne har valgt at benytte sig af mægling, skal meddelelsen til Kommissionen mindst omfatte den kilde, hvor der kan findes relevante oplysninger om de bemyndigede mæglere, hvis den er tilgængelig.

KAPITEL 4

Billedkunstværker i det offentlige domæne

Artikel 14

Billedkunstværker i det offentlige domæne

Medlemsstaterne fastsætter bestemmelser om, at når beskyttelsen af et billedkunsværk er udløbet, er ethvert materiale, der hidrører fra reproduktion af det pågældende værk, ikke omfattet af ophavsret eller beslægtede rettigheder, medmindre det materiale, der hidrører fra denne reproduktion, er originalt i den forstand, at det er ophavsmandens egen intellektuelle frembringelse.

AFSNIT IV

FORANSTALTNINGER TIL AT SKABE EN VELFUNKTERENDE MARKEDSPADS FOR OPHAVSRET

KAPITEL 1

Rettigheder i publikationer

Artikel 15

Beskyttelse af pressepublikationer med henblik på onlineanvendelse

1. Medlemsstaterne sørger for, at udgiverne af publikationer, der er etableret i en medlemsstat, indrømmes de i artikel 2 og artikel 3, stk. 2, i direktiv 2001/29/EF fastsatte rettigheder med hensyn til udbydere af informationssamfundstjenesters onlineanvendelse af deres pressepublikationer.

De i første afsnit fastsatte rettigheder gælder ikke for private eller ikkekommercielle anvendelser af pressepublikationer, som foretages af individuelle brugere.

Den beskyttelse, der ydes i henhold til første afsnit, finder ikke anvendelse på brug af hyperlinks.

De i første afsnit fastsatte rettigheder gælder ikke for anvendelsen af enkelte ord eller meget korte uddrag af en pressepublikation.

2. De i stk. 1 fastsatte rettigheder berører på ingen måde rettigheder, der i henhold til EU-retten er indrømmet ophavsmænd og andre rettighedshavere med hensyn til de værker og andre frembringelser, der indgår i en pressepublikation. De i stk. 1 fastsatte rettigheder kan ikke påberåbes over for disse ophavsmænd eller andre rettighedshavere, og de kan navnlig ikke fratage dem deres ret til at udnytte deres værker og andre frembringelser uafhængigt af den pressepublikation, som de indgår i.

Når et værk eller en anden frembringelse indgår i en pressepublikation på grundlag af en ikkeeksklusiv licens, kan de rettigheder, der er fastsat i stk. 1, ikke påberåbes for at forbyde andre autoriserede brugere anvendelse heraf. De i stk. 1 fastsatte rettigheder kan ikke påberåbes for at forbyde anvendelsen af værker eller andre frembringelser, hvis beskyttelse er udløbet.

3. Artikel 5-8 i direktiv 2001/29/EF, direktiv 2012/28/EU og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2017/1564¹⁹⁾ finder tilsvarende anvendelse for så vidt angår de rettigheder, der er fastsat i nærværende artikels stk. 1.

4. De i stk. 1 fastsatte rettigheder udløber to år efter udgivelsen af pressepublikationen. Denne frist beregnes fra den 1. januar året efter datoen for udgivelse af pressepublikationen.

Stk. 1 finder ikke anvendelse på pressepublikationer, der blev udgivet første gang inden den 6. juni 2019.

5. Medlemsstaterne fastsætter, at ophavsmænd til værker, der indgår i en pressepublikation, modtager en passende andel af de indtægter, som presseudgivere modtager for udbydere af informationssamfundstjenesters anvendelse af deres pressepublikationer.

Artikel 16

Krav om rimelig kompensation

I tilfælde, hvor ophavsmanden har overdraget en rettighed eller udstedt en licensrettighed til en udgiver, kan medlemsstaterne fastsætte, at en sådan overdragelse eller licens udgør et tilstrækkeligt retsgrundlag for, at udgiveren kan være berettiget til en del af kompensationen for den anvendelse af værket, som har fundet sted i henhold til en undtagelse fra eller indskrænkning af den rettighed, som er blevet overdraget, eller hvortil der er blevet udstedt licens.

Første stykke berører ikke eksisterende og fremtidige ordninger i medlemsstaterne vedrørende offentlige udlånsrettigheder.

KAPITEL 2

Visse anvendelser af beskyttet indhold via onlinetjenester

Artikel 17

Udbydere af onlineindholdsdelingstjenesters anvendelse af beskyttet indhold

1. Medlemsstaterne fastsætter, at en udbyder af onlineindholdsdelingstjenester foretager en overføring til almenheden eller tilrådighedsstillelse for almenheden med henblik på dette direktiv, når den pågældende giver offentlig adgang til ophavsretligt beskyttede værker eller andre beskyttede frembringelser, der uploades af brugerne.

En udbyder af onlineindholdsdelingstjenester skal derfor indhente tilladelse fra de i artikel 3, stk. 1 og 2, i direktiv 2001/29/EF omhandlede rettighedshavere, f.eks. ved at indgå en licensaftale, med henblik på at overføre værker eller andre frembringelser til almenheden eller stille dem til rådighed for almenheden.

2. Medlemsstaterne sørger for, at når en udbyder af onlineindholdsdelingstjenester har indhentet en tilladelse, f. eks. ved at indgå en licensaftale, omfatter denne tilladelse også handlinger, der udføres af

brugere af de tjenester, der er omfattet af anvendelsesområdet for artikel 3 i direktiv 2001/29/EF, når de ikke handler på et kommercielt grundlag, eller når deres aktivitet ikke skaber betydelige indtægter.

3. Når en udbyder af onlineindholdsdelingstjenester foretager en overføring til almenheden eller tilrådighedsstillelse for almenheden på de betingelser, der er fastsat i nærværende artikel, finder den ansvarsbegrænsning, der er fastsat i artikel 14, stk. 1, i direktiv 2000/31/EF, ikke anvendelse på de situationer, der er omfattet af nærværende artikel.

Dette stykkes første afsnit berører ikke den eventuelle anvendelse af artikel 14, stk. 1, i direktiv 2000/31/EF på disse tjenesteudbydere til formål, der ikke er omfattet af nærværende direktivs anvendelsesområde.

4. Hvis der ikke er givet tilladelse, er udbydere af onlineindholdsdelingstjenester ansvarlige for uautoriseret overføring til almenheden, herunder tilrådighedsstillelse for almenheden, af ophavsretligt beskyttede værker og andre frembringelser, medmindre tjenesteudbyderne påviser, at de har:

a) gjort deres bedste indsats for at opnå en tilladelse, og

b) i overensstemmelse med de høje branchestandarder for erhvervsmæssig diligenspligt gjort deres bedste for at sikre, at specifikke værker og andre frembringelser, for hvilke rettighedshaverne har givet tjenesteudbyderne de relevante og nødvendige oplysninger, ikke er tilgængelige, og under alle omstændigheder

c) handlet hurtigt efter at have modtaget en tilstrækkelig begrundet meddelelse fra rettighedshaverne for at blokere adgangen til eller fjerne de værker og andre frembringelser, der er givet meddelelse om, fra deres websteder, og gjort deres bedste indsats for at forhindre, at de fremover uploades, i overensstemmelse med litra b).

5. Ved fastlæggelsen af, om tjenesteudbyderen har opfyldt sine forpligtelser i henhold til stk. 4 og i lyset af proportionalitetsprincippet, tages bl.a. følgende elementer i betragtning:

a) tjenestens type, publikum og størrelse og typen af værker eller andre frembringelser, som uploades af tjenestens brugere, og

b) tilgængeligheden af egnede og effektive midler og deres omkostninger for tjenesteudbyderne.

6. Medlemsstaterne fastsætter, at for så vidt angår nye udbydere af onlineindholdsdelingstjenester, hvis tjenester har været til rådighed for almenheden i Unionen i mindre end tre år, og som har en årlig omsætning på under 10 mio. EUR beregnet i henhold til Kommissionens henstilling 2003/361/EF²⁰⁾, er betingelserne i henhold til ansvarsordningen i stk. 4, begrænset til overholdelse af stk. 4, litra a), og til at handle hurtigt efter at have modtaget en tilstrækkeligt begrundet meddelelse for at blokere adgangen til de meddelte værker eller andre frembringelser eller fjerne værkerne eller de andre frembringelser fra deres websteder.

Hvis det gennemsnitlige antal af sådanne tjenesteudbyderes unikke besøgende pr. måned overstiger 5 millioner, beregnet på grundlag af det forrige kalenderår, skal de også påvise, at de har gjort deres

bedste indsats for at forhindre yderligere upload af de værker og andre frembringelser, de har modtaget meddelelse om, og som de har modtaget relevante og nødvendige oplysninger om fra rettighedshaverne.

7. Samarbejdet mellem udbydere af onlineindholdsdelingstjenester og rettighedshavere må ikke føre til blokering af adgangen til værker eller andre frembringelser, der uploades af brugere, og som ikke krænker ophavsret og beslægtede rettigheder, herunder når sådanne værker eller frembringelser er omfattet af en undtagelse eller indskrænkning.

Medlemsstaterne sikrer, at brugere i hver medlemsstat kan henholde sig til enhver af følgende eksisterende undtagelser eller indskrænkninger, når de uploader og stiller indhold, der genereres af brugerne, til rådighed på onlineindholdsdelingstjenester:

a) citater, kritik, anmeldelser

b) anvendelse med henblik på karikatur, parodi eller pastiche

8. Anvendelsen af denne artikel medfører ikke nogen generel overvågningsforpligtelse.

Medlemsstaterne fastsætter bestemmelser om, at udbydere af onlineindholdsdelingstjenester efter anmodning fra rettighedshaverne skal give disse tilstrækkelige oplysninger om, hvordan deres praksis fungerer med hensyn til det samarbejde, der er omhandlet i stk. 4, og, når der er indgået licensaftaler mellem tjenesteudbydere og rettighedshavere, oplysninger om anvendelsen af indhold, der er omfattet af aftalerne.

9. Medlemsstaterne sørger for, at udbydere af onlineindholdsdelingstjenester etablerer en effektiv og hurtig klageordning, som står til rådighed for brugerne af deres tjenester i tilfælde af uenighed om blokering af adgang til eller fjernelse af værker eller andre frembringelser, som de har uploadet.

Hvis rettighedshavere anmoder om, at adgangen til deres specifikke værker eller andre frembringelser blokeres, eller at disse værker eller andre frembringelser fjernes, skal de behørigt begrunde deres anmodninger. Klager, der indgives i henhold til den i første afsnit fastsatte ordning, skal behandles uden unødigt forsinkelse, og afgørelser om at blokere adgangen til eller fjerne indhold, der er uploadet, skal underkastes menneskelig kontrol. Medlemsstaterne sikrer også, at der findes udenretslige ordninger for tvistbilæggelse. Sådanne ordninger skal gøre det muligt at bilægge tvister upartisk og fratager ikke brugeren den retsbeskyttelse, der er fastsat i national ret, uden at dette berører brugernes ret til at anvende effektive retsmidler. Medlemsstaterne sikrer navnlig, at brugere har adgang til en domstol eller en anden relevant retslig myndighed for at påberåbe sig brugen af en undtagelse fra eller en indskrænkning af reglerne om ophavsret og beslægtede rettigheder.

Dette direktiv berører på ingen måde lovlig anvendelse, såsom anvendelse i henhold til undtagelser eller indskrænkninger, der er fastsat i EU-retten, og må ikke føre til identifikation af enkelte brugere eller behandling af personoplysninger, medmindre dette sker i overensstemmelse med direktiv 2002/58/EF og forordning (EU) 2016/679.

Udbydere af onlineindholdsdelingstjenester skal i deres vilkår og betingelser informere brugerne om, at de kan anvende værker og andre frembringelser i henhold til undtagelser fra eller indskrænkninger af ophavsret og beslægtede rettigheder, der er fastsat i EU-retten.

10. Fra den 6. juni 2019 arrangerer Kommissionen i samarbejde med medlemsstaterne interessentdialoger for at drøfte bedste praksis for samarbejdet mellem udbydere af onlineindholdsdelingstjenester og rettighedshavere. Kommissionen udarbejder i samråd med udbydere af onlineindholdsdelingstjenester, rettighedshavere, brugerorganisationer og andre relevante interessenter og under hensyntagen til resultaterne af interessentdialogerne vejledning om anvendelsen af denne artikel, navnlig for så vidt angår det samarbejde, der er omhandlet i stk. 4. Når der drøftes bedste praksis, tages der bl.a. hensyn til behovet for at sikre balance mellem grundlæggende rettigheder og til anvendelsen af undtagelser og indskrænkninger. I forbindelse med denne interessentdialog skal brugerorganisationer have adgang til tilstrækkelige oplysninger fra udbydere af onlineindholdsdelingstjenester om deres praksis hvad angår stk. 4.

KAPITEL 3

Rimeligt vederlag til ophavsmænd og udøvende kunstnere i aftaler om udnyttelse

Artikel 18

Princippet om passende og forholdsmæssig aflønning

1. Medlemsstaterne sikrer, at ophavsmænd og udøvende kunstnere, når de udsteder licenser eller overdrager deres eksklusive rettigheder til udnyttelse af deres værker eller andre frembringelser, har ret til passende og forholdsmæssigt vederlag.
2. Ved gennemførelsen af det i stk. 1 fastsatte princip i national ret kan medlemsstaterne frit anvende forskellige ordninger, og de skal tage hensyn til princippet om aftalefrihed og en rimelig balance mellem rettigheder og interesser.

Artikel 19

Gennemsigtighedsforpligtelse

1. Medlemsstaterne sikrer, at ophavsmænd og udøvende kunstnere regelmæssigt, mindst en gang om året og under hensyntagen til de særlige karakteristika, der er knyttet til hver enkelt sektor, får opdaterede, relevante og omfattende oplysninger om udnyttelsen af deres værker og fremførelser fra de parter, som de har udstedt licens eller overdraget deres rettigheder til, eller efterfølgende rettighedshavere eller licensmodtagere, navnlig med hensyn til udnyttelsesmåden, alle genererede indtægter og skyldige vederlag.
2. Medlemsstaterne sikrer, at ophavsmænd og udøvende kunstnere eller deres repræsentanter, hvis der efterfølgende er blevet udstedt licens til de i stk. 1 omhandlede rettigheder, på deres anmodning modtager yderligere oplysninger fra underlicenstagere, i tilfælde af at deres første aftalepartner ikke er i besiddelse af alle de oplysninger, der er nødvendige med henblik på stk. 1.

Når der anmodes om disse yderligere oplysninger, giver ophavsmænds og udøvende kunstners første aftalepartner oplysninger om disse underlicenstageres identitet.

Medlemsstaterne kan fastsætte, at enhver anmodning til underlicenstagere i henhold til første afsnit skal ske direkte eller indirekte gennem ophavsmandens eller den udøvende kunstners aftalepartner.

3. Forpligtelsen fastsat i stk. 1, skal være forholdsmæssig og effektiv og sikre høj gennemsigtighed i alle sektorer. Medlemsstaterne kan fastsætte, at i behørigt begrundede tilfælde, hvor den administrative byrde som følge af forpligtelsen fastsat i stk. 1 ville blive uforholdsmæssigt stor i lyset af indtægterne fra udnyttelsen af værket eller fremførelsen, er forpligtelsen begrænset til de typer og omfanget af de oplysninger, der med rimelighed kan forventes i sådanne tilfælde.

4. Medlemsstaterne kan beslutte, at kravet fastsat i nærværende artikels stk. 1 ikke finder anvendelse, når bidraget fra ophavsmanden eller den udøvende kunstner ikke har væsentlig betydning for værket eller fremførelsen som helhed, medmindre ophavsmanden eller den udøvende kunstner godtgør, at vedkommende har brug for oplysningerne for at kunne udøve sine rettigheder i henhold til artikel 20, stk. 1, og anmoder om oplysningerne til dette formål.

5. Medlemsstaterne kan fastsætte, at for så vidt angår aftaler, der er underlagt eller baseret på kollektive overenskomster, finder gennemsigtighedsreglerne i de relevante kollektive overenskomster anvendelse, på betingelse af at disse regler opfylder kriterierne fastsat i stk. 1-4.

6. Når artikel 18 i direktiv 2014/26/EU finder anvendelse, finder forpligtelsen i nærværende artikels stk. 1 ikke anvendelse på aftaler, der er indgået af enheder som defineret i nævnte direktivs artikel 3, litra a) og b), eller af andre enheder, der er omfattet af de nationale regler, der gennemfører nævnte direktiv.

Artikel 20

Aftalejusteringsordning

1. Medlemsstaterne sikrer, at ophavsmænd og udøvende kunstnere eller deres repræsentanter i tilfælde, hvor der ikke findes nogen gældende kollektiv overenskomst, der fastsætter en ordning, der er sammenlignelig med den, der er fastsat i denne artikel, har ret til at kræve yderligere, passende og rimeligt vederlag fra den part, med hvem de har indgået en aftale angående udnyttelsen af deres rettigheder, eller fra de efterfølgende rettighedshavere eller licensmodtagere i forhold til en sådan part, hvis det oprindeligt aftalte vederlag viser sig at være uforholdsmæssigt lavt sammenlignet med alle de efterfølgende relevante indtægter som følge af udnyttelsen af værkerne eller opførelserne.

2. Nærværende artikels stk. 1 finder ikke anvendelse på aftaler, der er indgået af enheder som defineret i artikel 3, litra a) og b), i direktiv 2014/26/EU eller af andre enheder, der allerede er omfattet af de nationale regler, der gennemfører nævnte direktiv.

Artikel 21

Alternativ tvistbilæggelsesprocedure

Medlemsstaterne fastsætter, at tvister vedrørende gennemsigtighedsforpligtelsen efter artikel 19 og aftalejusteringsordningen efter artikel 20 kan underkastes en frivillig alternativ tvistbilæggelsesproced-

ure. Medlemsstaterne sikrer, at organisationer, der repræsenterer ophavsmænd og udøvende kunstnere, kan indlede sådanne procedurer på anmodning af en eller flere ophavsmænd eller udøvende kunstnere.

Artikel 22

Tilbagekaldelsesret

1. Medlemsstaterne sikrer, at når en ophavsmand eller en udøvende kunstner har udstedt licens eller overdraget sine rettigheder til et værk eller andre beskyttede frembringelser på et eksklusivt grundlag, kan ophavsmanden eller den udøvende kunstner helt eller delvist tilbagekalde licensen eller overdragelsen af rettigheder, såfremt værket eller de andre beskyttede frembringelser ikke udnyttes.

2. Særlige bestemmelser vedrørende den i stk. 1 fastsatte tilbagekaldelsesordning kan fastsættes i national ret, idet der tages hensyn til følgende:

a) de særlige forhold i de forskellige sektorer og de forskellige typer af værker og fremførelser, og

b) hvis et værk eller en anden frembringelse indeholder bidrag fra mere end én ophavsmand eller udøvende kunstner, den relative betydning af de enkelte bidrag og de legitime interesser hos alle ophavsmænd og udøvende kunstnere, der berøres af en enkelt ophavsmands eller udøvende kunstners anvendelse af tilbagekaldelsesordningen.

Medlemsstaterne kan udelukke værker eller andre frembringelser fra tilbagekaldelsesordningens anvendelsesområde, hvis sådanne værker eller andre frembringelser normalt indeholder bidrag fra flere forskellige ophavsmænd eller udøvende kunstnere.

Medlemsstaterne kan fastsætte, at tilbagekaldelsesordningen kun kan anvendes inden for en bestemt tidsramme, når en sådan begrænsning er behørigt begrundet af de særlige forhold, der gør sig gældende for den pågældende sektor eller af den pågældende type af værk eller anden frembringelse.

Medlemsstaterne kan fastsætte, at ophavsmænd eller udøvende kunstnere kan vælge at ophæve kontraktens eksklusive karakter i stedet for at tilbagekalde licensen eller overdragelsen af rettighederne.

3. Medlemsstaterne fastsætter, at den i stk. 1. omhandlede tilbagekaldelse kun kan foretages efter en rimelig tidsfrist efter indgåelsen af licensaftalen eller overdragelsen af rettighederne. Ophavsmanden eller den udøvende kunstner underretter den person, som har fået udstedt licens eller har fået overdraget rettighederne, og fastsætter en passende frist for, hvornår udnyttelsen af de rettigheder, som er omfattet af licensen eller overførslen, skal finde sted. Efter udløbet af denne frist kan ophavsmanden eller den udøvende kunstner vælge at ophæve kontraktens eksklusive karakter i stedet for at tilbagekalde licensen eller overdragelsen af rettighederne.

4. Stk. 1 finder ikke anvendelse, hvis den manglende udnyttelse overvejende skyldes omstændigheder, som ophavsmanden eller den udøvende kunstner med rimelighed kan forventes at afhjælpe.

5. Medlemsstaterne kan fastsætte, at enhver aftalebestemmelse, der afviger fra tilbagekaldelsesordningen i stk. 1, kun kan håndhæves, hvis den er baseret på en kollektiv overenskomst.

Artikel 23

Almindelige bestemmelser

1. Medlemsstaterne sikrer, at alle aftalebestemmelser, der forhindrer overholdelse af bestemmelserne i artikel 19, 20 og 21, ikke kan håndhæves over for ophavsmænd og udøvende kunstnere.

2. Medlemsstaterne fastsætter, at artikel 18-22 i dette direktiv ikke finder anvendelse på ophavsmænd til et EDBprogram som omhandlet i artikel 2 i direktiv 2009/24/EF.

AFSNIT V

AFSLUTTENDE BESTEMMELSER

Artikel 24

Ændringer af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF

1. Direktiv 96/9/EF ændres således:

a) Artikel 6, stk. 2, litra b), affattes således:

»b) når der udelukkende er tale om anvendelse med henblik på illustration ved undervisning eller med henblik på videnskabelig forskning, såfremt kilden angives, og i det omfang, som det ikkekommercielle formål berettiger, uden at dette berører de undtagelser og indskrænkninger, som er fastsat ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/790(*)

(*) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF (EUT L 130 af 17.5.2019, s. 92).«

b) Artikel 9, litra b), affattes således:

»b) når der er tale om udtræk med henblik på illustration ved undervisning eller med henblik på videnskabelig forskning, såfremt kilden angives, og i det omfang, som det ikkekommercielle formål berettiger, uden at dette berører de undtagelser og indskrænkninger, som er fastsat ved direktiv (EU) 2019/790«.

2. Direktiv 2001/29/EF ændres således:

a) Artikel 5, stk. 2, litra c), affattes således:

»c) særlige reproduktionshandlinger, som foretages af offentligt tilgængelige biblioteker, uddannelsesinstitutioner eller museer, eller af arkiver, og som ikke har til formål at opnå direkte eller indirekte økonomiske eller kommercielle fordele, uden at dette berører de undtagelser og indskrænkninger, som er fastsat ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/790 (*)

(*) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/790 af 17. april 2019 om ophavsret og beslægtede rettigheder på det digitale indre marked og om ændring af direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF (EUT L 130 af 17.5.2019, s. 92).«

b) Artikel 5, stk. 3, litra a), affattes således:

»a) hvis der udelukkende er tale om anvendelse til anskueliggørelse i forbindelse med undervisning eller med henblik på videnskabelig forskning, såfremt kilden med ophavsmandens navn angives, medmindre dette viser sig umuligt, og det sker i et omfang, som det ikkekommercielle formål berettiger til, uden at dette berører de undtagelser og indskrænkninger, som er fastsat ved direktiv (EU) 2019/790«.

c) I artikel 12, stk. 4, tilføjes følgende litraer:

»e) at undersøge virkningen af gennemførelsen af direktiv (EU) 2019/790 på det indre markeds funktion og fremhæve eventuelle vanskeligheder i forbindelse med gennemførelsen

f) at fremme udvekslingen af oplysninger om relevant udvikling inden for lovgivning og retspraksis samt om den praktiske anvendelse af de foranstaltninger, som medlemsstaterne har truffet for at gennemføre direktiv (EU) 2019/790

g) at drøfte alle andre spørgsmål vedrørende anvendelsen af direktiv (EU) 2019/790.«

Artikel 25

Forholdet til undtagelser og indskrænkninger fastsat i andre direktive

Medlemsstaterne kan for anvendelser eller områder, der er omfattet af undtagelserne eller indskrænkningerne i dette direktiv, vedtage eller opretholde bredere bestemmelser, der er forenelige med undtagelserne og indskrænkningerne fastsat i direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF.

Artikel 26

Anvendelsestidspunkt

1. Dette direktiv gælder for alle værker og andre frembringelser, der er beskyttet af nationale regler om ophavsret den 7. juni 2021 eller derefter.

2. Dette direktiv berører ikke handlinger foretaget og rettigheder erhvervet inden den 7. juni 2021.

Artikel 27

Overgangsbestemmelse

Aftaler om ophavsmænds og udøvende kunstners licensrettigheder eller overdragelse af deres rettigheder skal være underlagt gennemsigtighedsforpligtelsen fastsat i artikel 19 fra den 7. juni 2022.

Artikel 28

Beskyttelse af personoplysninger

Behandling af personoplysninger i medfør af dette direktiv skal udføres i overensstemmelse med direktiv 2002/58/EF og forordning (EU) 2016/679.

Artikel 29

Gennemførelse

1. Medlemsstaterne vedtager og offentliggør senest den 7. juni 2021 de love og administrative bestemmelser, der er nødvendige for at efterkomme dette direktiv. De underretter straks Kommissionen herom.

Disse love og bestemmelser skal ved vedtagelsen indeholde en henvisning til dette direktiv eller skal ved offentliggørelsen ledsages af en sådan henvisning. De nærmere regler for henvisningen fastsættes af medlemsstaterne.

2. Medlemsstaterne meddeler Kommissionen teksten til de vigtigste nationale retsforskrifter, som de udsteder på det område, der er omfattet af dette direktiv.

Artikel 30

Gennemgang

1. Tidligst den 7. juni 2026 foretager Kommissionen en gennemgang af dette direktiv og forelægger en rapport om de vigtigste resultater for Europa-Parlamentet, Rådet og Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg.

Kommissionen vurderer senest den 7. juni 2024 virkningen af den særlige ansvarsordning fastsat i artikel 17, der finder anvendelse på udbydere af onlineindholdsdelingstjenester, der har en årlig omsætning på under 10 mio. EUR, og hvis tjenester har været til rådighed for almenheden i Unionen i mindre end tre år, jf. artikel 17, stk. 6, og træffer, hvis det er relevant, foranstaltninger i overensstemmelse med konklusionerne af dens vurdering.

2. Medlemsstaterne sender Kommissionen de oplysninger, som er nødvendige for udarbejdelsen af den rapport, der omhandles i stk. 1.

Artikel 31

Ikrafttræden

Dette direktiv træder i kraft på tyvendedagen efter offentliggørelsen i Den Europæiske Unions Tidende.

Artikel 32

Adressater

Dette direktiv er rettet til medlemsstaterne.

Udfærdiget i Strasbourg, den 17. april 2019.

På Europa-Parlamentets vegne

A. TAJANI

Formand

På Rådets vegne

G. CIAMBA

Formand

- 1) EUT C 125 af 21.4.2017, s. 27.
- 2) EUT C 207 af 30.6.2017, s. 80.
- 3) Europa-Parlamentets holdning af 26.3.2019 (endnu ikke offentliggjort i EUT) og Rådets afgørelse af 15.4.2019.
- 4) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 96/9/EF af 11. marts 1996 om retlig beskyttelse af databaser (EFT L 77 af 27.3.1996, s. 20).
- 5) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/31/EF af 8. juni 2000 om visse retlige aspekter af informationssamfundstjenester, navnlig elektronisk handel, i det indre marked (Direktivet om elektronisk handel) (EFT L 178 af 17.7.2000, s. 1).
- 6) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (EFT L 167 af 22.6.2001, s. 10).
- 7) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/115/EF af 12. december 2006 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret (EUT L 376 af 27.12.2006, s. 28).
- 8) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/24/EF af 23. april 2009 om retlig beskyttelse af edb-programmer (EUT L 111 af 5.5.2009, s. 16).
- 9) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/28/EU af 25. oktober 2012 om visse tilladte anvendelser af forældreløse værker (EUT L 299 af 27.10.2012, s. 5).
- 10) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/26/EU af 26. februar 2014 om kollektiv forvaltning af ophavsret og beslægtede rettigheder samt multiterritoriale licenser for rettigheder til musikværker med henblik på onlineanvendelse i det indre marked (EUT L 84 af 20.3.2014, s. 72).
- 11) Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 386/2012 af 19. april 2012 om bemyndigelse af Kontoret for Harmonisering i det Indre Marked (Varemærker og Design) til at varetage opgaver i forbindelse med håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder, herunder samling af repræsentanter for den offentlige og den private sektor i Det Europæiske Observationscenter for Krænkelser af Intellektuelle Ejendomsrettigheder (EUT L 129 af 16.5.2012, s. 1).
- 12) Rådets direktiv 93/83/EØF af 27. september 1993 om samordning af visse bestemmelser vedrørende ophavsrettigheder og ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med radio- og tv-udsendelse via satellit og viderespredning pr. kabel (EFT L 248 af 6.10.1993, s. 15).
- 13) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2015/1535 af 9. september 2015 om en informationsprocedure med hensyn til tekniske forskrifter samt forskrifter for informationssamfundets tjenester (EUT L 241 af 17.9.2015, s. 1).
- 14) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2018/1972 af 11. december 2018 om oprettelse af en europæisk kodeks for elektronisk kommunikation (EUT L 321 af 17.12.2018, s. 36).
- 15) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2002/58/EF af 12. juli 2002 om behandling af personoplysninger og beskyttelse af privatlivets fred i den elektroniske kommunikationssektor (direktivet om databeskyttelse inden for elektronisk kommunikation) (EFT L 201 af 31.7.2002, s. 37).
- 16) Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (generel forordning om databeskyttelse) (EUT L 119 af 4.5.2016, s. 1).
- 17) Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I) (EUT L 177 af 4.7.2008, s. 6).
- 18) EUT C 369 af 17.12.2011, s. 14.
- 19) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2017/1564 af 13. september 2017 om visse tilladte former for anvendelse af visse værker og andre frembringelser, der er beskyttet af ophavsret og beslægtede rettigheder, til gavn for personer, der er blinde eller synshæmmede eller på anden måde har et læsehandicap, og om ændring af direktiv 2001/29/EF om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (EUT L 242 af 20.9.2017, s. 6).
- 20) Kommissionens henstilling af 6. maj 2003 om definitionen af mikrovirksomheder, små og mellemstore virksomheder (EUT L 124 af 20.5.2003, s. 36).